هذا من الأصل

דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
עתון פועלי ארץ ישראל
מייסדו ועורכו הראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם למרחב

יום שישי, כ"ז בתמוז תשמ"ז, 24 ביולי 1987 ● גליון 19178

היום 64 עמודים כולל „דבר השבוע" ● המחיר 1.50 ש"ח, באילת 1.30 ש"ח

היום בדבר

עניינים מדיניים / חגי אשד, שי פלדמן, אמנון דנקנר, ש. אבק. עניינים חברתיים / יצחק בדנר, דני רובינשטיין, אפרים ריינר, יוני להב, אריק כרמון. עניינים כלכליים / מוריה אבנימלך, דרור שרביט, עליזה ולך, יקיר צור, אוריאל בדעמי. עניינים צבאיים / אמיר אורן, טלי זלינגר. ספר / שלמה שפיר. תיאטרון / אהוד מנור. „משא" / לספרות ולאמנות, „דבר השבוע".

מזג האוויר

תחזית מזג האויר לסוף שבוע זה: מזג האויר ישאר חם ויבש בפנים הארץ ובהרים והביל במישור החוף.
הטמפרטורות החזויות להיום: ירושלים: 22־33, רמת הגולן: 22־34, נהריה: 23־30, צפת: 22־33, חיפה: 22־34, טבריה: 20־38, נצרת: 21־34, עפולה: 24־37, שומרון: 24־35, תל אביב: 24־30, נתב"ג: 22־32, יריחו: 23־41, עזה: 24־30, באר שבע: 20־39, אילת: 26־42.

טייסות ראשונות של מיג 29 לסוריה בקרוב – נסגר מעגל השיפור האיכותי

מעריכים גורמים בטחוניים ● ציפיה לרכש ירדני לחידוש צי המטוסים ● „ההתמודדות האווירית תשתווה להתמודדות היבשתית" ● „מניעת טילי אס.אס מסוריה – לא מתוך ידידות לישראל"

מאת טלי זלינגר, הסופרת הצבאית של „דבר"

גורמי בטחון ישראליים מעריכים, כי בחודשים הקרובים יגיעו טייסות המיג־29 הראשונות לסוריה.

לאחר שיגיעו מטוסי מיג־29 משתנה מאזן הכוחות באיזור: ילך וייסגר מעגל השיפור האיכותי בכוח האווירי של צבאות ערב. כזכור, קיבלה עיראק מטוסי מיג־29 סובייטיים דומים כבר בתחילת השנה. עתה מצפים לראות האם ירדן תחדש את צי מטוסיה במטוסי קרב מתקדמים מערביים או מזרחיים.

זאת, בתוספת למטוסי אף־16 במצרים, מעמיד את הקושי בהתמודדות אווירית עם צבאות ערב במקרה של מלחמה כוללת, בשורה אחת עם הקושי היבשתי מול גודל ועוצמת הצבאות היבשתיים הערביים.

(עו). – ראש הממשלה יצחק שמיר אמר אתמול בערב כי את הידיעה על רחייה באספקת טילי אס.אס. 23 מברה"מ לסוריה אפשר לזקוף על חשבון דאגתה של ברה"מ לעיראק ולאש"ף ולאו דווקא לישראל.

„אני מציע לציבור לא להיתפס לכל ברל של ידיעה שמתפרסם באיזה שהוא עיתון בעולם ולהלות בזה תילי תילים של הערכות ותקוות. זה לא מוכרח להיות מתוך ידידות ודאגה לבטחונה של ישראל זה יכול להיות גם בגלל עמדת סוריה לגבי עיראק שאף היא בת ברית עם ברה"מ. זה יכול גם לנבוע מהסיכסוך שבין סוריה ואש"ף. ואש"ף כידוע הוא היום ילד הטיפוחים של ברה"מ" אמר מר שמיר.

ראש הממשלה השיב באולפן גלי צה"ל לשאלות טלפוניות שהופנו אליו מהציבור ומצד חיילים בבסיס של חיל המודיעין.

ראשי שתי המשלחות לשיחות פירוק הנשק בין המעצמות בז'נווה, אתמול (צילום: אי.פי.)

בארה"ב מתייחסים בחשדנות להצעת סילוק הטילים מאסיה: ‚השטן שוכן בפרטים קטנים'

מאת כתבי סוכנויות הידיעות

ארה"ב קידמה בברכה את ההצעה שהשמיע מנהיג ברה"מ מיכאיל גורבאצ'וב לחסל את כל הטילים לטווח בינוני וקצר באירופה ובאסיה.

מוסקווה הציעה לכלול במשא ומתן של שיחות ז'נבה לפיקוח על החימוש לדיון בנשק הגרעיני לטווח בינוני.

הצעתו של גורבאצ'וב, שעליה דיווחה אתמול סוכנות הידיעות הסובייטית הרשמית „טאס", מתייחסת הן לטילים לטווח ארוך, שעשויים להגיע עד למרחק של 1000–5000 ק"מ ולטילים לטווח קצר יותר המסוגלים לפגוע במטרות במרחק מ־500 עד 1000 ק"מ.

„אנו מקדמים בברכה דיווחים על הסכמתה של ברה"מ להצעתו של הנשיא לסילוק גלובאלי של הטילים הגרעיניים האמריקאים והסובייטיים לטווח ארוך, שהועלתה בנובמבר 1981", אמר דובר הבית הלבן מרלין פיצווטר במסיבת עתונאים מאולתרת. הוא הוסיף ואמר, כי הצעת גורבאצ'וב „נותנת לנו אי־אלה סיבות להתעודד" באשר להשגת הסכם בעניין הטילים הגרעיניים וגם בעניין עריכת ועידת פסגה.

עם זאת הזהיר הדובר, שהצעות סובייטיות קודמות באו בליווי תנאים שונים ואמר, כי ארה"ב מצפה עתה להגשת ההצעה באורח פורמאלי בז'נווה.

רדיו מוסקווה: פיתוח הטיל יריחו – קריאת תיגר על ברה"מ

(עו). – פיתוח הדגם המתקדם של הטיל „יריחו" מתוצרת ישראל במוחד כקריאת תיגר על ברה"מ ואיום עליה, נאמר אתמול בערב בשידור בעברית ברדיו מוסקווה.

קשב הטלוויזיה הישראלית מסר, כי בשידור נאמר, שעל קברניטי ישראל לחשוב פעם ופעמיים על השפעות של פיתוח טיל, שיכול לפגוע בשטח ברה"מ.

בשידור כלולה אזהרה לישראל, כי לא לאורך זמן יהיה בידי ישראל המונופול על הכנסת נשק גרעיני למזה"ת. הפרשן הסובייטי אמר, כי ישראל הופכת עצמה לחלק מהעימות הגרעיני בין המעצמות. „מאחורי הצטיידותה של ישראל בטיל גרעיני לטווח בינוני עומדת למעשה ארה"ב. בעת שארה"ב מנהלת מו"מ עם מוסקווה על פירוק הטילים הגרעיניים, היא הופכת את בעלות בריתה, כגון גרמניה באירופה וישראל באזור אסיה, לגורמים בעלי טילים אטומיים" – נאמר בשידור.

השידור הזהיר מפני התוצאות ההרסניות שיהיו בעיקר לישראל, עם התפשטות מירוץ החימוש הגרעיני במזרח התיכון.

(צילום: אי.פי)

שולץ: מאחורי גבי שיגר הבית הלבן שליח לישראל לבקש תרומה לקונטראס

חוסר אמון ושקרים בצמרת הממשל – בעדות מזכיר המדינה

מאת אמנון דנקנר, סופר „דבר", בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – הבית הלבן שלח שליח מיוחד לישראל באביב 1984 כדי לבקש תרומה ישראלית עבור הקונטראס, מאחורי גבו של מזכיר המדינה שולץ.

על כך סיפר אתמול מזכיר המדינה האמריקאי בעדות שמסר לפני ועדת החקירה של הקונגרס בפרשה האיראנית. שולץ סיפר, כי השליח, איש צוות המועצה לבטחון לאומי לשעבר הווארד טייכר, הגיע לישראל. הגיש אז בקשת התרומה, ואז נודע הדבר לשגרירות ארה"ב בתל אביב, והיא ביקשה משולץ לברר את פשר הדבר.

שולץ פנה למי שהיה אז היועץ לבטחון לאומי בבית הלבן, רוברט מקפרליין, וזה הסביר לו כי הווארד טייכר פעל על דעת עצמו. אולם כעבור חודש, שוב שוגר טייכר לירושלים ושוב פנה בעניין לאישים בממשלת ישראל, ובמסמכים שהציג אתמול אחד מיועציה המשפטיים של הוועדה עלה כי טייכר פעל על־פי הוראות מפורשות של מקפרליין שדחק בו להפציר בממשלת ישראל לתרום לקונטראס.

טייכר, יהודי דובר עברית, עזב את המועצה לבטחון לאומי בשנה שעברה והוא עובד עתה במכון לחקר הקשר להגדלה הפוליטי־ישראלית בוואשינגטון.

שולץ סיפר עוד, כי לא ידע גם על נסיעותיו של מייקל לאדין לישראל בשנת 84 ו־85 ועל פגישותיו שם בעניין האיראני. הוא סיפר כי השגריר האמריקאי

(המשך בעמ' 2)

חשש בירושלים מהיערכות ארה"ב להעמדתם לדין של רפי איתן אירית ארב ויגור

מאת מזבה צימוקי סופרת „דבר" בירושלים

פרשת פולארד, הרדומה לכאורה, שוב מדאיגה גורמים מדיניים ובטחוניים בישראל.

בירושלים חוששים לנוכח היערכות משרד המשפטים האמריקאי להעמיד לדין את רפי איתן, יוסי יגור ואירית ארב. קיימת דאגה גם לנוכח סימנים בדבר סיבוכים נוספים שבעקבותיהם יופנו לישראל דרישות חדשות מצד ארה"ב.

ל„דבר" נודע כי לאחר מחשבה נוספת והיה בהחלטתו, עומד סגן היועץ המשפטי של ממשלת ארה"ב ויליאם ואלד להודיע על כוונתו להגיש כתבי אישום נגד השלושה. סגן היועץ המשפטי נענה באפריל לבקשתם של עורכי־הדין של איתן יגור וארב – דב וייסגלאס ודוד ליבאי (שהפסיק בינתיים לייצג את יגור וארב) – והסכים לשמוע את עירעורם על החלטת התובע של מחוז וואשינגטון דיג'נובה שדרש בזמנו להעמיד את השלושה לדין.

האמריקאים עומדים על דעתם כי החסינות שהוענקה להם על־מנת שיעידו בפני שליח הממשל אייב סופר, ניתנה להם בתנאים שלא קיימו – דהיינו שלא אמרו אמת בתשאול. בהתייעצות המתקיימת עכשיו בין האמריקאים לבין ישראל, טוענת ישראל כי לפי המצב המשפטי אי־אפשר להסיר את החסינות של השלושה ולהעמידם לדין בלי הסכמתה. לעומת זאת טוענים האמריקאים שההחלטה נתונה בידיהם בלבד. (ראה גם מדור „עוף הרקורד" עמ' 15)

רוב מסתמן בשתי הוועדות נגד המשך פרויקט ה„לביא"

מאת אריה אודי, סופר „דבר"

ביטול פרוייקט ה„לביא" יקבע את הייצוא התעשייתי הישראלי בעשור הבא ב־100 מיליון דולר בשנה – זה אחד הממצאים המרכזיים בבדיקה שעורך צוותו של שר־הכלכלה גד יעקבי לגיבוש עמדת השר לקראת ההכרעה בממשלה על עתיד הפרוייקט.

הצוות מצא עם זאת, שאין סיכוי של ממש לייצוא ה„לביא" כמערכת נשק שלמה.

היום יימשך הדיון המשותף של ועדת החוץ והבטחון וועדת הכספים של הכנסת בעתיד הפרוייקט. בעקבות הדיון האחרון בסוף השבוע שעבר גברה התחושה, כי בשתי הוועדות קיים רוב בין־מפלגתי נגד המשך הפרוייקט. תחושה זו מסתמכת בין היתר על הצטרפותו הפומבית של יו"ר ועדת הכספים ח"כ אברהם שפירא לשוללי הפרוייקט וכן על הערכה ששה חברי־כנסת של הליכוד נוטים לתמוך בביטול הפרוייקט. עתה קיימת ציפיה דרוכה להופעת השר משה ארנס היום, שלדעת רבים יכול להטות את הכף בשתי הוועדות. כן יופיע היום השר אריאל שרון. השר יעקבי, שהוזמן רק שלשום, נאלץ לדחות את הופעתו בשל התחייבויות קודמות. מחוגי הוועדה נמסר, כי גם השר עזר וייצמן לא יופיע בדיון היום. אמש לא היה אפשר לברר את הסיבה לכך. ח"כ דדי צוקר עומד להגיש היום נתונים חדשים על עלות סגירת הפרוייקט.

(המשך בעמ' 2)

אלפים חגגו יום ההפיכה המצרי בנשף ססגוני

מאת סופרי „דבר"

זה היה ממש הפנינג. המון איש הצטופף במשמר השגרירות הדיפלומטיים והחברתיים של מלון „מגדל דניאל" בהרצליה־פיתוח, לכבוד יום החג הלאומי של מצרים.

כ־4,000 איש באו לכבד את השגריר מוחמד בסיוני – ובראשם ראש הממשלה, בכלא מקומו, כמעט כל השרים, הח"כים, הדיפלומטים, נכבדים ערבים, אישי ציבור, כוכבי בידור ואנשי חברה.

הנהלת המלון, ובעליו ליאון תמן, עשו כמיטב יכולתם כדי לשוות לאירוע אופי ססגוני. רחבת המלון קושטה בשיחזורי עתיקות מימי

(המשך בעמ' 2)

עומס החום – גם היום ומחר

מאת אריה אודי, סופר „דבר"

עומס החום יימשך גם היום ומחר, ולפי שעה אין רואים סיכוי קרוב במזג האוויר הקשה מן הרגיל לעונה זו.

חזאית השירות המטאורולוגי אמרה אמש, כי עומס החום נוצר מצירוף של טמפרטורות גבוהות ב־2־3 מעלות מן הרגיל, תוך לחות יחסית של 80 אחוז במישור החוף ללא רוח של ממש. בהרים מצטרף לחום יובש, גם שם ללא רוח של ממש.

בשיאו הגיעו אתמול מידות החום בתל־אביב ל־30 מעלות, בירושלים ל־32, בבאר־שבע ל־37, באילת ל־42, ובגולן ל־33 מעלות.

כתב קה"ם מוסר, כי סניפי הבנקים הממוזגים בעכו ובנהריה הפכו אתמול ל„מקום נופש" לתיירים ולתושבים מקומיים שנאלצו לצאת לרחוב החם הזה. הולכי רגל רבים ברחובות הראשיים בעכו ובנהריה ניצלו את ההזדמנות ונכנסו לבנקים המקומיים כדי להינפש ולהתרענן בהם ולצאת לאחר מכן לחום הקיצי עד לביקור בסניף הבא.

מסמך של שרותי הבטחון הצרפתיים:

חומייני אחראי ישיר לפיגועי הדמים בפאריס בסתיו 1986

מאת גדעון קיץ, סופר „דבר" בצרפת

פאריס (מיוחד ל„דבר"). – מסמך של שרותי הבטחון הצרפתיים שהוגש בחודש שעבר לראש ממשלת צרפת ז'אק שיראק מאשים את מנהיגי איראן ואת האיתוללה חומייני אישית בתכנונם ובאישורם של פיגועי הדמים שבוצעו בפאריס בסתיו 1986.

פרטים על המסמך התפרסמו בעתון „ליברסיון". לשכת ראש הממשלה ושר הפנים הכחישו את קיומו של מסמך המאשים את שלטונות איראן אך מקורות בשרותי הבטחון עומדים על כך שהוגש. לפי המסמך, בוצעו הפיגועים על ידי גוף בשם „המועצה האיסלמית" – „אשורה", שבו יושבים הנשיא עלי חמנאי, ראש הממשלה חוסיין מוסאווי ויורש העצר הרשמי האיתוללה מונטזרי האחראי להפצת המהפכה האיסלמית בעולם.

האיתוללה חומייני העניק את אישורו האישי להחלטות המועצה שהועברו אחר כך לביצוע לידי ה„חזבאללה". לפי המסמך משמשת האוניברסיטה המוסלמית בקום שבה לומדים כשלושת אלפים סטודנטים כבית ספר לטרור. בין החניכים, גם אירופים ואמריקאים המגוייסים על ידי נציגויות איראן בעולם.

שר החוץ הצרפתי ז'אן ברנאר רמון העביר אתמול מסר לעמיתו האיראני עלי ולאיתי באמצעות שר החוץ הגרמני גנשר. רמון הזהיר אתמול כי צרפת לא תסכים „להחליף" את ואחיד גורג'י, שאותו היא מבקשת לחקור בנושא הפיגועים, בקונסול הצרפתי פול טורי שטהרן מאשימה אותו בריגול. ולאיתי אמר כי צרפת היא שפתחה בסכסוך ועליה לדאוג לחיסולו על ידי מתן אפשרות לצאת לכל הנציגים האיראנים. אתמול נמסר, כי אספקת המזון לשגרירות איראן הנצורה עולה למשרד החוץ הצרפתי אלף וחמש מאות דולר ביום. את הארוחות מספקת מסעדת הפאר האיראנית „בית איראן", המשנה את התפריט בכל ארוחה.

השבועון „אוטמן די ז'די" פרסם מצידו מסמך של המכס הצרפתי המוכיח כי „חברת אבק השריפה וחומרי הנפץ הלאומית" הצרפתית סיפקה ב־1984 לאיראן 1800 טון חומר נפץ באמצעות חברה איטלקית. העתון אומר, כי חברות נשק אירופיות אחרות סיפקו נשק לאיראן במסגרת „קרטל" שהוקם לצורך זה. בסך הכל הועברו 5800 טון חומר נפץ לאיראן בדרך זו. לפי העתון סיפקו צרפת וחברות נאט"ו גם נשק אחר לאיראן בתקופת הממשל הסוציאליסטי.

„החברה לישראל" ו„הגרעין" במו"מ לרכישת „יריב אספקה"

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר"

החברה לישראל מנהלת משא ומתן עם כונסי הנכסים של „יריב אספקה חקלאית", של האחים הדוביין, לרכישת החברה.

לפני כשבוע הגישו הכונסים, רואה החשבון יגאל ברייטמן ועו"ד אבי פילוסוף, בקשה לבית המשפט המחוזי בתל־אביב שיתיר להם לפרסם מכרז סגור לכ־10 מציעים למכירת העסק של „יריב אספקה" כעסק חי, ובאותה עת הם מקיימים בירורים עם גורמים שונים בעניין זה.

בבקשה שהגישו לבית המשפט כותבים הכונסים, ש„אחד הנכסים המשמעותיים" שיש ל„יריב" הנו הזכות לייבא 11.25 אחוז מגרעיני המספוא בישראל (120,000 טון לשנה, שערכם בשווקים היום כ־12 מיליון דולאר), אין כל אפשרות לפרסם בפומבי את העסקה, כי קיים סיכוי להעביר הזכיון ע"ש הקונה. הכונסים מאמינים, כי אם הרוכש יהיה גוף כלכלי רציני, ניתן יהיה, כנראה, להעביר לו את הזיכיון. אם כי אין וודאות.

המתחרה הגדול של „יריב" ביבוא גרעינים הוא „המשביר המרכזי", שנתחו שלו ביבוא הוא כ־80 אחוז. אחד השיקולים העומדים לנגד עיני הכונסים, בתמיכת הגורמים הממלכתיים הנוגעים בדבר, שלא ייווצר מונופול בתחום זה.

בין הלקוחות שהכונסים נפגשו עמם כבר, מלבד החברה לישראל, גם חברת „הגרעין" וכמה קונסורציום הכוללים קבוצות לקוחות שונים.

„אם בפרק זמן של 60 עד 90 יום לא יימצא קונה רציני לעסק כעסק חי", כותבים יגאל ברייטמן ואבי פילוסוף בפנייתם לבית המשפט, „יש להניח כי קונה שכזה לא יימצא לעולם".

אתה נכנס בנמוך ועובר לגבוה!

הזדמנויות חסכון צמודות לסל

בנק הפועלים מפעיל שלוש תכניות חסכון חדשות הצמודות לסל המטבעות. הצטרף עכשיו לפי שער הדולר וכספך יוצמד מייד לשער סל המטבעות הגבוה משער הדולר.

לבחירתך תכניות חסכון חדשות שבהן גם הקרן וגם הריבית צמודות במלואן לסל של 5 מטבעות החוץ העיקריים.

עכשיו תהנה מכניסה לפי שער דולר של 1,6158 ש"ח* ומהצמדה מיידית לשער הסל - 1.6767 ש"ח*. הטבה זו שקולה למענק מיידי בשיעור של 3.8%.

מטמון צמוד סל - חסכון בהפקדה חד־פעמית לתקופה של עד 4 שנים, כאשר את מלוא הרווחים ניתן לקבל כבר אחרי 3 שנים.

מטמון סל להכנסה חודשית - חסכון לתקופה של עד 5 שנים המאפשר הכנסה חודשית שוטפת וצמודה. בתום התכנית תקבל את מלוא קרן החסכון צמודה לסל המטבעות.

מטמון חודשי צמוד סל - חסכון בהפקדות חודשיות לתקופה של עד 5 שנים. ניתן לקבל את מלוא הרווחים כבר אחרי 3 שנים. (ההצטרפות לתכנית זו לפי השער היציג של סל־המטבעות).

היכנס עוד היום לסניף בנק הפועלים הקרוב אליך, ותשמע על הזדמנויות החסכון החדשות של בנק הפועלים.

* נכון להפקדות שיתבצעו עד יום ד' 29.7.
התנאים המוצעים ניתנים לתקופה מוגבלת בלבד והבנק רשאי לשנותם בכל עת.

בוא ותראה איך פועלים טוב יותר

בנק הפועלים

هكذا من العمل

ח"כי הליכוד מתכננים מעקב אחרי תנ"ץ גונן

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

חברי כנסת מהליכוד עורכים בימים אלה זה כמה חודשים „מחקר שוק" לשכירת שירותיו של משרד חקירות פרטי שיעקוב אחר תנועותיו של תנ"צ יורם גונן, מפקד היחידה הארצית לחקירות הונאה במשטרה.

חברי הכנסת, שאחדים מהם דיברו על עניין זה עם סופר „דבר" לענייני משטרה ציינו כי ראש היחידה הארצית לחקירות הונאה הוא מטרה מספר אחת לניגוח הערד ומשטרת ישראל בבחירות הקרובות. היו אף חברי כנסת מסויימים שפנו אל סופר „דבר", כדי לשמוע ממנו פרטים על עבודת היחידה הארצית לחקירות הונאה וה„פאשלות" שלה בזמן האחרון, כדי להעלות זאת בכנסת.

יש כמה חברי כנסת שטוענים, כי היחידה הארצית לחקירות הונאה עורכת חקירות יזומות נגד אנשי „ליכוד" והדבר מהווה מכשיר פוליטי בידי שר המשטרה, חיים בר-לב. במשטרה ביטלו דברים אלה וציינו אתמול, כי חברי הכנסת האלה יודעים ש„על ראש הגנב בוער הכובע" והם בוודאי יודעים מה מתוך להם.

שני מסלולי חיסכון חדשים מוצעים לבעלי מניות הבנקים

מאת מאיר תדמור, כתבו הכלכלי של „דבר"

האוצר יציע למחזיקים במניות בנקאיות שמועד פדיונן באוקטובר השנה, השקעות חלופיות מתוך כוונה למחזר את רוב המניות. כך אמר אתמול יהודה דרורי, הממונה על שוק ההון באוצר במסיבה עם עתונאים בתל-אביב.

לתוכניות יהיו שני מסלולים: אלה שלא יפדו את המניות, להם מובטחת באוקטובר 89 תשואה גבוהה יחסית של 1.34 דולר לכל דולר שנחסם ב-1983. האוצר מציע מספר שינויים בהחזקת המניות, הן תהפוכנה לסחירות ותרשמנה למסחר בבורסה. מי שירצה לממש את האופציה ולפדות את המניות יוכל לעשות זאת אם יודיע על כך בין ה-15 באוגוסט לבין ה-20 באוקטובר השנה.

מסלול אחר נוסף הפתוח לכולם יהיה השקעה על בסיס תוכניות חסכון ע"י שיפור תוכניות חסכון בנקאיות קיימות והבטחת ריבית גבוהה יותר של עד 4.5 אחוזים צמודה למדד למי שיחסוך שש שנים.

שולץ: מאחורי גבי שיגר

(המשך מעמ' 1)

דאז בארץ, סאם לואיס, מחה על כך שלארין נפגש עם אישים ישראלים מאחורי גבו.

מעדותו של שולץ עלתה תמונה קודרת של חוסר אמון ושקרים בצמרת הממשל. שולץ סיפר כי מקפרליין, פוינדקסטר וויליאם קייסי הונו אותו וסובבוהו בכחש פעמים רבות, גילו לו רק חצאי אמיתות ותמיד מאוחר מדי. כך סיפר, למשל, כי בנובמבר 1985, כשהתעוררה בעיה לגבי אפשרות המראה של מטוס ישראלי נושא טילי "הוק" מפורטוגל לאיראן וארה"ב התבקשה להתערב, סיפר לו על כך מקפרליין רק ברגע האחרון, והגירסה שנמסרה על-ידי המועצה לבטחון לאומי למחלקת המדינה היתה כי המשלוח הישראלי התגלה במקרה לאישיות אמריקאית שסבבה בנמל תעופה בפורטוגל כדי לחפש דרכי העברת נשק ל„קונטראס" ונתקלה במחסן שבו שכב הציוד הישראלי המיועד לאיראן. זאת, בניגוד לאמת שעל פיה היה הבית הלבן בסוד המשלוחים הישראלים האלה.

שולץ אמר עוד כי במקרים רבים שיקרו פוינדקסטר מקפרליין ונורת' לנשיא רייגן וכי בשל כך מסר הנשיא גירסאות רחוקות מהאמת במסיבות עיתונאים ובנאום לאומה. הוא הגדיר את התקופה המיידית אחרי התפוצץ הפרשה באורח פומבי כ"תקופה טראומטית" בחייו, שבה נאלץ לשכנע בתוקף את הנשיא לגלות את העובדות האמיתיות ולהיאבק באחרים שביקשו לשכנע את הנשיא למסור פרטים לא מדויקים כדי להציל את עורם שלהם.

רוב מסתמן בשתי

(המשך מעמ' 1)

ערב הדיון נודע, כי הצעת רבין-נסים לביטול פרויקט ה"לביא" עדיין לא הוגשה למזכירות הממשלה. מלשכת שר-הבטחון נמסר, כי ההצעה תוגש רק סמוך לישיבה שבה תיפול ההכרעה. עם זאת סבורים כמה משקיפים, כי השר רבין משהה את הגשת ההצעה, מפני שאינו מוכן עדיין להתחייב לה סופית. "רבין כתב את הצ'ק, אבל עדיין אינו מוכן לחתום עליו", אומר אחד המקורבים. ההערכה היא, ששר-הבטחון — המעורה במאמצי לשכת ראש-הממשלה לגבש תבנית מוסכמת להמשך הפרויקט, אך אינו משתתף בהם בפועל — מעוניין להמתין הן להשלמתה של תבנית זו והן להשלמת הבדיקה שעורך השר יעקבי.

לסופר "דבר" נודע, כי אחד הממצאים המרכזיים בבדיקה שעורך צוותו של שר-הכלכלה מתייחס לייצוא הצפוי כתוצאה מהמשך הפרוייקט. בעקבות בדיקה מדוקדקת מאד של יצוא מערכות ה"כפיר" הגיע הצוות למסקנה, כי הייצוא הפוטנציאלי של מערכות ה"לביא" יגיע בעשור הבא ל-1.2-1.4 מיליארד דולר. אם הפרוייקט יבוטל, יגיע יצוא זה ל-400-500 מיליון דולר בלבד. ביטול הפרוייקט כרוך איפוא, לדעת הצוות, בהקטנת הייצוא התעשייתי ב-100 מיליון דולר בשנה בעשור הבא.

עם זאת מעריך הצוות על סמך נסיון העבר, כי - בניגוד להערכת התעשיה האווירית - לא יהיה אפשר לייצא מטוסי "לביא" שלמים. הצוות מעריך, כי עמדת ארה"ב בשאלה זו לא תשתנה בעתיד הנראה לעין והיא לא תאשר יצוא מטוסים בתוצרת ישראל, שפותחו ויוצרו בכספי הסיוע האמריקאי ובהם מערכות אמריקאיות.

השר יעקבי אמר אמש לסופר "דבר", כי הבדיקות בראשותו עודן נמשכות. נראה, כי השר עדיין מחכה למיסמך של התעשיה האווירית, ובו פירוט הקיצוצים, שהיא מציעה והשפעתם על קצב יצורם של המטוסים.

ועדת החינוך אישרה החוק לביטול מליאת רשות-השידור

מאת אלי הדרי, כתב „דבר" בירושלים

ועדת החינוך והתרבות של הכנסת בראשות ח"כ נחמן רז אישרה אתמול את הצעת החוק לביטול מליאת רשות השידור שהוגשה ביוזמת שר החינוך והתרבות, יצחק נבון.

על פי הצעת החוק, בוטלה מליאת רשות השידור שמנתה 31 חברים ובמקומה יוקם ועד מנהל מוגדל של 13 איש (במקום 7 כיהנו עד כה). שר החינוך החליט על שינויים אלה לאחר שהשתכנע, כי אין הצדקה להמשיך לקיים את מוסד המליאה שסירבל את עבודת מוסדות רשות השידור.

שר החינוך הכניס שינוי מהותי בחוק המבטיח מתן ייצוג לאופוזיציה בוועד המנהל. יועץ שר החינוך לענייני שידור, ישראל כהן, מסר כי לאחר אישור השינויים בחוק על ידי הכנסת יפעל שר החינוך להביא בהקדם לאישור הממשלה את הרכב הוועד המנהל החדש.

ביום א' הכומתה יורדת מהראש

מאת גלי ליתנר, הכתבת הצבאית של „דבר"

הרמטכ"ל רב-אלוף דן שומרון, יחתום היום על פקודה המבטלת את חובת חבישת הכומתה הצבאית. בכך יגיעו אל קיצם 8 שנים של חובה לחבוש כומתה, חובה שחיילים רבים נכשלו במילויה.

בהמשך לשורה שלמה של מהלכים בענייני משמעת בצה"ל, תוסר על כן הכומתה מן הראש ותרד לכותפת שמאל. חייל או חיילת שיבקשו לכרות זאת להמשיך בחבישתה, יוכלו לעשות זאת. מעתה תחול חובת חבישת כומתות בטקסים צבאיים, במסדרים, בראיונות ובמקרים חריגים אחרים.

„אמנה" מכשירה 7 גרעינים להתיישבות

מאת אוריאל בן עמי, סופר „דבר"

תנועת „אמנה", התנועה המיישבת של גוש אמונים, מתכננת להכשיר עוד הקיץ שבעה גרעינים המיועדים לישובים חדשים ביהודה ושומרון.

הכוונה שגרעינים אלה יוכשרו בישובים קיימים ביו"ש ויהיו מוכנים לעלות על הקרקע בכל רגע שבו תחליט הממשלה על הקמת ישובים חדשים ביהודה ושומרון.

מזכירות אמנה הכשירה את הגרעינים הבאים המיועדים לישובים חדשים אלה:

דוגית בחבל עזה — 17 משפחות חילוניות באיזור תל-אביב.

פאת שדה בגוש קטיף — 14 משפחות ו-15 רווקים דתיים.

עשהאל בדרום הר חברון — 10 משפחות חילוניות מאיזור הדרום.

צורף, בגוש עציון — נמצא גרעין בתהליך גיבוש.

טלמון (ענר) בשומרון — 10 משפחות ו-15 רווקים דתיים מאיזור ירושלים והמרכז.

גינת, בגבעת ג'נין — 8 משפחות ו-8 רווקים דתיים.

אלון, ליד כפר אדומים — 22 משפחות דתיות וחילוניות המיועדות להקים ישוב מעורב.

מזכיר תנועת אמנה, אורי אריאל, מסר, כי גרעינים אלה יכולים לעלות על הקרקע בכל רגע שיידרשו לכך על ידי תנועת אמנה.

בריטניה — „שמורת טבע" לפושעי מלחמה נאציים

מאת דליה שחק, סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל"דבר") — למרות פניות רבות, כולל הוכחות ועדויות, מסרב משרד הפנים הבריטי לטפל בעניין הבאתו לדין של אנטאנס גאקס, בעל אזרחות בריטית החי בבריטניה, ליטאי המואשם ברצח המוני יהודים בליטא.

גאקס, בן 71, הנמצא בבריטניה משנת 1947, מודה כי שמו הקודם היה גצ'אוויצ'קיוס, וכי שרת בבטליון ה-12 של המשטרה המיוחדת בליטא, אך כופר בכל ההאשמות נגדו. פושע אחר, קרולה זאווריץ', שחי תחת השם פטרוביץ', ואשר קיימות הוכחות לפשעים שביצע בהורגו מאות בני אדם, לא נחקר מעולם ומת בשנת 1984 בעיר בולסון בצפון מערב בריטניה.

בריטניה היא אחת הארצות הבודדות בעולם ללא חקיקה בקשר להבאה לדין של פושעי מלחמה, ומעולם לא התקיימה בבריטניה חקירה או תביעה בקשר לפושעי מלחמה החיים בה.

משרד הפנים מתעקש על מציאת חומר ראיות נוסף לפני שאפשר יהיה להעמיד את האנשים לדין. מדובר בפושעים אוקראינים או ליטאים, והיות ואין לבריטניה הסכם הסגרה עם בריה"מ, יצטרכו האנשים להשפט בבריטניה. 9 מתוך 16 האנשים שזוהו נמצאו בעזרת רשימה של 17 פושעים ליטאים אשר סופקה למשרד הפנים על ידי מרכז ויזנטל. בין המזוהים אנטאנאס גאקאס, החי עתה בארינבורג, אשר על פי טענת מרכז ויזנטל, בהיותו מפקד המשטרה המיוחדת, רצח והורה להשמיד אלפי יהודים בליטא: הוא נהג לחסל "ידנית" את אלו שנותרו בחיים אחרי ש"נקצרו", בפיקודו, על ידי מכונות ירייה.

עדות נגד 3 פושעים מתוך הרשימה הועברה על ידי מרכז ויזנטל למשרד הפנים לבדיקה. היא כוללת 1,100 עמודים, בליטאית ובעברית.

נאסר על צוקרמן כפל תפקידים בחברת צים

מאת יוסף מיכלסקי, סופר „דבר"

רשות השיפוט של ההסתדרות במחוז חיפה פסקה באחרונה, כי יו"ר מועצת עובדי חברת „צים" אורי צוקרמן, אינו יכול לכהן בתפקידו זה ולשמש במקביל גם מנהל אגף מינהל משק הנכסים בחברת „צים".

החלטה עקרונית זו ניתנה בתביעה שהגישו שלושה עובדים לשעבר מחברת „צים" נגד אורי צוקרמן, יו"ר מועצת העובדים ונגד משה גור, מחזיק תיק „צים" במועצת פועלי חיפה.

השלושה טענו כי תפקיד של מנהל האגף עומד בסתירה לתפקידו של צוקרמן כיו"ר ועד העובדים. לעומתם טענו שני הנתבעים, כי השלושה יצאו ממעגל העבודה ב„צים" ולכן לא עומדת להם הזכות לערער על המתרחש בחברה. עוד טענו, כי על פי תקנון הבחירות לוועד העובדים תפקידו של מנהל האגף אינו כלול בארבעת התפקידים המונעים מעובד לכהן כחבר ועד העובדים או מועצת העובדים.

הגוף השיפוטי, שהיה מורכב משלושה חברים, קיבל את התביעה ופסק, כי על אורי צוקרמן להחליט באיזה משני התפקידים ירצה להמשיך לכהן, מנהל אגף או יו"ר ועד העובדים. בהחלטתם דחו שלושת חברי הרשות השיפוטית את טענת הנתבעים כי אין לדון בתביעה כיוון שהתובעים עזבו את חברת „צים" וציינו, כי הם רואים בתביעה עניין עקרוני שאינו קשור ביחסי עבודה בין מעסיק לעובד.

נסים: הסיוע להתיישבות — רק כתוכנית להבראה ולהתייעלות

מאת דויד משיוב, סופר „דבר" לענייני חקלאות

„לא אתן יד להתמוטטותה של ההתיישבות. הסיוע להתיישבות על כל גווניה צריך להיות על יסוד תכנית הבראה, התייעלות והתחייבות שהחקלאות שוב לא תהיה נתונה במשבר" דברים אלה אמר אתמול שר האוצר משה נסים בהופעתו בפני מליאת המרכז החקלאי שדן בנושא הדרכים ליציאה מהמשבר הכספי הארגוני הפוקד את ההתיישבות.

שר האוצר אמר, כי ההתיישבות החקלאית בישראל היא סם חיים. לדבריו הוא אמר, כי גם לחקלאים חלק במשבר הפוקד אותם כיום הנובע מטעויות שהם עשו. הוא הביע תקווה שניתן יהיה להגשים את המלצות ועדת הכספים שנתקבלו אתמול בנושא הסיוע למושבים ולהתחיל בתהליך הבראת המושבים, להקל על המועקה הכספית המוטלת עליהם ובמקביל להנהיג את השינוי המבני הדרוש.

השר נסים אמר, כי עינינו צריכות להיות נשואות אל העתיד. החקלאות צריכה לשים פניה למסורת הגדולה הייצוא תוך הגדלת התחכום ויכולת התחרות שלה בחו"ל בעיקר על ידי פיתוח זנים חדשים ושמירה על איכות מעולה. לדבריו, הממשלה תומכת בייצוא החקלאי בדרך של קביעת מחירי מינימום לייצוא וביטוח שער.

מאת אמנון אמר, כתבו הכלכלי של „דבר" בירושלים

מליאת ועדת הכספים אישרה אתמול את הצעת הסיוע למושבים שגיבשה ועדת המשנה שלה ובכך תם למעשה הדיון שנמשך קרוב לחודשיים.

עיקרי הסיוע שאושר הם: (כל המחירים הם במחירי ספטמבר 86), חובות בסך 852 מיליון שקלים יושרו לתקופה שבין 5 לעשרים שנה ובריבית ממוצעת של 6.7 אחוזים לשנה. חובות בסך 424 מיליון שקלים יימחקו. הסכום שיימחק מתחלק בין חובות ארגוני הקניות והמפעלים שבבעלותם בסך 323 מיליון שקלים ובין חובות המשקים המתקשים לעמוד בתנאי ההסדר בסך 101 מיליון שקלים.

החובות שיימחקו מתחלקים בין הנושים הבאים: בנקים — 158 מיליון שקלים, ספקים — 84 מיליון שקלים, הסוכנות — 182 מיליון שקלים ומושבים זכאים — 20 מיליון שקלים.

בעד ההצבעה הצביעו כל חברי הוועדה, להוציא את חבר הכנסת יאיר צבן (מפ"ם) שנמנע וחברי הכנסת יורם ארידור ודן תיכון (ליכוד) שהצביעו נגד.

מי נוזף במי בישיבת שרי הליכוד?

גרסאות סותרות בפי השרים — כל אחד מבליט המידע שהוא מעוניין בו

מאת עליזה ולך, כתבת „דבר" לענייני מפלגות

אזכור נושא הקמת הישוב אבני-חפץ בישיבת שרי הליכוד שלשום מחולל בתנועת חירות רשומון של גירסות סותרות במגמה „מי נזף במי" ו„מי מתח ביקורת על מי".

עניין אבני-חפץ גזל מישיבת שרי הליכוד כחמש דקות, בעקבות התעניינותו של השר שרון בשאילתה של ח"כ שריד בכנסת בנושא, שעליה השיב השר חיים קורפו.

בעקבות התשובה של השר קורפו מתח השר שרון ביקורת הן על צעדו של שר הביטחון יצחק רבין, שאותו הגדיר כצעד פוליטי, בהורדת הטרקטור שעסק ביישור הגבעה, והן על „חבירתו" של שר הבינוי והשיכון דוד לוי אל [illegible]. שרון דיבר על העיכוב המיוחד בהגשת תכנית-המיתאר לישוב, שאילמלא היא היה אפשר לפתוח בעבודות ההקמה של הישוב.

כיוון שישיבות שרי הליכוד אינן מדווחות רשמית מבליט כל אחד מהשרים המשתתפים בהן את המידע שהוא מעוניין למסור מתוכו, וכך נוצרים לא אחת הבדלי גירסות. במיוחד כשנעכרת האווירה בצמרת "חרות" וגוברות המתיחויות הבין-אישיות.

בכמה עתונים פורסם אתמול שראש הממשלה שמיר מתח ביקורת על דוד לוי, השוהה בחו"ל, ודיבר על אוזלת-יד של שר הבינוי והשיכון ועל הטעות שבאי-הגשת תבנית המיתאר לפני כמה חודשים.

דובר של ראש הממשלה הכחיש אתמול את הדברים שיוחסו לשמיר, ומקורבי שמיר, ביניהם גם כאלה שהשתתפו בישיבה, הדגישו שראש הממשלה לא אמר מלת ביקורת על דוד לוי. רק שרון ביטא מורת-רוח מאוזלת-יד של לוי ומהגיבוי שנתן בעצם לרבין.

לעומת זאת, טענו אתמול מקורבי שרון, כי שרים בליכוד, שלא ידעו כי דיווח לשמיר על כוונתו להעלות את הטרקטור ביום א' השבוע, תקפו אותו בטענה, שבעצם היה שיתוף-פעולה בין רבין לשרון. ההיגיון שמאחורי „שיתוף-הפעולה", לדברי מקורבי שרון, הוא שהטרקטור נועד לסמן ל„התחיה", לפני כינוס המרכז שלה, שמתחילות עבודות בשטח, כדי שתחזור בה מכוונתה ליזום הקדמת בחירות. כיוון שרבין מתנגד לבחירות מוקדמות, לדברי מקורבי שרון, התיר לטרקטור לעלות לאתר וכך הפגין שרירים מטעמים מפלגתיים.

אחרי החגים תבחר המפד"ל את מועמדיה לכנסת הבאה

מאת עליזה ולך, כתבת „דבר" לענייני מפלגות

באולם של מלון „פאלאס" בתל-אביב ניטש אתמול ויכוח נוקב בין צירי ועידת המפד"ל על אופיו של החינוך הממלכתי-דתי, ומחוץ לאולם נאספו חתימות על קריאה לכינוס ועידה מיוחדת בהקדם לבחירת נציגי המפלגה לכנסת.

אחרי יום דיונים ארוך נדחו כל ההצעות הקיצוניות שבוטאו בהסתייגויות מהחלטות הוועדה המתמדת, והוועידה התאחדה סביב הקו המרכזי של מערכת החינוך הממלכתי-דתי, וכדברי יו"ר בורג העדיפה את הסינתזה ואת הדרך האמצעית בחינוך.

בין ההסתייגויות להחלטות הוועדה המתמדת שהתקבלו יש לציין את אלה של המזכיר המדיני של המפד"ל, שאול יהלום, ושל יצחק מאיר בסעיפים שונים. הנוסח של האמת הוא „התנועה קובעת כי כל מוסדות החינוך העל-יסודיים בחמ"ד חייבים לחנך מלכתחילה את תלמידיהם לשירות המדינה בצה"ל ובשירות הלאומי כערך מחייב". הנוסח של האמת הוא „מורי ומחנכי המוסדות הממלכתיים הדתיים ומורי ומחנכי כל מסגרות החינוך התנועתיים יחנכו למילוי החובות האישיות בהגנה על הארץ, שמירת בטחונה ויישובה הלכה למעשה... מורי ומחנכי מוסדותינו יהוו דוגמה אישית זהוה, על כן, יוצאי צבא ו/או השירות הלאומי".

בין ההסתייגויות שנדחו ברוב גדול יש לציין את זו הקובעת ש„התנועה שואפת שהחינוך הדתי יחזור להיות חינוך נפרד לבנים ולבנות, כפי שהיה חינוך המזרחי בראשיתו".

על אף כוונתו המקורית של יו"ר הוועידה, יהודה בן-מאיר, להודיע מעל הבמה שיתכנס אחרי החגים מושב מיוחד לבחירת מועמדי המפד"ל לכנסת, הוא לא עשה כן, אך נראה שכינוס הוועידה ייצא אל הפועל במועד הזה, שכן גם מזכ"ל המפד"ל תומך לכך. „באלול תיקבע השיטה ובחשוון תהיה הבחירה", כתב הרב יצחק לוי, מזכ"ל התנועה, בפנייה אל בן-מאיר בנדון.

אתמול אספו מקורבי השר המר, בעל הרעיון, 1050 חתימות בין כ-1850 חברי הוועידה, בתביעה „להציג בפני הציבור את נציגינו לכנסת ומיד". ביניהם היו השר זבולון המר, ח"כ אבנר שאקי והמזכ"ל יצחק לוי.

בין השמות שכבר מוזכרים לאיוש העשירייה הראשונה של מועמדי המפד"ל: זבולון המר, יצחק לוי, יגאל ביבי, יצחק מאיר, אברהם מלמד, יהודה בן-מאיר, אורי פלח, חנן פורת, אבנר שאקי, שרה שטרן-קטן, יהודית הייבנר ואליעזר אבטבי.

אחת ההסתייגויות שהוגשו לוועידה נגעה למועדון הספורט "אליצור". מגיש ההסתייגות, משה הייזמן, ביקש שיוחלט ש„התנועה הדתית-לאומית תקים אגודת ספורט דתית לנוער הדתי לאומי", במקום „אליצור", שאיננה ראויה לייצג את המפד"ל.

משקיפים במפד"ל העריכו שלהסתייגות היה רוב באולם שבו היו הצירים מכונסים. עם זאת הוחלט, בהסכמה, שהלשכה תקרא להנהלת „אליצור" לבדיקת קשריה עם המפד"ל בעתיד, ותגיש מסקנותיה בתוך שלושה חודשים.

תמן מסר עדות בחקירת האשמות נגד מנהל 'המח' לקהילות ספרדיות

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

המשטרה גבתה עדות מפורטת מאיש העסקים היהודי ליאון תמן במסגרת חקירה שמנהלת היחידה הארצית לחקירות הונאה נגד דוד אביב. אביב הוא מנהל המחלקה לקהילות ספרדיות בהסתדרות הציונית העולמית, שנמלט מישראל לקנדה לאחר שנפתחה נגדו חקירה על חשד למעילה בכספים על ידי מבקרת הסוכנות רינה נחמן.

חומר הביקורת של מבקרת הסוכנות הועבר בחודשים מאי-יוני 1986 ליועץ המשפטי של ההסתדרות הציונית העולמית ולמשרד המשפטים. אביב, שקיבל מידע כי מחשידים אותו במעילה בכספים של סניפי המחלקה בעולם לצרכיו האישיים ולתכניות בחברות האישית שלו, נמלט לקנדה.

למשטרה הגיע מידע רב שמופיע בדו"ח מבקרת הסוכנות ופורסם לראשונה על ידי סופר „דבר" לענייני קליטה לפני כמה חודשים. אז הוקם צוות חקירות מיוחד ביחידה הארצית לחקירות הונאה שבודק את פעילות המחלקה לקהילות ספרדיות בהסתדרות הציונית וקשריה השונים עם הפדרציה הספרדית העולמית שבראשה עומדים ליאון תמן וניסים גאון.

למשטרת ישראל וליחידה הארצית לחקירות הונאה אין כל חומר מחשיד נגד ליאון תמן או ניסים גאון שהכירו את דוד אביב.

„שוב הוכח חוסר היעילות של יוניפי"ל"

11 חוליות מחבלים נתפסו... ושוחררו

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

כוחות יוניפי"ל בדרום לבנון עצרו בימים האחרונים 11 חוליות מחבלים שעשו דרכן לביצוע פיגועים ולצרכי מודיעין בדרום לבנון ובגבול ישראל. חיילי האו"ם החרימו את נשקם וציודם של המחבלים ושיחררו אותם והחזירו אל האזור שממנו לרצועת הבטחון.

יצויין, כי בין המחבלים שנתפסו היו גם כמה ממוצא סורי ולדעת מקורות יודעי דבר, מלמדת עובדה זו על הגברת המעורבות הסורית באזורי צור, צידון ובקעת הלבנון. שתיים מהחוליות עשו דרכן למשימות מודיעין והן היו מצויידות במפות.

ברשות כל חוליות המחבלים נמצאו כלי נשק רבים, ציוד חבלה מגוון ואמצעי לחימה רבים. אלה הוחרמו, כאמור, על ידי אנשי האו"ם.

מקורות בפיקוד צפון הביעו שביעות רצון על עצירתן של חוליות המחבלים בידי אנשי יוניפי"ל, אך העירו, כי שוב הוכח חוסר יעילותו של כוח האו"ם בדרום לבנון שאינו מאפשר לעצור את המחבלים ולכלאם, אלא רק להחרים את נשקם ולשחררם.

אתמול בבוקר הרג כוח של צה"ל מחבל שניסה לחדור עם חבריו לחוליה לאיזור הבטחון בגזרה המרכזית. הסיור נתקל בחוליה ופתח לעברה באש. כתוצאה מכך נהרג המחבל וחבריו האחרים הצליחו לברוח צפונה. כוחות צה"ל וצד"ל באזור ערכו סריקות.

שיבושי תנועה היום בת"א

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

עומס תנועה כבד מן הרגיל צפוי מהיום בדרך חיפה בתל-אביב וברחוב אבא הלל ברמת-גן עם סגירת כביש איילון-דרום בקטע שבין רחוב ההלכה ומחלף הרכבת.

הקטע מצפון לדרום ייסגר בשל העבודות הקשורות בהשלמת גשר ההלכה. בחודשים האחרונים הושלמו חלקי הגשר האחרים, והיום מתחילה הקמת הקטע האחרון, שיעבור מעל כביש איילון-דרום. עם סגירת כביש איילון בקטע האמור צפוי עומס תנועה כבד בהרבה מהרגיל בדרך חיפה בשני הכיוונים וברחוב אבא הלל מדרום לצפון, שהם החלופות העיקריות לכביש איילון.

אלפים חגגו

(המשך מעמ' 1)

הפרעונים והוארה בשלל מנורות צבעוניות ובמזרקת אש מוקפת מים. קבלת הפנים התנהלה באווירה חגיגית במיוחד השנה. מחצצרים הריעו עם כניסתה של כל אישיות רמת מעלה לרחבת המלון. אנשים המחופשים כסריסים בימי הפרעונים התהלכו בין הקרואים כשהם נושאים דגם של פירמידה מוארת.

בעיצומו של הטקס ירדו מגג מלון דניאל שני ספורטאי „סנפלינג" כשהם נושאים על גבם את דגלי מצרים וישראל. כל אחד נשא על גבו גם מטען של יונים, אולם רק נושא הדגל המצרי הצליח לשלח את היונים לחופשי ו„היו כאלה מבין האורחים שייחסו לכך משמעות סמלית".

בין המוזמנים נראו גם אנשי בוהמה כגון הזמר צביקה פיק, „טייס השלום" אייבי נתן והדוגמנית תמי בן-עמי. כשהצלמים ביקשו מן הדוגמנית לנשק את השגריר בסיומו השיב הלה בעברית: „זה אסור".

מה בעצם
רוצים עובדי השרות
הציבורי?
לעבוד
אך גם
לחיות!
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י • מטה המאבק

במלאת שלושים לפטירתו של חברנו
אליהו (אלקה) אסטרחן ז"ל
נתייחד עם זכרו היום, יום שישי כ"ז תמוז תשמ"ז 24.7.87 בשעה 15.30 אחה"צ בבית הקברות בתל-חי.
**המשפחה
ובית כפר גלעדי**

בצער רב אנו מודיעים על פטירת
אמנו, אחותנו וסבתנו היקרה
מלכה הלר
(לבית פינס)
הלוויה תתקיים היום יום שישי כ"ז תמוז תשמ"ז 24.7.87 בשעה 12.00 בצהריים בבית העלמין בקרית שאול.
השבעה בבית בת המנוחה חנה פרס רחוב מוריה 7 רמת השרון.
המשפחה המתאבלת

במלאת חמש שנים לפטירתו של בעלי היקר
דויטשר אליעזר (מקס)
ז"ל
נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו
ביום ראשון כ"ט בתמוז תשמ"ז 26.7.87 בשעה 18.00
בבית העלמין הישן בחדרה.
התחבורה תצא מבית דויטשר רח' הנשיא 9 חדרה בשעה 17.45.
לובה דויטשר

למשפחת משולם
משתתפים בצערכם על מות
יצחק משולם
**הנהלת סולל בונה
מרחב ירושלים**

לחברנו **רוטבלד ג'ורג'**
אתך באבלך במות
אמך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
הסניף המרכזי
ההנהלה והעובדים.

יחד עם המשפחה
אנו אבלים על מותו של חברנו
מאיר סרוסי ז"ל
מנהל הסניף בגמלאות
בנק הפועלים בע"מ
סניף התנאים
ההנהלה, העובדים והגמלאים

לחברנו **זלמן גרוסמן**
אתך באבלך במות
אביך ז"ל
**בנק הפועלים בע"מ
סניף יפו
ההנהלה והעובדים**

לחברתנו **אודלי אזיקל**
אתך באבלך במות
אביך ז"ל
**בנק הפועלים בע"מ
סניף נאות רחל
ההנהלה והעובדים**

דבר DAVAR دبار
מאוחד עם למרחב
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר מערכת מרדכי ברקאי
עורך „דבר השבוע" טוביה מנדלסון
מנהל כללי אמנון בר-נוי
המו"ל — „דבר" בע"מ.
נדפס ב„דפוס דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה תל-אביב
רח' שינקין 45, ת.ד. 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קוים)
מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281860, 298032
סניפים:
ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאזיה קומה ג'
טלפון 242203, מ. 94229
חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 3-642111-2, מ. 33104

هيئة امن الاحتلال

בקהיר שבעי־רצון מביקור מגיד: הבליט חילוקי הדעות בישראל

(קהיר, עיצ) – ביקורו בישראל של שר החוץ המצרי עיסמת עבד אל מגיד, איפשר לדיפלומאטיה המצרית לרשום להצלחה כמה נקודות, דעה זו הביעו אתמול משקיפים בקהיר.

באמצעות ביקורו בישראל לאחר חמש שנות "קיפאון" ביחסים בין שתי המדינות, בעיקבות התפתחויות שונות ובעיקר הפלישה הישראלית ללבנון, הבליט שר החוץ המצרי את חילוקי הדעות העמוקים הקיימים בממשלת האחדות הלאומית בישראל בעניין ועידה להסכמת שלום במזה"ת.

עתוני מצרים, שלא התייחסו לביקור שר החוץ, תקפו ערב צאתו של מגיד לישראל, בצורה חריפה את ראש הממשלה יצחק שמיר על רקע הצהרתו הכוזה נגד הזמנת נשיא אוסטריה קורט ואלדהיים לביקור במצרים.

המשקיפים מצטטים נציגים מצריים בכירים שאמרו שלא לפרסום, כי מצרים טיפחה אשליות באשר לסיום מהיר של המאמצים להשכין שלום באזור.

במצרים מצביעים על העובדה שגם עמדתו של מר שמעון פרס מרוחקת מעמדת מצרים לפחות באשר לשני נושאים: השתתפות, בצורה זו או אחרת, של אש"ף בתהליך השלום, וכן השתתפותה של ברה"מ בדיונים.

פרס ממשיך לטעון, כי אש"ף הוא "ארגון טרוריסטי" ומציג גם תנאים באשר להשתתפותה של ברה"מ, כולל חידוש היחסים הדיפלומטיים בין שתי המדינות שנותקו ביוני 1967 וחופש הגירה ליהודים הסובייטיים.

<u>בסקר חברות עולמי של „פורצ'ן"</u>

„כור" במקום 262; התעשיה האווירית – ברשימת „המפסידנים"

לישראל רק שתי חברות בקנה מידה עולמי

מאת דני גוב, סופר הכלכלי של „דבר"

בכתב־העת העסקי האמריקאי החשוב „פורצ'ן" מפורסם בגליונו האחרון סקר על החברות הגדולות בעולם ממנו עולה כי ביצועי כמה חברות ישראליות בשנה האחרונה נמצאים במגמת ירידה.

מהסקר עולה, כי חברת „כור תעשיות" ירדה למקום ה־262 ברשימת 500 החברות העולמיות הגדולות בתחום המכירות. אשתקד תפסה כור את המקום ה־254. מכירות כור, לפי פורצ'ן מסתכמות ב־2,155 מיליארד דולר. הקבוצה מעסיקה 32,700 עובדים.

חברת ענק אחרת המופיעה בסקר של פורצ'ן היא התעשיה האווירית. זו עלתה ב־1986 למקום 495 מהמקום ה־500. מכירותיה לפי כתב־העת מסתכמות ב־1,009 מיליארד דולר, והפסדיה מסתכמים ב־31,899 מיליון דולר. נכסי התעשיה האווירית נאמדים ב־1,025 מיליארד דולר ומספר עובדיה 22,208.

בפרק אחר בסקר המכונה „רה מאני לוזרס" (המפסידנים) מופיעה שוב התעשיה האווירית בשל ההפסד האמור.

בטבלה אחרת בסקר מצוינות שוב שתי החברות הללו, שהן למעשה, היחידות המייצגות את ישראל ברשימת 500 הקונצרנים הגדולים בעולם. בין 1 ל־100 החברות הגדולות אין שום חברה ישראלית, כך גם במאה הבאה בין 101 ל־200. במאה השלישית בין 201 ל־300 מופיעה כור. בין 301 ל־400 שוב אין שום חברה ורק במאה החמישית בין 401 ל־500, מופיעה עוד חברה, כאמור, התעשיה האווירית. בסך־הכל, לישראל שתי חברות גדולות בהיקף עולמי.

בטבלת הבנקים מופיע בנק הפועלים במקום ה־94, לעומת 1985 כאשר תפס את המקום ה־87. נכסי הבנק מוערכים לפי פורצ'ן ב־26,190 מיליארד דולר: 17 מיליארד דולר נכסים ו־21 מיליארד דולר הלוואות. ההכנסה נטו – 16,705 מיליון דולר. בנק לאומי מופיע במקום ה־99, ירידה לעומת 1985, בה היה במקום ה־86. נכסי הבנק נאמדים ב־24,038 מיליארד דולר. פקדונות – 19,684 מיליארד, הלוואות – 13,966 מיליארד, הכנסה נטו 2,9 מיליון דולר.

<u>ח"כ רן כהן בפנייה לשר המשפטים:</u>

בכיר שביצע מעשים מגונים בפקידותיו – שוחרר ב„עיסקה"

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

חה"כ רן כהן (ר"צ) העביר לשר המשפטים תביעה לגלות לכנסת את נימוקי הפרקליטות להסכמה על עיסקת הטיעון עם בא כוחו של בכיר במוסד הלאומי שהואשם בביצוע מעשים מגונים בגופן של שתי פקידות הכפופות למרותו, דבר שאיפשר את שחרורו ללא הרשעה.

ח"כ רן כהן אומר, כי הוא נדהם מההחלטה אותה הוא מגדיר כעיסקה שערורייתית במיוחד. לטענתו העיסקה נערכה בעת שוועדת העבודה והרווחה של הכנסת אימצה תיקון שהוצע על ידי שולמית אלוני ורן כהן לפיו הטרדה מינית בעבודה תיחשב עבירה פלילית חמורה.

„דווקא בשבוע זה חתמה הפרקליטות על עיסקה הסותרת את רוח החוק ומעודדת בעלי שררה סוטים המטרידים כפופים להם בעבודה", אומר רן כהן. הוא תבע מהשר שידרוש לגלות מי בפרקליטות הנחה או השפיע להסכים לעיסקת טיעון בלתי־מוסרית זו.

נדחה הדיון בממשלה על זיכיון לחברת החשמל של מז' ירושלים; שחל: משחק מכור

מאת אמנון אמר, סופר הכלכלי של „דבר" בירושלים

הממשלה לא תדון בישיבתה הקרובה בהצעתו של שר האנרגיה, משה שחל לתת זיכיון חדש לחברת החשמל המזרח ירושלמית.

בשיחה טלפונית שקיים אתמול עם ראש הממשלה הצליח שחל לשכנע את שמיר לדחות את הדיון בממשלה. בשבוע הבא יפגשו שמיר ושחל כדי לסכם את עמדותיהם בנושא זה.

פנייתו של שחל לראש הממשלה נעשתה לאחר שאתמול פורסמה החלטת שרי הליכוד השוללת את הצעת שר האנרגיה לפתרון חברת החשמל המזרח־ירושלמית. שרי הליכוד מתנגדים לחידוש הזיכיון במתכונת מצומצמת ודורשים להעבירו לחברת החשמל לישראל. בשיחה אתמול תקף שחל בחריפות את החלטת שרי הליכוד והטיח בה דברים קשים.

לדבריו, אין טעם לקיים עכשיו דיון בממשלה משום שמדובר במשחק מכור שאין בו לא אחריות ולא ממלכתיות. את החלטת שרי הליכוד כינה שחל „אחת המגוחכות הבולטות ביותר שהיו בממשלה", המצביעה על חוסר תיפקודה של הממשלה.

לדברי שר האנרגיה, נעשתה התוכנית לפתרון בעית חברת החשמל הערבית בתיאום מלא עם ראש הממשלה במהלך השנה וחצי. לאחרונה גם אושרה התוכנית על־ידי הקבינט ברוב של שמונה ובהתנגדות שני שרים בלבד.

לפיכך, קובע שחל שמדובר בהחלטה מפלגתית צרת אופק ובלתי אחראית שמשמעותה היא שאין ערך לעבודת הכנה מדוקדקת הנעשית עם ראש הממשלה המעידה על כך, כי בממשלה הנוכחית אין ערך לסיכומים עם ראש הממשלה כאשר כל שר עושה דין לעצמו. עוד קבע שר האנרגיה, כי החלטת שרי הליכוד תביא לגל של החלטות בין־לאומיות נגד ישראל תגר הולת המשק הישראלי על ירושלים.

את השיחה סיים שחל בהצעה שמעתה ואילך יבקש כל משרד ממשלתי את שיטת הרסקור של אריק שרון וידאג להצטייד בבולדוזר משרדי לפתרון בעיותיו.

<u>בטאון חצר חסידי בעלז מאשים:</u>

„המפלגות הדתיות העלימו מן הסיוע לשמיטה כחצי מיליון ד'"

מאת בת זבולוני, סופר „דבר" בירושלים.

יותר מחצי מיליון דולאר מהכספים הייחודיים שהאוצר מעניק למפלגות הדתיות והחרדיות שנועדו לסיוע לחקלאים שומרי שמיטה, לא הגיעו לייעודם והוצאו למטרות אחרות תחת הכיסוי „שמיטה". בהאשמה חמורה זו על המפלגות הדתיות והחרדיות אשר בקואליציה הממשלתית יצא „המחנה החרדי" בטאון חצר חסידי בעלז בירושלים.

„המחנה החרדי" מגלה כי לפי הסכם בין המפלגות הדתיות החרדיות ומשרד האוצר, עשרה אחוז מכל הכספים ה„ייחודיים" יועברו להקלת מצוקתם של החקלאים שומרי השמיטה. עד עתה אף פרוטה שחוקה לא הועברה לשומרי השמיטה. דבר שעורר סערת רוחות בין החקלאים שומרי השביעית, שאינם סומכים על היתר הרבנות הראשית, שהשמיעו דברים חריפים ביותר על התנהגותם של ראשי המפלגות ששמו עצמם לאפוטרופסים על שמירת השמיטה, אך מתעלמים ממצוקתם הקשה של מאות משפחות שאינן מעבדות את שדותיהם ושומרים על השמיטה ללא היתרים ופשרות.

„המחנה החרדי" כותב, כי יש חשש כי כספים אלו הוצאו על־ידי הסיעות השונות השולטות במפלגות הדתיות והחרדיות תחת „כיסוי" שמיטה שונים ועריכת אירועי ראווה שנועדו להאדיר את שמם של אותם העונים.

בטאון בעלז מוסר, כי לשנת ה־1986 יועדו למפלגות הדתיות והחרדיות כתשעה וחצי מיליון דולאר תחת ההגדרה „כספים ייחודיים לפי קריטריונים" מסכום זה הוקצב חצי מיליון דולאר לשומרי השמיטה, ומשחרר את החקלאים מהזדקקות למציאת הסכום הנאסף בקושי רב במגביות הציבוריות.

לעומת העיכוב בהעברת חצי המיליון דולר לחקלאים „שנבלעו" אי שם לבלתי שוב, החל משרד החקלאות במימוש ההסכם עם „קרן השביעית" לפיו תתמוך הממשלה בחקלאים שומרי שביעית ביחס של שקל אחד לעומת שני שקלים שייאספו מתרומות. הכסף נתקבל בימים אלה מפרעה ראשונה על חשבון ההסכם.

מים במיכליות לישובי הגליל התחתון בשל תקלה ב„גולני 1"

מאת שמעון ויס, סופר „דבר" בכנרת

קשיים חמורים באספקת המים לישובי הגליל התחתון נגרמים בימים האחרונים בשל תקלה חמורה שנגרמה בקידוח „גולני 1" ליד צומת גולני, המספק מים למרבית ישובי האזור. התקלה גרמה לכך שבימים האחרונים לא מגיעים מי שתיה בכמות מספקת לישובים בגליל התחתון.

כתוצאה מן התקלה יצאו משאבות הקידוח מכלל שימוש ואל ישובי האזור מגיעים מים באמצעות מיכליות. לדברי ראשי המתיישבים, השיבושים באספקת המים גורמים נזקים, בעיקר לבעלי־החיים וגם התושבים נאלצים להשתמש במים במשורה.

יצויין, כי מדובר בקידוח המים העמוק ביותר בארץ, ובשל התקלה הקשה, נאלצה חברת „מקורות" להביא ציוד תיקון מאילת. בתוך כך, נודע כי ספק אם התיקונים יחלו לפני יום ראשון על רקע החשש לחילול שבת ואי השגת אישור לעבודה בשבת. תושבי האזור דרשו אתמול מ„מקורות" להגביר את קצב העבודות ולפעול לזירוז התיקונים על רקע המחסור במים והקשיים באספקתם והדוחק בימים כה חמים באזור.

<u>נמשך הוויכוח על שבוע עבודה מקוצר</u>

הברפלד: התעשיינים חוששים מניהול מודרני; לאוטמן: החלטה פוליטית

הברפלד קרא לשרים לדחות את הלחצים המופעלים עליהם ע"י התאחדות התעשיינים ולקבל החלטה אמיצה בזכות הנהגת 5 ימי עבודה במיגזר הציבורי.

(עת"ת). – „על ממשלת ישראל להחליט על הקמת ועדה שתבחן את נושא קיצור שבוע העבודה ביסודיות רבה. אסור שהדבר יהפוך לנושא פוליטי ולנדרוניה במשא ומתן המתנהל עכשיו", אמר השר שרון באסיפה השנתית של האגף הכללי בהתאחדות התעשיינים.

להערת השר שרון, לא יהיה מעבר פזיז לשבוע עבודה מקוצר. „לממשלה ברור כי זהו נושא מורכב מאוד, המחייב עיסוק רציני. זהו עניין לכמה שנים. כרגע עדיין אנו לא ערוכים ומוכנים לכך".

נשיא התאחדות התעשיינים, דב לאוטמן, קרא לממשלת ישראל לא לקבל החלטה פוליטית על מעבר לחמישה ימי עבודה בשבוע, אלא לשקול הנושא מחדש ולהוציאו מהמשא ומתן המתנהל בין האוצר להסתדרות. „זהו נושא שצריך לדון בו בפורום רחב יותר, ללומדו ביסודיות ולהיכנס אליו בשלבים", אמר לאוטמן. „תהיה זו טעות חמורה אם הממשלה תתן מנדט לשר האוצר לנהל משא ומתן על נושא זה", הזהיר נשיא ההתאחדות, שכן, „ההחלטה תסכן את המשך היציבות ותפגע במאזן התשלומים".

עוד אמר מר לאוטמן, כי לא יתכן שהתעשייה תמשיך להיות בפיקוח מחירים זו שנה שלישית. „רמת מחירים זהו מכשיר ניהולי סחור ואי אפשר לקחתו מאיתנו". מר לאוטמן קרא לתעשיינים לעשות מאמץ עליון ולהתחיל. להכין תוכנית שתציע כיצד התעשייה תכפיל את הייצוא שלה בחמש השנים הבאות.

„מן הראוי שהשרים העומדים בימים אלה מול לחצים כבדים של ראשי התאחדות התעשיינים המכוונים לשכנעם להתנגד למעבר ל־5 ימי עבודה בשבוע במיגזר הציבורי, יתחקו אחרי המניעים האמיתיים שמאחורי מיתקפה זו". כך אמר אתמול יו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות, חיים הברפלד, לאחר שהגיע אליו מידע מוסמך על הלחץ המופעל מצד ראשי התעשיינים על השרים.

הברפלד טוען, כי התאחדות התעשיינים מתאמצת זה שנים רבות לעצור את מחוגי השעון בנושא קיצור שבוע העבודה, כמו גם בתחומים אחרים שבהם היא מעניקה למעשה הגנה למנהלי מפעלים אשר אינם רוצים או מסוגלים להתמודד עם האתגר שביישום שיטות ניהול ואירגון המקובלות מזה זמן רב כמתוקנות שבמדינות, שיטות הכרוכות בהתייעלות בד בבד עם שיפור איכות החיים של העובדים, המניבות במשולב גם גידול בתפוקה, בפריון היצור וברווחיו.

יו"ר האיגוד המקצועי סבור, כי ראשי התעשיינים מתייצבים בויכוח ציבורי זה בידיים לא נקיות שכן בחלק מן המפעלים שהם עצמם קשורים אתם, הונהג שבוע עבודה בן 5 ימים זה מכבר והתוצאות העסקיות והחברתיות הן חיוביות על פי כל מבחן.

הברפלד מציין, כי סקרים שנעשו במקומות עבודה הפועלים כבר במתכונת של 5 ימי עבודה בשבוע, הוכיחו מעל לכל ספק, כי בלמעלה מ־85 אחוז מן המפעלים שעברו, נמדדה עלייה בתפוקה בשיעורים שבין 5 ל־7 אחוזים או שהתפוקה לא ירדה ורק בכ־14 אחוז היתה ירידה בתפוקה או ברווחיות.

24 מדינות המערב יאמצו את אידה נודל כסמל ללוחמת חופש

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

130 נציגי 24 מדינות המערב, אשר יתכנסו ביום ראשון הקרוב בירושלים לכינוס ראשון של הפורום הבין־לאומי למנהיגות פוליטית צעירה, יאמצו את אידה נודל כסמל ודוגמא של לוחמת חופש וזכויות אדם.

המנהיגים הצעירים, חברי המפלגות הליברליות, דמוקרטיות, שמרניות ונוצריות דמוקרטיות, נועדים לכינוס ראשון מסוגו, במטרה לגבש דרך אשר תחזק את הקשר ושיתוף הפעולה בתוך המנהיגות של מדינות המערב ובמטרה להביא למאבק משותף בטרור הבינ"ל ולעצור התפשטות סובייטית אפשרית.

את הכינוס יזם גיל סמסונוב, יועצו של השר משה ארנס. רבים מבאי הכינוס היו שותפים להפגנה סימבולית שנערכה בעת ובעונה אחת ב־20 מדינות, ושבמהלכה נישאו אלפי פוסטרים נושאי תמונתה של אידה נודל על רקע גדרות תיל. בין משתתפי הוועידה חברי פרלמנט צעירים, ראשי ערים, יועצים ועוזרים לראשי ממשלות, ראשי אופוזיציה וראשי הדור הצעיר באירופה. במהלך שהותם בארץ ייפגשו, בין היתר, עם ראש הממשלה יצחק שמיר, עם שר החוץ שמעון פרס ועם אסירי ציון לשעבר, ביניהם יולי אדלשטיין ונתן שצ'רנסקי.

<u>חודש לאחר הפיצוץ בחוף הכרמל</u>

הדסה שכטר חוזרת היום הביתה: אעלה לקומה רביעית בכוחות עצמי

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר"

הדסה שכטר, בת 28 מקריית ביאליק, אם לשלושה שכף רגלה השמאלית נקטעה בשבת לפני חודש בפיגוע חבלני בחוף הכרמל בחיפה עומדת לצאת היום, לראשונה מבית החולים לחופשת שבת בביתה.

הדסה עברה שני ניתוחים, אחד של קטיעת הרגל השמאלית מעל לקרסול ושני לקביעת צורתו של הגדם. רגלה נתונה עדיין בתחבושת והיא מקבלת תרופות למניעת זיהומים. אל דירתה בקומה הרביעית בבית מגורים משותף בקריית ביאליק היא תעלה, לדבריה, בכוחות עצמה, בעזרת קביים. הדירה קושטה לקראת בואה ובני המשפחה וידידים הכינו לכבודה מטעמי שבת. שלושת הילדים שני הבנים בני 8 ו־7 והבת בת השנה, שהועברו עד להחלמתה של האם אל הסבתא, רוזה שגרה בקריית חיים, יחזרו גם הם אל ביתם ויבלו את השבת עם אמם.

הדסה נפצעה, כזכור, בשבת בבוקר, בעת שיצאה עם משפחתה, בעלה דב ושלושת ילדיהם לרחוץ בימה של חיפה. בני המשפחה לא הספיקו לטבול במים כאשר פיצוץ הרעיד את החוף והדסה, שעמדה בסמוך לחומר הנפץ נזרקה לאחור וכף רגלה נקטעה. הבן הבכור, יניב, שעמד לידה נשרט קלות במצחו. היא הובהלה אל בית החולים רמב"ם ונותחה. כעבור יומיים נזקקה לניתוח נוסף ועתה היא עוברת שורת טיפולים ופיזיותרפיה. לאחר הגלדת הגדם תותאם לה רגל תותבת.

הדסה, שהפכה לחביבת המחלקה האורתופדית מספרת כי היא מתאוששת מהר, יחסית, מהאסון שנחת עליה בעזרת הצוות הרפואי ובעזרתם של פצועים, גברים, בהם חייל דרוזי ונשים שרגליהם נקטעו ושמציגים בפניה, הלכה למעשה ש„יש חיים גם אחרי הכריתה וכי אפשר לנהל אורח חיים תקין עם רגל תותבת" כדבריה.

אחד הפצועים שעודד את רוחה של הדסה הוא עודד ג. בן 46 מחיפה, נשוי ואב לשניים שאחת מרגליו נקטעה והשניה רוסקה בתאונה שאירעה לפני כ־20 שנה, שנה אחת בלבד לאחר נשואיו. הוא סיפר להדסה כי החליט לשקם את חייו, לקח את עצמו בידיים עשה פיזיותרפיה מאומצת וכיום הוא מסוגל לבצע כל עבודה. „הוא קפץ לפני, רץ, רקד ואף הסיר את התותבת והראה לי את הגדם". מספרת הדסה.

כן ביקרה אצלה בבית החולים ביוזמתה אשה צעירה כבת 30 מגוש שגב, שכף רגלה השמאלית נקטעה בפיצוץ חומר נפץ שהובא בטעות לביתה. גם אשה זו, נשואה ואם לשניים סיפרה להדסה כי הסתגלה וכי היא מבצעת בכוחות עצמה את כל עבודות הבית. היא גם הוכבת ריקוד תמנית עם חוג למחול.

ביקרו אצל הדסה בבית החולים גם שני חיילים. חייל דרוזי קטוע יד ורגל שנפגע גם בעיניו, שוקם וכיום לומד פסיכולוגיה באוניברסיטת חיפה וחייל צעיר מיחידה קרבית, שרגלו נקטעה בפיצוץ מטען צד ליד גבול לבנון וגם הוא שוקם.

המשטרה מתכוונת לעצור מאות מבית־ג'אן בסיוע צילומי הוידאו

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

משטרת מרחב הגליל מתכוונת לעצור לחקירה מאות מתושבי הכפר בית־ג'אן שהיו מעורבים, על־פי החשד, בתקרית האלימה שאירעה ב־6 ביולי בשמורת הטבע הר מירון. כתברר כי המשטרה צילמה את המתפרעים במצלמות וידאו ובידיה ראיות לכאורה כי תושבי הכפר תקפו שוטרים ופקחי רשות שמורות הטבע במקלות בגרזנים ובסכינים, הציתו ניידות משטרה וגנבו מהן רכוש משטרתי.

כך עולה מדיון משפטי שנערך אתמול בבית־משפט השלום בחיפה, בפני השופט רחמים צמח, בעת בקשת המשטרה להאריך את מעצרם של שלושה מתושבי הכפר. על־פי התצלומים שבידי המשטרה, מבצעים שוטרים מרחב הגליל מעצרים בשיטתיות על מנת להעמיד לדין את הפורעים. רב־סמל מתקדם יעקב לנקרי מיחידת מאגר החוקרים במרחב הגליל, הציג בבית־המשפט תצלומים מההתקהלות שאירעה באותו יום בין השעות 10:30־10:00 בבוקר ובהם, לדבריו, נראים שלושת החשודים: סאלח סלמאן חמד (37), והאש סלמאן עטילה (41) ורנג סאלח עזה (36).

נציג המשטרה הוסיף, כי בדובר בפשעים חמורים ביותר, בחקירה מסועפת מאין כמוה ובכוונת המשטרה לעצור לחקירה עשרות מתושבי הכפר שטרם נעצרו. כמו כן ייערכו לעצורים מסדרי זיהוי. שלושת החשודים הכחישו את דברי נציג המשטרה, וסניגורם ציין, כי זיהוים בתמונות אינו ודאי בשום שהתמונות מטושטשות ולכן אין כל הצדקה בהחזקתם בתנאי מעצר. הסניגור הוסיף, כי השלושה מסרו אליבי לגבי מקום הימצאם במהלך התקרית בשמורה.

הוא גילה לראשונה כי בבית ג'אן הופצה באותו בוקר שמועה. לפיה נהרגו ארבעה אנשים במהלך היתקלות עם הסוהרים על אדמת זבוד ובין ההרוגים, ילדו של אחד החשודים. מדובר בשמועות שווא.

השופט רחמים צמח ציין בהחלטתו, כי חקירת המשטרה מסועפת וקשה מאין כמוה באופיה ונסיבותיה. גם המעשים המיוחסים לחשודים חמורים ביותר ויש לחקור חשודים רבים אחרים ולבצע מסדרי זיהוי. לכן הורה להאריך את מעצר השלושה בשבעה ימים.

כל מה שרצית לדעת על איידס - בטלוויזיה החינוכית

מאת שרה פרידמן

אל תאמר לא ידעתי.

תשדירים מיוחדים מטעם קופת חולים הכללית בטלויזיה החינוכית:

פרק א' - יום א' 26.7.87 בשעה 15.40

פרק ב' - יום ב' 27.7.87 בשעה 15.40

פרק ג' - יום ה' 30.7.87 בשעה 15.40

קופת חולים

לשכת הדובר

דני יתום מתמנה היום לראש אגף התיכנון במטכ"ל

תא"ל דני יתום מתמנה היום לראש אגף התיכנון במטה הכללי ויקבל דרגת אלוף. הוא יחליף את אלוף אביהו בן־נון, המיועד לתפקיד מפקד חיל־האוויר.

דני יתום נולד ב־1945 בנתניה. הוא בעל תואר ראשון במתמטיקה, פיסיקה ומדעי המחשב באוניברסיטה העברית בירושלים ובעל עיטור „המופת".

כ־1963 התגייס לצה"ל ושירת ביחידה מובחרת בתפקידי פיקוד. מקץ תשע שנים, ב־1972, עבר הסבה לשריון ומילא שורה של תפקידים בכירים בחיל זה: תחילה כמ"פ טנקים ולאחר־מכן – כמג"ד טנקים סדיר, קצין אג"ם של אוגדה סדירה בסיני, כמח"ט טנקים במילואים, כקצין אג"ם של גיסות השריון וכמח"ט שריון סדירה בסיני.

ב־1981 נתמנה לראש תורת חיל השריון וכעבור שנה – לראש היחידה למחקר ופיתוח. החל ב־1983 שימש שנתיים מזכיר צבאי לשר־הבטחון, וב־1985 נתמנה למפקד אוגדת שריון סדירה. הוא נטל חלק בשלוש מערכות: במלחמת ששת־הימים היה מפקד מחלקה ביחידה מובחרת, במלחמת יום־הכיפורים לחם כסמג"ד טנקים בסיני ובמלחמת „שלום הגליל" מילא תפקיד של ראש־המטה של עוצבה.

דני יתום נשוי ואב לחמישה בנים.

חסיון מידע מלא לעיתונאי – בהצעת חוק חדשה שמכין משרד המשפטים

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

משרד המשפטים עוסק בהכנת הצעת חוק ראיות חדש ומקיף שיעסוק בנושא החסיונות מעורות.

אחד הסעיפים החשובים בהצעת החוק יהיה מתן חסיון לעתונאים שלא לגלות בהליכים משפטיים את מקורות המידע ששמשו בסיס לכתבות בעתונים שבהם הם עובדים. כיום החוק אינו מכיל הוראה מפורשת המעניקה חסיון מיוחד לעתונאים אם כי לפני מספר חודשים קבע נשיא בית המשפט העליון בפסיקה תקדימית, כי בתנאים מסויימים יש עדיפות לעקרון חופש הביטוי על פני העקרון של החובה להעיד.

<u>ברבע הראשון של השנה</u>

גידול של 7% בהשקעות

מאת אמנון אמר, סופר הכלכלי של „דבר" בירושלים

ברבע הראשון של השנה עלתה ההשקעה בנכסים קבועים במשק בשבעה אחוזים. העלייה בשיעור זה היתה גם בהשוואה לרבע האחרון של 1986 וגם בהשוואה לרבע השנה המקביל אשתקד.

עלייה בולטת במיוחד נרשמה בהשקעות בבתי מגורים. השקעות אלה גדלו ברבע הראשון של 1987 בחמישה אחוזים. לעומת הרבע האחרון בשנה שעברה, וזאת לאחר ירידה ממושכת ורצופה שנרשמה בהן במהלך ארבע השנים האחרונות.

מנתונים שפירסמה אתמול הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עולה עוד, כי העלייה הגדולה ביותר נרשמה בהשקעות במכונות וציוד שגדלו ב־11 אחוזים. לעומת זאת בהשקעות בבניינים שאינם למגורים ובעבודות בנייה אחרות כמעט לא היה שינוי ברבע הראשון של השנה.

העליה בפעילות במשק נמשכת

מאת אמנון אמר, סופר הכלכלי של „דבר" בירושלים

ברבע השני של השנה נמשכה העליה בפעילות בכל ענפי המשק, עליה הנמשכת למעשה כבר מסוף 1985. הרחבת הפעילות מתבטאת גם בעליה בביקושים המקומיים וגם בהרחבת היצוא.

את הנתונים פירסם אתמול בנק ישראל בהסתמך על סקר רבעוני, שעורך הכלכלן מ. תמרי בקרב 178 חברות מענפי התעשיה, המסחר, הבניה, התחבורה והמלונאות.

ממצאי הסקר מורים, כי מרבית החברות צופות שהרחבת הפעילות הכלכלית תימשך גם ברביע השלישי של השנה. בתעשיה נרשמה ברביע השני של השנה עליה בפעילות בכל הענפים. העליה נרשמה גם בתפוקה וגם במכירות לשוק המקומי וליצוא. עליית התפוקה והמכירות איפיינה ברבע שנה זה גם את ענף האלקטרוניקה שידע בעבר תקופות משבר.

גם בענף הבניה נרשם גידול בפעילות והציפיות הן שגידול זה יימשך גם ברביע הבא. הרחבת הפעילות כוללת גם חברות העוסקות בעבודות עפר ובהפעלת ציוד כבד.

ראשי הציבור הערבי מאיימים בצעדים קשים במחאה על סחבת

מאת מחמוד חלילה, סופר „דבר"

ראשי הציבור הערבי מאיימים לנקוט בצעדים חריפים ולקבל את ההחלטות החמורות והמכאיבות ביותר שקיבלו אי־פעם מאז קום המדינה וזאת במחאה על האפליה והסחבת שנוקטת הממשלה כלפי האוכלוסיה הערבית.

כך גילה מקור מוסמך בוועדת המעקב העליונה במיגזר הערבי. אותו מקור סרב בשלב זה לגלות באילו צעדים אמורה לנקוט ועדת המעקב אך אמר, כי מזה מספר ימים מקיימים נציגי הציבור הערבי יחד עם חברי כנסת ערבים ישיבות בחדרי חדרים בכדי לגבש החלטות האמורות להתקבל בפורום המורחב של נציגי הציבור הערבי.

ועדת המוניות שובתת כמעט שנה; קורפו: „בסך הכל חודש"

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

390 בקשות להפעיל מוניות עדיין לא נדונו כלל כתוצאה מאי־סדרים בהפעלת ועדת המוניות שליד משרד־התחבורה בסוף השנה שעברה ובראשית שנה זו, כפי שנמסר ב„דבר" בינואר.

ועדת המוניות מונתה לפני כשנה, אולם לאחר שאישרה 100 מתוך 835 הבקשות שהוגשו לה, התפטר היו"ר מטעמי בריאות. כעבור זמן קצר הוחלף גם מזכיר הוועדה והמזכיר החדש סירב להפעיל אותה כל עוד לא יבוצע אירגון מחדש, בלא שמישהו במשרד־התחבורה ידע על כך. רק בעקבות פירסום הפרשה ב„דבר" התערב שר־התחבורה חיים קורפו והורה להפעיל את הוועדה ללא דיחוי נוסף.

על סמך הפירסום. הגיש ח"כ אוריאל לין שאילתה לשר קורפו ב־19 בינואר ושאילתה זו נענתה רק החודש. השר קורפו אומר, כי בעבודת הוועדה חל עיכוב של חודש אחד בלבד, אולם כל הנוגעים בדבר יודעים, כי העיכוב היה ממושך הרבה יותר.

שר־התחבורה אומר בתשובתו לח"כ לין, כי הטיפול בכל בקשה נמשך ששה חודשים בממוצע, והוא מבטיח, שעד סוף השנה יסתיים הטיפול ב־390 הבקשות הנותרות. הוא מוסיף, כי בשנה הבאה יש בדעתו לקיים הקצאה נוספת בהתאם לצורכי המשק.

הגרלה לא נוחה לטניסאינו בהודו

• גליקשטיין יפתח היום נגד קרישנאן, מספר אחד של הודו, בעוד למנסדורף שיתמודד מיד אחריו נגד ה"זקן" ארמיטראז', מצפים שלושה משחקים רצופים • ההודים חוששים מעמוס

שלמה גליקשטיין הותיק בטניסאי נבחרת ישראל, יצטרך לנצל היום את מלוא נסיונו כדי להעניק נקודה ראשונה לישראלים במסגרת מפגש רבע גמר גביע דייויס נגד הודו. גליקשטיין יתמודד במשחק הפתיחה נגד המתבטא מספר אחד של ההודים ראמאש קרישנאן, בן ה־26, המדורג במקום ה־40 בעולם.

מיד לאחר ששלמה יסיים את הופעתו – ואנו מקווים שהוא יעשה זאת על הצד הטוב ביותר – כלומר יזכה בנצחון, יעלה חברו עמוס מנסדורף למשחק השני נגד השחקן ה"זקן" של המפגש ויג'אי ארמיטראז'. זה יהיה מפגש דורות שעל הנייד צריך להסתיים בנצחון ישראלי. עמוס מדורג במקום ה־36 בעולם בשעה שההודי בן ה־35 ממוקם איישם בתחתית הדירוג.

ההגרלה לא האירה הפעם פנים לישראלים. שכן מנסדורף האמור להופיע גם במשחק הזוגות מחר יעלה ראשון נגד קרישנאן ביום ראשון, הוא יום המשחקים האחרון. יוצא איפה שמנסדורף ישחק שלושה משחקים רצופים והדבר יהיה קשה ללא ספק.

הפתיחה הוא המשמעותי ביותר אבל הייתי מעדיף לשחק אותו כדי שאוכל לנוח לקראת משחק הזוגות מחר"

ה"קפטן הישראלי יוסף סטבהולץ, ציין כי הוא דווקא מרוצה מההגרלה. - מכל מקום – אמר – אני מקווה שמנסדורף, השחקן הבכיר שלנו, לא יצטרך לשחק שלושה משחקים רצופים בחום הלוהט השורר כאן."

עיקש ובעל נסיון רב."

גליקשטיין, המחזיק בשיא עולמי של הופעות רצופות בגביע דייויס, זכה במסגרת זו ב־30 מ־42 משחקיו ביחידים וב־10 מ־17 בזוגות. הוא מדורג כרגע במקום ה־552 בעולם. ארמיטראז' מדורג 377.

את הפתקים שקבעו את סדר המשחקים, הוציא צ'יפה סובראמאניאן, שהיה בעבר חבר בממשלה ההודית ונשיא איגוד

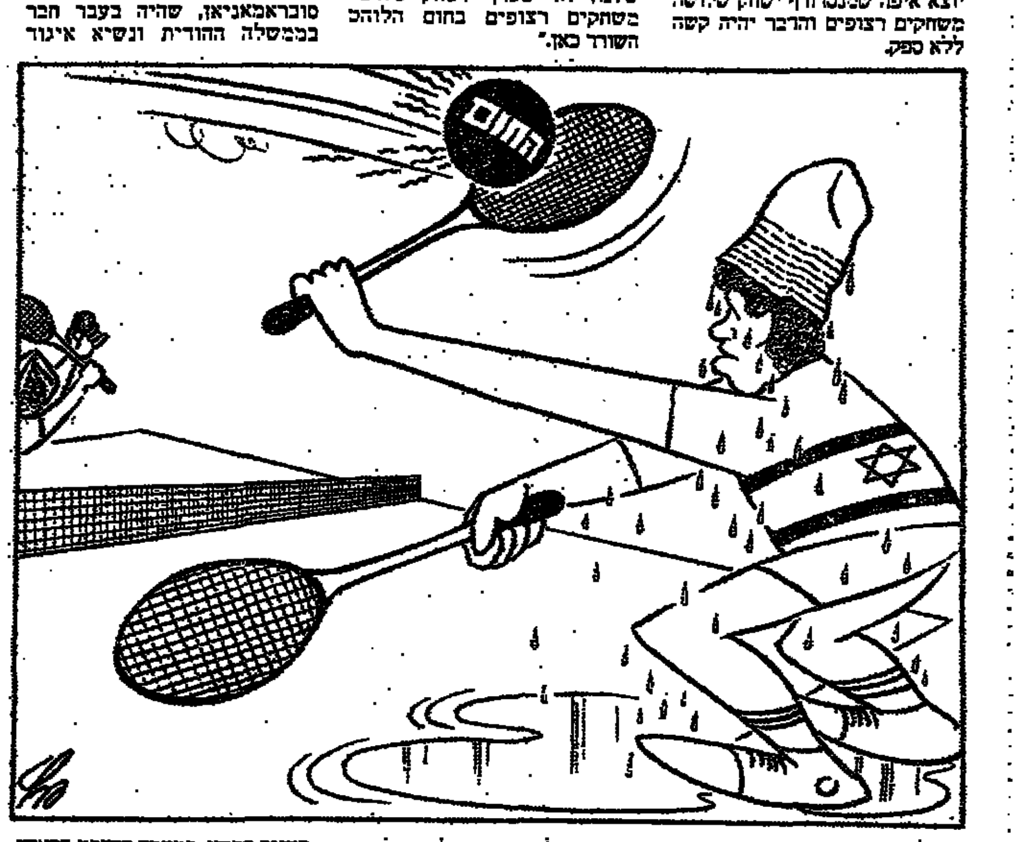

על פי התכנית אמורים מנסדורף וגלעד בלום בן ה־19 להופיע במשחק הזוגות נגד האחים ...
ו־36 וויג'אי לבית ארמיטראז'. לפני הצדדים ישנה כמובן אפשרות לשנות הרכב עד שעה לפני מפגש הזוגות.

שתי הנבחרות קיבלו את ההגרלה ברגשות מעורבים. ה"קפטן" ההודי ארמיטראז' ציין כי רצה לפתוח עבור נבחרתו כדי שיוכל בהמשך לעקוב אחרי משחקו של קרישנאן. באידך הביע סביעות רצון בן העובדה שחברו ישחק ביום הראשון נגד גליקשטיין ולא נגד מנסדורף מבנו הנסיים והודים מאד.

"אני מצפה שקרישנאן יעניק לנו יתרון במשחק הראשון. זה יקל את העומס עלי" – אמר ארמיטראז' אחרי ההגרלה – בגביע דייויס בשחק

סטבהולץ הגן על החלטתו להציב את גליקשטיין הותיק ... במקום בלום הצעיר המוגדר ע"י כתב אי. פי "כצעיר" מבטיח על מגרשי דשא החובב ביד שמאל. "שלמה הוא שחקן עתיר נסיון ואני בוטח בו. יהיה לו הרבה זמן לאגור כוח בין משחק הפתיחה ומשחק הזוגות בהם יטול חלק. בכל מקום בגיל 29 הוא כשיר כמו כל שחקן אחר בסגל".

והוא הוסיף: "בלום, לא שיחק עדיין בגביע דייויס ועובדה לא נכונה בשום שבלום שיחק כבר נגד הבלגים אם כי היה זה משחק חסר השיבות, הופעתו במשחק הזוגות תעניק לו נסיון."

ארמיטראז' חיזק את דבריו של הקפטן הישראלי באומרו: "שלמה לא יקל עלינו את המלאכה. הוא יריב

הבגים ההודי, במעמד השופט הראשי במשחק האוסטרלי ביל גילמור ובנציגי שתי הנבחרות.

יצויין כי בעבר היה זה ראש הממשלה ההודית שהוציא את הפתקים מהכובע, אולם הפעם בגלל העדר יחסים דיפלומטיים בין ישראל והודו ובשל הלחץ מצד מדינות ערב ויתר רג'יב גאנדי על הכבוד.

עוד שלושה משחקים יחולו היום בשלב רבע הגמר

במקביל למשחקה של ישראל נגד הודו בנידהלהי יתקיימו החל מהיום עוד שלושה משחקים במסגרת רבע גמר גביע דייויס. בבריסביין יארחו מחזיקי הגביע טניסאי אוסטרליה את אלה של מקסיקו. מנהל הנבחרת האוסטרלית ניל פרייזר כנראה בוטח מאד בהג'ביו שכן הוא איפשר לאלוף ווימבלדון, פאט קאש שלא לשחק במשחק הזוגות. במקומו ישחק ויילי באסור עם פיטר דוהאן.

באסור ישחק גם ביחידים. היום הוא יפתח נגד חורחה לוזאנו. קאש ישחק שני נגד לאבאל. כל הסימנים נוטים לצד האוסטרלים הבקיאים לזכות בנצחון חלק. המפגש האחרון בין שתי הנבחרות היה ב־1982 והסתיים בנצחון האוסטרלים 3:2.

בגביע תארח הנבחרת השבדית ללא כוכבה יאניק נואה את שוויץ הגאה. מאטס ווילאנדר יוליך כבר הנראה את נבחרתו לקראת ניצחון הגבר בפעם ההגביה ברציפות. יחד עם ווילאנדר ביחידים ישחק קארלסון. בזוגות יופיעו עבור השוודים יארוד ואדברג.

ההרכב הצרפתי יכלול את הנרי לאקונט וטולאן ביחידים ולקונבב ופורז'ה בזוגות.

בקאראקס, ונצואלה, יתמודדו פאראגוואי עם סני ותיקיה פאצ' וגונזאלס נגד ספרד בה יככבו אמיליו סאנצ'ז וקאזאלס.

בהארטפורד, קונטיקט, יפגשו היום בוריס בקר וג'ון מקנרו במדי נבחרותיהם, בדו קרב מורט עצבים שיכריע כי מישתי הנבחרות תופיע בשנה הבאה בבית העליון ומי תרד למשחקים האיזוריים.

• אחרי ההגרלה. ראש המשלחת הישראלית לגביע דייויס דוד הרניק (בתווך) כמימינו השופט הראשי האוסטרלי ביל גילמור ולשמאלו יוסף סטבהולץ

איצטדיון ר"ג – המגרש הביתי של מכבי ובית"ר ת"א

מאת שמואל קליגר

מכבי ובית"ר תל־אביב יחלקו, קרוב להודאי, ביניהן את השימוש באצטדיון רמת־גן ויקיימו את משחקי הבית שלהן בצוותא בעונה הבאה. קהל אוהדי שתי הקבוצות ייהנו, איפוא, משני משחקים ברציפות אחד.

בעבר כבר שיתפו שתי הקבוצות פעולה כאשר קיימו את משחקיהן הביתיים לפני כעשרים שנה באצטדיון המכביה, שבצפון תל־אביב.

עד לפני ימים מספר ניהלו קבוצות הכדורגל של בית"ר הפועל תל־אביב בגעים על קיום משותף של המשחקים באצטדיון בלומפילד ואולם הכו"ב לא הסתיים בחיוב בגלל פערים בעמדות של הנהלות שתי הקבוצות, באשר לחלוקת ההכנסות. בינתיים, לאחר שנודע כי בשה סיני לא ימשיך בשנה הבאה בהפועל תל־אביב עשו בהנהלת בית"ר תל־אביב "חושבים" והגיעו למסקנה, כי הדבר ישפיע לרעה על מספר הצופים ועל כן פנו למכבי כדי לסכם עימם על הופעה משותפת באצטדיון רמת־גן.

בנט ישחק כנראה בבית"ר תל־אביב

מאת יצחק צ'יבין

שופטת בית המשפט המחוזי בחיפה, טובה סטרסברג־כהן ביטלה אתמול את צו המניעה שהוצא לבקשת הפועל חיפה ואשר אסר על הכדורסלן קיט בנט להירשם בקבוצה אחרת.

השופטת ציינה בהחלטתה, כי שוכנעה שבעת חתימת החוזה בין בנט לבית"ר ת"א היתה צפויה הפרה של ההסכם שלו עם הפועל חיפה. סבור להניח שלא היתה מסוגלת לעבוד בתנאי החוזה.

השופטת הטילה על בנט תשלום של 5,000 דולר ושווי כרטיסי הטיסה שהוא קיבל מהפועל חיפה והתירה לו להירשם בכל קבוצה.

נראה שבנט ישחק את חוזהו עם בית"ר ת"א ובעונה הקרובה נראה אותו לובש את מדי ה"מנורה".

• אליפות העולם במפרשיות מדגם 420 לא נפתחה במתוכנן באגם בלטון (הונגריה) בגלל היעדר רוח. התחרויות יתחילו היום. באליפות 80 מפרשיות מדגם 420 מ־18 מדינות. לישראל ייצוג של 5 סירות באליפות.

מראדונה ועכשיו ההולנדי רוד חוליט "ידליקו" האיטלקים

מאת שמואל טל

בליגה האיטלקית אוהבים לשבור שיאים. אחרי שנאפולי שילמה לפני שתי עונות לברצלונה שבעה וחצי מיליון דולאר עבור דייגו מארדונה, הוציאו לקראת העונה החדשה מנהלי מילאן שמונה וחצי מיליון כדי לצרף לשורותיהם את הכוכב ההולנדי של איינדהובן רוד חוליט.

מומחי כדורגל טוענים כי חוליט הוא יורשו של יוהן קרוייף האגדי. סוג של כדורגלן המסוגל לעשות בכדור בכל העולה על רוחו ויחד עם זאת לנווט את קבוצתו. עד כמה חשוב חוליט לכדורגל ההולנדי ניתן להבין מדבריו של קיס פלוגסמה, בנהלה של איינדהובן שאמר לאחר שחתם על עיסקת ההעברה: "הו יום עצוב לכדורגל ואובדן גדול לעם ההולנדי".

על הכדורגלן שחום העור ומקורזל השיער נכתבו סופרלטיבים רבים. עם הצטרפו למילאן יצאו העיתונים האיטלקים בכותרות ענק והבליטו בהן כי "חוליט הוא התשובה ההולנדית של מילאן למארדונה מנאפולי". ואמנם הוא יהיה בעקב מתמיד מצד האוהדים שירצו לראותו מוליך את קבוצתם האהודה שוב לעבר הפיסגה לאחר תקלפה ארוכה.

יש כן בחוליט כל מה שיכול להפוך כדורגלן לסופרסטאר. הוא משלב במשחקו כח ועוצמה עם אישיות אטרקטיבית. את הכאריזמה שלו הוא מנצל לחיוב כדי לסייע לחבריו במגרש. כשרונותיו גורמים להאצת הדופק אצל אותם חובבי כדורגל המתפשים את היוצא דופן.

סוג אחר של דופק מואץ נגרם לבאמביו. זאת בגלל צורת התנהלותו האדישה על המגרש. לפעמים נדמה שהוא כלל אינו יודע מה מעשיו על כר הדשא. אבל זה כשבן רק למראית עין מפני שחוליט יודע בדיוק מה ואיך לעשות. בנבחרת ההולנדית תולים בו תקוות רבות. כאמינים שהוא יחזיר לנבחרת האורנז' את התהילה שהיתה לה בשנות השבעים.

כשרונו של חוליט מתבטא ברב גווניותו. הוא אינו מהסס לרדת לעזרת ההגנה, לנהל את חבריו במרכז השדה וכמובן להבקיע שערים. מה שלפי שעה נראה שאינו יכול לעשות הוא להתייחס ברצינות למקצועו. הוא מאמין באופן משונה שמשחק הוא רק משחק וכך צריך להתייחס אליו. הוא אפילו אינו מתבייש להודות שהפסדים של קבוצתו אינם גורמים לו נדודי שינה.

מנהלי ההולנדים למרות שלהולק בהם כמעט נגרם התקף לב בעטיו, משבחים ומהללים אותו. רינוס מיכלס, המאמן המפורסם, טוען כי הוא טיפוס אתלטי ברוחה לטניסאי יאניק נואה. גם בצבע עורו הוא דומה לנואה הגמיש והזריז. זאת בשל התערובת של אם הולנדית ואב מסורינאם.

כשרוחו נחה עליו, חוליט בלתי ניתן לעצירה. הוא פורץ לרחבת היריב חולף על פני המגינים כאילו לא היו שם. ברוב המקרים זה מסתיים בשער. בעונה החולפת נחה עליו הרוח 72 פעמים. ואם לא היה חסר איכפתיות כל כך כדורגלן היה מבקיע עוד מנה כזו.

מאמנו החדש במילאן לא יצטרך קירוב לזוהאי ללמד את חוליט לשחק כדורגל. עיקר מלאכתו תהיה להחדיר בו מוטיבציה ורצון לנצח בכל מחיר. זה לא יהיה קל לעשות אצל כדורגלן המורה כי הוא חסר יצר תחרותי. מכל מקום עם צירופו של חוליט לליגה האיטלקית לא יהיה בה אף רגע משעמם. כשמארדונה וחוליט יהיו שם יעופו גיצים. ומי שיהנה אלה הם האוהדים.

רוד חוליט
היקר מכולם

אויטה: עכשיו בתור 10,000

• סעיד אויטה מספר אחד. אויטה בתום מירוץ ה־5000 ברומא בו ניפץ את מחסום 13 הדקות

עם האוכל בא התיאבון, לאחר שהפך לרץ הראשון שירד מתחום 13 הדקות בריצת 5,000 מ' שלשום ברומא, הוא מתכוון להסתער גם על השיא במרחק הכפול.

אויטה המצוי בכושר שיא לפני אליפות העולם ברומא שתחל בסוף אוגוסט, קיזז ברומא יותר משתי שניות מהשיא הקודם כשקבע זמן של 12:58.39 ד' במהלך תחרות "גאלת הזהב".

היה זה שיאו העולמי השלישי של המרוקאי העונה, לאחר שקבע את ההישג הטוב בעולם בריצת שני מייל בהורינו, ושיפר בשבוע שעבר בפאריז את השיא ב־2000 מ'. אויטה בן ה־26 הוא גם האלוף

האולימפי בריצת 5000 מ', אלוף ושיאן העולם ב־1500. ב־35 המירוצים האחרונים לא היו לו יריבים והוא ניצח את כל יריביו.

אויטה הבהיר לעיתונאים באיטליה כי השיא ב־10000 ... נראה בעמד רק עד אליפות העולם. הוא מתכוון לחזור לקאזבלנקה כדי להתאמן. מכל מקום הוא הוכיח כי הוא כיום הרץ הטוב בעולם בריצות למרחקים ארוכים והוא מתכוון לחזק עובדה זו ברומא.

השיא ב־10000 מ' נקבע עוד בשנת 1984 ע"י פרננדו מאמדה בפורטוגל והוא עומד על 27:13.81 ד'. אויטה קבע כבר השנה באוסלו תוצאה הנופלת ב־13 שניות מהשיא.

• מים...מים.... טניסאי ישראל לוגמים מים לרוויה במהלך אימון במגרש בו יחל היום מפגש גביע דייויס נגד הודו

ברקוביץ וארואסטי במו"מ עם קבוצת הפועל חיפה

מאת משה כהן

"עיסקת החבילה נדחתה ואני נוטה להישאר במכבי ת"א, אבל רק בשבוע הבא אני אדע סופית איפה אני עומד", אמר אמש מיקי ברקוביץ שעמד אתמול במרכז מגעים על העברתו יחד עם מוטי ארואסטי לקבוצת הפועל חיפה.

עסקני כדורסל רבים לא הסתירו במהלך שעות אתמול את התרגשותם מהידיעה שמיקי ברקוביץ ומוטי ארואסטי נפגשו עם המאמן של הפועל חיפה, יעקב שלזינגר, כדי לבדוק את האפשרות לשחק בעיר הכרמל בעונה הקרובה.

מוטי ארואסטי הודה אמש על קיום הפגישה: "נפגשנו עם נציגי חיפה, אבל יש לי חוזה עם מכבי ואני ממשיך לשחק שם". ארואסטי הביע את דעתו שמיקי ישחק בסופו של דבר גם בעונה הקרובה במכבי.

כתבנו בחיפה, אברהם צייבין מציין, כי מיקי ברקוביץ הבטיח לחיפאים, כי אם הוא לא יתחתם על חוזה במכבי אז הוא ישחק בחיפה בעונה הקרובה. נראה שמיקי חושש במחסור בשחקנים טובים בהפועל חיפה והעיקר: בחיפה לא תהיה לו חשיפה תקשורתית כמו במכבי ת"א.

אולם, עד־כה לא הגיע מיקי לסיכום עם הנהלת מכבי וצריך לזכור שמועד ההעברות מקבוצה לקבוצה עומד לפוג בעוד שלושה שבועות.

מאמן מכבי ת"א, רלף קליין אמר אמש: "עתידו של מיקי במכבי אינו תלוי בי. הייתי שמח לראותו משחק במכבי גם בעונה הקרובה". מנהל מכבי ת"א, שמואל מחרובסקי אמר: "עדיין לא סוכם עם מיקי דבר ואין ברצוני להגיב על פגישות שלא ידוע לי עליהן".

ברקוביץ הביע את תקוותו שעד יום שני הוא ידע סופית היכן הוא ישחק בעונה הקרובה.

השופט בראז יו"ר ועדת המינויים לכדורגל במכבי

מאת ג. אשר

גם מרכז מכבי הולך בעקבות המרכז הבכיר יותר הפועל. השופט יצחק בראז נבחר ליו"ר ועדת המינויים לקביעת מועמדי מרכז מכבי להנהלת ההתאחדות לכדורגל.

ועדת המינויים של מכבי תקבל בימים הקרובים את מומלצי האגודות ותקבע בהתאם ללוח הזמנים את מועמדיה להנהלת ההתאחדות.

עוזיקם מילצ'ן ימשיך להיות המועמד הבכיר של מרכז מכבי לתפקיד מ"מ יו"ר הנהלת ההתאחדות לכדורגל.

גדעון בריקמן, למרות שסיים את תפקידו כיו"ר מחלקת הכדורגל של מכבי תל־אביב, ימשיך להיות חבר הנהלת ההתאחדות גם בקדנציה הבאה.

שינויים מהותיים לא צפויים בהרכב חברי מכבי להנהלת ההתאחדות. צבי וייצר, שסיים את תפקידו כיו"ר מחלקת הכדורגל במכבי חיפה, אבד בכל הנראה את מקומו בהנהלת ההתאחדות. מילצ'ן אמר כי רק מומלצי האגודות יועלו לדיון בועדת המינויים.

גינזבורג, חביב או יעקב בלדב לחיפה במקום רן

מאת ג. אשר

מכבי חיפה תצטרך לבחור בין בוני גינזבורג ממכבי תל־אביב לבין אחד משני שוערי מכבי נתניה, אריה חביב או יעקב בלדב. כך הבהיר עוזיקם מילצ'ן ה"בוס" של הכדורגל במרכז מכבי לראשי מכבי חיפה המחפשים שוער במקומו של אבי רן ז"ל.

מילצ'ן אמר אמש: "הכדור עתה אצל ראשי מכבי חיפה. נפגשתי איתם אתמול והם יודעים את המצב לאשורו. רק הם יחליטו במו"מ עם השוערים והאגודות כי ישחק בשורותיהם."

מילצ'ן הבהיר, כי גם מכבי נתניה צריכה להחליט על איזה שוער מבין השניים הם מוותרים: חביב או בלדב ועם אחד מהשניים ינוהל מו"מ.

בור הקפיצה לגובה במרכז אירועי אליפות הא"ק ה־51

מאת שמואל קליגר

אליפות ישראל ה־51 של ישראל תחל בשבת (7.30 בערב) באצטדיון המפואר של הדר־יוסף. עד לכתיבת שורות אלה הבטיחו השתתפותם 13 ספורטאים מחו"ל

במו הקופץ לגובה הנודע קרלו טרנהרדט ממערב־גרמניה. מי שעקב אחרי השיבוצים הדרמטיים בימים האחרונים בל יתפלא אם עד לשעת התחרויות עצמן לא יחולו שינויים של ממש הן במישור הארגוני והן במספר המשתתפים.

כך או אחרת צפויים מאבקים מרתקים ובעלי איכות, כשמארגניה לא יחסכו מאמץ להבטיח הנאה לצופים, שמזה שנים לא חזו באירוע בתעודיות ספורט באיכות של משקל בזכות הקופץ לגובה המערב־גרמני המחזיק בהישג נפלא של 2,40 מ' יתמקד מירב העניין של הצופים במקצוע זה. סביר להניח שטרנהרדט יבקש להשכיח מעיני הקהל את יכולתו הפושרת בכינוס הפועל, כשניתר לגובה 2.25 בלבד. מולו יתייצב הישראלי צבר מינצר, שיבקש לשפר את שיאו.

בריצה ל־100 מ' משוכות שתיפתח את מקבוצות הריצה בתחרות, תנסה הליה נבות לקבוע את המינימום לרומא (13,70 ש'). בגברים ינסה אילן גולדווסר לשבור את השיא הישראלי השייך לו שנקבע בכינוס הפועל.

בתחרות הקפיצה המשולשת ייאבקו על הבכורה יוסי גולינסקי בעל השיא הישראלי ונתום רוגל.

בריצה היוקרתית ל־1500 מ' יתמודדו השיאן הישראלי דוני מטוס עם שלמה אזולאי כאשר "על בנגרם" ישמש מספר אורחים מחו"ל והראשון מרק בוחנס מהולנד.

בבור הקפיצה לרוחק תנסה סיגל רחנן השיאנית הישראלית להוכיח כי היא שרויה בכושר טוב לפני רומא.

בריצה המרתקת ל־100 מ' ינסו איתי אילה ואורית קלודני להבהיר כי היא הגבר והאשה המהירים בישראל. אורית תתחרה גם בריצה ל־400 מ' שהיא הריצה, אולי העיקרית שלה. על המדליות בריצה ל־1500 מ' ייאבקו עדנה לנקרי, מלי שלום וחובה שמואלי. בהטלת כידון לנשים יהיה מאבק מעניין בין הצעירה מיטל בראל והותיקה קלודי סימון. בזריקת כדור ברזל לגברים ייאבקו על הבכורה יואב שרף ודני נמס.

ישי: מועמדות הברפלד רגע קשה להסתדרות

הברפלד: ישי משחק משחק כפול

מאת משה כהן

"ישראל קיסר אמר להברפלד בנוכחותי שזה יהיה מאוד מהר אם הוא יתמודד על תפקיד יו"ר הנהלת ההתאחדות לכדורגל", אמר אמש מחזיק תיק הפועל בהסתדרות, יעקב ישי, בתגובה על טענותיו של חיים הברפלד נגדו.

"אני חושב שאם חברי הועדה המרכזת יטילו האשמות זה לא יהיה לכבודה של ההסתדרות ותאמין לי שההסתדרות מאוד יקרה לי", ציין ישי שהבהיר כי הוא יפעל בכל כוחו למען בחירתו של שאול סוריד לתפקיד יו"ר הנהלת ההתאחדות לכדורגל.

"אחרי שקיסר ואני הודענו על תמיכתנו בסוריד, באיזה מצב נעמוד אם הברפלד יתמודד נגדנו לדעתי,

אם הברפלד יתמודד בסופו של דבר זה יהיה רגע מאוד קשה להסתדרות ולחברי סיעת העבודה במזכירות הפועל, שיאלצו לבחור בין יו"ר אגף לבין מזכיר מועצת פועלים", נימק ישי את תמיכתו המוצהרת בסוריד.

בתגובה לדברי ישי אמר אמש הברפלד: "התרעמתי על יעקב ישי משום ששר אתמול הוא שיחק משחק כפול, כעת אני יודע על תמיכתו בסוריד האני מעריך אותו על כך. רק כדאי לו לא להמשך יותר מידי חזק בסוריד כדי לא לגרום לו נזק".

הברפלד הודה, כי ישראל קיסר אינו מאושר ממעמדותו להתאחדות לכדורגל: "אני משוחח עם קיסר מידי יום ואני לא זקוק למתווכים. החלטתי להתמודד היא סופית ואני מקווה לזכות בתפקיד".

אויטה צרף עוד שיא לאמתחתו

אלוף אולימפיאדת לוס־אנג'לס בריצת 5000 מטר, המרוקאי סעיד אויטה, שיפר באצטדיון האולימפי ברומא את שיאו העולמי כשהיה לרץ הראשון שירד מתחום 13 הדקות – 12:58.35 דקות. שיאו העולמי הקודם אותו קבע אויטה לפני שנתיים באוסלו, עמד על 13:00.40 דקות.

היה זה שיאו העולמי השני של הרץ המרוקאי תוך שבוע. בשבוע שעבר שבר אויטה את השיא העולמי ב־2000 מ' – 4:50.81 דקות.

פרט לשיא העולמי, נקבעו כמה תוצאות מעניינות. השיאן העולמי ב־100 מטר, קאלווין סמית מארה"ב, ניצח בזמן 10.15 שניות ועבר את המרחק הכפול ב־20.22 שניות.

ריינאלדו נהמאיה, שיאן העולם ב־110 מטר משוכות, ... בזמן של 13.11 שניות, שהקדים ב־14. מאית את אלוף האוניברסיאדה, הבריטי ג'ונתן רידג'ון.

שיאן העולם לשעבר ב־1500 מטר והמייל, הניו־זילנדי ג'ון ווקר, עבר 1500 מטר ב־3:34.79 דקות.

הסובייטי רוברט אמייאן קפץ לרוחק 8.45 מטר והצרפתי סירד ויניירון קפץ במוט 5.80 מטר.

האלופה האולימפית ב־3000 מטרים, הרומניה מאריסיקה פוייקה, עברה מרחק זה ב־8:43.73 דקות. אלופה אולימפית נוספת, המרוקאית נאוואל אל מוטאוואקיל, עברה 400 מטר משוכות ב־55.38 שניות.

הסנגאלי אמאדו דיה בה, ניצח ב־400 מטר משוכות בזמן של 48.12 שניות, כשהקדים בשש עשיריות את האמריקנים דאנג ודני האריס.

שיא אסייאתי מבניין ברוחק לנשים

שיא אסייאתי בקפיצה לרוחק לנשים נקבע בסינגפור באליפות אסיה, על ידי הסינית ואנג זהיה, שקפצה 6.70 מטר. הפיליפינית לידייה דה וגה ניצחה ב־100 – 11.43 שניות וסאלאל מנסור מקאטאר גמא מרחק זה ב־10.41 שניות.

כתום היום השני של אליפות אסיה הקביעיה, לסין שמונה מדליות זהב, ארבע כסף ושלוש ארד, לפני קאטאר 2–2–0, דרום קוריאה 3–2–1 ויפאן 1–2–1.

קדימה: ניגריה–איטליה 0:1

בשלבי גמר אליפות העולם לקדמים בכדורגל בקנדה, ניצחה ניגריה, ה"פייבוריטית" באליפות העולם הקודמת, את איטליה 0:1 ובו"ת הביסה את הני אשוגב 1:5.

שינויים בכדורגל האיטלקי

ועדת המשמעת שליד התאחדות הכדורגל האיטלקית, הטילה עונשים על אמפולי מהליגה הראשונה ועל טרייסטינה מהליגה השניה, על קביעת תוצאות מראש לפני שנתיים.

הועדה החליטה להפחית חמש נקודות משתי הקבוצות בפתיחת העונה הקרובה. כמו כן החליטה הועדה להשעות לשלוש שנים את נשיאי שני המועדונים ראפאלה דהריו מטריסטינה ה"ויובאני פיאני מאמפולי, על מקרה שהיה בעונת 1985/86.

פרץ מתלבט אם להמשיך בלוד

מאת ניסן פרידמן

הפועל לוד עומדת לפתוח באימונים הטרום־עונתיים בימים הקרובים, אך הלהקה ויקי פרץ טרם החליט אם להמשיך לשחק בקבוצה. פרץ לא זוהה על הסף גם פנייה של קבוצת האם שלו, מכבי רמת־עמידר, אך הבהיר, כי מבחינה כספית זו לא הנעה כדאית.

"נכון שנעים לחזור הביתה, אך לא בכל מחיר. אני בוחן שיש לי עוד מה לתרום", אמר אתמול פרץ בן ה־34: "היתה לי שנה מוצלחת בלוד ואני שוקל אם כדאי להמשיך עוד שנה. האמת, אין הצעות טובות מקבוצות לאומיות. מאמנים פותחים מגילי. צבי רוזן מאמין בי. קבוצה שתיקנו בי אמון תהנה".

דחוים דורון ... המניע של הפועל מחנה יהודה

מאת שמואל קליגר

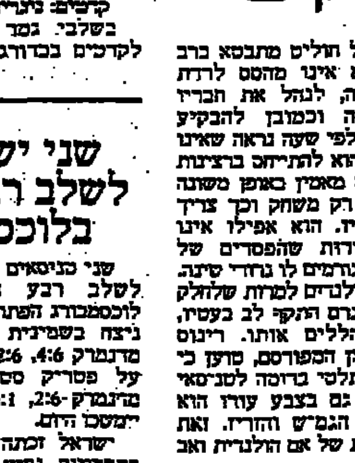

הדמיון כל כך מפתיע עד שלרגע אפשר היה להשבע, כי לפניך מוכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר בכבודו ובעצמו: לא רק במראה הפנים, בצדודית ובמבנה הגוף. אפילו בלבוש ובטון הדיבור – מתיד דורון רוזמים, בן 52, פקיד בכיר באוצר ועסקן כדורגל מזה שנים הרבה – ראשו עז.

כששואלים אותו אם הוא מודע לדמיון הרב לישראל קיסר מההסתדרות הוא יבים בך במבט חיוך ממזר, כמעט... מוד, ישלוף מתיקו תמונות צבעוניות, שבהם הוא נראה חבוק עם המוכ"ל. "אני מהמעריצים הגדולים שלו וגם זה "מימנו", הוא יאמר בגאווה, כשיפרוס בפניך כל תצלום ותצלום. יראה גם כמה תמונות עם שמעון פרס אף העיקר ישראל.

דורון רוזמים הוא ילד פתח־תקוה ועוסק כל ימיו בפעילות ציבורית ובחינוך. כל העת עשה במלאכה בלי לפגוע באהבתו הגדולה, עסקנות של כדורגל בשכונתו האהובה, מחנה יהודה בפתח־תקוה.

"מי שכיהן בהנהלה של מחנה יהודה בתקופת הזוהר שלה לפני יותר מ־20 שנה עם השחקנים בני רצון, יוסף אהרוני, אלקנה שמן, האחים רצאבי. זוכרים? באותה עת כבר יו"ר הנהלת הקבוצה המשתתפת בליגה ב'.

"מי בכלל שמע על הקבוצה הזו?" בידו"ש שאנו פעם אלפי מעריצים למראה עוד תעלול של רצון ועוד כדורו של אהרוני. היום אם תשאל אוהד כדורגל מן השורה ישיב לך, והאי, כי המקום ידוע כשוק של ירושלים. ומי בכלל שמע על מחנה יהודה כפרבר של פתח־תקוה? נמחקה מן המפה בכלל.

לאחר שהתמנה לתפקיד כיו"ר הקבוצה, הסכים דורון רוזמים לפני ימים אחדים לשמש כנשיא האגודה רק בלחץ אנשי השכונה היודעים, כי בלעדי מעורבותו הפעילה לא תהיה תקומה לקבוצה והנוער יהיה מחוסר פעילות. הלא עיקר דאגתנו היתה לילדים ולנוער. הכדורגל היה עד היום הגורם היחידי לפעילות חברתית, וזה יעשה בלעדיה.

כדורגל שוה לנוער שוה לפעילות חברתית בשכונות. זו המשוואה. כדי להכשיבה צריך מאבים. כלומר כסף ובלעדיו לא תהיה תקומה לשכונות ולשכונה ותיקה כמחנה יהודה, שהיתה רגילה להיות על המפה הספורטיבית ועוד ידעה ימים יפים בעבר – על אחת כמה וכמה.

דורון רוזמים לא ידע רוגעה. עשה ימים כלילות בנסיון להשיג כספים בעיקר מתרומות, אבל מה שהשיג לעולם לא הספיק. למה? כאן הוא מגלה את עקב אכילס של הפעילות הספורטיבית בישראל. "בעוד שיש לה קבוצה יצוגית בליגה הלאומית, כמו הפועל פתח־תקוה, אין תקומה לקבוצות אחרות המייצגות שכונות. את המודר משלב הנוער בשכונות. האם חושבים רק בגדול? אולי יגיד לי מה יעשה הנוער בשכונות? חשוב לפתוח את הספורט בשכונות". לך תתחוכח עימו.

"ומדוע פרש אם כן מניהול בפועל של המתנה?" הוא ישיב: "עד היום פעלתי ועשיתי הכל בהתנדבות. את הוזה שהתנדבות יוקרתי מאמצי שישנה היום, שנבעה כבר בעבר כאם השנה של ישראל וכיקירת העיר פתח־תקוה וכן במהנה השנה בשנים 82 ו־84". את הרוח הוא הוריש החמים כעצמו לבנו, והנו דוח, חייל בגנות, שנתבקש על ידי אביו לסייע בפעילות נוער בשכונה.

וכאן הוא "יעצר" ויאמר את בפסוק הסופתי: צריך מישהו בדרגים העליונים להחליט מעם אחת לתמיד, האם הספורט הוא לאלפים או לאלופים?

ועכשיו יבקר כבר כאחבל הוה: "במקום שמבדרות־כלכליות בשליטת ההסתדרות יאבוצ את השכונות המאבצות את הקבוצות הייצוגיות של המדינה ובכה הם עוזרים לשכונותנו בכלום".

והוא מסיים בפניה נרגשת: "אני פונה בזה לרגש של האנשים, שיתרמו וישפיעו. זה לא רק ענין של כדורגל בשכונות. זהו ענין הבוזני של הנוער בשכונות. בינתיים אין הוא ממשיך כיו"ר בשועל של השכונה אבל כי שמביך את ומשבי השכונה יודע גם, כי לא יותירו לו על נקלה חופש עליהם, כי יידעו תושבי השכונה להחזיר בבוא היום, כדי להשתמש בנסיונו הרב והמצרנו הבלתי נדלה.

מי שמאמין בילדי השכונות יודע, שנם ההצלחה הנראית עתה כחלום רחוק תתגשם רק בגבור המוטיבאציה הרצון. החלום יקרום עוד וגידים רק עם השקעה נבונה בנוער. ואז יהיו גם הציפיות להגשים את החיזיונים ריאליות – ולא רק חלום.

שני ישראלים לשלב רבע הגמר בלוקסמבורג

שני טניסאים ישראלים העפילו לשלב רבע הגמר באליפות לוקסמבורג הפתוחה. שגיב הורוביץ ניצח בשמינית הגמר את ווייד מדנמרק 4:6, 2:6 ודובל הירש גבר על פטריק סטוליינד אף הוא מדנמרק 2:6, 6:1, 6:7. התחרויות יימשכו היום.

ישראל זכתה בנצחון ובהפסד בתחרויות גביע ולריד – המהווה אליפות אירופה בטניס לנוער עד גיל 18. ישראל גברה על מונקו 1:2. אוהד ויינברג ניצח את מרסין בוס 2:6, 2:6. פרנסואה לגיין גבר על בועז מרנשטיין 4:6, 4:6. הצמד הישראלי גבר על צמד מונקו 1:6, 1:6. כל צ'כיה לא הצליחה ישראל לשחזר את הישגה בגביע דייויס ונוצחה 2:1. בועז מרנשטיין גבר על קרייסיאן ויגזר 5:7, 3:6. אוהד ויינברג נוצח על ידי ברנרד ברסלה 6:3, 6:2 ובהזוגות ניצחו הצ'כים את הישראלים 3:6, 5:7.

• שתי ישראליות ושני ישראלים עלו לשלב רבע הגמר בתחרויות גביע הזהב בפרנקפורט בהשתתפות 6 מדינות. בגילאי 14 עלו לרבע הגמר ליכור זלץ והדניאלה בלנקה ובין הבנים של הראל ורן לפלר.

„צייד היהודים" הליטאי הסתתר 40 שנה מרודפיו

גצ'איווטשיוס השתתף ברצח פרטיזנים ויהודים בליטא

מאת נתן רועי, כתבי „דבר"

סמל הגדוד הליטאי ה־12: התפרסם ברצח שיטתי של יהודים ופרטיזנים סובייטים.

לפני כמה שנים הגיע לבריטניה העיתונאי הליטאי ויטאוטס דיימאנטאס. מייד עם הגיעו חייג לאדינבורג שבסקוטלנד למספר 1667425־03, שם התגורר לפי ידיעתו בן עמו, אנטנאס גצ'איווטשיוס. מישהו הרים את השפופרת מצידו השני של הקו, ובשומעו את הניב הליטאי הכבד של העיתונאי הליטאי, הוא טרק את הטלפון. הפושע הליטאי הבין, כי רודפיו הגיעו אליו. היום ממתין הפושע הנאצי להחלטת משרד הפנים הבריטי בנוגע להעמדתו לדין.

דיימאנטאס שב לליטא וישב לכתוב ספר על הפושעים הליטאים מחוץ לגבולות מולדתם. „הצייד תובע", שיצא לאור בשנת 1984 בהוצאה לאור הפוליטית של ליטא, „מינטיס", מגלה כמה פרטים על אנטאנאס גצ'איווטשיוס (גצ'אש), אחד מהרוצחים האכזרים ביותר שפעלו ב„בריגדות הליטאיות" בזמן מלחמת העולם השניה.

הכל החל עם כניסת הגרמנים לליטא ביוני 1941. חמשת הימים בין ה־22 ל־27 באותו חודש זכורים כימי פוגרום נוראיים בכל רחבי ליטא. הלאומנים הליטאים עברו מכפר לכפר, שרפו אסמים ורצחו אזרחים וחיילים סובייטים. הם פרעו בקהילות היהודיות בסלבודקה, קובנה ובעיירות הקטנות, כשהם נהנים מחסות הנאצים.

מייד אחר כך החלו להתארגן גדודי־עזר ליטאים („הילפספוליציי־דינסט־בטליונה"), שתפקידם היה, בין היתר, לעשות למען הנאצים את מלאכת ההשמד והרצח בליטא וברוסיה הלבנה. לצורך ביצוע משימה זו, הוקמו בזה אחר זה 20 בריגדות.

לדברי ד"ר דב לוין – מומחה לתולדות המאבק בנאצים בליטא וברוסיה הלבנה – באוגוסט 1941 היו 20 גדודים ליטאים ובהם 341 קצינים, 1772 מפקדים שאינם קצינים ו־6275 טוראים. בגדוד ה־12 היו בשנת 1942 21 קצינים, 118 בעלי מש"קים ו־336 טוראים. אנטנאס גצ'איווטשיוס מונה למפקד במחלקה השלישית של הפלוגה הראשונה בגדוד ה־12. „באחת התעודות שהגיעו לידינו אנו מוצאים פקודת יום מה־26 באוגוסט 1942 של הגדוד ה־12. הקצין התורן ליום המחרת הוא סגן אנטנאס גצ'איווטשיוס".

ד"ר דוב לוין מהמכון ללימודים מתקדמים באוניברסיטה העברית בירושלים מספר: „בחודש יולי 1944, מיד עם סיום המלחמה, גוייסתי למחלקה מיוחדת בשירות הביון הסובייטי, שתפקידה היה למיין תעודות שנמצאו במחנות של הגדודים הליטאים. אחת מהתעודות שנפלה לידי היתה התעודה של הגדוד שבו שירת גצ'איווטשיוס. לפני כמה שנים פנו אלי אנשי המחלקה המיוחדת במשרד המשפטים האמריקאי בעניין גצ'איווטשיוס ושאלו, האם התעודות שמצויות בידם הן תעודות מזוייפות. לאחר בדיקת התעודות התברר, שאינן מזוייפות. הן היו בידי עוד בשנת 1944, או נאספו במחנות השוטרים הליטאים. במכון ליהדות בת זמננו באוניברסיטה העברית בירושלים מצויים 200 שמות נוספים של פושעים ליטאים ואוקראינים, שעדיין לא באו על עונשם".

„המחנה של הגדוד ה־12 היה מוצב תחילה בקובנה, ולאחר כמה זמן עבר למינסק. מפקוד של הגדוד ה־12, שהיה גם מפקדו הישיר של גצ'איווטשיוס, היה מאיור אימפלאוויציוס שנידון למוות, שלא בפניו, בבית דין סובייטי בליטא. הסובייטים פנו בעניינו לארה"ב ביוני 1962, אך האמריקאים סירבו להסגירו, וב־1964 הוענקה לו אזרחות אמריקאית בבית משפט בפילדלפיה בארה"ב. לפני חמש שנים נפטר אימפלאוויציוס בארה"ב.

„אימפלאוויציוס מופיע במקומות שונים בספרות השואה, אך שמו של גצ'איווטשיוס נדיר הרבה יותר. בתעודה נוספת שנמצאת בידינו מופיעות תמונותיהם של אימפלאוויציוס וגצ'איווטשיוס, ואליה מחובר גם סמל הגדוד: גולגולת האוחזת בין שיניה זוג עצמות וצלב־קרס מתחתיה.

בספרו של דיימאנטאס נאמר, כי גצ'איווטשיוס פיקד על המחלקה שלו, שנשאה את השם „אגר־קומנדו" („מחלקת הצייד"), ועמד בראש מסעי הרצח של חייליו. הטוראים של מחלקתו אמרו במשפטים שנערכו להם לאחר המלחמה בליטא, כי הגדוד ה־12 רצח סובייטים ויהודים ללא הבחנה ובצורה המונית. בחודש אוקטובר 1941 עברה מחלקתו של גצ'איווטשיוס לאיזור מינסק, שם הרגו מאות פרטיזנים סובייטים ויהודים. אנשי הקומנדו המיתו את קרבנותיהם בכדורי „דום־דום".

מחלקה זו חיסלה בין השאר כ־1000 סובייטים בעיירה גלינישצ'ה שבליטא, ובדזרז'ינסק שברוסיה הלבנה הרגו אנשי הקומנדו של המחלקה 188 יהודים. פרטים אלה עלו במשפטם של פקודיו של גצ'איווטשיוס שנערכו בליטא לאחר המלחמה.

בשנת 1944, כששוחררה ליטא מעול הנאצים, עשו אנשי המשטרה את דרכם למסתור. דיימאנטאס מספר על כך: „כשההיטלריסטים נסוגו, נמלט גצ'יוטשיוס למערב. זמן רב הוא שב בשקט וקיצר את שמו ל„גצ'אש". הוא התיישב באדינבורג. כיום הוא אינו מתחבא, ושמו הוזכר מספר פעמים בעיתונים מסויימים בבריטניה כאדם הגון".

כעת ממתין הפושע הליטאי להחלטת שר הפנים הבריטי דאגלס הערד. האם יועמד לדין בבריטניה או שמא נראה בירושלים משפט נוסף של פושע נאצי?

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים •

מסע „המאה"

במלאת מאה שנים לתנועה הציונית בקנדה קיבל נשיא המדינה במשכנו את דוד עזריאלי, הנשיא החדש של הפדרציה הציונית, הרב מאיר קירנצמן, מנכ"ל הפדרציה, והפרסומאי אליהו טל, מתכנן מסע „המאה". בפגישה נמסרה לחיים הרצוג סקירה על פעולותיה של הפדרציה הציונית של קנדה, בה מאורגנים 45,000 חבר. האגודה הציונית הראשונה נוסדה במונטריאל ב־1887 ע"י הבלשן האידי הנודע אלכסנדר הרכבי. אחד מהמתנדבים ללגיון היהודי ב־1918 התאמן במחנה צבאי בקנדה: הטוראי דוד בן גוריון.

אחד מהקיבוצים הראשונים בנגב, כיסופים, נוסד ב־1940 ע"י עולים מקנדה שהיה להם חלק גם בהקמת קיבוץ עין השופט. מאות יוצאי קנדה נמצאים היום בקיבוצים ובמושבים, בערבה, בבקעה ובגליל. בין תרומותיהם הגדולות של יהודי קנדה למערכת החינוך האקדמי והטכנולוגי בארץ בולטת במיוחד קרן דייויס, שהקימה 16 בתי־ספר ומכללות טכנולוגיות במסגרת רשת „עמל". חלקה של יהדות קנדה בפעולות הקק"ל עולה יחסית על זה של כל קהילה אחרת – בהווה ובעבר.

הורים מבינים

ג'ימי קרטר, נשיאה לשעבר של ארה"ב ואשתו רוזלין, נותנים את מלוא התמיכה לבתם איימי (בתמונה), שסולקה מאוניברסיטת בראון ברוד־איילנד. „היא בת 19 ומחליטה בשביל עצמה", אמר קרטר. איימי נעצרה בנובמבר השנה יחד עם 14 אחרים, ביניהם אייבי הופמן, בעת שהפגינו בקמפוס נגד פעילות הסי־איי־אי. בשנה הבאה היא עשויה להגיש בקשה להתקבל חזרה לאוניברסיטה.

חופשה ליד הים

ראש עיריית ירושלים טדי קולק (בתמונה) ורעייתו תמר מבלים חופשה בת שבוע על הכרמל בחיפה. הם מתגוררים במלון דן כרמל, שממנו נשקף נוף המפרץ. אתמול התארחו הירושלמים אצל ראש עיריית חיפה אריה גוראל ורעייתו מרים. הם סיירו באתרים שונים בעיר וסרי הביע, כפי שנמסר, את התפעלותו מקצב התפתחותה של העיר חיפה. אריאלה ראובני

עוטף הכל

כריסטו (בתמונה), האמן המפורסם, שעטף ביריעות בד וניילון מבנים וחבלי ארץ בכל העולם, מתכנן עכשיו לכסות חלקים ניכרים מיפן וקליפורניה במטריות. הוא גילה בטוקיו שבכוונתו לבצע את הפרוייקט, שעלותו המשוערת שמונה מיליון דולר, ב־1990. כריסטו עומד להציב, למשך שלושה שבועות, מטריות בגובה 18 רגל והיקף של 24 רגל משני צידי האוקינוס השקט. בקליפורניה יהיה צבען של המטריות צהוב וביפן – כחול.

מתנדבים למלחמה בתאונות

במהלך ישיבת ההנהלה הארצית של המועצה הלאומית למניעת תאונות, שבה דיווח השופט דב לוין, על הדיון שנערך בממשלה, בנושא תאונות הדרכים, אמר השופט לוין המכהן כיו"ר המועצה הלאומית למניעת תאונות, „כי אילו היתה נוכחות המשטרה בכבישי הארץ ברמה ובעוצמה כפי שהיתה בישיבת הממשלה היו אולי פחות תאונות דרכים". השופט חזר והדגיש את חשיבותה של נוכחות משטרתית בכבישים וכך גם היתה דעתו של מזכ"ל המועצה הלאומית למניעת תאונות, שמואל בוגלר אשר הדיע כי מאות משקיפי תנועה של המועצה הלאמית למניעת תאונות מוכנים לצאת לכבישים עם ריכבם בהתנדבות כדי לסייע למשטרה באכיפת החוק, אם יוענקו להם, לשם כך, הסמכויות המתאימות לטפל במפרי החוק.

דמעות תנין

גברת הברזל של „שושלת", ג'ואן קולינס (בתמונה), מוחה דמעה – בחיים, לא על המסך – במהלך משפט הגירושין הטערורייתי שהיא מקיימת נגד בעלה לשעבר, פיטר הולם. בית המשפט דן כעת אם יזכה הולם בתמיכה חודשית של 80,000 דולר מידי קולינס.

אותה זה מצחיק

הנסיכה דיאנה (משמאל) כיסתה את פיה בידה כדי להסתיר את צחוקה, ובעלה, הנסיך צ'רלס (מימין) פרץ בצחוק גלוי, כאשר מכוניתו של ראש העיר של לונדון סירבה להתניע, במהלך טקס באולם הגילדות השבוע. הנסיכה המצחקקת קיבלה בטקס זה את תואר הכבוד הגבוה ביותר שמועצת העיר לונדון יכולה להעניק, הוא תואר „חופש העיר".

המדור נערך בידי מיכל פלג

אבות אכלו בוסר

במהלך ישיבת מליאת המרכז החקלאי סיפר יואל צימרמן מינבאל, כי בשנת 1955 ביקר הרב הראשי במושבה. האיכרים קיבלו אותו בבית־הכנסת, אולם הרב אמר, כי בית כנסת זה דבר טוב אבל הוא בא לראות את שדותיהם ומשקיהם, כי אם אין קמח אין תורה. לאחר סיור בשדות ובמשקים החקלאיים במושבה התכנסו הרב הראשי והאיכרים בביתו של אחד האיכרים. על השולחן היו מונחים מכל טוב הארץ, פירות וירקות, והרב בירך שהחיינו על פרי האדמה ואמר עובד אדמתו ישבע לחם. כאן פנה צימרמן אל השר משה נסים (בתמונה) ואמר, הרב היה אביך והאיכר שבביתו נערכה הפגישה היה אבי. והמפגש הזה הוא תמצית הווייתה של הציונות, רוח העבודה ואהבת המולדת. אני, בנו של איכר זה, עומד לפניך, בנו של הרב ואומר לך: בידך לפרוע את השטר שהורינו הפקידו בידינו ולדאוג לפתרון משבר החקלאות.

דוד מושיוב

אתמול מלאה שנה לשיחותיו של שמעון פרס עם המלך חסן בארמונו באיפראן, בביקור גלוי ראשון של מדינאי ישראלי במרוקו. ח"כ רפי אדרי, ששהה שוב במרוקו לפני כעשרה ימים, נכח גם כעבור שנה בעקבות החריש המדיני באותן השיחות. אבל פריין הבולט ביותר היה כנראה „מסמך ההבנה" בין פרס למלך אחר, חוסיין, שנוסח ב־11 באפריל בלונדון. פעילות רבה התנהלה בין האירועים, ורובה ללא פרסום. בצילום: המלך חסן (מימין) עם ח"כ רפי אדרי, שאינו מוכן לגלות מה יש בתיק...

חקלאות ימית

מאת דויד מושיוב

הישובים החקלאיים בערבה הדרומית עוסקים בחיפוש אחר מקורות פרנסה, נוסף על אלה הבאים מעיבוד האדמה. המודל של ההתיישבות בערבה הדרומית הוא – בדרך כלל – מטע תמרים, גידול ירקות [illegible] בישובי הערבה הדרומית ובגלל רמת המליחות של מים אלה, אינם מאפשרים הרחבת שטחי הגידולים ללא גבול. מקורות הפרנסה הנוספים, שהישובים מחפשים, צריכים לאפשר קיום כלכלי ואת כל סוגי ההתפתחויות – משקית, חברתית, תרבותית וחינוכית – המתאימים לאיזור מיוחד זה.

תנאי נוסף – על הענף החקלאי לענות על מספר קריטריונים כגון: מוצרים מיועדים לייצוא ומתאימים לסחר־חוץ; יתרון מוקדם של שוק־ייצוא גדולים; ענף עתיר־ידע, ולא עתיר־עבודה; מיגוון עיסוקים רחב, ברמות־התמחות גבוהות; וכן שימוש באמצעי־ייצור בלתי־מנוצלים.

ערדום – האגודה השיתופית של ישובי הערבה הדרומית, אשר במסגרתה מאוגדים כל עשרת הקיבוצים באיזור – עוסקת בפעילות העסקית המשותפת של הישובים, בעיקר בתחום הייצור, והיא המטפלת בהכנסת החקלאות־הימית כענף נוסף לישובים אלה.

במסגרת פיתוח הענף, קשורה ערדום עם המרכז הלאומי לחקלאות־ימית – מרכז מחקר־ופיתוח המצוי באילת. ערדום נועדה ליישם את תוצאות מחקריו של המרכז, שהציב לעצמו כמה מטרות – פיתוח חקלאות כלכלית של בעלי־חיים וצמחים־ימיים; הפיכת מי ים־סוף לאמצעי־ייצור חקלאי; פיתוח תשתית לאומית של מחקר־ופיתוח, אשר תתמוך בחקלאות־הימית ותתן לה גיבוי מחקרי; וכן הכשרת העובדים בחקלאות־ימית.

בשנת 1986, שיווקו המפעלים המשותפים של היישובים החקלאיים בערבה הדרומית 26 טונות של דגי אביס – דגים המיועדים לאניני־טעם בארצות אירופה – במחיר של 8,000 עד 9,000 דולאר לכל טון (כלומר, בין 8.5 ל־9 דולאר הקילוגרם). אין זאת אומרת שתמיד אפשר יהיה לייצא דג זה במחיר כה טוב. סקרים כלכליים הראו, כי ניתן להגיע לכמות שיווק של כאלף טונות – מבלי להוריד את המחירים הקיימים; שיווק של כמות גדולה יותר – עד 3,000 טונות – יאפשר להשיג מחירים של חמישה דולאר הקילוגרם.

על הפעילות המסחרית מפקדת, כאמור, ערדום. היא מיישמת את תוצאות המחקרים של המרכז הלאומי לחקלאות־ימית. כאמור, המרכז נמצא באילת ועובדים בו 55 איש – 10 חוקרים בכירים, כ־30 חוקרים זוטרים ועוזרי־מחקר, ואנשי צוות־תמיכה (אחזקה ופיתוח, שירותי מחשב, ספרייה ומינהלה). אנשי המכון למדו את הבעיות שיוצר הניסיון לשלוט בתהליכי הרבייה של דג זה, שהובא לאילת מימת ברדאוויל.

ערדום הקימה צוות, העוסק בלימוד הנושא ובפיתוחו כענף בערבה הדרומית. בין השאר, אמור הענף לכלול מכון־רבייה מסחרי לשלוש קבוצות של פירות־ים – כל התוצרת מיועדת לייצוא – דגי אביס, צדפות וסרטניות. בהתאם לחוזה, תשלם ערדום ל„קרימס" תמלוגים – תמורת הידע שהיא מקבלת.

דג האביס מגיע לגודל המתאים לשיווק, כ־300 גרם, לאחר 18 חודשים. לעת־עתה הפרוייקט נמצא עכשיו בשלב היישום הפיתוח – 15 איש מתוך צוות העובדים במרכז לחקלאות־ימית לומדים את תורת ייצור הדגיגים. קבוצה זו תהווה שלד לצוות, שיפעיל את מכון־הרבייה המסחרי.

כיום, מייצרים את הדג ב־14 בריכות (שטח חצי דונם ודונם) – בנפח של 9,000 מטר מעוקב וכושר ייצור של 40 טונות דגים בשנה – וכן בכלובים (נפח 1600 מ"ק), השקועים בים־סוף, שכושר הייצור שלהם עולה ל־100 טונות בשנה.

ההשקעה בכלובים – לפי יחידת־ייצור: 25 טונות דגים – מוערכת ב־50,000 דולאר; ההשקעה בבריכות מוערכת ב־20,000 דולר לדונם, כאשר היבול הוא 5 טונות דגים לדונם. לשם השוואה – גידול אמנונים אינו מניב אלא כמות קטנה בהרבה: 500 קילוגרם עד טונה אחת בלבד לדונם.

כדי לגדל את הדג ביתר אינטנסיביות, המגמה היא לגדלו בבריכות – בחווה לגידול דגים, שתשתרע על פני 10,000 דונם – במרחק 10 קילומטר מהים. הטיפול בקבלת השטח ימשך עוד חודשים מספר.

ביחד עם דג האביס מגדלים בבריכה גם צדפות וגם סרטניות. זהו גידול פירות־ים ב„מערכת אינטגרטיבית": גידול הדגים גורם לפריחה חזקה של אצות. כדי להיפטר מהאצות, מגדלים בבריכה צדפות (אויסטר) – ואלה מסננות חלקיקים של האצות מהמים, ומחזירות אחריהן שובל של מים נקיים. אולם לצדפות אלה יש הפרשות, ולכן ישנה קבוצה של אצות הסופגת את ההפרשות – כך נשארים המים בשיווי־משקל נקיים.

הסקרים מראים, כי לסרטניות־הטרופיות יש שווקים בלתי־מוגבלים, בהשוואה לפוטנציאל ייצור בישראל. גם כמויות של עשרות אלפי טונות לא ישפיעו על המחירים בשוק העולמי – הנעים, כיום, בין 6 ל־10 דולר הקילוגרם. באשר לצדפות – השווקים האירופיים אינם מבוססים. לצדפות יש חשיבות במערכת הגידול המשולבת, ולכן נמשכת עבודת־המחקר עליהן. בכל מקרה, הן יהוו מוצר־לוואי. יתכן שיהיה לישראלים כדאי – מבחינה כלכלית – לגדל צדפות צעירות כמוצר־סופי, ולמכרן למגדלי־צדפות בארצות אירופה.

התחזית של ערדום היא כי השנה ייוצרו 40 טונות דגי אביס – רובם ככולם מיועדים לייצוא לחוץ־לארץ. בהתאם לתכניות, ישקעו (עד שנת 1992) בפרוייקט החקלאות־הימית 6 עד 8 מיליון דולאר.

האוניברסיטה העברית בירושלים

הפקולטה לחקלאות ברחובות

לימודי כלכלה חקלאית

הפקולטה לחקלאות מודיעה על פתיחת מסלול משולב של לימודי כלכלה חקלאית ומנהל עם לימודי חקלאות, לתואר „בוגר".
התלמידים שיירשמו למסלול זה יוכלו לרכז את רוב לימודיהם במקצועות הכלכלה החקלאית ובמקצועות נלווים.

למידע נוסף נא לפנות למזכירות החוג לכלכלה חקלאית ומנהל, הפקולטה לחקלאות, ת.ד. 12, רחובות, מיקוד 76100 טל. 08־481233, 08־481229.

זכו בפיס

בסך 180,000 ש"ח זכה המספר 474173.

הפרס המצטבר בסך 100,000 ש"ח עובר לשבוע הבא. מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 380,000 ש"ח (כולל צבירה). בסך 12,000 ש"ח זכה המספר: 842663.

בסך 6,000 ש"ח זכו המספרים: 435309; 831428.

בסך 300 ש"ח זכו המספרים:

:029768	:016616	:013678
:078027	:051180	:034558
:139530	:116314	:113758
:298715	:284263	:158651
:413854	:388838	:321023
:464304	:432456	:428083
:585546	:569953	:542781
:658561	:634046	:628930
:705503	:700980	:689507
:855273	:837861	:754015

862621; 887165.

בסך 150 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 2486; 4704. בסך 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 237; 599. בסך 16 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 430; 870; 924.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 3 או 6 או 8 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

בסך 5 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 020; 048; 163; 190; 243; 294; 348; 368; 436; 456; 539; 548; 549; 561; 615; 627; 714; 736; 759; 833; 835; 928; 956; 957; 977; 996.

בסך 2.50 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 00; 07; 12; 13; 19; 21; 28; 33; 35; 42; 44; 45; 51; 56; 64; 65; 70; 78; 79; 82; 84; 86; 93; 95; 99.

חוק התכנון והבניה תשכ"ה – 1965

מרחב תכנון מקומי ירוחם

הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה – 1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הדרום, ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ובניה ירוחם הופקד שינוי תכנית הנקראת שינוי מס' 39 לתכנית מפורטת 26/101/03, ביחד עם התשריט המצורף אליה.

עיקרי הוראות השינוי:
א. שינוי יעוד מאזור מסחרי לשטח לבנייני ציבור (בית תרבות) וקביעת יעוד לבנייני ציבור.
ב. שינוי יעוד ממרכז עירוני ראשי לשטח לבנייני ציבור.
ג. קביעת הנחיות בניה.

ואלה הם השטחים הכלולים בתכנית: מקום: רחוב הפלמ"ח בהצטלבות רחוב צ. בורנשטיין גוש: 39531.

כל המעוניין בשינוי רשאי לעיין בו ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל המעוניין, בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר, הרואה עצמו נפגע על ידי שינוי התכנית וכן זכאי לפי סעיף 100 לחוק, רשאי תוך חודשיים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות להגיש התנגדות לשינוי במשרדי הועדה המקומית האמורה. התנגדות תוגש בכתב בפירוט והנבקשת בליווי תצהיר המאמת את העובדות עליהן מסתמכת ההתנגדות.

שלום רביד
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז הדרום.

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
המועצה הארצית של קופת חולים

קופת חולים

ישיבת המועצה הארצית של קופת חולים

תתקיים ביום ראשון, כ"ט תמוז תשמ"ז, 26.7.87 בשעה 16.30, באולם הישיבות, בבית ההנהלה המרכזית של קופת חולים, רח' ארלוזורוב 101, תל־אביב.

סדר היום:
1. תיקונים בתקנון קופ"ח בסעיפים 47, 63, 137, 138.
2. המשך וסיכום הדיון בנושא: שירותי קופ"ח באיזורי הפיתוח.
3. שונות.

א. מויאל, יו"ר המועצה הארצית

ליהודית ומשה לב

כה לחי לחתונת הזהב

עד 120

מאחלים:
הבנים: אסתר ומיכאל לב
אסתר ורפאל לב
חנה ואהוד גרטש
הנכדים: אורי, אירית, גלעד, דינה, מיכל, מעוז ורונן.

תורנות בתי־מרקחת

יום ששי

תל־אביב
של שחר – שלום אש 9 הדר יוסף – 499312
בני – דיזנגוף 174 – 222386
ירושלים
אורה – המלך ג'ורג' 27 – 241696
חיפה
הרצל – הרצל 53 – 252214
פתח־תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271
בני ברק רמת גן
רמה – ז'בוטינסקי 65 רמת־גן 7514483
חולון – בת־ים
אסותא – ברומפלדהר 4 חולון – 5058197
נחור – הרבנה רייק 20 בת־ים – 583360
נתניה
טגל – הרצל 134 – 451228

חולון – בת־ים
קופת חולים – עין יהב 4 חולון – 884854
בלפור – בלפור 90 בת־ים – 583448
הרצליה
הנגב – הרצל 196 – 473956

מידען
מוקד מידע טלפוני
של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה של מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות הפתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על התורנים הרפואיים בישראל:
טלפון 03־433300
בימים א' עד ה'
מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב ביום ו' ובערבי חג
מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ
מרפאות שירותים לעזרה ראשונה
אזור תל־אביב
רחוב בר כוכבא מס. 49 – טלפון 03־284649
בימים א' עד ה' מ־21.00 עד 23.00
בימים ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים – מ־15.00 עד 21.00
אזור חיפה
רחוב הגפן 26 קומה ב' – 04־523566
כל יום כולל ערבי חג, שבת, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00
סיוע עזרה ראשונה נפשית
בתל־אביב – קו למבוגרים 03־5461111
קו לילדים ונוער 03־261113
בירושלים – 02־227171
בחיפה – 04־672222/3
בנתניה – 053־335316
קו פתוח – אוזן קשבת לילדים ובני נוער
בתל־אביב 03־221680 (24 שעות)
נעמת – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה
בימים א' עד ה' מ־9.00 עד 16.00 – 03־235922
קו פתוח לקשישים 02־690685

יום שבת

תל־אביב
הבימה – דיזנגוף 17 – 288465
זוה – אצל 52 שכונת התקוה – 378403
זוה – אצל 52 שכונת התקוה – 378403 – מוצ"ש
בני – דיזנגוף 174 תל־אביב – 222386 – מוצ"ש
ירושלים
ברפאת רוממה – המלך ג'ורג' 28 – 523191
ה.ב. הדסה – ביה"ח הר הצופים – 818111 – מוצ"ש
חיפה
הנשיא – שד' הנשיא 33 – 333312
פתח־תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271
בני ברק – רמת־גן
זק – ז'בוטינסקי 99 רמת־גן – 7514434

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	14	27	בהיר
אמסטרדם	13	21	מעונן
בואנוס איירס	5	17	בהיר
הלסינקי	17	25	בהיר
הונג קונג	27	31	גשום
ז'נבה	14	20	מעונן
טוקיו	24	33	בהיר
[illegible]	21	30	בהיר
יוהנסבורג	-3	11	בהיר
לונדון	14	18	מעונן
ליסבון	17	26	בהיר
מדריד	17	32	בהיר
מונטריאול	16	21	מעונן
ניו יורק	24	33	בהיר
סאן פאולו	13	16	מעונן
פאריס	14	18	מעונן
פרנקפורט	14	20	מעונן
ציריך	11	18	גשום
ריו דה ז'נרו	16	28	גשום
שטוקהולם	22	26	בהיר
שיקאגו	19	34	בהיר

swissair

מהדורה שניה

ספרית מעריב

את יהודיה

מאת: אינגה דויטשקרון

סיפור תלאותיה של הסופרת כנערה יהודיה בברלין מאז עליית הנאצים לשלטון בגרמניה ועד התמוטטות הרייך השלישי ותום מלחמת העולם השניה.
סיפור מרהיב שכולו חוויות אישיות מרגשות.

בקש בחנויות ובספרית מעריב:
תל־אביב, דרך פ"ת 52א' טל. 03־332211
חיפה, בן־יהודה 29 טל. 04־523689
באר־שבע, קק"ל 90 טל. 057־74850

ספרים מבית טוב – ספרית מעריב

רכוש ספר מספרית דבר

חזיון

פתיחת שערי הגמל

לציון 40 שנה למדינת ישראל

שליחים פעילי עליה, פעילי המוסד בעליה ב',
מפקדים ומלווי אוניות,
עובדים ואנשי צוות באוניות מעפילים בתקופה ההעפלה
אנא התקשרו העבירו שם, כתובת ותפקיד
לצורך השתתפות בחזיון ענק
שייערך בנמל חיפה ב־10.8.87 13 במעמד ראשי המדינה.
טל. 04־668080, בתאריכים 7.30 – 26.7
בין השעות 08.30 13.00
כתובת החברה לתערוכות ישראל חיפה.
רח' חסן שוקרי 14 עירית חיפה

ISRAEL ישראל 40

הועדה המארגנת
מטה חגיגות ה־40 למדינה

עקרת בית

בקנותך פטם (עוף צעיר), שלם או חלקים, הקפידי שעל האריזה יופיעו המילים:

„המועצה לענף הלול"

כך מובטח לך

עוף צעיר ובריא שיוצר בפיקוח וטרינרי צמוד עם בקרת איכות תמידית.

המועצה לענף הלול

ירידות שערים קלות במחזור כספי דל

מאת שמואל רוזנבלום

סיום שבוע המסחר אתמול אופיין בהצעים קטנים במרבית המניות, שהביאו ירידות שערים קלות. בסיכום שבועי החזירו מניות רבות רווחים טובים למשקיעים שכן במרבית ימי השבוע שררה מגמת מסחר חיובית בעליות שערים מתונות. נפח הפעילות אתמול היה מסחר במרבית המניות והנבאות לכך מצאנו במ.ע.ב.י. 10 עב. ביקוש הביאו לעליית שער של 0.4% מחברת פ.י.ב.י. עורך הביקוש היה בשווי כספי של 890 ש"ח בלבד. במקרים של הצעים נמו השערים לירדת באחוזים בודדים בנפח עיסקאות דליל מאוד. הנפח הכספי הדליל לא מנע בתחושת המתווכים שבמשכים להיות תזוזות כאופקה.

שיעורי שער במסחר – ירידות

הצעים וירידות שערים שררו אתמול בסקטור הבנקאות. שכבמבר בעקבות עליות השערים הנאות משלשום. הצעים במניות בנק הפועלים נלקחו באופן באה בירידה קלה, פיחות משכנתאות עלו 2.6% ומשכן ירדו 2.5% שחיתן בהמורים בינתיים עד קטנים. הצעים קלים במניות נכים, אלקטרה, אי.בי, קופטנאות, מת, חברה לישראל, פועלים השקעות, כלל אלקטרוניקה, ליגת, תוספות נלקחו ללא שינוי או בירידות קלות עד 2% לערך. במניות הקלילות הייתה תנודת שערים חדה יותר. רסקו 10%+, ערד 6.6%–, נאות אביב 5.1%–, גולפרוסט 6.2%, קיט 4.1%–, אוקטגון 5.4%–, התבוך אופטיה 6%, מתכת פרוט 4.7%–, נחושתן 9.6%–, מלט 6%–, ברטון 1 3.1%+. יציבות הרגשה במניות הקלילות מסוג אופתא, לישפיר, תרו, רפרה, תיא ותוספות. חלק נמו לעליות שערים קלות עקב עודפי ביקוש קלים. הצעים קטנים תוך ירידות קלות שררו בסקטור מניות הנפט. מגמה מעורבת שררה במניות הרשימה המקבילה תוך נטיה לירידות. אתמול נסחרו לראשונה מניות חברת טוסר שהונפקו לאחרונה בהנפקה חלקית (90%) ושערן נותר ללא שינוי. שער המכירות של מאגרי טכנולוגיה ירד אתמול ב-40%.

נמצות השוק – בנייה מרכזית בבורסה

מרבית מומחי השוק מסכימים שעליות השערים בתקופה האחרונה בבורסה היו על בסיס כמות כסף קטנה יחסית. מה שקרי בעגת הסוחרים – עליה על ריק. סוג הפעילות בבורסה שהינו בשלב הנוכחי בגדר פעילות מקומית. בגוי על הערך מוכרים גדולים שילחצו את שערי המניות למטה. קונים גדולים מגבר אינם קיימים, ישנם קונים הססנים וזהירים תוך נטייה קלה לעליות. אמר הפעילות הנוכחי יכול להתפרש בשתי צורות. א. שוק מתגבשל לגיוס כאופן חיובי מאופק ויוצר בסיס לפעילות חיובית בעתיד. ב. עולה על ריק מהחיבם הכספי ולשוק עשוי גם לרדת על ריק אם יהיו הצעים משמעותיים יחסית. מקורבי הבורסה מאמינים שגובר כיוון מעט חיובי. אופטימיות זו הינה זהירה מאוד שכן המגמה יכולה להשתנות במהירות גם לכיוון שלילי. יועצי ני"ע שונים ממליצים באחרונה ללקוחותיהם להגדיל מרכיב מניות של 25%–35% במניות טובות. זהו גידול בהמלצות היועצים, שער כה החזיק ברמה של 15% החזקה במניות לכל היותר. אין ספק שאם יזרמו הכספים לבורסה תגדל בהמשך, עשויות המניות לעלות. כל עוד אין זרימה כספית משמעותית יהיה השוק סביב עצמו ללא שינויים ניכרים.

קרנות הנאמנות – הרכב מניות גדול

מרבית קרנות הנאמנות הגדולות המתמחות במניות מחזיקות הרכב מניות גדול ביותר. בחלק מהקרנות מדובר ב-80% מניות ובחלק אחר בין קטע המניות סביב 70% לערך. הרכב מניות זה הינו משמעותי ביותר, ומנהלי הקרנות מקוים שלא יהיו פריסות משמעותיים. צורת הגדל פרופורציית המניות בהתאם, אלה מבין הפעילים, המקורות שהרכב מניות גדול יחסית בקרנות יכתיב בעקיפין מגמת מסחר חיובית, עשויים לטעות. קרנות הנאמנות כרונן אינן מוכנות לקנות יחסית מניות אלא רק מיתון השוק לפני הכיוונים. גם בקרב מנהלי הקרנות עצמם ישנם חילוקי דעות בין

אפטימיסטים להשקעות.

קרנות הנאמנות – נתוני מיטב

מומחי חברת הייעוץ מיטב פרסמו באחרונה נתונים לסוף יוני 1987 על תעשיית קרנות הנאמנות. לפניכם פירוט עשר הקרנות הגדולות ביותר בנפחן הכספי: 1. קלע (גמישה-כלל) 172.2 מיליוני ש"ח. 2. תרשיש (כלל אג"ח) 158 מ"ש 3. שמיר (אג"ח כלל) 127.2 מ"ש 4. אדם (כלל-מניות) 113.8 .5. צמיד (כלל-מס"ח מרח) 103 מ"ש. 6. אלמוג (פועלים – אג"ח) 85.2 מ"ש 7. אפיר (כלל-מרח) 81.3 מ"ש 8. כוכב (פועלים-מניות) 79.2 מ"ש 9. יובל (פועלים-אג"ח) 78.8% 10. דקל (דיסקונט-מניות) 76.4 מ"ש. סך נכסי כל הקרנות עומד על 3,314 מיליארד ש"ח, זהו של 42.6% בנכסי הקרנות בתחילת 1987. חלוקת "עוגת" הקרנות הגדולות נראית כדלקמן: כלל 41.7%, פועלים 26.4%, דיסקונט 15.5%.

הודעות הבורסה

מירב – הרווח החצי-שנתי לתאריך 30.6.87 הסתכם ב-1.42 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1.3 מליון ש"ח בתקופה המקבילה.

עצמאות – הרווח החצי-שנתי לתאריך 30.6.87 הסתכם ב-750 אלפי ש"ח, בהשוואה ל-255 אלפי ש"ח בתקופה המקבילה.

בנק לאומי לתעשיה – הרווח החצי-שנתי גדל מ-870 אלפי ש"ח לסך של 1.1 מליון ש"ח.

לבינטי – אהרן רובינשטיין, בעל עניין בחברה, מסר כי לא ערך שום צעד בלגבש שאבדים כישורים חברתית.

כפטל – החברה הגישה טיוטת תשקיף לבורסה להנפקה לציבור במכרז של מניות, בשווי כספי מינימלי של 5.6 מ"ש.

רמה"כ – החברה פירסמה תשקיף להנפקת מניות במכרז לציבור.

קרם כימיקלים – החברה מתנגדת לתביעת ועדת ני"ע של הבורסה לשנות את מבנה הנפקתה. החברה מבקשת לגייס סכום של 2 מליון ש"ח באמצעות אופציות ואלה להמרה.

שירותים – עקב הפסדי החברה בתחומי המר"פ השירותים ממליצה ועדת ני"ע של הבורסה להעביר את המסחר בני"ע של החברה לרשימה המקבילה. המלצת ועדת ני"ע תובא להכרעת הועד הפועל של הבורסה בבירור לבקשת החברה לגייס הון בסך של 2.8 מליון ש"ח.

כלל תעשיות – דירקטוריון הבורסה יתבנס באופן מיוחד כדי לקבל דיווח ולאשר שינויים בכללי התסימה בהנפקת חברת כלל תעשיות. הדירקטוריון מתבקש לאשר הגדלת חלקם של המשקיעים המוסדיים בהנפקה.

המסחר במשתנים – ירידה קלה 0.98%

מימנם הווחים קל שרד אתמול בזירת המשתנים וממוצע ירידות השערים עמד על 0.98%. שיפור קל הורגש בין סיבובי המסחר. בסיבוב השני עמד ממוצע הירידה על 1.14%, ובאמור בסיבוב האחרון מתנה הירידה. מגמה חיובית שררה במניות הבינלאומי 0.25%+ בנפח כספי דל של 75 אלפי ש"ח לערך. הפעילות במניות הבינלאומי מאופיינת בציפיה לפירסום מאזן רבעוני קרוב של הבנק, האמור להיות, כנראה, חיובי מאוד. מגמה חיובית מאופקת שררה גם במניות שופרסל ב' ושערן נותר ללא שינוי, הנפח הכספי 98 אלפי ש"ח. חברת שופרסל פירסמה בירוע מאזן נאה באחרונה. המחזור הכספי הגדול הוא אתמול במניות נייר חדרה 2%– 318 אלפי ש"ח. נפחים כספיים מעבר לממוצע היו במניות מבע 0.5%– 210 אלפי ש"ח, כלל תעשיות 1.5%– 142 אלפי ש"ח, אורים 0.75%– 135 אלפי ש"ח, נכסים 1%– 161 אלפי ש"ח. ביתר המניות שררו נפחי מסחר דלילים ביותר, אלרון 15,000 ש"ח, מרכזית ב-15,000 ש"ח, אי.די.בי. פיתוח 17,000 ש"ח, פעילות אפסית ממש. הנפח הכספי המצומצם הביא לשיעמום בפעילות הכוללת ולגבנות פעילות נמוכה לשני כיווני המסחר. לדעת מקורבים, עשוי נפח פעילות דליל להוות התייצבות מה לאחר עליות שערים קלות בסיכום שבועי. במסחר הרב בורדי בשעות הצהריים נמשכה מגמת הצעים קטנים שבקלטו בירידות קלות או ללא שינוי. ביקושים נרשמו בכלל ישראל, שופרסל ו-ישר.

הכותב מנהל תיקי השקעות

שערי קרנות נאמנות

שערי המניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

כלולים בהסדר הצמדה

בנקים למשכנתאות

מוסדות מימון

ביטוח

מסחר ושרותים

מסחר

שרותים

מלונות ושרותי תיירות

מחשבים ושרותי מחשב

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

חקלאות

תעשייה

מזון וטבק

טקסטיל והלבשה

מתכת ומוצריה

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

מוצרי בניה

כימיה, גומי ופלסטיק

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

השקעות שונות

השקעות תעשיה

חברות להשקעה

השקעה מרוכזת

נסחרות במט"ח

דלק ונפט

רשימה מקבילה

מסחר ושרותים, מלונאות ומחשבים

נדל"ן, בינוי ותיירות

תעשייה

שערי אגרות חוב

שערי מטבע חוץ ביום 23.07.87

המטבע	השינוי	בנקנוטים לאומי קניה	בנקנוטים לאומי מכירה	בנקנוטים הפועלים קניה	בנקנוטים הפועלים מכירה	בנקנוטים דיסקונט קניה	בנקנוטים דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	העברות והמחאות לאומי מכירה	העברות והמחאות הפועלים קניה	העברות והמחאות הפועלים מכירה	העברות והמחאות דיסקונט קניה	העברות והמחאות דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	-0.001	1.57	1.64	1.57	1.64	1.57	1.64	1.6065	1.6265	1.6040	1.6240	1.6040	1.6242	1.6145
1 מארק גרמני	+0.004	0.84	0.88	0.85	0.89	0.84	0.89	0.8665	0.8775	0.8654	0.8762	0.8637	0.8745	0.8701
1 ליש"ט	-0.006	2.51	2.62	2.55	2.65	2.52	2.64	2.5760	2.6081	2.5738	2.6059	2.5687	2.6011	2.5867
1 פרנק צרפתי	—	0.25	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2600	0.2633	0.2594	0.2626	0.2597	0.2630	0.2614
100 ינים יפניים	+0.007	1.04	1.09	1.04	1.09	1.04	1.09	1.0639	1.0772	1.0629	1.0762	1.0622	1.0756	1.0682
1 גולדן הולנדי	+0.001	0.75	0.79	0.75	0.79	0.75	0.79	0.7698	0.7793	0.7662	0.7763	0.7678	0.7774	0.7750
1 פרנק שוויצרי	—	1.02	1.07	1.02	1.07	1.02	1.07	1.0452	1.0582	1.0426	1.0556	1.0429	1.0560	1.0490
1 כתר שוודי	—	0.24	0.25	0.24	0.26	0.24	0.26	0.2488	0.2519	0.2484	0.2514	0.2484	0.2515	0.2500
1 כתר נורבגי	—	0.23	0.24	0.23	0.24	0.23	0.25	0.2371	0.2400	0.2366	0.2396	0.2366	0.2395	0.2383
1 כתר דני	—	0.22	0.23	0.22	0.23	0.22	0.23	0.2282	0.2310	0.2281	0.2310	0.2278	0.2307	0.2294
1 מארק פיני	—	0.35	0.37	0.34	0.37	0.35	0.37	0.3576	0.3621	0.3568	0.3613	0.3565	0.3610	0.3592
1 דולר קנדי	-0.001	1.19	1.24	1.19	1.25	1.19	1.25	1.2143	1.2294	1.2139	1.2291	1.2118	1.2270	1.2216
1 דולר אוסטרלי	-0.002	1.06	1.17	1.10	1.18	1.10	1.18	1.1382	1.1524	1.1368	1.1510	1.1364	1.1507	1.1443
1 ראנד דרא"פ	-0.006	0.51	0.61	0.47	0.79	0.49	0.69	0.7779	0.7876	0.7767	0.7864	0.7763	0.7860	0.7815
10 פרנקים בלגיים	—	0.41	0.45	0.44	0.45	0.40	0.45	0.4165	0.4217	0.4176	0.4228	0.4174	0.4227	0.4198
10 שילינגים אוסטריים	+0.001	1.20	1.26	1.21	1.27	1.21	1.27	1.2312	1.2466	1.2310	1.2464	1.2310	1.2464	1.2377
1000 לירות איטלקיות	—	1.16	1.23	1.17	1.25	1.17	1.26	1.1975	1.2124	1.1965	1.2115	1.1965	1.2116	1.2028
1 אסי' (ECU)	+0.004	—	—	—	—	—	—	1.7985	1.8209	1.7954	1.8178	—	—	1.8073
1 דינר ירדני	-0.002	4.44	4.71	4.54	4.85	4.57	4.88	—	—	—	—	—	—	4.6743
10 לירות לבנוניות	—	—	—	0.08	0.10	0.07	0.10	—	—	—	—	—	—	0.0950
1 לירה מצרית	-0.001	0.65	0.69	0.67	0.71	0.46	0.72	—	—	—	—	—	—	0.7639

לעבודה בטחונות בארץ ובחו"ל
דרושים
יוצאי יחידות קרביות

התנאים הדרושים:
* גילאי 21-26
* שרות צבאי ביחידות שדה כלוחמים (הכרחי קורס מקצועי) עדיפות לקצינים.
* ידיעת השפה האנגלית ו/או שפה אירופית אחרת.
* כושר גופני טוב ובריאות תקינה (פרופיל 82 ומעלה).

אנו מציעים:
* עבודה רבת אתגר בארץ ובחו"ל.
* תנאי שכר טובים והטבות מיוחדות מתאימים.

המעוניינים יפנו בצירוף קורות חיים ופרטים אישיים לת.ד. 39350 ת"א — סודיות מובטחת.

MENNEN MEDICAL LTD.

Science-based Industry
Electronic Instrumentation to
Serve the Needs of Modern
Science

★ Entry Design Engineer

To assume a key position in an Engineering group responsible for development of state-of-the-art medical products for critical care monitoring applications.
Candidate should have knowledge of analog, digital and microprocessor circuit design.

★ Real-time System Programmer

To work with a team of development of computer-based medical systems. Knowledge of RSX-11M, VRTX and "C" with a background in microprocessors desirable.
Preference given to candidate experienced in signal or image processing.

Please handwrite, enclosing curriculum vitae in English to: Mennen Medical Ltd., Kiryat Weizmann, P.O.B. 102, Rehovot 76100.

— DISCRETION ASSURED —

לעתון גדול
דרוש
שליח
שעות העבודה 07.00-15.00
לטלפן בשעות הבקר 212351, 212321

למעונות "ים" דרושות
מטפלות תינוקות,
עוזרות למטפלות
ומבשלות דתיות.
03-546107, 03-446151, 03-440316

ירדני
שעירדני "מתכת" בע"מ, בני-ברק
למפעלנו החדש בברקן (ליד אריאל)
דרוש
כוון מעולה
למכונות "עיבוד שבבי"
5 שנות ותק, בוגר בי"ס מקצועי. תנאים טובים למועמדים המתאימים.

לחב' תעשייתית העוסקת ביצור ויבוא
דרוש
מנהל-חשבונות בכיר
לפנות לת.ד. 4171 ר"ג

CINERAMA
דרושות
ברמניות
רצוי עם נסיון

א.ג.ת.
אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ
* מלחימות
* מבקרי איכות
* הנדסאי ייצור
ידיעה טובה באנגלית
תנאים מצויינים למתאימים
טל': 03-280078, 03-203052/3
בקבוק 39, ת"א

למפעל תעשייתי בכפר סבא
דרושים/דרושות:
* מנהל/ת ייצור למתפרה
* בוגר/ת בי"ס מקצועי
* עובד/ת לביקורת טיב

לחברה מובילה בענף התמרוקים ומוצרי הניקוי
דרוש
סוכן מכירות
* חרוץ ונמרץ
* ניסיון בענף יתרון

לחברה לשיווק, יצור ושרותים בע"מ
דרוש
טכנאי שרות
למלגזות חשמליות

למנהל מכירות
בחברה לאלקטרוניקה
מזכירה

בית ספר תיכון כפרי
ויצ"ו שויצריה
נחלת יהודה 75910
דרושים:
1. מנהל/ת חשבונות ראשי/ת
2. מדריכים חברתיים

דרושים/ות
אנשי הדרכה למחשב

מהמגן
חברה לביטוח בע"מ
דרושים/ות:
1. חתם/ת — פוליסות ביטוח חיים
2. אחראי/ת הפקת פוליסות ביטוח חיים
3. קלדנית עברית/אנגלית

לחברה למוצרי חרסינה-סניטרי (לנוער ולמבוגרים) בע"מ
דרושים יזמים חברתיים
לתפקיד
מנהלים
למתנ"סים
בדלית אל כרמל

להבור בענף התקשורת
דרוש/ה
איש שווק ומכירות

דרושים מורים
לשנת הלימודים תשמ"ח

לחברה לעבודות עפר במרכז הארץ
דרושים
1. מפעילים ל-955 ו-950
2. מנהל עבודה
בעל נסיון בעבודות עפר
3. בחורים יוצאי צבא
העבודה במרכז הארץ. לפנות טלפונית 03-477938

לחברת מחשבים צבורית
דרושים
* חשב שכר
* הנדסאי מחשבים

לאולפן לבגרות דרושים
מורים

סהר
חברה ישראלית לביטוח בע"מ
1. פקיד/ת ביטוח חיים
2. פקיד/ה
3. שמאי/ת רכב מנוסה

למפעל מתכת בפתח תקוה
דרושים
1. רתכים ל-CO_2
2. מסגרים מנוסים
3. נהג

לפרוייקט לאיתור וקידום נערות
דרושות
עובדות סוציאליות

לחברת בניה גדולה
דרושה
מזכירת מכירות
למחלקת ניהול לקוחות

רוברט הלף
ROBERT HALF

לרשת בתי הכל-בו של
המשביר לצרכן
דרושים/ות
משתלמים לניהול

להברת רמות של אוניברסיטת תל-אביב
דרוש/ה
עוזר/ת למנהל מו"פ

למושב אביגדור דרוש
עובד לעבודה ברפתות החברים

לחב' קוסמטיקה בינלאומית
דרוש/ה
רכז/ת אזור עצמאי/ת

הדסה-נעורים
דרושים:
מדריכים חברתיים

arkia
דרושה
מזכירה למנהל מסחר
פקידה/כתבנית

מדריך עבודה בארה"ב

מכללת תל-אביב
דרוש
מהנדס צעיר ונמרץ
לריכוז מגמת אלקטרוניקה

מושב עידן
מחפש
מרכז משק בעל

לאולמי ריקודים
דרושים
* מלצרים/ות
* דיילות
* עובדי נקיון

דרושים למשרד תכנון
1. מהנדס פיקוח
2. מהנדס לתפעול מערכת מחשבים

לכפר סילבר
דרוש
מדריך חברתי

לאופסט פרודס
דרוש
צלם אופסט מנוסה

למלון 5 כוכבים בת"א
דרוש/ה
שף קונדיטור

לחברת תוכנה במרכז הארץ, דרוש:
תוכניתן אקדמאי
VAX/VMS

קבוץ אפק (ליד חיפה) מחפש:
מורה לכתה א'

דרושים/ות
מחסנים/ות

למפעל כימיקלים במרכז
חשמלאי

לחנות פרחים
רוקח/ת

קבלן

הכל מ המעל

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

תדיראן בע״מ

חטיבת הסוללות
בקרית־עקרון (סמוך לרחובות)

דרוש:

מסגר מכני

תאור התפקיד:
★ אחזקת מכונות וקווי יצור אוטומטיים.

דרישות התפקיד:
★ בוגר בית ספר מקצועי במגמת מכונות, מכניקה או מיכשור ובקרה.
★ נסיון מוכח של 5 שנים לפחות, באחזקת קוים אוטומטיים.
★ ידע בקריאת שרטוט טכני.
★ מקום מגורים ברחובות והסביבה.

למתאימים תנאי עבודה טובים
ארוחות חמות, הסעות מאורגנות.

נא לפנות טלפונית 08-444210, 08-444399.

מדינת ישראל
משרד החינוך והתרבות
אגף הנוער

דרושים
עובדי/ות קידום נוער
ברשויות המקומיות

התפקיד: הדרכה וטיפול במסגרת קבוצתית ואישית בנערים/ות בני 14-18 שאינם עובדים ואינם לומדים.
דרישות: תואר ראשון במדעי ההתנהגות, נסיון בעבודה עם נוער, יכולת ליצור ולקיים קשר אישי, יוזמה ופתיחות.

העובדים/ות שיבחרו לתפקיד יועסקו ע״י הרשות המקומית העבודה בשעות לא שגרתיות

להלן פירוט הרשויות בהן נדרשים העובדים/ות.

מחוז צפון: צפת, עכו.
מחוז חיפה: קרית־אתא, נשר, צור־שלום, גבעת־אולגה, אור־עקיבא, פרדס־חנה.
מחוז מרכז: נתניה, כפר־סבא, הוד־השרון, יבנה, רמלה, קרית־עקרון, בית־דגן (מנהל חיוחדה).
מחוז תל־אביב: הרצליה, בני־ברק (עובד סוציאלי), קרית־אונו, חולון (פסיכולוג) רמת־השרון.
מחוז דרום: באר־שבע, אופקים, נתיבות, שדרות, קרית־גת.

הצעת מועמדות יש להגיש בכתב בצירוף קורות חיים, נסיון בעבודה, אישורים עד ליום 7.8.87 לכתובות שלהלן:

מחוז צפון: אגף הנוער, משרד החינוך והתרבות, בית הממשלה, נצרת עילית 06-572960-555760.
מחוז חיפה: אגף הנוער, משרד החינוך והתרבות, רחוב אנילביץ 20 חיפה 04-562476.
מחוז מרכז: אגף הנוער, משרד החינוך והתרבות, רחוב שוקן 18, תל־אביב 03-831121.
מחוז תל־אביב: אגף הנוער, משרד החינוך והתרבות, רחוב שוקן 18, תל־אביב 03-831121.
מחוז דרום: אגף הנוער, משרד החינוך והתרבות, רחוב החלוץ 110, באר־שבע 057-34141.

ביצועיסט/ית
בעל/ת נסיון מוכח
למשרד פרסום
טל. 762847

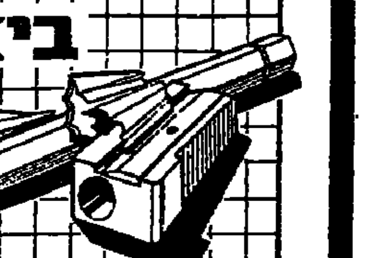

לבית חולים
אסותא
דרושות אחיות

■ לטפול נמרץ
■ נתוחי חזה ופגים
■ חדרי נתוח
■ מיילדות

תנאי - שכר מועדפים

פרטים במשרד אחות ראשית
טל. 243037, 03-240185

צה״ל מציע לקצינים
מחפשי אתגר ועניין מקצועי
תפקידים במערך בטחון שדה

התפקידים המוצעים הנם יחודיים
בתחומי המבצעים ו/או המחקר

הכישורים הנדרשים:
● קצינים בדרגת סגן־סרן
● גיל עד 30
● השכלה תיכונית ומעלה
(עדיפות לבעלי השכלה אקדמאית)

משובצים בפעילות „שדה" יזכו בתוספת שכר יחודית

המעוניינים יפנו בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים לת.ד. 25045 צה״ל עבור רות אבישי.

— סודיות מובטחת —

I.B.S. International Business Software Ltd., a leading and dynamic software house, operating in Israel, with subsidiaries in the U.K. and U.S.A., is seeking top-league software professionals for:

A SOFTWARE PROJECT IN THE U.S.A.

Basic requirements are:
– American citizenship (a MUST)
– Ability to relocate to the N.Y. area within 90 days, for a period of two years
– Minimum 3 years of experience

Job requirements:
– Military specifications experience: 1679, 483, 490
– CMS–2, FORTRAN, ASSEMBLER
– VAX 11/780, or – AYK 14, or IBM 4341/4381

If you are a U.S. Citizen living in Israel, we will relocate you to the U.S. and ensure you a position with IBS-Israel when you return. If you are a U.S. Citizen living in the U.S., we will recruit you there, and assist you in making ALIYA, with a secured job in IBS-Israel, two years hence.

For an interview, call NAVA GOREN, tel. 03-419281 or send C.V. to IBS, 15 Brazil Street, Ramat-Aviv 69052, Israel.

– Complete discretion guaranteed –

IBS

י.ב.ס. תעשיות תכנה בע״מ הינה חברת תכנה מהמובילות בארץ עם סניפים בארה״ב ובאנגליה. עם התרחבות הפעילות באזור הצפון ופתיחת משרדה בחיפה דרושים לה אנשי מקצוע תושבי חיפה והצפון.

מתכנתים

א) עב״א
● נסיון מוכח ב COBOL (שנה לפחות)
● ידע במערכת הפעלה MVS

ב) מדעי
● תואר אקדמאי במדעי המחשב / מתמטיקה
● נסיון ב PASCAL / FORTRAN בסביבות מחשב VAX או IBM

ג) MICROPROCESSORS
● נסיון במערכות REAL TIME
● ידע בסביבת אינטל

מתכננים ומנתחי מערכות

● תואר אקדמאי ו/או קורס מקצועי מוכר במדעי המחשב
● נסיון בנתוח, תכנון, והקמת מערכות מידע, של שנתיים לפחות
● ידע ב CICS, IDMS – יתרון
● ידע במערכת הפעלה MVS – יתרון

לכל המשרות המוכרות לעיל – סוג בטחוני הינו יתרון

אנו מציעים תנאי עבודה ושכר מעולים. תוכנית מבית יחודית, הזדמנות להצטרף לצוות מקצועי ברמה גבוהה, והשתלבות בפעילות ראשונית. האפשרות התקדמות גדולה.
נא להתקשר לנאוה גורן,
טל' 03-419281 (10 קוים)
– סודיות מובטחת –

IBS
רח' ברזיל 15, רמת אביב 69052

הרשות לחינוך והכשרה ימיים
רח' יהושפט 7, עכו
דרוש

קצין בכיר בצי הסוחר

להדרכה ועבודה בא.ס.מ. „דדי"
הרתוקה באופן קבוע לרציף בנמל קישון.
נא לפנות בכתב לת.ד. 2044, עכו
או לטל' 04-911016, 04-666533.

סופר־פארם

לרשת הסופרפארם
דרושים

1. רוקחים
לסניפים: קניון איילון בר״ג
רשפירא בפתח־תקוה.
אפשרות למשרות חלקיות.

2. קופאיות
לסניף קניון איילון
לעבודה במשמרות

לפרטים נא לפנות בטלפונים:
סניף קניון: 03-786368,
סניף שפירא פ״ת 03-909030.

אופטרוטק

חברתנו עוסקת בפיתוח, ייצור ושיווק מערכות אלקטרואופטיות מתוחכמות המבוססות על טכנולוגיות מתקדמות בתחומי ראיה ובינה מלאכותית ומיועדות ליצוא.

הנדסאי מכונות

להרכבה ובחינה של יחידות ומערכות המשלבות מכלולים אלקטרואופטיים ומכניים.

תפקיד זה מיועד להנדסאי מכונות עם יכולת ניתוח והבנה מערכתית בתחום המכניקה ובעל קואורדינציה גבוהה.

קיימת אפשרות להשתלב במערך השירות של החברה בחו״ל לאחר תקופת עבודה של שנה לפחות.

סודיות מובטחת
5 ימי עבודה בשבוע.

כל המשרות מיועדות לגברים ונשים.
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ובציון מס. טלפון להודעות אל: אופטרוטק בע״מ, ת.ד. 69 נס ציונה 70450

Apple

כמה עובדות שיעזרו לך להחליט

א. למעלה מ־$2,000,000,000 (2 מיליארד דולר) מחזור מכירות עולמי.
ב. למעלה מ־1,000,000 (מליון) מערכות מקינטוש פעולות היום בכל תחומי המשק האמריקני.
ג. יישומי מקינטוש הותאמו במיוחד עבור קהיליית העסקים בישראל, ע״י מהנדסי חברת APPLE בארה״ב

אגף המכירות למערכות המקינטוש בישראל מתרחב וזקוק ל -

אנשי מכירות מעולים
בעלי רקע במחשבים

לאיתור וכיבוש יעדים חדשים בשוק המוסדי, מפעלי תעשייה, חברות וארגונים

לקביעת פגישה, אנא פנה/י בכתב יד תוך פירוט קורות חיים ונסיון קודם ל:
ת.ד. 20544, תל־ אביב
(נא לציין - עבור ״אנשי מכירות״)
- סודיות מובטחת -

ידע מחשבים ותוכנה בע״מ
YEDA COMPUTERS AND SOFTWARE LTD.
נציגי APPLE בישראל

סוכן מכירות

בענף תיקי עור ואביזרי אופנה
★ הגדרת המשרה: אחראי על הפצת ההופעה במוצרי.
★ דרישות המשרה: אמין, חרוץ, בעל כושר שכנוע ויוזמה.
לפנות בטלפון: 03-725013

למוסד פיננסי גדול
דרושים:

פקידי מבדק וביצוע

הכישורים הדרושים:
★ ידע בהפעלת מחשבי I.B.M גדולים.
★ ידע ב־ J.C.L – יתרון.
★ לאחר שרות צבאי או שרות לאומי.
– העבודה במשמרות – בוקר, אחה״צ ולילה –
המעוניינים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 23136, ת״א 61230 עבור „מס' 320".

למוסד ציבורי גדול בתל־אביב

דרושים כלכלנים

דרישות התפקיד:
★ בעל תואר ראשון בכלכלה
★ לאחר שרות בצה״ל
★ רצוי ידע בחשבונאות או במנהל עסקים.

המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, לת.ד. 7093 עבור מס' 546 מיקוד 61086

רק פונים מתאימים יענו.

אוניברסיטת בן־גוריון בנגב

מכרז 30/87
שם המשרה:

עוזר למזכיר הועד הפועל בלשכת הנשיא

תאור התפקיד:
א. ביצוע תרגומים מעברית לאנגלית.
ב. הפקת עברית ובאנגלית.
ג. ביצוע עבודות מזכירות למזכיר הועד הפועל ולשאר הנשיא.
ד. השתתפות בישיבות ורישום פרוטוקלים.
ה. אחריות על תאומים משקיים של הלשכה והפקת ציוד משרדי, מלאי כספים וכו'.

הכישורים הדרושים:
א. השכלה על תיכונית, רצוי תואר אקדמי.
ב. נסיון של 4 שנים בניהול משרד ובתרגומים.
ג. ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין.
ד. הדפסה בעברית ובאנגלית במעבד תמלילים.
הדרגה: ירו – ירוז בדרוג המנהלי או 5 – 7 בדרוג מח״ר.
פניות בכתב יד בצרוף קורות חיים, יש לשלוח למנהל כח אדם אוניברסיטת בן גוריון בנגב, ת.ד. 653 באר שבע, עד לתאריך 2.8.87 ...

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
מחלקת המנגנון ת״ד 92 ים 91920

משרה מס' 222/87
בכפר הנוער קרית יערים
(ליד אבו־גוש)

דרושים

1. מחנך/ת כיתה
רצוי עם נסיון בחינוך מיוחד.
2. מדריך חברתי.
3. ספרן/נית

בדבר פרטים נא לפנות ישירות לכפר הנוער קרית יערים לטלפון:
02-342476 02-342171

משרה מס' ח/221/87
בכפר הנוער הופים (ליד עכו)

דרוש

מדריך חינוכי

בוגר תנועת נוער דתית
ולאחר שרות צבאי. מגורים במקום.

מועמדים דתיים יפנו טלפונית למס' 04-912244 04-916638

כל האמור במודעה זו בלשון זכר יש לראותו כאמור גם בלשון נקבה.

למוסד ציבורי

דרושה מנהלת חשבונות

למשרה מלאה, סוג 2 עם נסיון.
(חלק מהעבודה על מחשב).
טל: 630842, 630840

אוניברסיטת בן־גוריון בנגב

מכרז 26/87

שם המשרה:

מהנדס/ת מעבדת חומרים במחלקה לפיסיקה

תאור התפקיד:
א. אחראי לניהול המעבדה.
ב. עזרה לתלמידי המחלקה בפיתוח מחקר הכנת חומרים, שכבות דקות וכו'.
ג. טיפול ואחזקת ציוד במעבדה.

הכישורים הדרושים:
א. תואר ד״ר בפיסיקה, רצוי בתחום מצב מוצק או בשטחים קרובים.
ב. רצוי נסיון קודם בהכנת איפיון חומרים.

הדרגה:
בהתאם לכישורי המועמד.
פניות בכתב יד בצירוף קורות חיים, יש לשלוח למחלקת כח אדם אוניברסיטת בן גוריון בנגב, ת.ד. 653 באר שבע, עד לתאריך 5.8.87 ולציין מספר מכרז.

קייטרינג בע״מ
נמל התעופה בן־גוריון

לצוותו של השף חיים חיוט
דרושים

1. סו־שף (SOU CHEF)
2. אחראי משמרת (CHEF DE PARTI)
3. מחסנאי מזון מנוסה

נא לטלפן 03-9711090
מ־8.00 עד 16.00

ברספק

לחברה מתפתחת העוסקת בציוד אלקטרוני דרושים

★ מהנדס אלקטרוניקה
לעבודה בצוות פיתוח לעיבוד אותות דיגיטליים (DSP)
★ נסיון של שנתיים לפחות בפיתוח ★ ידע ונסיון בעיבוד אותות דיגיטליים (DSP)
★ ידע בבקרה דיגיטלית ★ נסיון בתכנון מעגלים דיגיטליים.

★ הנדסאי אלקטרוניקה
לעבודה בצוות פיתוח.
★ נסיון של 3 שנים לפחות בעבודה עם מעגלים אנלוגיים.

★ מהנדס מכונות
★ רקע בציוד אלקטרואופטי ★ 4 שנות נסיון

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב לברספק בע״מ ת.ד. 680 רחובות 76103

אזורים בנין (1965) בע״מ

לביצוע פרוייקטים יוקרתיים
דרושים:

★ מהנדסי ביצוע
בעלי רשיון,
נסיון נדרש 5 שנים לפחות.

★ מנהלי עבודה מוסמכים
נסיון נדרש 10 שנים בביצוע.

קורות חיים כולל המלצות יש להפנות בכתב־יד בלבד לת.ד. 50172 ת״א עבור שרה.

למרכז רשת עמל

דרוש

מנהל מחלקה להכשרה טכנולוגית ולהשכלת מבוגרים

הכישורים הדרושים:
תואר אקדמאי – טכנולוגי – רצוי מהנדס בעל נסיון בהפעלת מערכות ו/או נסיון מינהלי בתעשיה בהכשרת מבוגרים

מועמדים המעונינים מתבקשים לפנות טלפונית ובכתב בצרוף תולדות חיים, תעודות והמלצות עד 7.7.87.

לפנות אל מנהל מח. פדגוגית למרכז רשת „עמל".
טל. 497444 רח' קהילת קיוב 15 תל־אביב מיקוד 61240

„עמל" רשת מכללות לטכנאים והנדסאים,

בתי־ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים
בתי־ספר לחניכים ובתי־ספר תעשייתיים
נתיבים טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים

אופקים חדשים נפתחים לפניך.

אינדיגו מערכות גרפיות בע״מ - מציעה לך הזדמנות יחודית להימנות עם הצוות המוביל של החברה. מודעה זו פונה אליך, איש מקצוע המוביל בתחום התמחותך, המוכן להשקיע שעות ארוכות בהתמודדות עם אתגרים טכנולוגיים ומעוניין להיות שותף בהקמתו של מפעל טכנולוגי חדש.

מהנדס פיזיקאי בכיר
בעל נסיון רב בתכנון מערכות אלקטרואופטיות מורכבות. רצוי גם נסיון במערכות סריקת לייזר.

מהנדס מכונות בכיר
בעל נסיון רב בתכנון מערכות אלקטרו-מכניות מדוייקות וליווי מוצר עד לשלב הייצור.

מהנדס תוכנה בכיר
בעל נסיון רב בפיתוח תכנה בזמן אמת בסביבת מיקרו-מחשבים, רקע במערכות תיבים או במערכות גרפיות. זיקה חזקה לתמורה וידע במתודולוגיה ובכלים של פיתוח תכנה.

מהנדס אלקטרוניקה בכיר
בעל נסיון רב בתכנון מעגלים סיפרתיים מהירים ומעגלי מיקרו-מחשבים. רצוי גם נסיון בתכנון ואינטגרציה של מעגלים אנלוגיים.

אם כישוריך הולמים את הדרישות שפורטו לעיל והנך בעל נסיון של כ־10 שנים בתכנון ופתוח טכנולוגי במפעל עתיר ידע - כתוב אלינו:
אינדיגו מערכות גרפיות בע״מ
ת.ד. 150, נס ציונה 70 451 עבור המנכ״ל.
- סודיות מוחלטת מובטחת -

indigo graphic systems

תברה חדשה - אופקים חדשים

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון גב בבוקר

למפעל לבשת ספורט בעל מוניטין בינלאומי דרוש:
סוכן מכירות עצמאי
לאזור הצפון
★ בעל רקע ונסיון לקידום מכירות ושווק מוצרי הלבשה.
★ המסוגל לשווק בלעדיות את מוצרי המפעל
★ בעל רכב פרטי ובעל יוזמה.
★ מגורים באזור הצפון
נא לפנות לטלפון: 08-430364 בימים א-ה בשעות 8.00 – 15.00.

למפעל תכשיטים בנתניה דרוש
משבץ מומחה
תנאים טובים למתאים
לפרטים נא להתקשר 053-334624 ליובל.

לסניף חברה בחיפה בענף התקשורת דרוש:
מנהל עסקים ושווק
לתפקיד דינמי עם אפשרויות קידום
הכשורים:
★ יכולת ניהול משרד ★ עבודת מכירות בשטח ★ הפעלת אנשי מכירות ★ איתור עיסוקים חדשים ולקוחות פוטנציאלים ★ רצוי ידע באנגלית + רכב
לראיון יש לכתוב ל-ת.ד. 5096 חלון 58120 "חיפה"

עירית הרצליה
מכרז חוץ מס' [illegible]/87
מנהל אגף הרווחה
[illegible]

Mayda
S'WARE ENGINEERING
מהנדסי תוכנה בכיר
[illegible]

לישיבת בנ"ע נווה הרצוג באשדוד טל. 055/24554 – 25672
דרושים לשנת הלימודים תשמ"ח
● **מדריכי פנימיה**, רצוי בוגרי ישיבה בית הסדר או סמינר. מגורים במקום חובה.
● **עובד/ת סוציאלי/ת** למשרה מלאה.
● לחטיבת הביניים:
מורה למדעים ½ משרה
מורה לגיאוגרפיה ½ משרה
● לחטיבה עליונה:
מורה לאנגלית ½ משרה
מורה לספרות ולשון ½ משרה
נא לפנות לת.ד. 136 אשדוד עם המלצות מתאימות.

המחלקה לשרותים חברתיים דרושים:
1. מדריך ראש צוות
הכשורים הדרושים: עו"ס בעל 7 שנות ותק לפחות בעל נסיון בהדרכת עו"ס, רצוי בוגר קורס מדריכים.
2. עובדים סוציאליים
לטפול בילדים ונוער
הכשורים הדרושים: עו"ס, בעל תואר B.A. רצוי נסיון קודם בעבודה.
בדבר פרטים נא לפנות טל. 701122, למנהלת המחלקה.

לחברת מטבחים גדולה בצפון דרוש
סוכן נוסע
הגדרת התפקיד:
★ סוכן נוסע על בסיס עמלות
★ עבודה באזור הצפון (מחדרה צפונה)
★ אפשרות לתנאים בהווה
דרישות:
★ רכב הכרחי
★ עדיפות לבעלי קשר בחברות בניה
★ עדיפות לבעלי ידע קודם בענף המטבחים
המעוניינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים, לת.ד. 1020, קרית ביאליק מיקוד 27000.
– סודיות מובטחת –

למרכז רפואי לבריאות הנפש ירושלים דרוש/ה
רופא מומחה ורופאים מומחים בפסיכיאטריה
[illegible]

למוסד צבורי גדול בתל־אביב דרושה
מפעילה/נקנית
ליחידת המחשב
נסיון קודם במערכות I.B.M 34/38 רצוי
★ טלפון 03-431330

לפרוייקט יהודי אנו זקוקים בדחיפות ל:
1. **אנשי מכירות** בעלי [illegible] ברכש מודעות – רכב חובה.
2. **מזכירה** ליום עבודה מלא בתקופה זמנית 3 חודשים החל מ-1/8/87.
3. **משרד +** טלפון או דירת 2 חדרים + טלפון למשך 3-4 חודשים החל מ-1/8/87 באזורים: רחובות, רמלה, לוד בלבד
ובנוסף לכך **פקידה** ליום עבודה מלא תושבת גבעתיים בלבד.
להתקשר מיום ו' 323450 בשעות העבודה [illegible]

לחברה ליבוא טרקטורים דרוש
מכונאי
לאיזור הדרום
כישורים נדרשים: מכונאי מוסמך, ידע ונסיון בתיקון והפעלה של טרקטורים, קומביינים וכלים חקלאיים. רשיון נהיגה הכרחי.
לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 6391 ת"א – 61063. ולציין משכורת מבוקשת ומס' טלפון.
סודיות מובטחת

לחברה תעשייתית גדולה בענף הבניה דרוש
מנהל איזור
כישורים
★ רקע ונסיון בענף
★ יכולת ניהול וארגון גבוהה
★ יכולת ניהול מו"מ
★ נכונות לעבודה מאומצת
לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 20521 ת"א עבור מנהל.

לחברת מוטורולה תקשורת ישראל בע"מ דרוש
מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה
לעבודה בהנדסת רכיבים
כישורים נדרשים:
★ רקע בפיתוח
★ ידע כללי ברכיבים אלקטרוניים
★ שליטה בשפה האנגלית
המועמדים המתאימים יפנו טלפונית אל: שוש אביר, טל. 03-388571
★ סודיות מובטחת ★

חברה לפתוח אזור קטיף בע"מ
דרושים
מנהלי חשבונות
נסיון בניהול חשבונות של חברות [illegible]יות, מושבים, חברות חקלאיות ובתי־מלון.
העבודה בגוש קטיף
[illegible] במקום לאחר תקופת נסיון
קורות חיים בכתב־יד יש לשלוח לחברה לפתוח אזור קטיף, ד.נ. חוף עזה לידי אהרון ערב.

קופת חולים מכבי
דרושה
מזכירה רפואית
★ בעלת השכלה תיכונית מלאה.
★ נסיון במגע עם קהל.
★ ידע בניהול משרד כולל הדפסה בעברית.
★ עבודה מפוצלת [illegible] שלוש בשבוע.
נא לפנות טלפונית [illegible]: 880292

"מאיר" חברה למכוניות ומשאיות יבואני VOLVO בישראל
לאגף ציוד כבד, טרקטורים ומנועים דרושים
★ **מנהל מוסך צ.מ.ה.** בעל נסיון
★ **מכונאי צ.מ.ה.** מנוסים
★ **מכונאי דיזל** לאחר שרות צבאי
תנאים טובים למתאימים.
לפרטים טלפון 03-9230123-4-5.

למפעל אופנה נודע בת"א דרוש
★ גזרן מקצועי
בעל נסיון באופנת גברים אלגנטית
לפנות טלפונית: 03/830332, 03/812321
– סודיות מובטחת –

מרכז רפואי איכותי רח' המלך ג'ורג' 16, ירושלים
מחפש שותפים
רופאים מומחים, רופאי שיניים.
טל. 02-244373

לחברה בתחום התעשיה החקלאית דרושים:
★ **סוכני מכירות** – מכל הארץ
★ **טכנאי אלקטרוניקה**
רצוי יוצא צבא
052-547001 052-542846

לחברת טלאק בע"מ דרושים/ות
מקדמי מכירות
לכל אזורי הארץ
רצוי רקע ו/או ניסיון באחד התחומים:
★ תיקשורת
★ השקיה בחקלאות כולל חממות.
מועמדים בעלי רכב יפנו בכתב
לאבן לוי טלאק בע"מ
רחוב הברזל 24 רמת־החייל – 69710.

למוסד ציבורי בת"א
דרוש/ה
רכז/ת קורסים יום
העבודה חינה לפי שעות
המעונינים/ות יפנו בצרוף קורות חיים עבור "רכז/ת יום") לת.ד. 33010 תל־אביב, מיקוד 61330.

למפעל עתיר ידע בהרצליה
דרוש/ה
שרטט/ת מכונות בכיר/ה
כישורים נדרשים:
א. 5 שנות נסיון לפחות במקצוע.
ב. יכולת ביצוע ברמה גבוהה.
נא לפנות בכתב יד בלבד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם.
לת.ד. 2008 הרצליה
מיקוד 46120 עבור שרטט/ת.

מ.ל.ל. מערכות מחשבים בע"מ
דרושה
בחורה אחרי צבא לתפקיד עוזרת למזכירה לעבודות משרד כלליות, בעלת נסיון בקלדנות או נסיון בעבודות הדפסה על מחשב לעבודה מיידית.
טל: 03-7515511 לאריאלה.

זיק דרום תעשיות בע"מ
דרושה
מזכירת החברה
כישורים:
★ נסיון של 3 שנים לפחות בניהול עצמאי של משרד מסחרי / תעשייתי.
★ אנגלית ברמה של שפת אם
★ בעלת יחסי אנוש מעולים
★ הדפסה שוטפת
ימי עבודה א' – ה' 08:30-17:00
לפנות לטל. 829995, 03-838478 למירי לקביעת ראיון

למוסד צבורי כלכלי
דרוש
עוזר למנהל מחלקת עיבוד נתונים
בעל נסיון בעיבודי מחשב
עדיפות לבעל ידע בהנדסה
לקביעת ראיון נא להתקשר לשלום
טלפון 03-254191

דרושה מוכרת
לחנות המפעל בת"א
אפשרות למשרה חלקית
נא להתקשר לקביעת ראיון
03-371138 03-374961
מקבוצת מפעלי קיבוץ גונן.

לאופנת ברוך
דרושה
פקידה למחלקת יבוא
תאור התפקיד:
★ הדפסה באנגלית כולל טלקס ועבודת משרדיות
לפנות לאידה בטל. 03-661211

למפעל בפ"ת דרושים
★ **פקיד/ה למשרד תפ"י**
(עדיפות למנוסה בתפ"י ממוחשב)
שעות העבודה א'-ה' 08.00-16.00, ו' 08.00-13.30
★ **טלפנית תדקס מנוסה**
שעות העבודה א'-ה' 13.00-19.00
לקביעת ראיון נא להתקשר בימים ראשון 26/7, ושני 27/7 בין השעות 07.30-12.00 לטל': 03-9223151 להדס.

לחברה ליבוא רכב וחלפים
דרושים
★ **בוחני רישוי**
מוסמכים מטעם משרד התחבורה לבצוע רישוי ברכב נוסעים
★ **בוחני רכב**
בעלי ניסיון בבחינת רכב חדש. עדיפות לבוחני רכב יוצאי חיל חימוש.
★ **פקיד/ת שליטה ובקרה**
לניהול שוטף של מלאי מכוניות, הקצאת מכוניות ללקוחות, מעקב ובקרה.
★ **עוזרת למזכירה בכירה**
נדרשת שליטה טובה בשפות עברית ואנגלית, יכולת הדפסה בשתי השפות בשיטה עיוורת (במהירות כתיבה ובמעבד תמלילים).
★ **איש/אשת מכירות בכיר/ה**
בעל/ת ניסיון מוכח במכירת רכב.
★ **מחסנאי חלקי חילוף**
מנוסה/מנוהל
★ **מנהל עבודה**
בעל תעודת הסמכה. יועדף טכנאי ובעל תעודות בתוך מרשות הרישוי
★ **פקידי קבלה**
בעלי ידע בהנה"ח, ידיעה והכרה של מערכות ממוכנות והגדרות חלקים ומכללים – בעלי רשיון נהיגה.
★ **מכונאי רכב**
בוגרים לאחר שירות צבאי בעלי רשיון נהיגה. יועדפו בעלי וותק וניסיון במכוניות נוסעים ובעלי תעודות בתוך מרשות הרישוי.
★ **חשמלאי רכב**
בעל תעודת הסמכה
★ **פחח**
בעל ידע בביצוע תיקוני מסגרות, מנעולנות ורפדות מכוניות
★ **צבעי**
בעל ידע ויכולת בהתאמת צבעים, תיקוני צבע וצביעה כללית
מועמדים העונים לדרישות הנ"ל יגישו את בקשתם בכתב בפירוט תולדות חיים, ניסיון קודם ושכר מבוקש לת.ד. 9421 תל אביב 61093.
פנייה בטלפון (החל מיום א') 03-334430

מושב עידן בערבה מחפש
1. **גננת מוסמכת**
2. **מטפלת + מדריכת נוער**
לעבודה במושב
לפנות ל: 057-81373, 057-81138

למפעל לאריזות קרטון
דרוש
איש מכירות
רצוי רקע בענף הדפוס
טלפון 03-9223283 בין השעות 08.30 – 16.00

לכל־בו אילת של "המשביר לצרכן"
דרוש/ה
סגן/עוזר למנהל הכל־בו
מועמדים מתאימים יפנו לאגף כח־אדם
טלפון 03-899641.

המוכשרים להצליח
אם אתה בוטח בעצמך ויכול להוכיח שאתה מסוגל להצליח ולעבוד את המיון הקפדני, יש לך הזדמנות להצטרף לקורס המקצועי של מגדל
ללמוד ביטוח חיים וגם ביטוח כללי
לעמוד במבחני רישוי מתמחה של משרד האוצר, להתמחות כסוכן ביטוח במגדל ליהנות מהכנסה חודשית הולמת מסיום הקורס.
והעיקר – להצליח ולהגיע לעצמאות.
טלפון ללבנה: 03-622245/9
מגדל חברה לביטוח בע"מ
דבר אחד בטוח.

שא.פ. אל.
חברה לבנין ופיתוח
דרושים לנו לאיזור המרכז
מנהלי עבודה מנוסים
★ בעבודות שלד, כולל אלמנטים טרומיים.
★ בעבודות גמר.
תנאי העסקה טובים יוצעו למתאימים
– סודיות מובטחת –
המעוניינים יפנו בטלפון 03-886565 – ליורם.

לחברת "וולה" לתמרוקי שיער
דרושות
דיילות מכירה
לעבודה ברשתות השווק
נסיון וידע במכירת תמרוקים הופעה נאה.
לקביעת ראיון להתקשר 03-372829 אורנה

לבית גלי ראשל"צ
דרושות
קופאיות מנוסות
(קופות ניקסדורף)
לעבודה במשמרת אחה"צ 6 ימים בשבוע
★ הסעה מובטחת ★
לקביעת ראיון נא לפנות ל־טל': 03-9631061, או 03-9631054 ליהודה אלון.

לחברה גדולה לייצור מוצרי הלבשה ובדים סרוגים
דרושה
מתאמת אופנה מנוסה
אפשרות להתקשרות על בסיס קבלני
נא לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים אל ת.ד. 50360 תל־אביב מיקוד 68012 עבור "מתאמת אופנה".

שא.פ. אל.
חברה לבנין ופיתוח
דרושים לנו
מהנדסי ביצוע מעולים
לפרוייקטים מורכבים וחדשניים באיזור המרכז
תנאים טובים בחוזים אישיים יוצעו למתאימים
המעונינים יפנו בטלפון 03-886565 ליורם.
– סודיות מובטחת –

הנדסאי בנין
בעל נסיון רב במילוי מכרזים, הגשת חשבונות [illegible], הכנת כתבי כמויות וכו'
[illegible] בהצעות מתאימות
טל' 420957

מושב עידן בערבה
קיבוצניק
בשנת חופש לעבודה חקלאית
לפנות לאבי כהן טלפון 057-81374.

למסעדה בכפר הנופש האון
דרוש
טבח
טלפונים: 757583, 757585, 06-757588
לבקש את יוסי

טכנאי שרות
ידע טכני כללי (חשוב קירור־חשמל)
עוזר טכנאי שרות
דרושים לחברה המיבאת ציוד לבתי מלון ומסעדות לכל חלקי הארץ. מגורים בהרצליה והסביבה.
לקביעת ראיון לפנות לגילה 052-556178

שופר־סל
לחברת הבת גידרון תעשיות מזון
דרושים/ות
עובדים/ות בלתי מקצועיים
המעוניינים מתבקשים לפנות לגידרון בע"מ, רח' שנקר 3 קרית אריה פ"ת.
טלפון 03-9243166.

לחברת שווק בהיקף ארצי
דרוש
עוזר מנהל
כישורים:
★ נסיון רב בארגון וניהול
★ יכולת לנהל צוות עובדים גדול
★ ידע במערכות ממוחשבות – יתרון.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 729 ת"א עבור חב' שווק.

למוסך מרכזי גדול
דרוש
מנהל מוסך
★ בעל תעודת מנהל מוסך בכיר
★ ידיעת השפה האנגלית – הכרחית גרמנית – יתרון
★ בעל נסיון בעבר בנהול מוסך מרכזי ו/או דומה.
תולדות חיים ונסיון בעבודה – נא לשלוח לת.ד. 4061, רמת אליהו, ראשל"צ
מיקוד: 75140
עבור – מנהל מוסך
– סודיות מובטחת –

לחברת מזון גדולה
דרושים/ות
★ מדגימות
★ מסדרי סחורה
בכל רשתות השיווק הגדולות בארץ
תנאים טובים
כולל הטבות סוציאליות
בדבר פרטים נוספים נא להתקשר 03-775119 לשרה
החל מיום ראשון 9 בבוקר.

למשרד רואי חשבון:
1. מנהל צוות ביקורת
בעל נסיון רב בעבודה עם חברות ציבוריות.
2. כתבנית מעולה
בעלת נסיון בהדפסת מאזנים ובעיבוד תמלילים.
טל. 03-7519196

למדורים מקצועיים בשבועון לאישה
דרושים/ות
רוכשי מודעות מנוסים
תנאים טובים ביותר למתאימים.
לפנות 03-622704.

לפנימית "ברמית" בירושלים
דרושים
★ **מדריך חברתי**
★ **אם בית קבוצתית**
★ **מדריכי חוגים** (עבודה ספורט וכו')
טל' 02-413171, 02-417093

דרוש/ה
אדריכל/ית הנדסאי/ת
(בעל נסיון 5 שנים)
טל: 03-453121

למשרד בראשון [illegible] – אדריכלים [illegible]
אדריכל/ית
5 שנות ניסיון לפחות
03-475826

דגם מערכות
חברה לתעשיה עתירת ידע באיזור צהלה
יועץ מומחה להפעלת תחנות כח הידרואלקטריות
עבור פרוייקט מקורי לבנית מאמן הדרכה
★ הכרת המיכשור ★ הכרת תהליכי התנעה ועצירה של טורבינות וגנרטורים (רצוי מתוצרת FRANCIS או PELTON) ★ הכרת מערכות הגנה בתחנות כח ★ הכרת מערכות מדידה של פרמטרים שונים בתהליך.
העבודה בשעות הפנאי ולפי חוזה מיוחד
המעוניינים יפנו למר גדעון פרידמן טל. 03-494971 או בבית 03-7511991
★ הנדסאי חשמל
★ נסיון 3 שנים לפחות רצוי במכונות חשמל
5 ימי עבודה בשבוע
נא להתקשר טל. 03-492131 למשה וינרב
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים וציון המשרה, ת.ד. 13005 ת"א, 61130

هذا من العمل

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

נתן תומר הנדסה
דרוש/ה
★ **שרטט/ת מנוסה**
(רצוי בעבודות תעבורה)
תנאים טובים ראשונות יום א'-ה' בין 10.00-12.00
טל: 03-249267, 03-230104

איילון חברה לבטוח בע"מ
דרוש/ה
★ **פקיד/ה כללי/ת**
לאגף ביטוח חיים
הכישורים הנדרשים: בוגר/ת תיכון עדיפות לבעל/ת נסיון בתפקיד דומה.
משרה מלאה 5 ימי עבודה בשבוע.
★ **כתבנית פוליסות**
לאגף ביטוח חיים
הכישורים הנדרשים: ידע ונסיון מוכח בעבודה על מעבד תמלילים וורדמיל בנוסף ידע ונסיון מוכח בהדפסת פוליסות ביטוח חיים על מכונת כתיבה חשמלית. תתכן משרה חלקית.
נא לפנות לטלפון 03-201654 למר דוד ארז או לאור וייסברג.
★ **פקידה – מרכזנית מעולה**
למשרה מלאה.
5 ימי עבודה בשבוע.
נא לפנות למר חגי טוקר – 03-201654
ניתן לפנות אישית שד' רוטשילד 31 תל־אביב.

מיולי השלושה בע"מ
דרושים
נהגי אוטובוסים
עם נסיון
טל. 052-81068, 052-82991

דרוש
איש אחזקה לתעשיה
יתרון לחשמלאי, הידראוליקה, פנאומטיקה
טלפון 03-9374980-1
בשעות 08.00-15.00

לחברה למוצרי חשמל באזור יהודה
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
★ נסיון 5 שנים לפחות
טלפון: 03-352141-4 לדודו

לבית אופנה בתנופה
דרוש
מנהל שיווק רציני
עם נסיון והמלצות
נא לפנות בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 29608 תל־אביב

דרושה
מורה מדופלמ/ת
לבלט קלאסי לכל הגילים
עם נסיון
03-419126

למוסך רכב כבד בפתח־תקוה
מכונאי
לשיפוץ והקמת מכללים ותיקים
03-482318
03-7512141

לקיבוץ בכפרים
דרושה
אחות מוסמכת
ללא ילדים/עם ילדים מעל גיל 12
לתקופה של שנה
בפרטים נוספים:
מזכיר – 057-83823
כרמית – 057-83880 (בבוקר היום)
נאוה (בערב) – 057-83942
שרה (בערב) – 057-83841

לחברה ליצור אופנה
דרושים:
1. תדמן/ית
2. גזרן/ית
הדרישות:
★ נסיון של 5 שנים לפחות בענף האופנה.
★ תנאים מעולים
לפנות למיכאל:
03-334061

לחברת ייבוא
דרוש
סוכן מכירות
לציוד רפואי נסיון קודם במכירות ציוד רפואי, חובה.
טלפון 03-285991

כתיבה טכנית והנדסה בע"מ
שד' ירושלים 164 חולון
דרושים:
★ **מהנדס חשמל** – לתכנון שינויים, קיימות לתכנון מאגמות.
★ **מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה** – בעלי כושר הבעה בכתב בעברית ובאנגלית לעבודות ליעוד ועיבוד חומר טכני והכנתו למערכות מתוחכמות.
★ **מגיה/עורך** – בשפה העברית בעל תואר אקדמאי בלשון העברית, רצוי ידע ונסיון בחומר טכני.
★ **טכנאי/חמ"מ** – המכיר היטב את מערכות המאגמות.
העבודה במשרה מלאה,
באוירה נעימה 5 ימים בשבוע.
המעוניינים יפנו בטלפון: 03-5562555 לרייקי ברמן.

נמר צרפי צילום (2000) בע"מ
איש מכירות
למחלקת
מכונות להעתקת מסמכים
לתפקיד מעניין ואחראי
כישורים נדרשים:
נסיון במכירות, כושר ניהול מו"מ, יכולת עבודה עצמית. רכב יתרון.
תנאים טובים מובטחים למתאימים.
03-9234222
Agfa

SONY
לישפאר – מח' מוצרי אלקטרוניקה בידורית
דרושים
אנשי מכירות
לנקודות מכירה ברשתות השיווק בערים: תל־אביב, חיפה, באר־שבע
נסיון קודם בענף האלקטרוניקה הכרחי
נא להתקשר לטל: 03-652431 (לאושרת)
העולם מתקדם מסוני לסוני

עבודה מעניינת ואולי עתיד חדש?
רווקים/ות
בני משקים בשנת חופש
וצעירים/ות עירוניים/ות יוצאי צבא – בואו לעבוד במפעל תעשייתי (בתנאי חברי משק).
בקיבוץ אפיק
בתום השנה תוכלו לקבל תמורה כספית נאה או אם תרצו – תשארו כמועמדים לחברות במשק.
פנו אלינו לטל' 067-64216
בשעות 7:00-22.00

שופר־סל
לסניפי ירושלים דרושים
מנהלי סניפים
המועמדים שיתקבלו יעברו תקופת הכשרה של כחודשיים לתפקידם.
מועמדים בעלי ניסיון ניהולי – אירגוני מתבקשים לפנות בכתב יד אל: מחלקת כ"א, שופרסל בע"מ, ת.ד. 84 פ"ת, מיקוד 49100.
סודיות מובטחת.
מודעה א מתייחסת לגברים ונשים כאחד.

יותר טוב מנפאואר
לסניף תל־אביב
המחלקה המשרדית
בן־יהודה 12, א'-ה' 08:00-14:00
טל: 284128, 03-298877
דרושות
★ **מזכירות עברית/אנגלית**
בעלות נסיון בלבד. שליטה טובה בשפה האנגלית (כולל הדפסה), עבודות למשרות ממושכות, משרות מלאות וחלקיות בשעות הבוקר והצהריים. תנאים מצויינים למתאימות!
★ **מעבדות תמלילים מנוסות**
לאניר, WANG, C.P.T, א־ב, וורדמיל, נעם, איינשטיין. אפשרות למשרות מלאות וחלקיות.
★ **כתבניות מנוסות**
אפשרות למשרות מלאות וחלקיות.
תנאים טובים למתאימות!
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה
באר־שבע • רחובות
מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

למושב קדש־ברנע
דרוש
מציל
עם תעודה לעבודה מידית
מגורים במקום
057-73891 – בשעות הבוקר.
057-74627 – בערב.

בן יקר גת
חברה להנדסה ולבנין בע"מ
דרוש
מנהל עבודה
בעל נסיון לעבודות גמר בקוטלים
לקביעת ראיון להתקשר טלפונית
03-331307 03-332614 03-332901

למושב קדש ברנע דרוש
מרכז משק
בעל נסיון רב ומוכח
מגורים במקום. תנאים טובים
להתקשר בשעות הערב
057-74490 או 057-73477

ל"בודהי"
יצרני מכשירי חשמל
דרוש
טכנאי אבטחת איכות
לביקורת טיב בקוי ייצור של מתכת וחשמל
בעלי נסיון קודם יפנו לקביעת ראיון
03-858388, 03-830431

לבית ההלמה ארזה
ע"י ירושלים
דרוש/ה
מנהל/ת מטבח
על המועמדים המתאימים לפנות ישירות למקום. טל' 02-343842 לחב' סגל.

יותר טוב מנפאואר
למחלקה הטכנית ת"א
בן־יהודה 12.
א'-ה'. 08.00-14.00
טל: 284128, 03-298877
דרושים
★ **מהנדס/הנדסאי מכונות**
בעל 5 שנות נסיון בריכוז פרוייקטים לעבוד שבבי ממוחשב. לעבודה באיזור ת"א, במפעל אלקטרוני, לפרוייקט ממושך.
★ **כתב טכני TECHNICAL WRITER**
שפת אם אנגלית. ידע ונסיון בכתיבה בשטח האלקטרוניקה.
★ **מנהל מוסך**
בעל הסמכה של ניהול מוסך מנועים, ציוד נייד, מלגזות וטרקטורים. בעל הסמכה על בנזין ודיזל, ונסיון ניהולי של 3-5 שנים. לעבודה באזור לוד.
★ **חרט/כרסם קונבנציונאלי**
בעל נסיון של 3 שנים לפחות.
לעבודה באזור חולון וראשל"צ.
★ **מסגר/רתך**
בעל נסיון של 3 שנים לפחות,
לעבודה באזור תל־אביב.
★ **חוטי לוחות חשמל**
לעבודה באיזורי ת"א.
★ **מחסנאי טכני**
למחסן כלים וכלי חיתוך עיבוד שבבי, בעל 5 שנות נסיון ומעלה, אופציה לניהול, עבור פרוייקט ממושך באיזור הרצליה.
★ **מחסנאי טכני**
למחסן אלקטרוניקה ממוחשב, בעל 5 שנות נסיון, לעבודה באזור הרצליה.
★ **טכנאי מכונות**
בעל נסיון בתכנון ושרטוט צנרת, נסיון של 3 שנים לפחות.
★ **מבקר איכות טכני**
בעל ידע בשולחן X,Y,Z
אנגלית טכנית – טובה.
★ **הנדסאי מיזוג אויר**
בעל נסיון בתחזוק ותפעול מערכות מיזוג אויר מרכזיות מדחסים צנטריפוגליים. רשיון של חשמלאי מוסמך.
★ **מלחימות/מחווטות**
נסיון של שנתיים לפחות, עבודה באזור ת"א.
★ **חשמלאי מוסמך/ראשי**
לתחזוק קו ייצור במפעל מזון.
★ **מכונאי אחזקה**
בעל נסיון בתחזוק קו ייצור במפעל מזון.
★ **מכונאי מלגזות**
בעל נסיון.
★ **מלגזן**
בעל נסיון ובעל רשיון על טרקטור,
בעל נסיון במפעל מזון.
שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים – כחוק.
פנו אל מנפאואר בהקדם – זה משתלם!
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה
באר־שבע • רחובות
מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

לחב' "שגיא אגרוטכנולוגיה" בע"מ
דרושים
★ **אגרונום**
לעבודה בחממת צמחי בית
תחום התמחות – קרקע ומים
★ **טכנאי נוף/חקלאי**
עם נסיון בחממות. לפנות לטלפון 03-7519222

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

בית ירח
בית"ס תיכון בעמק הירדן
דרוש/ה
מורה לכימיה
יש אפשרות למגורים באחד מקיבוצי הסביבה
ד.נ. עמק הירדן 15112
06-750803

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
מחלקת המנגנון ת"ד 92 ים 91920

לחברת הנוער במושב תקומה
(ליד נתיבות)
משרה פנויה ח/223/87
דרושים/ות
1. מרכז/ת חברת נוער
תאור התפקיד: רכוז חינוכי ומינהלי של חברת ילדי עלית הנוער הגרים אצל חברי המושב.
הכישורים: בעל/ת רקע ונסיון בחינוך והוראה.
2. עובדת סוציאלית
(חצי משרה)
מועד אחרון להגשת מועמדות 10.8.87

לחברה ותיקה בענף החשמל
דרושים
טכנאי חשמל/חשמלאי תעשיה
1. לתפקיד שיווקי/טכני מעניין
2. לתפקיד מכירות פנים/אחראי דלפק
תנאים טובים למועמד המתאים
נא לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים, נסיון ושכר מבוקש, ל"פטיש בע"מ, ת.ד. 91 בני־ברק 51400.
– סודיות מובטחת –

דרושים
רוכשי מודעות לעיתוני החברה להגנת הטבע
לקבלת פרטים נא לפנות לנאוה סודרי, 03-375063
שלוחה 257 או 03-370641
החברה להגנת הטבע

"מאיר" חברה למכוניות ומשאיות בע"מ
מוסך מרכזי VOLVO
למחלקת פחחות
דרוש
פחח
עם נסיון
לפנות לבני בר 9225477, 03-9224514

קיבוץ מסילות מחפש
מורה לכיתה ה'
רצוי בוגרת אורנים או סמינר הקיבוצים
ונסיון עבודה בקיבוץ.
להתקשר בשעות הבוקר 06-580211, בשעות 15.00-17.00 ובשעות 21.30-22.30 לטלפון 06-588311.

לחב' גדלון
יבואני מוצרי "שול"
דרושה
מקדמת מכירות
במרכז הארץ
★ יוצאת צבא
★ דינמית
★ השכלה תיכונית
★ בעלת רכב
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ומס' טלפון לת.ד. 2115 חיפה 31020

ישראמקס בע"מ
מערכות לציוד טכנולוגיה גבוהה
דרושה מזכירה
הכישורים הדרושים:
★ שליטה מלאה כולל הדפסה וניהול התכתבות באנגלית ועברית
★ נסיון של מספר שנים
★ אחריות ודייקנות
לעבודה עם צוות מהנדסים
תנאי עבודה טובים אוירה נעימה אפשרויות קידום
לקביעת ראיון נא להתקשר טלפונית 03-243333

למפעל חדש בהקמה
דרוש
מנהל עבודה
לשיפוץ סטרים ואלטרנטורים
תנאים טובים למתאימים
לפנות בכתב יד לת.ד. 51648 ת"א
עבור מנהל עבודה.

חברה הדרומית לשיווק בע"מ
דרושים
יוצאי צבא
בעלי קטנוע לעבודת סידור סחורה בנקודות השיווק – למשרה מלאה באיזורים הבאים:
1. ראשל"צ – נס ציונה – רחובות
2. גוש דן – העיר
3. בקריות, חיפה
4. ל"אביב רב"א, ר"ג, בת־ים, חולון
מעוניינים יפנו אך ורק בכתב יד עם פרטים אישיים, שם ומשפחה, כתובת מדויקת, מס' טלפון בבית לת.ד. 21207 ת"א, מיקוד 61211.
בציון – סדרני סחורה.
הערה: פניות שלא תכלולנה את הפרטים הדרושים ושלא יגיעו בכתב – לא יענו.

סוכנות מכוניות לים התיכון בע"מ
FIAT
1. מזכירת מחלקה
למשרה מלאה
★ נסיון בניהול ואירגון משרד
★ ידיעת השפה האנגלית
★ שליטה טובה בהדפסה עברית/אנגלית
2. מזכירה
למשרה חלקית לאחה"צ
★ ידיעת השפה האנגלית
★ שליטה טובה בהדפסה עברית/אנגלית
★ נסיון בעבודת מזכירות.
מועמדות מתאימות העונות על הדרישות הנ"ל מתבקשות לפנות למנהל כח־אדם טל. 03-330971

שטל בע"מ
למפעלו המייצר מכונות לענף הבנייה דרושים
★ **הנדסאי מכונות**
למשרת מנהל עבודה ראשי
בעל 3 שנות נסיון לפחות בייצור מכונות
★ **סגן מנהל מכירות**
לציוד בנייה, כבישים וגרוסים
כישורים: רקע טכני, חוש מסחרי ונסיון מוכח במכירות, גיל 25-30, מגורים באזור המרכז.
★ תנאים טובים למתאימים ★
לפנות טלפונית: 03-5592146

לחברה לציוד וידאו מקצועי
דרושה
אחראית במחלקת השכרות
דרישות:
לאחר שרות צבאי מלא (רצוי בתפקיד פיקוד) יחסי אנוש טובים, נסיון משרדי, נכונות לעבודה מאומצת.
נא לפנות: לחברת ארגון אלקטרוניקס טלפון 9-03-779127.

לחברת שיווק ארצית למוצרי טקסטיל בית
דרושים:
1. סוכני מכירות מנוסים
בעלי רכב מסחרי.
(מכירה לחנויות ו/או רשתות שיווק).
2. אנשי מכירות
בעלי רכב פרטי לפרוייקטים גדולים ובתי־מלון
לפנות לת.ד. 35217 ת"א. מיקוד 61351

לדרוש מחשבים דרושים
1. אנשי מכירות
2. טכנאי שרות לציוד PC
3. מנהל חשבונות
נסיון קודם יתרון.
אנשי מכירות – לפנות בטלפון 733064 לת מכבה
טכנאי שרות – לפנות בטלפון 733064 לת שרי
מנהלי חשבונות – לפנות בכתב למר פישמן ק מחשבים ז'בוטינסקי ר"ג מיקוד: 52495

מרכזנ/ית
לחברה לעמילות מכס
נסיון של שנתיים
03-651935, 654361

אנו פותחים אופקים חדשים
אפשרויות מקצועיות לא גבולות...
הזדמנויות קידום ללא־גבלות...
תנאי עבודה מתקדמים...
לפקידה ללשכת המנכ"ל
כישורים דרושים:
צעירה לאחר שירות צבא, אינטליגנטית, ידע בעברית ואנגלית ברורין, כולל הדפסה, הפעלת מעבד תמלילים – יתרון, מרץ ורצון ללמוד ולהתקדם, יחסי אנוש מעולים, נכונות לעבוד מעבר לשעות המקובלות.
עבודה מגוונת ומעניינת.
5 ימי עבודה בשבוע.
מודעה זו מתייחסת לנשים וגברים כאחד
...
מוטורולה סיקום קסור

לחברה מסחרית למוצרי צריכה עם סניפים ברחבי הארץ
דרוש
עוזר מנהל שיווק
אחריות לתפקיד:
– ניהול מו"מ והסכמים עם ספקים
– ...
– השתתפות פעילה בקביעת מדיניות השיווק
– בהדרכה בסניפים
תכונות הנדרשות:
★ ... מסחרי מוכח
★ ... בשיווק (רצוי מנהל עסקים)
★ ... ארגון והפעלת אנשים
★ ... לניידות רבה
★ 30-40
לפרטים ראשון נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 3171 ת"א עבור מנהל שיווק

למשרד עורכי־דין באר־שבע
דרוש
עורך־דין שכיר או מתמחה
[illegible]

דרוש חקלאי
לעבודה אחראית בניהול מלגזים במשתלת עבודות ...
לפנות בכתב ... ת.ד. 85815

לחברה באזור תל־אביב
דרושה
קלדנית
★ ידיעת אנגלית ברמה טובה ★ נסיון קודם, רצוי בעבודה עם מסוף מחשב ★ העבודה במשרה מלאה, כולל אפשרות עבודה במשמרות שניות.
נא לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים לת.ד. 842 בני־ברק.
– סודיות מובטחת –

מרכז תורני טכנולוגי בחולון
לשנת הלימודים תשמ"ח דרושים
מנהל פנימיה
בעל תואר אקדמאי ונסיון במערכת חינוך פנימייתית.
...
ר"מ
...
מדריך חנוך
בעל נסיון בהדרכה
...
מועמדים מתאימים יפנו לת.ד. 1354 חולון
עבור "מרכז תורני טכנולוגי בחולון"

לחברת בניה אזרחית
למשרדה בתל־אביב
דרוש
הנדסאי בנין
• בעל נסיון בחישובי כמויות, התחשבנות עם מזמינים וקבלני משנה – ומתן מחירים.
– 5 ימי עבודה בשבוע –
לפנות לת.ד. 2596 תל־אביב
לאגף ארגון ומנהל.

לחברת יבואני רכב במרכז הארץ
דרוש
מנהל עבודה למוסך המרכזי
★ כתב הסמכה חול מוסך
★ נסיון וניהול עבודה ו/או מוסך
★ נסיון מקצועי ישי במכונאות רכב
מועמדים מוכחים העונים על הדרישות הנ"ל מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים והמלצות ל־ת.ד. 1696 תל־אביב 61016 (עבור 150).
– סודיות מובטחת –

هكذا من الأصل

הלוח הכללי · ידיעות אחרונות · הלוח הנפוץ ביותר · זב דבר ראשון בבוקר

THE ISRAEL TOURISM INFORMATION CENTER
המרכז הישראלי למידע תיירות

בא לקחת חלק בהצלחה

לחברת תקשורת העוסקת בשוק מאגרי מידע בתחום התיירות הבינלאומית

דרושים

אנשי מכירות

לעבודה מיידית באזורים — ירושלים, תל-אביב, חיפה והצפון, אילת.

הכישורים הנדרשים: - יכולת ברמה גבוהה ליצירת תקשורת בינאישית
— גיל 25 עד 45
— הופעה נאה ומטופחת
— ידע בסיסי באנגלית
— רכב — יתרון

המועמדים המתאימים יעברו השתלמות ויהנו ממשכורות בסיסית + אחוזים.
לפרטים נוספים נא להתקשר ביום א' לטל. 02-228453/4 בין השעות 09.00-16.00 ולבקש את גיל.

להברה מצליחה ומבוססת בייצור יבוא ושווק.
דרושים
אנשי מכירות מנוסים/ות
בעלי מרץ ותושיה לעבודה מעניינת בחברה מובילה בתחומה.
משכורת בסיסית + עמלות.
סודיות מובטחת.
לפנות לפרידה 03-379585

לעבוד בחבר · להרגיש בבית

רתכי CO_2 אלומיניום מנוסים

- ידע בקריאת שרטוט
- לעבודה מיידית - קבועה
- באזורים: חולון, פתח-תקוה ויהוד. 5 ימי עבודה.

חבר — חברה לשרותי כח אדם, ת"א בן יהודה 100, טל: 03-221214, 227109

ביצועיסטית בלחץ

לחץ העבודה שלנו דורש ביצועיסטית נוספת. אם יש לך ידיים מקצועיות וראש טוב, יש לנו מה להציע לך.
לפנות לפרסום תוצאות 03-5465255 לארז
המשרה פתוחה למועמדים משני המינים

שלום פילת — אגף מזון והשמה

למפעל מזון גדול בצפון הנמצא בתנופת פיתוח
דרוש
מנהל מפעל
★ השכלה אקדמית בהנדסת מזון / הנדסת מכונות
★ נסיון של 3 שנים לפחות בניהול במפעל (לפחות 200 איש)
נא לפנות בכתב יד, בפירוט מכסימלי של השכלה ונסיון בעבודה, לפילת בע"מ, רח' ירושלים 24, חיפה, מיקוד 33131.
נא לציין על המעטפה מס' משרה 5000
סודיות תישמר בקפידה.

טבע — תעשיות פרמצבטיות בע"מ

דרושים/ות למפעלנו בירושלים

הנדסאי/ת טכנאי/ת תעשיה וניהול

הכישורים הדרושים:
- נסיון של 3 שנים בהנדסת יצור.
- רקע בעבודה עם מחשב.
- נסיון בשיפור שיטות ובמדידת עבודה.
- ידיעת השפה האנגלית.

עובד/ת תפ"י

הכישורים הדרושים:
- נסיון בעבודה תפ"י.
- נסיון בעבודה עם מחשב.
- ידיעת השפה האנגלית.

העבודה במשרה מלאה (7.00-16.00) 5 ימי עבודה בשבוע.

המועמדים מתבקשים לפנות טלפונית למור כח-אדם טל. 02-810790 או בכתב לת.ד. 1142 ירושלים מיקוד 91010.

ביזנסטייל

לפרסום פוגל דרוש/ה גרפיקאי/ת מבצע/ת.
נסיון של שנתיים לפחות בעבודה בחברת פרסום הכרחי!
פרסום פוגל
טל. 221229 (מיום א')

בזר מחשבים בע"מ
דרושים
פקידי קלט/פלט
למחשב I.B.M 4381
★ השכלה תיכונית מלאה
★ נסיון מעשי בעבודה בנושאי מלאים ושכר
★ עדיפות ליוצאי צבא בעלי נסיון בעבודה מקבילה.
לפנות בכתב לת.ד. 53222 תל-אביב מיקוד 61331

לבית חולים אסותא

דרושים
כוחות עזר
פרטים: במשרד אחות ראשית
טל. 240185, 03-243037

חוק העסקת שוות הזדמנויות בעבודה תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור למעביד להפלות בקבלה לעבודה מחמת מינו, או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים העסקתו של בן אחד המינים בעבודה הנדונה. המעבידים צפויים לעונש על פי החוק.

לגורולמקס דרושים:
1. מתכנתי/ות [illegible] בעל נסיון.
2. קלדנים למכונות כתיבה שטוחות בעלי נסיון או מתלמדים — עבודה במשמרות.
3. עובדות לעבודות יד בעלות נסיון.
03-826979, 03-833814

להברה בתל-אביב דרושה
מזכירה
בעלת נסיון, לניהול משרד
5 ימי עבודה
מ-7.00 עד 16.00
טל. 03-337863 (מיום א')

אם את

שאפתנית, אינטליגנטית, בעלת יחסי אנוש טובים והופעה מרשימה
מובטחים לך
אתגר והכנסה בשיווק
לקביעת ראיון טל: 03-9616327/8

למפעל תעשיות תוכנה ומחשבים בע"מ
דרושות
קלדניות דיסקטים IBM
בעל נסיון
לפנות 03-217221 למיכה

למאגרי אנוש דרושים
לחברת אלקטרוניקה בחולון
★ **טכנאי מכשור ובקרה** [illegible]
★ **מזכירות עברית אנגלית**
יתרון לטלקס, הנהלת חשבונות ועיבוד תמלילים.
עבודות קבועות וזמניות
"מאגרי אנוש" דרך השלום 20 ת"א
03-336079 03-337578 03-333420

לחברה לשרותי כח-אדם
דרוש
מנהל
נסיון של 7 שנים לפחות בניהול כח-אדם, רצוי עם רקע במחשבים.
על המעוניינים לשלוח קורות חיים בכתב-יד לת.ד. 36236 ת"א מיקוד 61361 עבור כח-אדם.

ארגון עולי מרכז אירופה
מחפש
מנהל אחזקה מנוסה
לבית הורים באזור תל-אביב.
עדיפות תינתן ליודעי עברית וגרמנית.
קורות-חיים בכתב-יד יש להמציא לת"ד 1480 תל-אביב 61014

למשרד רואי חשבון דרושה
כתבנית
נדרש נסיון בעבודה במעבד תמלילים.
5 ימי עבודה בשבוע משרה חלקית (6 שעות ביום)
03-241425, 03-228705

לעבוד בחבר - להרגיש בבית

המחלקה הטכנית

- **מכונאי אחזקה** - נסיון מוכח מעל 3 שנים בתעשיה - התמחות במכונות אריזה - מזון, למפעל מתקדם באזור: יבנה, נתניה, פ"ת, כ"ס. (לוד - במשמרות).
- **חשמלאי תעשייה מוסמך** - נסיון מוכח בתעשיה - למפעל מתקדם באזור לוד, פ"ת ויבנה.
- **מפעילי CNC מנוסים** - למפעל עתיר ידע בפ"ת - 5 ימי עבודה + ארוחות.
- **מלחימות/מחווטות מנוסות** - לעבודה מיידית - עדיפות ליוצאות בנמ"צ, ח"א ומורוין.
- **מלגזן בעל נסיון** - לעבודה מיידית בחולון ופ"ת - במשמרות.
- **מסגר/רתך Co_2 מנוסה** - לעבודה במפעל תעשייתי בפ"ת, 5 ימי עבודה, שכר הולם.
- **צבעי תעשייה פיסטולט לחלקים עדינים** - נסיון מוכח בתעשיה לעבודה מיידית בחולון.
- **מיקרוביולוג/ית, לבורנטית, כימאים, רוקחים** מוסמכים, למפעל עתיר ידע בשרון - נסיון במחקר ופתוח, 5 ימי עבודה. הסעות + ארוחות

חבר — חברה לשרותי כח אדם, ת"א בן יהודה 100, טל 03-221214, 227109, ירושלים, טל: 02-234265, חיפה, טל: 04-663966, שעות קבלה: 08.00-18.30

לעבוד בחבר - להרגיש בבית

המחלקה המשרדית

- **כתבניות "לניר" מנוסות** + ידע בהדפסת מאזנים לעבודה מיידית, אפשרות לשעות גמישות.
- **מזכירות/כתבניות אנגלית (שפת אם)** מנוסות + ידע בעברית לעבודה מיידית - תנאים טובים.
- **כתבניות עברית מנוסות** + ידע בהדפסת טבלאות.
- **כתבניות שפת אם אנגלית** + ידע בטלקס לעבודה מיידית. נסיון קודם חובה.
- **מנהל חשבונות מנוסה סוג 3** בתחום הביטוח (3 שנים מינימום) בנושא: "בטוח משנה - משותף", הנהלת חשבונות כללית, גיל 30-40 + המלצות.

חבר — חברה לשרותי כח אדם, ת"א, בן יהודה 100, טל: 03-221214, 241780, ירושלים, טל: 02-234265, חיפה, טל: 04-663966, שעות קבלה: 08.00-18.30

U-MAN

עבור אחד מלקוחותינו, קונצרן מזון גדול וותיק דרוש/ה

איש/ת מכירות
לקבלת
אזור חלוקה

פרוסה בשפע, באזור חלוקה עצמאי בגוש-דן. בעל/ת הרבה מרץ ויוזמה, ויכולת לטפל באזור גדול.
נסיון במכירות ובענף המזון - יתרון.
דרושות ערבויות + השקעה ברכב חלוקה + רכב פרטי.

למתאים/ה זוהי הזדמנות יוצאת דופן להתבססות כלכלית!
לפנות לתמי — טל. 03.295694, מישנה 875.
סודיות תשמר בקפידה.

U-MAN

עבור לקוחותנו, חברת שיווק מצליחה מאד, דרושים

מנהל/ת מכירות
בעל/ת נסיון מוכח בניהול מכירות וקידום - רצוי בתחום התמרוקים, ונסיון מוצלח בטיפול לעובדי עובדים וגופים גדולים. דרישה יכולה לדרוש רקע ועבודה בלחצי עבודה בתקופות השיא. למתאים/ה תנאים טובים ועבודה מאד עצמאית, אחראית ודינמית. מישרה 1 484.

אנשי/נשות מכירה
בעלי/ות מרץ רב, הופעה נאה ויכולת לעבוד באורח עקבי וללחץ. עבודה מעניינת בתחום התמרוקים והכנסה נאה למתאימים/ות. רכב הכרחי. נסיון במכירות - רצוי. מישרה 2 484.

מזכירה
בעלת נסיון בעבודה מזכירותית, כולל הדפסה על מעבד תמלילים וורדסטאר, הפעלה, תוכנת הנה"ח והטבעשבתי וניהול משרד באורח עצמאי. למתאימה הזדמנות לבנות קריירה בעבודה רבה פעילות ועניין. 5 ימי בשבוע. העבודה בת"א. מישרה 3 484.
לפנות לרונית — טל. 03-297741.

טכם
טכנולוגיה מתקדמת בע"מ

לעבודה באזור חיפה והצפון דרושים

מנתחי מערכות ותוכניתנים
בעלי נסיון של שנתיים לפחות בסביבת מחשבי יבמ גדולים. רצוי נסיון ב-IDMS ADS CICS

תוכניתני זמן אמת
בעלי נסיון במערכות INTEL 4086 VAX
רצוי נסיון ב-גרפיקה, אנימציה, מפות ממוחשבות, תיב"מ

עדיפות לבעלי סווג בטחוני מוכר.

תושבי חיפה והסביבה יפנו בכתב בצירוף קורות חיים מפורטים לפי הכתובת טכנולוגיה מתקדמת בע"מ, אגף מערכות מידע, ת.ד 13045 ת"א 61130.
סודיות מובטחת

בית התוכנה הגדול והמוביל בארץ

דרושים/ות

1. אחראי מעבדת צילום אופסט
בעל נסיון מקצועי וניהולי, ליום עבודה מלא.

2. מזכירת מח' הפצה
בעלת נסיון בנהול משרד, עצמאית, בעלת יכולת לתאם בין גורמים רבים (מחסנים, חב' תובלה, בתי דפוס, בתי דואר).
כשורים נדרשים: בגרות תיכון, אחרי צבא, ידע בהדפסה בעברית, ידיעת השפה האנגלית.
המשרה הינה ליום עבודה מלא.

3. פקידות
בוגרות תיכון, לאחר שרות צבאי. אפשרות למשרה חלקית.

4. כתבניות עברית
בעלות נסיון.
אפשרות למשרה חלקית.

5. כתבניות
אנגלית/עברית
בעלות שליטה מלאה בשתי השפות, ברמת שפת-אם. אפשרות למשרה חלקית.
שבוע העבודה בכל המשרות הינו בן 5 ימים.

המעוניינים/ות יפנו בכתב, בציון תולדות חיים וטלפון להתקשרות, לת.ד. 33023 תל-אביב 61330 עבור מיכל.

כל הצעות לכת במקומך — דפי זהב

אביק בתנופה - בוא תצטרף!

בתוך מפעל ותיק צומחת כימיה חדשה. עכשיו גם אתה מוזמן ליצור, להתפתח ולהיות שותף בתנופת הצמיחה הגדולה של חברת אביק, יצרנית תרופות לישראל אירופה וארה"ב.

אנו זקוקים ל:

★ רוקח - לעבודה כענית במחלקת רישום. העבודה כרוכה בקשר יום-יומי עם מוסדות בריאות בארץ ובחו"ל וקשר הדוק עם כל מחלקות החברה. מקום מגורים באזור השרון - עדיף.

★ כימאי אנליטי - לעבודה במעבדה אנליטית, נסיון בכימיה אינסטרומנטלית - רצוי, ידע באנגלית הכרחי, עבודה בשתי משמרות. מקום מגורים באזור השרון - עדיף.

★ תעשיין רפואי - השכלה אקדמית במדעי הטבע ו/או החיים, מקום העבודה באזור הצפון, שליטה טובה בשפה האנגלית, מקום מגורים הכרחי - חיפה או הקריות.

★ מפעיל כימי - לעבודה בשלוש משמרות, תנאי שכר טובים, לעבודה בר"ג או בנתניה.

★ מכונאי אחזקה - לעבודה במחלקת אריזה, בוגר בי"ס מקצועי במגמת מכניקה, עדיפות להנדסאי מכונות, רצוי נסיון במכונות אריזה בתעשיית המזון, קוסמטיקה או פרמצבטיקה. העבודה בשתי משמרות. מקום מגורים באזור השרון - עדיף.

★ מחסנאי - למחסן חומרי גלם בר"ג, רצוי נסיון קודם, אפשרות לקידום בעבודה. שעות העבודה 07:15-16:15 מקום מגורים בגוש דן - עדיף.

אם אתה מתאים לנו ונראה לך שאנחנו מתאימים לך העלה עוד היום את קורות חייך על הכתב ושלח לאביק בע"מ, ת.ד. 2077 ר"ג 52120 עבור רחל נועם

אביק בע"מ

הכדור בידיים שלך

בוא לחבר - תצא עם עבודה ומתנה החודש - תיק טיולים מהודר, לכל עובד חדש.
ראה הצעותינו במדור "הדרושים"
חברה לשרותי כח אדם

..."ואנחנו עובדים בשבילך"

רבים מהעובדים שלנו מרגישים אצלנו בבית ולא במקרה, אנחנו עובדים קשה כדי שירגישו כך. כן, ההרגשה שלך היא הג'וב שלנו.
לעבוד בחבר, להרגיש בבית.
חבר — חברה לשרותי כח אדם

להברת תקשורת גדולה
מבוססת ומצליחה
דרושות

נשים לקידום מכירות
של מוצרי איכות באמצעות הטלפון
לאזורי תל-אביב וחיפה

מתאים במיוחד לאקדמאיות ו/או מורות ואחיות המעוניינות בהסבה מקצועית

★ בעלות כושר ביטוי, מוטיבציה והתמדה המעוניינות במשרה קבועה, בעבודה עם אתגר, יום עבודה ארוך: 07:30-16:45, 5 ימים בשבוע.

בעלות הכישורים המתאימים תפנינה טלפונית אל חברת "שלף יועצים", טל: 03-343511, בין השעות 08:00-13:00, החל מיום א'.
★ סודיות מובטחת ★

קבוצת **השמירה**

לסניף באר-שבע דרוש
מפקח אזורי
הכישורים הדרושים:
★ נסיון בניהול צוות עובדים גדול.
★ כושר ארגון.
★ בעל רשיון נהיגה.
★ בעל טלפון בביתו.

העבודה דנת אתגר רבה, בלתי שגרתית ובמידה בהעסק כה בנעירות, מדוגמות ושעות עבודה ארוכות.
המעוניינים יפנו באר-שבע [illegible] "השמירה" בע"מ - רח' האבות 61, באר-שבע 84223, הכן פירוט קורות חיים וצרף מספר טלפון.
- סודיות מובטחת -

ב.נ. שרותי ניהול
מידע על משרות ועובדים בכירים

למפעל מתכת גדול ומתקדם בת"א
מנהלי ייצור
לניהול הייצור, הנדסת הייצור, לוגיסטיקה וכו"א במפעל.
דרושים מהנדסי ייצור/מכונות מנוסים בניהול ייצור.
5 י"ע, שכר הולם ורכב חברה.

לפרטים נוספים ניתן לפנות לטל: 03-257970
נא לשלוח קורות חיים, סודיות מובטחת.
ת"א, ארלוזורוב 198 ב' 03-260143/4

ת"ד 2297 נתניה 42122, 053-34515
ת"א, ארלוזורוב 198ב', 03-257970

אהליאב בע"מ

לרגל הרחבת השיווק בארץ ובחו"ל
דרושים למפעלינו בהרצליה

1. מנהל מח' גמר
הנדסאי מכונות, נסיון בעבודות הרכבה במפעל מתכת

2. מרכיבים
צעירים בעלי רקע טכני שיוכשרו לעבודה במפעל

3. פקידת שיווק ומכירות
למעקב הזמנות וטיפול בלקוחות

4. עובדי מחסן

המועמדים המתאימים יפנו טלפונית או למפעל רח' שנקר 1 איזור התעשיה הרצליה טלפון 052-556222

יעל תכנה ומערכות
בית התוכנה העצמאי הגדול בישראל
דרוש/ה

מנהל פעילות ענ"א בירושלים

כישורים נדרשים:
נסיון מקצ. עי בענ"א של 7 שנים לפחות, נסיון ניהולי של 3 שנים לפחות, הכרות מעמיקה של סביבת VAX - הכרחית. הכרות סביבת I.B.M M.F. - יתרון.
נסיון מוכח בשיווק ומכירות.
הגדרת התפקיד:
אחריות על פרויקטים קיימים והעובדים בהם, עבודה מול לקוחות החברה בירושלים, הרחבת פעילות החברה.
מגורים בירושלים וסביבתה הקרובה בלבד!
לפנות בכתב לשחר תבור.

רח' בן גוריון 22, גבעת שמואל 51905

קבוצת מפעלי גלי
למפעל האופנה
דרוש/ה

מנהל/ת חדר דיגום
בוגר/ת שנקר

במגמת ניהול תעשייתי / עיצוב
לתפקיד מעניין ורב אתגרים תוך השתלבות בצוות הניהול של המפעל.

דרישות התפקיד:
★ יכולת ניהול צוות עובדים
★ עדיפות לבעלי נסיון בתעשיה
תנאים טובים למועמד המתאים
מועמדים מתאימים יפנו בכתב ל-ת.ד. 4429 רמת-אליהו, מיקוד 75143, או לטלפון: 03-9631081 לישראל.

למפעל מזון באזור עפולה (העמקים)
דרוש:
מנהל מחלקת חשמל
* מהנדס חשמל
* נסיון במיכשור ובקרה תעשייתים.
* נסיון של לפחות 5 שנים בנהול מערכת אחזקת חשמל במפעל תעשייתי.
* כושר ניהול צוות הנדסאים טכנאים וחשמלאים
* ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין
* יתרון לבעלי השכלה גבוהה
יתרון למועמדים מסביבת המפעל או למוכנים להעתיק מגוריהם לאזור זה.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים ואישורים על השכלה ונסיון לת.ד. 4496 חיפה 31044 (בציון ע"ג המעטפה מס. 70)
סודיות מובטחת
תנאים טובים למתאימים
המודעה מיועדת לגברים ונשים

פולגת
תעשיות בע"מ
הצטרף לחברה הגדולה בארץ בתחום הטקסטיל
פולגת משלבת טכנולוגיה מתקדמת ומתוחכמת, כח אדם מקצועי וניהול צעיר ודינאמי.
מנהל מחלקת הנדסת תעשיה וסביבתית
- אחראי לכל נושא תעשיה וניהול בתעשיה
- אחראי על צוות מהנדסים/הנדסאים ופקידות ייצור
- מהנדס תעשיה וניהול בעל נסיון של 2–3 שנים בתעשיה
מנהל ייצור מפעלי
- אחריות ניהולית ישירה על ניהול הייצור ותפ"י במפעל המעסיק 380 עובדים
- מהנדס תעשיה וניהול בעל נסיון של 3 שנים ומעלה בתעשיה בנושאים דומים.
בדבר פרטים נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים למנהל אגף כח-אדם ת.ד. 18 קרית גת מיקוד 82000
– סודיות מובטחת –
המודעה מיועדת לגברים ונשים
מפעל הטקסטיל בקרית גת

ORBIT ADVANCED TECHNOLOGIES LTD
לשלוחת מפעלנו בירוקנעם
דרושים:
– מחווטים/ות עם נסיון
מועמדים מתאימים ללא נסיון יוכשרו לתפקיד
נא להתקשר טלפון 04-433247

אקו-שטיין צבי בע"מ
למשרדנו בהרצליה
דרושים
* סדרן תחבורה
נסיון בחיוב הובלות ומשלוחים
* פקידה
למחלקת משלוחים
נסיון בקלדנות ועבודה עם קהל
לפרטים: טלפון 052-... לאה בנש

בית
תקשורת מחשבים
דרוש/ה
טכנאי צב"ד
* טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה • בוגר קורס טכנאי צב"ד • בעל 3 שנות נסיון לפחות בתיקון ציוד מדידה (רצוי ציוד של HP) • ידיעת אנגלית הכרחית • מגורים בגוש דן.
תחילת עבודה מיידית
5 ימי עבודה 07:30—17.00
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ולפרט קורות חיים ונסיון עבודה למחלקת כח-אדם רח' הנחושת 8, ת"א 69710
כל הפונים יענו ••• סודיות מובטחת
פתרון לטווח רחוק

ICE למחלקת פיתוח
דרושים
* טכנאי/הנדסאי מכונות
3 שנות נסיון לפחות, רצוי בתכנון צב"ד מכני
* שרטט/ת מכונות
2 שנות נסיון לפחות, נסיון ב-Autocad יתרון
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 452 נס-ציונה 70400
סודיות מובטחת

דרוש
מנהל עבודה
לעבודות בטון באזור המרכז
03/735133

דרוש עובד לעבודות פיתוח

להשלבות תעשייתית ותיקה בענף ההלבשה – דרוש
מנהל שיווק ארצי
הנתונים: * רקע עסקי
* השכלה וידע מתאימים
* נסיון מקיף בתחומי שיווק ומכירות
נא לפנות לת.ד. 1394 ת"א 61013

דרושים במחשבים

לחברה הותיקה בישראל
דרושים
נציגי מכירות
בעלי רכב בלבד
המתאימים ישלחו קורות חיים בכתב יד לת.ד. 9121 ת"א 61091

הנדסאים/טכנאי חשמל
חשמלאים
בעלי רשיון "חשמלאי מוסמך"
רצוי נסיון
של שנה אחת לפחות
בעבודה במפעל תעשייתי
שליטה במערכות פיקוד
(רצוי PLC)

עיריית בת-ים
דרושים
מורים
למקצועות הבאים:
אנגלית – לכתות ט'
מתמטיקה, פיזיקה – לכתות ט', י'
ספרות – לכתות ט' – יב' (הכנה לבגרות)

ת"א דחף חורזי
ת"א דחף דיזנגוף
ת"א דחף בן יהודה
ת"א דחף אלנבי
דחף
בדחף תקבל יותר ובמחירי העיתון
חיפה דחף
ירושלים דחף
דחפון 03-611001
ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ

לסניפנו באשדוד ברחובות
דרושים
למחלקה הטכנית
* הנדסאי חשמל/אלקטרוניקה
* מנהל תפ"י
* הנדסאי מכונות
* טכנאים מתחילים
* מבקרות איכות
* מלחימות ווארפ
* מלחימות מעגלים
* חווטי לוחות חשמל
* מסגרים
* חשמלאים מוסמכים / עוזרי חשמלאים
* ביולוגית
* כתבנית
למחלקה המשרדית
* מזכירה בכירה
* מזכירת פרסום
* פקידה + שרטוט בנין
* מזכירה בכירה
* מעבדת תמלילים עברית/אנגלית
* מזכירת יבוא/יצוא
# דנאל
החברה לשירותי כח אדם
תל-אביב • ירושלים • באר-שבע רחובות • אשדוד

למפעל בע"מ
דרושים/ות
1) אחראי מערך חוזי שרות
2) מחסנאי
minix
מערכות לתעשיה ועוזר מקיף למחשבי דיגיטל

דרושים במחשבים
למתפעלים באר-שבע ובקרית חבט
פימאי/ת
להפעלת מיכשור ממוחשב DSC, TGA מתקדם GC/LC/MS
נסיון קודם רצוי אך אינו הכרחי. בעלי כושר עבודה עצמאי לעבודה בשעות לא מקובלות לפעמים
הנדסאים/טכנאים
להפעלת מיכשור ממוחשב DSC, TGA מתקדם GC/LC/MS
נסיון קודם רצוי אך אינו הכרחי. בעל/ת כושר עבודה עצמאי, ונכונות לעבודה בשעות לא מקובלות לפעמים.
ת.ד. 8100 באר-שבע 84100
סודיות מובטחת

לחברה גדולה למזוג אויר
דרוש
מהנדס / הנדסאי
לניהול פרוייקטים מערכות מזוג אויר מרכזיות.
נסיון בניהול של 3–5 שנים
למועמדים לפנות בכתב-יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל ת.ד. 1612 חולון

עיריית תל-אביב-יפו
לעיריית תל-אביב
דרושים
* למרכזים מוסיקליים וקהילתיים מדריכים/ות לשנת תשמ"ח
* לאגף הפקוח
נשים עד גיל 50 וגברים בגיל הפנסיה
* לאגף לשרותי רווחה
1. מרכזת מועדון לקשישים
2. עו"ס לטפול בנערות במצוקה.
* לאגף התברואה דרוש
מנהל חניון.

מועצה מקומית ערד
דרוש/ה
מנהל/ת מחלקת חינוך
* תאור המשרה – מנהל המחלקה לחינוך
* היקף המשרה – מלאה ושעות נוספות לפי הצורך
* הגדרת התפקיד – אחראי על מערכת החינוך הפורמלית ועל מסגרות החינוך לא פורמליות
* הכישורים הדרושים: השכלה אקדמאית חינוכית, נסיון קודם בחינוך ובניהול

אלאופ
תעשיות אלקטרואופטיקה בע"מ
כלכלן/ית (משרה 1400)
בעל/ת 5 שנות נסיון במפעל תעשייתי בנושאי תקצוב תמחיר ובקרה וידע בחשבונאות לעבודה במחלקת תקציב/תמחיר
★ ★ ★
מלחימות (משרה 3200)
בעלות 3 שנות נסיון, לפחות, בעבודה בסטנדרטים צבאיים וידע בקריאת שרטוטים
סודיות מובטחת

עוף משק בע"מ
רח' אהליאב 25 רוממה ירושלים
טל. 02-533816, 535211
דרושים
* אחראי על מחלקת התחזוקה
* שוקל למשקל ממוחשב

לחברה גדולה ודינמית בראשון לציון
● מזכירת מנהל
אחראית ובעלת כושר ארגון
● פקידה/כתבנית
לשעות אחה"צ
נא לפנות בכתב לת.ד. 1334, תל-אביב 61013 עבור מודעה מס. ה/3069

לחקר ימים ואגמים לישראל בע"מ
דרוש/ה
ביולוג/ית
בעל/ת תואר M.Sc למחקר פיסיולוגי וביוכימאי במיקרואצות.

לחברת בניה בצפון
דרוש
מהנדס בנין ראשי
בעל 10 שנות נסיון לפחות בתחום ביצוע וניהול פרוייקטים של חברת קבלנות.

למסעדה חדשה שתפתח בקרוב הקנקן
מסעדה ישראלית בקניון ר"ג
דרושים:
* טבחים
* עוזרי טבחים
* עובדי מטבח
* גרילמנים
* מלצרים
* אנשי דלפק
* מארחות
* קופאים
בעלי נסיון והופעה נאה
טל. 799388/9

להברתנו דרוש: טכנאי מחשבים ואלקטרוניקה

לחברה מסחרית בת"א
דרושה
פקידה כתבנית

לחברה לציוד רפואי
דרושים:
1) מקדם מכירות
2) פקיד/ה לייבוא וכללי

לקיבוץ המפ"ה בה דרושה
מורה לחינוך מיוחד

RS
שרותי כח אדם
1987
למחלקה המשרדית בתל-אביב דרושים
* מזכירות עברית-אנגלית
* מזכירות עברית
* כתבניות עברית ו/או אנגלית
* מעבדות תמלילים
* נקבניות דיסקטים
* קלדנית
* מרכזנית
* פקידות תפ"י
* פקידת יצור
תנאים טובים למועמדים המתאימים
פנות למחלקה המשרדית
בימים א'-ה' 8.30–12, 16–18.30
א.א.אר.אס כפר אחרים 134 ת"א
טל. 03-202460

אלדן
RENT-A-CAR
השכרת רכב
דרושים לת"א
מנהלי חשבונות
* סוג 2 נסיון – יתרון
פקידה למשרד טכני

דרושים לנו:
* רכזי שיווק
* מקדמי מכירות

למוסד גדול
דרושים
גברים
בגיל 23–35
* יוצאי צבא
* ללא עבר פלילי
* 10 שנות לימוד לפחות
* בריאות תקינה.
לעבודה בשעת הדורשת השקעה ומאמץ.
משכורת עד 1200 ש"ח בחודש.
טל' 653843
סודיות מובטחת

מכוניות

● "אריס"ם כל סוגי המכוניות 1987+ 1988 בסחרים וכבקוים בתוקף התל-פתוח אשראי ... בן-יהודה 97 ת"א (22347) 03-235608

דלתא 1988 להספקה מיידית!! הרשמה למלאי אוגוסט מסתיימת בימים הקרובים!! המלאי מוגבל!! אשדאזו "אריס"ם בן יהודה 97 תל-אביב (22328) 03-235608

אלפא סוד סי.אי למורדים בלבד 1600 לדציירים (20243) 03-997197

אאודי

לרציניים!! אאודי 100 סי.די 1984 אוטומטית +מזגן מיטלית חדשה לחלוטין!! (אפשרות החלפה לזולה) (30175) 03-886993

אוסטין

אופל

אוטוביאנקי

אסקונה 1984 1300 אס לוקס אוטומטי +מזגן 60,000 03-9649133 (29608)

אסקונה לוקס אוטומטית מיטלי ראשונה 64,000 ק"מ +תוספות 02-915883 02-912513 (19906)

אלפא רומיאו

למבינים אלפטא 2000, 82, שחורה ומיוחדת מגנזיום, מזגן, חלונות חשמליים, סטריאו, שמורה כחדשה 03-835154 בעבודה (29328)

למבינים אלפטא 2000, 82, שחורה ומיוחדת מגנזיום, מזגן, חלונות חשמליים, סטריאו, שמורה כחדשה 03-835154 בעבודה (29319)

אמריקאיות

קדילק לימוזינה 73 לבנה ממוזגת אוטומטית חשמלית ארוכה ל-8 מקומות נראית כחדשה ניתן להחלפה 051-891983 ובשבת 051-891627 051-38048 051-32649 (29367)

ביואיק ריגל 1982 כל התוספות +קפריס 1982 כל התוספות +בלייזר 1980 +פרמונט 1983 +מוסטנג קוברה 1965 מיוחדת אפשרות לאשראי 03-9640941 ,03-9640945 (20252)

המשך בעמוד 23

השרות המוסמך RS שרותי כח אדם 1987

למחלקה לבכירים ומחשב דרושים:

★ **רוקחים:** לניהול בית מרקחת, רוקחים אחראים, רצוי נסיון בסקטור פרטי — לחיפה והצפון.
★ **מהנדס בנין בכיר:** 5-7 שנות נסיון בתכנון קונסטרוקציות, יכולת ונסיון בניהול צוות מקצועי — גוש דן.
★ **טכנולוג מזון:** מהנדס מזון שנה נסיון — מקום עבודה צפון הארץ.
★ **מהנדס מכונות:** 4+ נסיון בקרת איכות, נסיון בכתיבת נוהלים, אנגלית ברמה טובה — ת"א.
★ **מהנדס אלקטרוניקה:** 3+ נסיון בניהול ייצור (הלחמות הרכבות) ת"א. (או מהנדס יצור שהתמחה במפעלי אלקטרוניקה בניהול מחלקות יצור.
★ **איש מכירות/מנהל:** תואר ראשון כימיה/ביו כמיה/ביולוגיה. אנגלית ברמת שפת-אם, נסיון בקשר מ"מ ותמיכה בלקוחות, נסיון ניהולי — ת"א.
★ **מהנדס מערכת:** אלקטרוניקה מחשבים: ידע בתוכנה ותומרה, צבדיים, מערכות מוטסות ובאפיון מערכות, רצוי סיווג בטחוני.
★ **מנהל מכירות:** אקדמאי, רקע במחשבים, נסיון מוכח במכירות בתחומי תוכנה — ת"א.
★ **מהנדס אלקטרוניקה:** 2 נסיון, (רצוי הנדסאי בעבר) ידע תוכנה חומרה, מיקרו פרוססורים מערכות משובצות מחשב, סיווג בטחוני — חיוני.
★ **טכנולוג C.N.C:** מהנדס מכונות (5 שנות נסיון) נסיון בניהול פרוייקט, הכנות טרום ייצור, נתוב תהליכים, גיבוי פרוייקט ביצור, והעברה מפיתוח ליצור רצוי נסיון בתכנון מתקנים.
★ **תוכניתן:** 3+ נסיון על: S-36, שליטה בקובול, רצוי נסיון של שנתיים על P.C., הכרות טובה של לוטוס.

נא להתקשר 03-202460, אסתר, להביא תולדות חיים ב-2 העתקים.

"שלב" הקואופרטיב המאוחד להובלה בע"מ
דרושים
נהגי סמיטריילר
נהגים מעל 15 טון
מאזור ת"א, בת-ים, חולון וראשל"צ
נא לפנות למנהל כ"א או קצין בטיחות טלפון 03-9610891

למגזין יוקרתי
דרוש/ה
איש/אשת מכירות
כישורים:
• נסיון בענף הפרסום – רצוי.
• אחרי צבא.
• השכלה תיכונית.
תנאים טובים למתאימים
טלפון 5103107 החל מיום א'

לחברה קבלנית
דרוש
מופאי צריח
לעבודה בצפת.
לפנות טלפונית:
04-931018 ,04-974959 ,04-670067

CNC
ADVANCED TECHNOLOGY MARKETING LTD.
דרוש
הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
למחלקת השירות של מכונות C.N.C.
טל. 03-763114 03-763130
להתקשר מיום א'

מזכירה/ כתבנית
מנוסה
למשרד שמאות ביטוח
תנאים בהתאם לכישורים.
טלפון: 03-622242/ עדי

למפעל תעשייתי בירושלים
המעסיק 250 עובדים
דרוש/ה
מנהל/ת כח אדם
הכישורים הדרושים: • קצין-ת מילואים עם נסיון פיקודי.
• ידיעת השפה הערבית.
• השכלה אקדמאית או מקבילה.
• גיל עד 30.
נא לפנות בכתב"יד בלבד עם פירוט קורות חיים לת.ד. 2361/100 ירושלים
סודיות מובטחת

למפעל לייצור תרופות בירושלים
דרוש
מחסנאי
★ עם נסיון
★ המסוגל לנהל צוות עובדים
★ השולט בשפות אנגלית או גרמנית
נא לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים ונסיון לת.ד. 13146 ירושלים מיקוד 91131 מתאימים ייענו. סודיות מובטחת.

גל וייספילר (1978) בע"מ

למפעלנו שבאזור התעשיה תפן בגליל המערבי, שהוא מהמובילים בעולם בתחום ייצור מוצרי אריזה מתוחכמים, המייצא חלק ניכר מתוצרתו,

דרושים:

אלקטרונאי ראשי
הנדסאי, טכנאי אלקטרוניקה. נסיון 3 שנים לפחות בתחזוקת מערכות תעשייתיות. ידע באנגלית טכנית.

מכונאי אחזקה
נסיון בתחזוקת מערכות הידראוליות ופנאומטיות בתעשיה. עצמאי בעבודה.

מנהלי משמרת
הנדסאי ייצור או מכונות. נסיון 5 שנים לפחות כמנהל עבודה בתעשיה, רצוי בענף הפלסטיקה. בעל כושר ניהול, אירגון יוזמה ואחריות. בעל יחסי אנוש טובים.

מנהל בקורת איכות
מהנדס הנדסאי כימיה או כימאי. נסיון בהקמת וניהול צוות של בקורת איכות. רצוי בענף הפלסטיקה.

למנות בכתב בצרוף קורות חיים ובפירוט הנסיון המקצועי לפי הכתובת: גל תעשיות ת.ד. 13 מגדל תפן 24959
– המודעה מתייחסת לגברים ונשים כאחד –

לחברה מצליחה ודינמית
דרוש/ה
איש/אשת מכירות רציני/ת ומתמיד/ה
• לאזור גוש דן
• לאזור באר שבע והדרום
לעבודה מעניינת ובעלת אתגר לפיתוח אזורים חדשים
יחסי אנוש טובים ונסיון קודם
. תגר ושכר גבוה ומתאימים/ות
רק המתאימים מהאזורים המבוקשים יתקשרו החל מיום א' לטלפון: 03-654804

לסניף תל אביב של סוכנות בטוח מהגדולות בארץ
דרושים
1. **פקידת תביעות**
2. **מכינת פוליסות בביטוח אלמנטרי**
כשורים:
גיל 25 ומעלה נסיון שנתיים לפחות.
השכלה תיכונית מלאה לפחות.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים וטלפון לת.ד. 1334 ת"א 61013 ולציין ע"ג המעטפה ד'/62452

לאגד דרוש
עובד לבית הדפוס
בלט או אופסט
באזור ת"א, בעל נסיון
נא לפנות לטלפון 03-5572368 למנהל הדפוס

למרכז רפואי במרכז הארץ
דרוש/ה
מנהל מעבדה א"א
דרישות התפקיד:
★ השכלה גבוהה PH.d או Msc במיקרוביולוגיה או רופא MD. עם תואר אוניברסיטאי במיקרוביולוגיה. ידע ונסיון במיקרוביולוגיה וסרולוגיה.
★ נסיון ניהול של 8 שנים לפחות עם צוות עובדים בינוני וגדול.
★ נסיון וידע בכל הקשור במכשירים וציוד במעבדה מודרנית.
★ פיתוח מגמות במיקרוביולוגיה קלינית כגון זיהומים צולבים, רמת תרופות בדם, בדיקות נגיפים וכד'.
לפנות בכתב"יד בציון תולדות חיים ומספר טלפון לת.ד. 16250 ת"א.
לא יאוחר מיום 31/7/87

למוסד פיננסי בבעלות קונצרן גדול
דרוש/ה
אקדמאי/ת
לתפקיד ניהול מחלקה, ייעוץ ומכירות של מוצר נלווה לענף היהלומים.
גיל 27-40
הכרות ענף היהלומים – יתרון.
תנאי שכר טובים הכוללים מכונית, השתתפות ברווחים ואחזקת רכב.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ומס' טלפון לת.ד. 1334 ת"א 61013 ולציין ע"ג המעטפה ד'/62453

למפעל אגרו-תעשייתי עתיר ידע בענף המזון
דרוש
משקיע - פעיל/שקט
ההשקעה הנדרשת
200,000 דולר במזומן +
100,000 דולר בטחונות
03-913041

בית הספר החקלאי מקוה ישראל
למדור הכללי דרושים
מורים
• מחשבים (כחצי משרה)
• חינוך גופני לבנים (8 ש"ש)
• ספרות כללית ועברית (מלאה)
מועמדים בעלי רשיון הוראה לבי"ס על-יסודי ייפנו טלפונית למזכירות 03-842050, 03-5053710 לקביעת ראיון

:אגרידב
לארגון דרושים
להפקידים:
• *מומחה לכותנה*
– נסיון במחקר יישומי בהשבחת כותנה
• *מומחה למערכות שיווק חקלאי*
(6 חודשים)
• *מנהל פרוייקט גידול כותנה*
להתקשר עם חיים ורבנה 08-470984, החל מיום ראשון 26.7.87

קרייה שרותי כח אדם

דרושים/ות
מחלקה טכנית

★ **מכונאי אחזקה** בוגרי בי"ס מקצועי 4 שנתי. ידע בפנאומטיקה הידראוליקה והכרת מכונות תעשייתיות. בעלי נסיון של 3 שנים לפחות. לעבודת משמרות.
★ **חשמלאים מוסמכים** לאחזקה, בעלי נסיון תעשייתי של 3 שנים, לעבודת משמרות.
★ **רתכי שריון** מנוסים, פרופיל צבאי גבוה.
★ **כרסמים** מנוסים, פרופיל צבאי גבוה.
★ **מלחימות** מנוסות להלחמה מעגלים מודפסים.
★ **מלחימות/מחווטות** מנוסות, נסיון כ-wire-wrap וקריאת שרטוט.
★ **מלגזנים** מנוסים בעלי רשיון נהיגה.
★ **בוגרי 10-11** שנות לימוד לעבודה בתעשייה, מאזור השרון.

מחלקה משרדית

★ **מזכירות בכירות** עברית אנגלית מנוסות, עבודה קבועה, תנאים טובים.
★ **תמלילנית א-ב** מנוסה, עברית אנגלית. עבודה קבועה, 5 ימים.
★ **טלקסיסטית** משרה קבועה, 5 ימים בשבוע.

לסניפנו בנתניה
★ **מסגרים-רתכים.**
★ **חרט-מבלטן** בעל נסיון.
★ **בחורים/ות** לעבודה במשתלות, בעלי רקע חקלאי, מאזור השרון.

תל-אביב, דיזנגוף 156 טל. 03-240291/2
נתניה, שמואל הנציב 17. טל. 053-338901

הכח שלנו הוא כח אדם, קריירה.

למרכזים הקהילתיים ברמת השרון
דרושים
★ *רכז ספורט ישובי*
הכרחי ניסיון והכשרה בחינוך הלא פורמאלי
כושר ארגון וביצוע
נכונות לעבוד בשעות לא שגרתיות
משרה: מלאה
כשורים:
מורה לחינוך גופני מוסמך
ניסיון קודם מוכח בתחומים אלו.
שכר:
בהתאם לכישורים

★ *מדריכים*
בתחומים הבאים:
ציור, קרמיקה, התעמלות, גודו, קראטה, מלאכת-יד, דרמה, ג'או ומחול.
לשנת הלימודים תשמ"ח
המעוניינים יפנו לכילוי שאלונים לעדיה ותגטל במרכז הקהילתי ע"ש לוי ודוב ארלוזורוב רמת השרון (ליד ברכת שרונית) עד יום ה' ה-6 לאוגוסט 1987

עץ לבוד בע"מ ETZ-LAVUD LTD

אם את מחפשת
עבודה בעלת ענין
קידום אישי ומקצועי ומעוניינת בעבודה ואת עונה על הכישורים הבאים:
★ **שליטה מלאה באנגלית ובעברית כולל הדפסה מושלמת בשתי השפות**
★ **נסיון בנוהלי ייצוא וייבוא**
★ **נכונות לעבודה במשרה מלאה, 6 ימים בשבוע**
אנא פני אלינו בכתב:
אגף משאבי אנוש של עץ לבוד
ת.ד. 38 פתח-תקוה 49100 או טלפונית 03-914931 ליוניות

דרוש
סוכן מכירות
עצמאי נייד למוצרים טכניים בתחום התעשיה, הרכב והחקלאות.
לקביעת ראיון
נא לפנות לרחל
03-338842/3

2000 ש"ח
שכר למשים וגברים
מעל גיל 25 לכל חלקי הארץ
052-541946,
02-414456

"אני עובד בחבר" "ומרגיש בבית"
חבר
חברה לשרותי כח אדם

דרוש/ה
מעצב/ת נרפי
להנהלת קורס
טל: 03-265183

למנהל הכי מבולגן בעיר!
דרושה
הכי מזכירה בעיר!!!

אם את(ה) מומחה ל
כסף
עם ידע ונסיון במיכון סחר בינל"י בוא ומכירות כתוב לת.ד. 8173 ר"ג

מכון אדם
יועצים לכח-אדם
עבור חברה לשיווק חומרי גלם מתוחכמים מפלסטיק הנמצאת בגידול מואץ
דרוש
מנהל מכירות
התפקיד: ניהול מכירות חומרי גלם לפלסטיק בהיקף ארצי.
המועמד: הכרות עם שוק יצרני הפלסטיק. ידע ונסיון במכירות. הכרת חומרי הגלם בתחום הפלסטיק. למועמד המתאים תנאים טובים ומיוחדים.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם למכון אדם, פינסקר 12 ת"א, מיקוד 63421.

לאלכס אוריגינל מיזוג אוויר לרכב דרושות
אלכס
נהגות
לטיפול בלקוחותינו
על המועמדות להיות בעלות השכלה תיכונית, הופעה נאה ותקשורת בין-אישית טובה, רשיון נהיגה ונסיון בנהיגה – חובה. העבודה בשתי משמרות.
נא לפנות לטלפון 03-491112

"פרי תנובה"
דרושה
פקידת יצוא
★ שליטה מלאה באנגלית, כולל גיטות עצמאי ★ הפעלת טלקס ★ נסיון בקלדנות מחשב ★ ידע במסמכי יצוא – יתרון.
נא לפנות בכתב, בציון קורות חיים, לת.ד. 161 רחובות 76101.

עבור מוסד צבורי גדול בנמל התעופה בן-גוריון
דרושים
בחורים
לעבודה בחצי משרה עם אפשרות לשלשת רבעי משרה
הכישורים הנדרשים:
★ עד גיל 30
★ לאחר שרות צבאי, במסלול פיקודי
★ פרופיל רפואי גבוה
★ ידיעת השפה האנגלית
★ מגורים בגוש-דן
למעוניינים בעלי הכישורים המתאימים, התקיים ועדת קבלה בנמל התעופה בן-גוריון, ביום שלישי 28.7.87, בשעה 09.00 בבנין משרד הבריאות, בנין הטרמינל (עייר הכניסה למכס) על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס שלאים ותעודת שחרור מצה"ל
העבודה מיועדת בעיקר לסטודנטים

להברה לייצור ושיווק מוצרי מלון ותיור
דרושים
★ **נהג אחראי + רכב מסחרי**
★ **איש מכירות בעל חוש מסחרי מפותח +רכב**
תנאים טובים למתאימים.
טלפון 052-38327 ,052-38796

דרוש
משקיע רציני בחברה מסחרית גדולה
בפרטים נא לפנות
טלפון 04-686421
ת.ד. 1866 חיפה, מיקוד 31018
– סודיות מובטחת –

דרוש/ה אופטימטריסט/ית
לעבודה בת"א למשרה מלאה/חלקית
תנאים טובים למתאימים/ות, קורות חיים
לת.ד. 146 אשדוד

התמחות בפסיכולוגיה קלינית הפכה לפריבילגיה של בני המעמד הגבוה

המתמחים משתכרים 250 ש"ח לחודש וזקוקים לתמיכת המשפחה

מאת הנקה הרניס, סופרת „דבר"

רק בני המעמדות הגבוהים מתמחים היום בפסיכולוגיה קלינית, שמסיימיה מוסמכים לעסוק בטיפול נפשי. המתמחים מועסקים במוסדות לבריאות הנפש על תקן מתנדבים במשך כל ארבע שנות התמחותם, ושכרם בחצי משרה נע בין 170 ל־250 ש"ח לחודש.

„זה ניצול ובזיון המקצוע" – טענו אתמול בשיחה ל„דבר" נציגי ועד המתמחים, שהוקם לפני כמה חודשים ושׂם לו למטרה לבטל את תקן המתנדבים למועסקים במוסדות קופת חולים הכללית ולשפר את התנאים במוסדות הממשלתיים. כיום אין למתמחים תנאים סוציאליים, ומתמחה אינה זכאית אף לחופשת לידה. המצב במכונים הפרטיים טוב יותר, ושם משתכרים המתמחים כ־300 ש"ח לחודש בחצי משרה.

יו"ר הוועד מרק מוספיד וחבר הוועד בועז דלית טענו, כי מדי שנה יש כ־400 מתמחים, אבל „אין ביניהם אנשים משכבות המצוקה וגם לא רבים משכבות הביניים. רק אלה שמובטחת להם תמיכה כספית מהמשפחה מסוגלים לעמוד בתנאי ההתמחות" – טענו הדוברים.

לדבריהם, התייחסות כזו נובעת מהעובדה שמספר המתמחים עולה בהרבה על מספר המקומות להתמחות. גם מספר התקנים למוסמכים בפסיכותרפיה מצומצם ביותר ומוקפא זה שנים.

לאחר הסמכתם, נשארים מרבית המתמחים בשירותי בריאות הנפש במגזר הממשלתי־הציבורי רק שנים מעטות, כדי לצבור נסיון, ועוברים עד מהרה לעבודה פרטית. מסיבה זו פוחת בהתמדה מספר הפסיכולוגים הקליניים בשירותי בריאות הנפש בקהילה, והדבר פוגע במתמחים החייבים לקבל הדרכה. „למתמחים רבים אין ברירה, אלא לקנות את ההדרכה באופן פרטי" – טענו הדוברים.

ועד המתמחים העלה באחרונה בפני מוסדות הסתדרות הפסיכופתולוגים הצעה להקים מכון מסחרי לפסיכותרפיה, שיתבסס על עבודת מתמחים בהדרכה צמודה. לדעת יוזמי הרעיון, בדרך זו יקבל הציבור טיפול טוב ובמחיר סביר, יוקטן הלחץ על השירותים הממשלתיים והציבוריים, יוגדל מספר המקומות להתמחות, המתמחים יקבלו שכר הגון יותר.

בתשובה לשאלת סופרת „דבר" על הנוהג להעסיק מתמחים בהתנדבות נמסר מלשכת דובר קופת חולים הכללית, כי „הדבר נהוג בכל מערכת בריאות הנפש והסיבה היא היעדר תקנים".

דתיים בחיפה מבקשים מהרבנים הראשיים להחרים הרכבל בעיר

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר" בחיפה

הרבנים הראשיים של חיפה, המועצה הדתית, החזית הדתית המאוחדת והוועד למען השבת בעיר התכנסו השבוע לאסיפת חירום בנושא כרסום השבת בחיפה.

הם החליטו לפנות אל הרבנים הראשיים כדי לדון עימם על הטלת איסור שימוש ברכבל על חוגים דתיים בגלל הפעלתו בשבתות. כן הוחלט להגיש ערעור לבית המשפט העליון על החלטת בית המשפט המחוזי בחיפה, שאישר את פסק הדין של בית משפט השלום בקשר להתרת הקרנת סרטים בכמה בתי קולנוע בחיפה בשבתות.

משתתפי הכנס כתו על הכרסום שחל לטענתם בנושא חילול השבת בחיפה, בין היתר בפתיחת עסקים באזור המפרץ, במדרחוב וברכבל וציינו כי יש גם חריגות מהסכמי הסטטוס קוו.

אחרי תשעה באב ייערכו במקומות שונים בעיר עצרות מחאה נגד חילול בשבת.

„מלכת האסירות" שרה אנג'ל משתחררת ביום א' ממאסרה

שרה אנג'ל: „מי ירצה להתחתן אותי?"

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

מנהיגת האסירות בכלא נווה־תרצה שרה (סמוליק) אנג'ל, תשתחרר ממאסר ביום א' הקרוב, לאחר שוועדת השחרורים החליטה אתמול להפחית שליש מתקופת מאסרה.

שרה אנג'ל בת ה־28 מתל־אביב, היא גרושתו של שכעיה אנג'ל, ממנהיגי העולם התחתון. הוא הורשע ברצח כפול ומרצה את עונשו בכלא באר־שבע. בן תלוי ועומד נגדו תיק פלילי על רצח האסיר חיים בן שושן.

אנג'ל נשפטה ל־36 חודשי מאסר על קשירת קשר לביצוע פשע, יצוא סמים, יבוא סמים, סחר בסמים מסוכנים, החזקת ושימוש בסמים. היא תסיים את תקופת שני השלישים מתקופת מאסרה ביום א' הקרוב. אנג'ל, שהואשמה בעבר בסיוע לרצח, זוכתה בבית המשפט, והיא בעלת „היסטוריה פלילית" ענפה.

במהלך שהותה בכלא נווה תרצה זכתה לתואר „מלכת הכלא". היא טענה, כי את התואר „מנהיגת האסירות" הדביקה לה העיתונות, והוסיפה: „אני בחורה טובה, אבל איזו אמא תקח בחורה כמוני בתור כלה".

כתב אישום הוגש נגד האמרגן משה יהלום:

הנאשם הזמין נשים לביתו בהבטחה למתן עבודה – ובעל אותן באיומים

(ע). – כתב אישום נגד האמרגן משה יהלום, המייחס לו חמישה מקרי אינוס ומקרה אחד של מעשה מגונה בכפיה, הוגש אתמול לבית המשפט המחוזי בתל אביב. במקביל הוגשה בקשה לעצרו עד תום ההליכים.

התובעת עו"ד נאוה סילר טוענת, שבמשך תקופה ארוכה הצליח יהלום, בדרכי עורמה שונות, לפתות נשים לבוא לביתו. הנשים האלה בחרו ותוילה שלא להתלונן משום שחששו מהנאשם, אך לאחר שהוא נעצר באשמת אינוס, הן הגישו את תלונותן למשטרה. חלק מהן נשים נשואות ואמהות לילדים.

עוד ציינה, שליהלום ישנן הרשעות קודמות בעבירות מרמה וזיוף, וכי הוא מסוכן לציבור.

באחד המקרים – נאמר בכתב האישום – אנס יהלום צעירה בביתו לאחר שהזמינה לראיון לקבלת עבודה במועדונו. כעבור חודשיים אנס אותה שוב, לאחר שהזמינה בטענה שווא לביתו.

במקרה אחר אנס בביתו ביוני 1987 בחורה שהכיר בעקבות מודעה שפרסם בעיתון לצורך היכרות.

בשנת 1985 גנב הנאשם פנקס טלפונים והתקשר לאחת הצעירות ששמה הופיעה בו. הוא הזמינה לביתו לצורך ראיון לעבודה, כביכול, ושם בעל אותה בניגוד לרצונה ובאיומים, שאם תתלונן יצלמה במסרטת וידיאו ויראה את הסרט לבעלה.

ביוני 1987 אנס בכוח אשה, שאותה הכיר בעקבות מודעה שפרסם בעתון, שלפיה ברצונו להשכיר חדר בשיכון בבלי.

„אלתא" תשתף פעולה עם „לוראל" בבניית מערכת התראה למטוסי קרב

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

חברת „אלתא" וענק האלקטרוניקה האמריקאי „לוראל" ישתפו פעולה בפיתוח מערכת התראה אחורית נגד טילים למטוסי־קרב. המערכת החדשה תהיה מבוססת על מתקן של „אלתא", שכבר עבר בנסיון מבצעי.

המערכת החדשה תשתלב עם מיקלט ההתראה המכ"מי הקיים של „אלתא". והיא נועדה להשלים את ההגנה על מטוסי־קרב בשטחים מוכי־טילים. היא תתריע על שיגור טילים לעבר המטוס מאחור, כזווית שהטייס אינו יכול להבחין בהם כיום. המערכת החדשה תגביר במידה ניכרת ביותר את יכולת ההישרדות של מטוסי־קרב בשטחים כאלה.

ההסכם בין שתי החברות מביא בחשבון את מומחיותה של „אלתא" בנושאי המכ"ם והלוחמה האלקטרונית, עם נסיונה של „לוראל" בתחומי ההגנה העצמית ושילובן של מערכות. יצורה של המערכת החדשה יתחלק בין שתי החברות.

שר־הכלכלה גד יעקבי, אמר בעת ביקור ב„אלתא", כי המפעל מהווה דגם של התעשייה הדרושה והחיונית ביותר לישראל. „זו תעשייה מתוחכמת ומתקדמת בעלת מרכיב טכנולוגי ומדעי גבוה, המשלבת כוח אדם מיומן ומקצועי. המצוי בעיר פיתוח", אמר יעקבי.

השר יעקבי הדגיש, כי שני שלישים מתפוקת „אלתא" מיועדים לייצוא, והמפעל משולב במאמץ הבטחוני של ישראל. „זה הדגם הקולע ביותר לעתידה הטכנולוגי והכלכלי של המדינה. אילו היו עוד 20 מפעלים כדוגמת 'אלתא', היינו מגיעים לצמיחה ולעצמאות כלכלית, שהם שני היעדים המרכזיים שלנו", אמר השר.

עיריית ירושלים אוסרת הקרנת סרטים בשבת

(ע).– עיריית ירושלים החליטה לאסור הקרנת סרטים בליל שבת בבתי הקולנוע בעיר.

בחודש וחצי האחרונים הוקרנו בלילות שבת סרטים בשני בתי קולנוע בעיר. ביום ד' שלחה העירייה מכתב אזהרה לבתי הקולנוע שהקרינו סרטים ובו נאמר, כי קיים איסור להעלות סרטים והצגות בשבתות והמשך הפעלת בתי הקולנוע בשבתות יגרור נקיטת צעדים משפטיים.

האורתודוקסים מתנגדים להקמת בית־דין משותף עם הרפורמים

(עש"ת). – אגודת הרבנים בארה"ב ובקנדה שגרה מברק ליו"ר הוועדה לענייני גיור שליד משרד ראש הממשלה, ובו הביע את הפתעתה מהיוזמה להקים בית־דין משותף של רבנים אורתודוקסים ביחד עם רבנים רפורמים וקונסרבטיבים להחליט על ענייני גיור.

„עצם הקמת בית־דין משותף עם רפורמים הוא בניגוד מוחלט להלכה", נאמר בהודעה. „לא ייתכן לשבת בבית־דין יחד עם רבנים, העורכים נישואי תערובת בכנסיות יחד עם כמרים, כדי להחליט על נושא הגיור, שהוא לכל הדעות, אקט הילכתי טהור".

נדחתה בקשת המתפרעים בדהיישה לקבל כלי רכבם

(ע).– בית המשפט המחוזי בירושלים דחה את בקשת ארבעה מנאשמי ההתפרעות בדהיישה להשיב להם את כלי הרכב שלהם, שנתפסו לאחר האירוע בידי המשטרה.

אדיר אלמלית, צדוק דיין, אנדריי ג'יבסקי ואבנר גלבוע הגישו את הבקשה בטענה, כי כלי הרכב שלהם משמשים אותם לצרכי פרנסתם.

בא כוח המדינה התנגד להחזרת כלי־הרכב בטענה, כי אלה שימשו לחסימת הכביש בליל האירוע בדהיישה, ויש צורך בהם לשם השחזור.

שופט בית־המשפט המחוזי שלום ברנר דחה את בקשת הארבעה בטענה, שיש צורך להציג את כלי הרכב כמוצג משפטי, במהלך משפטם של נאשמי ההתפרעות בדהיישה. השופט קבע, כי זכותם של הארבעה לפנות שנית לבית־המשפט עם סיום משפטם.

העבודות בגשר ההלכה יגרמו לפקקים בתל אביב

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

עומס תנועה כבד מן הרגיל צפוי מהיום בדרך חיפה בתל־אביב וברחוב אבא הלל ברמת־גן עם סגירת כביש איילון־דרום בקטע שבין רחוב ההלכה ומחלף הרכבת.

הקטע מצפון לדרום ייסגר בשל העבודות הקשורות בהשלמת גשר ההלכה. בחודשים האחרונים הושלמו חלקי הגשר האחרים, והיום מתחילה הקמת הקטע האחרון, שיעבור מעל כביש איילון־דרום.

עם סגירת כביש איילון בקטע האמור צפוי עומס תנועה כבד בהרבה מהרגיל בדרך חיפה בשני הכיוונים וברחוב אבא הלל מדרום לצפון, שהם החלופות העיקריות לכביש איילון. פקקים גדולים צפויים גם בצומת ארלוזורוב־דרך חיפה, בצומת עלית ובצומת ארלוזורוב־דרך פתח־תקוה. העומס בקטעים אלה ישפיע גם על מצב התנועה בכל הצירים המקבילים בשני הכיוונים.

השלמת גשר ההלכה תימשך כחודשיים.

הרוג ו־5 פצועים בתאונות דרכים בדרום

(ע). – תושב באר שבע נהרג אתמול בתאונת דרכים, שנסיבותיה אינן ברורות. המשטרה מבקשת את עזרת הציבור לבירור נסיבות התאונה הקטלנית.

משאית סמיטריילר נסעה אתמול ליד השוק הבדואי בעיר, כשלפתע הבחין הנהג בהולכי רגל, שקראו לו לעצור. משעצר הנהג את המשאית הוברר, כי הולך רגל נלכד בגלגל האחורי של המשאית. האיש נחבל בכל חלקי גופו והועבר במצב אנוש למרכז הרפואי „סורוקה".

במרחב לכיש נפצעו חמישה אנשים באורח קשה ואדם נוסף נפצע באופן קל בשלוש תאונות דרכים.

„לוכד המרגלים" יפורסם בבריטניה

לונדון (עייר). – שלושה עיתונים בריטיים ניצחו בקרב משפטי נגד הממשלה בקשר להחרמת הרצאתו לאור ופרסומו בעיתונות של הספר „לוכד המרגלים", ספר זכרונות של סוכן לשעבר בשירות הביון הבריטי.

שופט בית המשפט הגבוה קבע, כי אין טעם להמשיך לאסור על העיתונים „גארדיין", „אובזרוור" ו„סאנדיי טיימס" לפרסם קטעים מהספר, בשעה שהספר שכתב הסוכן לשעבר פיטר רייט מופץ באורח חופשי בארה"ב.

השופט הוסיף, כי האיסור הזה „מציג את החוק כמוזר־גרם" והחליט לבטלו.

בהסתמך על מידע מדמשק:

טרי וייט עדיין בחיים

ניו־יורק (עייר).- שגריר ארה"ב באו"ם ורנון וולטרס אמר אתמול כי הוא מאמין שהשליח המיוחד של הכנסיה האנגליקנית ללבנון טרי וייט, שעקבותיו נעלמו בחודש ינואר, עדיין חי.

וולטרס הוסיף ואמר כי הגיע למסקנה זו על יסוד מידע שאסף בביקורו האחרון בסוריה, שם נפגש עם הנשיא חאפז אסד. „הצגתי את השאלה בצורה מפורשת", הוא אמר לעתונאים בניו־יורק, „והתשובה שקיבלתי היתה: 'לא מאמינים שהוא מת'".

כזכור הודיע עתון כווייתי בתחילת יולי, כי וייט מת מסיבות טבעיות בעמק הבקאע.

אלפי גרפיקאים, פרסומאים, מביאים לדפוס ומציגי תעשיית הדפוס בישראל מציגים בימים אלה את מיטב השכלולים הטכנולוגיים בענף הדפוס „כחול־לבן", בכינוס מיוחד המתקיים בבנייני האומה ובמלון „הילטון" בירושלים. בצילום מציגה אחת הדיילות אחת ממכונות השכפול המשוכללות הקיימות כיום בענף הדפוס. (צילום: יצחק הררי)

„רצח בטלפון": חשוד בגרימת מוות על־ידי הודעת שווא

(ע). – אדם כבן 32 נעצר אתמול על־ידי משטרת ראשון לציון כחשוד שגרם למותו של אדם אחר על ידי הפחדה בטלפון.

החוקרים סבורים, שזו הפעם הראשונה שהוחשר למקרה כזה נחקר בארץ.

המעצר בא כשבוע ימים לאחר מותו של תושב ראשון לציון בן 63.

לדברי המשטרה, לקה האיש בהתקף לב בעקבות שיחת טלפון, שנתקבלה בביתו מפי גרושה של בתו. המטלפן הודיע לאשתו של הנפטר, שבתה נפצעה קשה בתאונת דרכים, וכי נכדם של הזוג – נהרג בתאונה. הבעל שמע את הבשורה האיומה ואז לקה בהתקף.

הסתבר, שההודעה היתה שקרית ולאשה ולנכד לא קרה דבר.

בני הזוג הצעירים התגרשו לפני מספר שנים, ועל פי החלטת בית המשפט נשאר הילד בידי האם. לפני כשנה נישאה מחדש, ומאז החל הגרוש להטריד אותה לפי טענתה, ועל כך הגישה מספר תלונות למשטרה.

פרוייקט להכשרה מקצועית לצעירים עולים מאתיופיה

מאת חנה סאר, סופרת „דבר" בשרון

כ־60 סטודנטים עולים מאתיופיה בגילאי 18–28 סיימו אתמול את לימודיהם בבית הספר „נעורים" השרון. הלימודים שנערכו במסגרת פרוייקט לימודי־מקצועי לעולי אתיופיה נמשכו שנתיים. הסטודנטים רכשו הכשרה מקצועית בתחומי מכונאות רכב, מכניקה, נגרות ועוד.

בית ספר „נעורים" הוא אחד משבעה בתי ספר ברחבי הארץ, שבהם לומדים סטודנטים עולים מאתיופיה במסגרת פרוייקט ארצי שנמשך שנתיים. הפרוייקט משותף למשרד הקליטה, לסוכנות היהודית ולגורמים נוספים.

בחודש זה סיימו 278 סטודנטים עולים מאתיופיה את הפרוייקט בשבעה מרכזי הלימוד כ־75 אחוז מהם קיבלו תעודה מקצועית. 170 מבין המסיימים יתגייסו לצה"ל, שם יעסקו במקצועות שלמדו במסגרת הפרוייקט. בין השאר, סיימו 11 סטודנטיות צעירות מאתיופיה, קורס חוטות – הרכבת רכיבים עדינים באלקטרוניקה.

85 אחוז מהסטודנטים שהתחילו את לימודיהם בפרוייקט התמידו בו במשך שנתיים. 15 אחוז נשרו במהלך הלימודים מסיבות של יציאה לשוק העבודה או מסיבות רפואיות.

הפרוייקט הארצי אמור להסתיים בחודש מארס 1988.

מעצר שני תוך יומיים לזוהר ארגוב: חשוד בגניבת אקדח

(ע).– הזמר זוהר ארגוב, שמאבקו נגד התמכרות לסמים זכה לפרסום רב, נעצר פעם נוספת כחשוד בגניבת אקדחו של שומר בתחנת ראשון לציון.

הזמר נעצר ביום ג' לאחר שהשתולל בתחנת מגן דוד אדום בעיר, וניסה לאלץ רופא במקום לספק לו כדורים–תחליפי סם. המשטרה הוזעקה למקום ועצרה אותו. לאחר שנרגע הוחלט לשחררו אתמול בבוקר.

מיד לאחר שיצא הזמר מהתחנה, הבחין השומר שאקדחו נעלם. ניידת שרדפה אחרי ארגוב, מצאה את הזמר במכונית ליד בית אמו בראשון לציון כשהוא בלוויית צעירה.

בחיפוש שנערך במכונית נמצא האקדח בתיק הצעירה. בעקבות זאת שוב נעצר הזמר והוחזר לתחנת המשטרה שם הוא נחקר.

שלושים למותו של שאול בלוך

הבלתי־תלויה, והוא ערך את „העיתון" הסוציאליסטי מ־1899 ועד 1933.

בקיץ 1933 עזבו אלכסנדר בלוך ומשפחתו את גרמניה ושהו שנה בפאריס, וב־1934 עלתה המשפחה ארצה. שאול סיים את לימודיו באוניברסיטה העברית וקיבל את התואר מ.א. בהיסטוריה ומדעי המדינה ב־1954. במשך עשר השנים הבאות שהה בפאריס, הקים משפחה, עבד ככתב של העיתון „דבר" בעיר זו, ורכש את התואר דוקטור לפילוסופיה על מחקריו על קשרי צרפת ואנגליה בשנים 1871–1878. מורו היה חוקר ההיסטוריה הדיפלומאטית המפורסם פייר רנובן.

כל חייו שמר שאול בלוך על קשר עמוק ומיוחד עם צרפת, עם תרבותה, ועם המערכת הפוליטית שלה, ובמוסדותיה האקדמיים אף עשה חלק ניכר מזמנו.

מראשוני המרצים באוניברסיטת תל־אביב, שהוקמה ב־1955, ומורה בה במשך 30 שנה, היה שאול בלוך דמות צבעונית ואהובה, מורה מחונן, וידען גדול בתחומי עיסוקו. הוא היה מעוניין בעיקר ביחסים הבין־לאומיים מאז מלחמת העולם הראשונה.

לפני חודש הלך לעולמו בפאריס פרופסור שאול יהודה בלוך, מבכירי מדע ההיסטוריה הישראלי.

בלוך נולד בברלין ב־1921 למשפחה סוציאליסטית משכילה, שמקורה בפוזן. אביו, [illegible] אלכסנדר בלוך, היה מנהלה המפלגה הסוציאליסטית [illegible] בדיפלומטיה הצרפתית, הגרמנית, וכמו כן עסק בחקר התקופה הנאצית.

הוא ערך בעברית שלושה כרכים על „אירופה במאה העשרים" ופירסם בגרמניה שני מחקרים חשובים: על „הרפובליקה ... הצרפתית השלישית 1870–1940" ועל „ליל הסכינים הארוכים" של 1934. עבודתו האחרונה, שהקנתה לו הכרה בין־לאומית ופרס צרפתי נכבד, היתה „הרייך השלישי והעולם", שפירסם בצרפתית.

בשנים האחרונות, הוא לימד בסורבון וזכה למעמד ולאהדה בקרב ההיסטוריונים הצרפתים. לפני חודשים אחדים הוזמן לאוניברסיטת מן בגרמניה כדי ללמד כפרופסור אורח באחת הקתדרות החשובות בחקר העת החדשה.

אדם רחב אופקים, אוהב־ספר, אוהב־אדם וידיד כן ונאמן היה בלוך, עם מותו הפסידה הקהילה האקדמית הישראלית משהו מן התרבות האירופאית ההומניסטית והקוסמופוליטית.

ולטר גראב

ספרית מעריב
„פיקארסק"
מאת: יגאל משיח
סיפור גלות הישראלים בניו־יורק על רקע סוף שנות ה־60, המרי נגד מלחמת וייטנאם, ותרבות הנגד.
בקש בחנויות ובספרית מעריב
ת"א, דרך פתח־תקוה 2א, טל. 03-332211
חיפה, בן־יהודה 29, טל. 04-523609
באר־שבע, קק"ל 90, טל. 057-74850

האגודה הציבורית לעצירת יבוא מתחרה
ת.ד. 22466 תל־אביב 61223 – טלפון 03/454332

ועדי עובדים!

האגודה הישראלית לעצירת היבוא המתחרה לישראל קוראת לכל ועדי העובדים להקפיד ולקנות לקראת ראש־השנה

שי לחג אך ורק מתוצרת הארץ

וזאת כדי לסייע למפעלים, הנתונים בלאו הכי בקשיים כלכליים, להמשיך ולפעול ולא להגיע לפיטורי עובדים.

שמואל בהט
יו"ר האגודה

ב"ה
זמני הדלקת הנרות
פרשת השבוע מסעי
כ"ח תמוז תשמ"ז

ערש"ק		מוצש"ק	
ירושלים	7.05	ירושלים	7.08
תל־אביב	7.23	תל־אביב	7.26
חיפה	7.17	חיפה	7.20

הועדה המקומית לתכנון ולבנייה של נהריה
הודעה על פי סעיף 149 (2), (1) לחוק התכנון והבנייה תשכ"ה

ניתנת בזה הודעה בהתאם לסעיף 149 (2), (1) לחוק התכנון והבנייה תש"ל, כי הוגשה בקשה לועדה המקומית לתכנון ולבנייה של נהריה, למתן הקלה כי אפשר בניה דהיינו תוספת מגורים קיימים בניה מוצעת בקומה ג' בניצול של 20.3% בניה כללים (עם הקיים) במקום 18.75% בניה המותרים.

שטח החלקה: 285 בגוש: 18209 רחוב ארלוזורוב 33 נהריה

את התכנית אפשר לראות במשרדי הועדה המקומית, בעיריית נהריה.

לכל מי שיש התנגדות, יוכל להגישה תוך 15 יום מיום פרסום הודעה זו.

ח. לבב
יו"ר הועדה (משנה) המקומית לתכנון ולבנייה נהריה

ברכת ההסתדרות הכללית
לעלייתו על הקרקע של קיבוץ
נוה־חריף
סמל להגשמה ולהפרחת השממה
ברוח שציווה לנו מוסה חריף ז"ל
עלו והצליחו!
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
הועד הפועל

להשכיר
למשך 6 חודשים
דירת 2 חדרים
מרוהטת + טלפון, על עמודים בחזית, בצפון ת"א בסביבות שד' נורדאו.
כניסה ב־26.8.87
טל' 765772

לתמר הרשל
ומשפחתה

אתכם באבלכם

משפחת גלבוע

דבר של היום הוא חדש

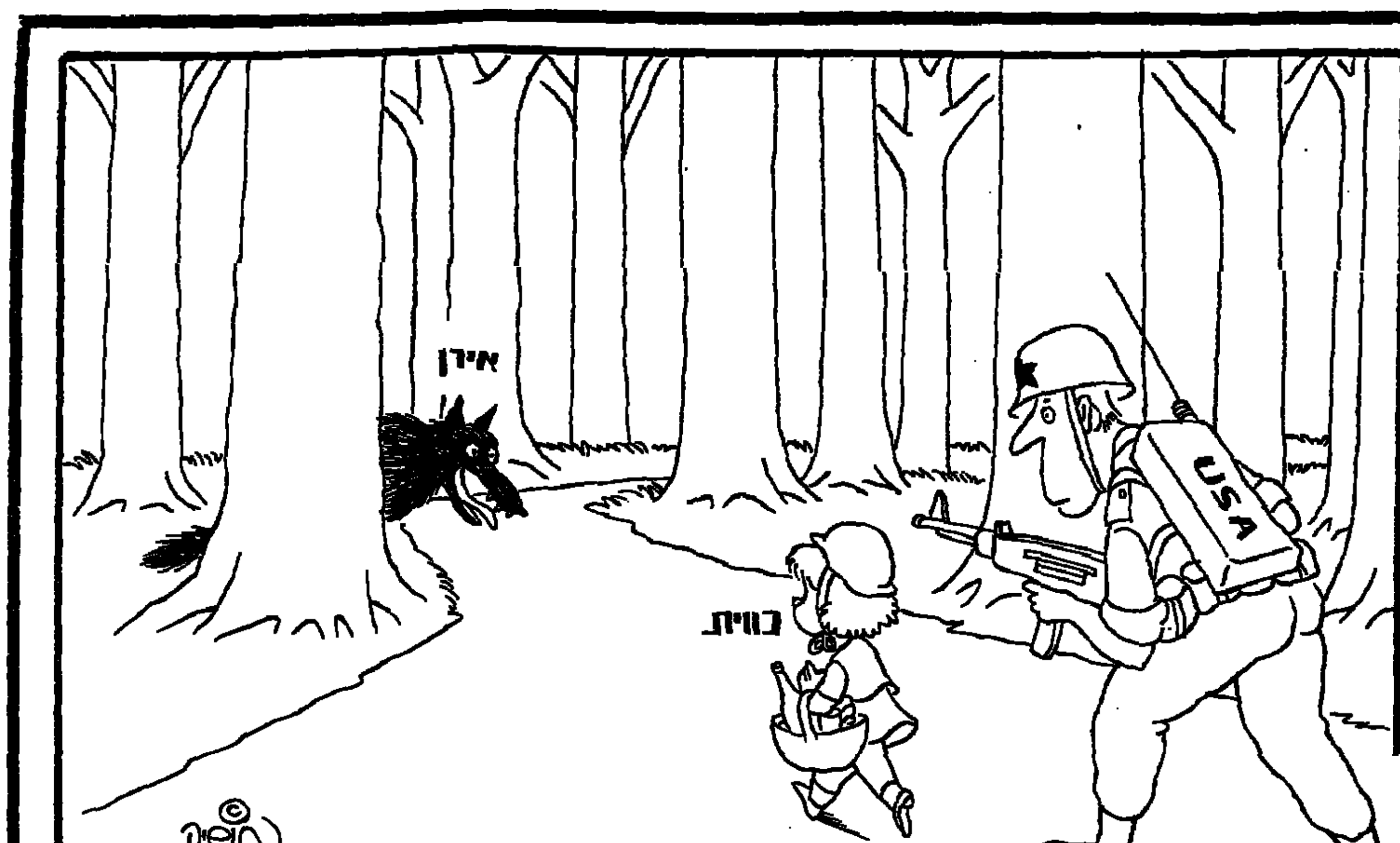

ציות או סיום / אמיר אורן

משמעותה של משמעת

הבוחר בפוליטיקאי בוחר בפקידים ובקצינים שבדעתו למנות לעוזריו והעושים להסתיר ממנו מידע, כדי להגן עליו מעצמו

קורלי מקראמנס לא הספיק לצפות בחקירתם המשודרת של אוליבר נורת וג'ון פוינדקסטר. לפני כשבועיים, בהגיעו לגילם המשותף של הקולונל והאדמירל שבמרכז פרשת איראן־קונטראס, מת מקראמנס בן ה־95 והספד קצרות כגיבור נשכח. מעלליו הנועזים נרשמו בין המלחמות ולא מול אויב. ב־1934 היה סגן בחיל־האוויר, מפקד גף שהצטווה להטיס דואר במטוסים עתיקים ממלחמת העולם הראשונה, בלא מכשירי־קשר ומצפנים לטיסות לילה ומזג־אוויר קשה. מקראמנס סירב. שיגור טייסים בתנאים אלה יהיה מעשה פלילי, אמר, והואשם במרדנות. כמה התרסקויות ותריסר הרוגים אחר־כך היה לגיבור ציבורי.

צבאות, כמימסדים שבעורקיהם זורמות פקודות, נוטים להעריך ציות מופרז על ממעיט. קל יותר להסתתר מאחורי מריה של סמכות עליונה מאשר להפעיל שיקול־דעת (המצריך גם שיקול וגם דעת) ולסרב. הטיעונים שהעלו נורת ופוינדקסטר בעדויותיהם לא היו חדשניים, בהקשר זה. הם אף נשמעו מוכרים, במפורש או ברומז, מפרשיות בטחוניות ישראליות של השנים האחרונות. הלקח הוא שבכל דור ודור דרושה הטמעה של זכות הפקוד להמנע מציות עיוור. מה שכביכול כבר הובהר בתקופה קודמת, כמו הזמת התגוננותם של פושעי־המלחמה במשפטי נירנברג (שאותם איזכר יו"ר ועדת הסינאט, דניאל אינויי, בנוכח נורת), או "הדגל השחור" של כפר־קאסם, מתגלה בבוהק הניאון של המועצה לבטחון לאומי כמחייב שינון מחודש. בדרך מקרה, השמיע השבוע גם הרמטכ"ל, רב־אלוף דן שומרון, את השקפתו על חובת המשמעת – "ללא עירעור", אם כי לא בהכרח ללא הירהור – להוראותיה של מפקדה ממונה. שומרון ביקש להודא כי גם יחידות שמטעמים מבצעיים של זמן ומידור לא שותפו בכוונות הדרג שמעליהן, תצייתנה מיד להוראות מקומיות, כמו הפרשת מקצת מכוחן לטובת גיזרה אחרת. עמדה זו סבירה ואמורה לתקן כשלים שנלמדו במלחמות יום־הכיפורים ולבנון, אך לעולם תהיה חסרה אם תיעדר ממנה הערת־השוליים המודגשת בדבר חובת הסירוב לפקודה בלתי־חוקית בעליל. נורת, שהגיע למועצה לבטחון לאומי כרב־סרן ונשאר זוטר בדרגתו גם כסגן־אלוף, טען כי ב־23 שנותיו במדים לא הפר מעולם ולו הוראה אחת. הממונה עליו בתקופה הגורלית של הפרשה היה קצין בשירות פעיל, פוינדקסטר, אך קדמו לו ארבעה אזרחים. נורת "הניח" כי הממונה על הממונה, הנשיא, ידע על פעולותיו ולפיכך גם אישר אותן. בכל מעשיו החשאיים נשמר נורת, לדבריו, מהפרת החוק, באשר תמיד היה קצין צייתן ונאמן בחיל־הנחתים שביצע פקודות.

כגירסה משוכללת של הפרשים הקלים במלחמת קרים, מי ש"לא להם לשאול מדוע, רק למות בעת ביצוע", אמר נורת כי לא תהה משום מה נמנע פוינדקסטר מלדווח לרייגן על הסטת כספי איראן לקונטראס. "אינני נוהג לתשאל את הממונים עלי. אם הוא החליט שאין צורך לשאול את הנשיא, הנחתי שהסתתרו במעלה־הגבעה". כאשר הודח פוינדקסטר מתפקידו, התרוממה ידו של המורה להצדיע. אילמת נוספת, כי "אם מצווה המפקד העליון על סגן־אלוף זה ללכת לעמוד בפינה ולשבת על הראש, כך אעשה". לפי השקפתו של נורת, על הפקוד להגן על מפקדו: "לכל סנטוריון (בלגיונות רומי) היתה קבוצת מגינים שסככה עליו, מאה מגינים". ברוח דומה התבטא גם פוינדקסטר, באומרו כי "אחריות התמידית של המטה היא לגונן על המנהיג". בניגוד לנורת, שנצל את מדיו המעוטרים להקסמת מתאים, הופיע פוינדקסטר בקונגרס בחליפה אזרחית. האדמירל, שהתעקש להשאר בשירות פעיל כשהתמנה ליועץ הנשיא לבטחון לאומי (שלא כקצין אחר בעל שלושה כוכבים, גנרל ברנט סקאוקרופט, שיצא בימוס בהפליגו בתפקיד זה את הנרי קיסינג'ר), אמר כי הוא "גאה מאד במדי ובחיל־הים, אך אין זו סוגיה צבאית", משום שכיועץ הנשיא היה בעצם "מינוי פוליטי בתפקיד שבדרך כלל מילא אזרח", והשתדל להבחין בין "שני הכובעים שחבשתי, אחד כיועץ לבטחון לאומי ושני כאדמירל בחיל־הים".

הכובע הכפול לא שינה את כפיפותו של הראש. סינאטור אינויי הזכיר לפני כן לנורת, אך האמור חל גם על פוינדקסטר, כי "כדרגו שלבש מדים ועבר דרגות סגן־משנה, ידע היטב כי הוא כפוף לחוק השיפוט הצבאי, חוק שחל על התנהגות קולונל נורת ופעולותיו בכל עת שירותו הצבאי ובכלל זה כרגע. חוק זה קובע ברורות כי על פקודים לציית לפקודות קצין בכיר מהם – אך הכרח שיהיו אלה פקודות חוקיות". נורת היה בדרג המבצע בלבד, אך פוינדקסטר תיפקד כחוליה־הביניים בשרשרת הקצרה, בין "המפקד העליון" הנשיאותי לבין הקולונל. כדי לתרץ את מעשיו – ואת מחדליו האמיתיים או המדומים, שכן טענתו כי לא דיווח לרייגן נשמעה בספקנות – הסביר פוינדקסטר כי במתכוון מנע מידע מהממונה עליו. "זו היתה החלטה מושכלת שלא לפנות לנשיא, כדי שאוכל לבודדו מההחלטה ולספק לו כושר־התכחשות מסויים לעתיד, אם אי־פעם תדלוף". בכך קיווה היועץ לחסוך מרייגן "מבוכה פוליטית מהותית". לפי קו מעוות זה, התפור אמנם לפי מידות אופיו של רונלד רייגן אך מתיימר להכליל, תפקידו של קצין־המטה להחליט, כדי להגן על המחליט מתוצאות ההחלטה. לא בכדי טענו עמיתיו של פוינדקסטר בחיל־הים כי הרבה בתפקידי־חוץ ומיעט בפיקוד ימי: רב־החובל אחראי לכלי־השיט בלא סייג ואוי לקצינים אם יבקשו לבודד אותו מהתוצאות המצטברות של מידע חשוב על חיי האניה ונתיבה.

נורת שילהב את אמריקה האזרחית, אך בפנטגון נודפת לעבר קציני המועצה לבטחון לאומי קרירות רבה. אובדן השלישי בכוכביו של פוינדקסטר, שנאלץ לרדת בדרגה כדי לחזור לשירות צבאי בלא להסתבך בפסילה בסינאט, עודד שמחה לאיד. שר־ההגנה קספאר וויינברגר, שנעקף על־ידי האדמירל והקולונל בעת שנמצאו מחוץ להישג־ידו, נשאל ערב עדויותיהם בנושא אחר לחלוטין, האם נשאלו ראשי־המטות המשולבים לדעתם על תבונת ההגנה על מיכליות כוויית במפרץ הפרסי. קודם שהשיב בחיוב, הגניב וויינברגר הרצאה קצרצרה:

חוק השיפוט הצבאי חל על כל לובשי־המדים. אילו נאכף בחומרה גם על אלופים וקצינים בכירים אחרים, היו השקר, הכחש והזהריגה מסמכות פוחתים ועימם גם פרשיות

"כרגיל, אין הנשיא שואל את האנשים המבצעים שירותים טכניים לממשלה, כמו לחימה במלחמותיה, לדעתם על תבונות מדיניות. הוא שואל על היכולת (לבצע אותה), ולזמני שאנשי־הצבא בארצנו יופתעו למדי אם ישאלו לדעתם על תבונת מדיניות זו או אחרת. אין אצלנו ממשלה מסוג זה. יש ויש בפנינו ביזיון מוצרף, האם ביכולתנו לבצע זאת, ואכן כל תפקידם של משרד־ההגנה ושל הצבא לבצע את מדיניות הנשיא".

אסור להפריז בגודלת אמיתות מאמירות הקשורות לזמנן ולמקומן. הדגשת עליונות הדרג האזרחי על הצבאי היתה חשובה לוויינברגר גם כדי לבלום ביקורת על רייגן בהתמקחותו עם הסובייטים. ימים אחדים לפני שהשמיע שר־ההגנה דברים אלה, סיים את תפקידו ברנרד רוג'רס, מפקד נאט"ו, במסה־פרידה שהביע זעם על עמדות מימשל רייגן בפירוק הנשק ועל ש"אמינות פוליטית" נחשבת בעיני הנשיא יותר מאמינות ההרתעה. פרשן צבאי נכבד, הארי סאמרס, הוכיח כי גורל הנפוצים נגזר לפני עשר שנים, כששלל את החלטת הנשיא קארטר לפנות את כל הכוחות האמריקאים מקוריאה. רוג'רס, אז ראש־מטה זרוע־היבשה, שיגר חוזר לכל הגנרלים בחדע והזכיר כי על הקצינים "זכות ואחריות לדווח ולהמליץ בכנות וביושר בשלב התיכנון והדיון שלקראת החלטה, אך משהתקבלה ההחלטה אחריותנו לתמוך בה במלוא לבנו. בעת ההחלטה משתנית לא דעתנו, אלא בתינת הפומבי לה. היושר האינטלקטואלי מחייב, בתשובה לשאלה, הבעה מוצנעת של השקפות גלויות, אך הנאמנות מחייבת שבה בעת תובע תמיכה מלאה בהחלטה. אין להוציא את הטענות והמחלוקות לרשות הרבים ולתקשורת".

רוג'רס דרש ציות בנסיבות מסויימות ונטל לעצמו חירות לאוורר את דעתו בנסיבות אחרות. וויינברגר דיבר על ציות הקצונה למדיניות הנשיא, אך לא פתר את קושיית המדיניות שמנסחים עוזרי הנשיא – ודווקא קצינים בשירות פעיל – בשמו ואולי שלא בידיעתו. שינוי אירגוני, כשלעצמו, אינו מועיל. אחרי מלחמת העולם הוקמו שלושה אירגונים חדשים – משרד ההגנה (ובתוכו מישלב ראשי־המטות), הסי־איי־אי והמועצה לבטחון לאומי. בפרשת איראן־קונטראס נכשלו כולם (ובכל אחד מהם מת בחודשים האחרונים עד חיוני להבהרת הפרשה – עוזר היו"ר אדמירל ארתור מורו במישלב ראשי המטות, ויליאם קייסי בסי־איי־אי ומישנהו של פוינדקסטר, דונלד פורטייה).

מרכזיותם של קצינים בפרשת אירן, כמו גם בפרשיות העיקריות שהעסיקו את המערכת הישראלית מאז סתיו 1985 – פולארד והשב"כ – מלמדת על הכיוון הכללי של תיקון הנזקים המיבניים.

(1) לא להשאיל. העברת קצינים מחוץ לשרשרת־הפיקוד הצבאית משבשת את השליטה בהם. כך במינויים תיקניים, דוגמת אלה של המזכירים הצבאיים לראש־הממשלה ולשר־הבטחון (שנאמנותם הישירה לפוליטיקאים ולא לפיקוד הצבאי) וכך ביתר שאת בהעברה תחת־פיקוד גורמים חוץ־צבאיים. לולא אישרו עמוס לפידות ומשה לוי לאביאם סלע לפעול בשירות הלשכה לקשרי מדע, היו כל השלושה מאושרים כיום, מלשון אשרת כניסה (ובעיקר יציאה) אמריקאית.

(2) בן לפשפש. הבוחר בפוליטיקאי בוחר, למעשה, בעוזריו – הן באלה שיבצעו את הנחיותיו והן באלה שישלימו ממנו את מעשיהם, כדי שיוכל להתכחש להם או מטעמים אחרים. אברהם שלום ורפי איתן לא היו יחידים. גם הקצינים הבכירים המעורבים בפרשת פולארד נמנעו מלומר את מלוא האמת ובעוד מועד (ואין הכוונה רק לשקר בתשובה לשאלת עתונאי, כפי שנהגו רב־אלוף לוי וראש־לשכתו גיורא עובר בעניין אישור פעולת סלע, בביקורם בוושינגטון אשתקד). הפוליטיקאי עומד לבחירה, אך בהכשל התחום שעליו הוא מופקד יש לו מען אחר לקובלנות, הפקידים והקצינים. יסבירו נא הפוליטיקאים, לפיכך, את שיקוליהם במינויים בכירים, שהרי בהם מותנית לבסוף הצלחת המדיניות. ההליך האמריקאי של דיווח לסינאט וצורך באישורו נכשל הפעם, משום שפקידי (או קציני) הזרוע הביצועית של הנשיא פטורים ממנו, שלא כמינויי המשרדים והתפקידים הצבאיים האחרים.

(3) בן לחקור. כאשר קציני־המטה רואים לעצמם חובה להגן על מצביאם בכחש ובהסתר, מרתיעה אותם רק חרדת ההליך הפלילי. נורת הסכים לאייש את תקן השעיר־לעזאזל והקרבן־המיועד, אך רק כל עוד האמין שהפרשה תסתיים בשערוריה פוליטית. נכונותו "ללכת בשקט" תמה ביום שבו התבהר לו שהחקירה פלילית ושהוא־הוא יעדה העיקרי. עניין אחר הוא אם להעמיד לדין – ובשיטה האמריקאית יכולה אהדה ציבורית המנית לאפס את הסיכוי שיימצאו מושבעים שירשיעו – אך מסתבר כי חרב ועדות־החקירה והפלילים היתה מועילה לצינון ההרפתקנות ועקיפת החוק. בסתירה לפומתיהם של שמעון פרס ורבין, יש תועלת חיונית באיום החקירות. טענת "הראש הקטן" הושמעה דווקא על־ידי הצייתנים המודרדים להצרע, מסוגו של נורת. תודעת החקירות אינה מרפאת יחמה: היא מטפחת אחריות ומחדדת את שאלת המרות לסמכות חוקית.

בהקשר הישראלי, אין "המפקד העליון" ישות יחידה הכפופה לחוקה ולחוק, אלא הממשלה כולה, באמצעות השר שהוסמך לכך, וגם זאת במסגרת חוק ולא ושקו. שרים, פקידים וקצינים החורגים מסמכותם, כמובן בשם טובת האומה הממונים עליהם, מבצעים – הם ולא שלושת בכירי השב"כ שהסתייגו באזני פרס ממעשי שלום – "פושע", הפיכת־חצר. משמעת אינה יכולה להיות עיוורת, או אילמת. אין משמעת בלי הבנת המשמעות, בלי אמון מבוסס תרכש בדרג הפוקד, אמון שהתמסמס בדין בשנים האחרונות ושרק בעמל רב יוחזר למאיישיו החדשים של דרג זה. אסור לדכא את הביקורת הפנימית, לא על מהלכים הרי־אסון ולא על כיוונים בבניין הכוח והאירגון. לפני קורלי מקראמנס היה לחיל־האוויר האמריקאי גיבור גדול עוד יותר, בקנה־מידה של קודש־מעונה: בילי מיצ'ל, שהסתבך במודע במרדנות ובהקרבת קידומו כדי להוכיח את כוח העוצמה האווירית. כשנבלם בצבא, החצין מיצ'ל את טענותיו, כי הסיק ש"שינויים במערכות צבאיות מתרחשים רק באמצעות לחץ דעת־הקהל או אסונות במלחמה". אילו שתקו הבילי מיצ'לים של צה"ל, היה ה"לביא" מקרטע לנצח.

פקודות הדורשות ציות זורמות בעורקי הצבא, אך דיכוי ההירהור בחוקיותן ואף בתבונתן יחניק את החמצן למוח הצבאי

בשלושת חודשיו הראשונים כרמטכ"ל לא התפנה שומרון לפרוע חוב זה – ולו גם במינויי־מטה במילואים – לאלי גבע. "אולי" בגבעה (נורת בקונגרס) היה היפוכו של הקולונל הישראלי שסירב לבצע פקודה, אם כי ניאות למלאה כחייל ולא כמפקד. השבוע בא נורת על שכרו המפוקפק, כאשר פקיד אמריקאי בכיר החמיא למדיניות רייגן במיפרץ הפרסי. הפעילות הימית שם, אמר בין השאר, תשפץ מה שפגמו "מכירות הנשק של נורת ופוינדקסטר", לא, הם מלהזכיר, של רייגן.

שף הקודר

חופש גדול

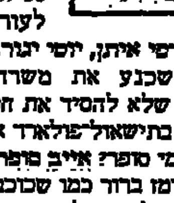

עדיין פרשת פולארד. זה בא השבוע מוושינגטון – הסבר שהוא תזכורת או להיפך. בסוף אוגוסט יתמו 60 הימים שניתנו לעורכי־דינם של שלושה – רפי איתן, יוסי יגור, אוירית ארב – כדי לשכנע את משרד המשפטים האמריקאי שלא להסיר את חסינותם מפני שלא אמרו בתישאול־פולארד את כל האמת. את הימים מי סופר? אייב סופר. האמריקאים כבר רמזו רמז ברור כמו שכוכבים ופסים הם ברורים, שסילוקו של איתן מיו"רות כי"ל תפתח פתח לחיסול הפרשה. אבל לרמוז לישראלים הרי זה כמו לקרוץ לרג, ואף אחד עדיין לא זז בכיוון הרמז. זה עניין אחד המתקשר לעניין שני – רמטכ"ל (מיל.) משה לוי ומפקד חיל האוויר האלוף עמוס לפידות. ההגדרה האחרונה שסיפקו האמריקאים בעניינם הולכת ככה: במשרד המשפטים שלנו ישמחו מאוד לשוחח עם שני הגנרלים, אם הגנרלים יוזמנו אצלנו, משרד המשפטים ישמח לקיים את השיחה. הם, כפי שכבר הובן, לא יוזמנו בקרוב. אבל אחרי הבקרוב יבוא גם הסרט, והאם יהיה זה מותחן, פארסה, או קומדיה, עדיין אין לדעת. עד אז יכולים לוי ולפידות לשנן את הפסוק: ארצות הברית זה שם, כאן זה אמריקה. וזה היה מצחיק אילו ללוי לא היתה בעיה של זמן: בתור משתחרר עומדת לרשותו שנת השתלמות, ומדובר בשנה שתפקע באביב. כלומר, מה שלא יסע עכשיו, לא יסע אחר־כך.

קיץ

אולי בגלל הקיץ, החום וכל השאר התפשטה במשרד החינוך שריפה. כמו בשדה קוצים עברה. "אל תהיה נבון תהיה חכם", הציע מי שהציע. ואלף כבאים לא הצליחו לכבות.

של מי אתה ילד

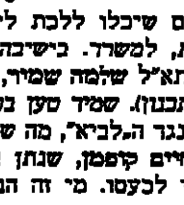

עדיין "לביא". ועדות החוץ והבטחון וכספים של הכנסת נפגשות לאחרונה בימי שישי, במשרד הבטחון ובענייני "לביא", סיפור ארוך וקשה. החברים שיכלו ללכת לים הולכים, מה לעשות, למשרד. בישיבה הלפני־אחרונה דיבר תא"ל שלמה שמיר, סגן ראש אג"ת (אגף תכנון). שמיר טען בטון מאוד מינורי מאוד נגד ה"לביא", מה שעיצבן מאוד את ח"כ חיים קופמן, שנתן ביטוי מאוד לא מינורי לכעסו. מי זה הבחור הזה, שאל קופמן. הבחור הזה, מעביר תשובה מי שמעביר, הוא הבן של מנכ"ל התנועה שלך, הבן של פתחיה שמיר.

שמירים

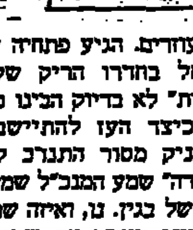

עדיין שמיר. פתחיה שמיר, האבא של שלמה, הוא מנכ"ל די חדש בתנועת ה"חירות", וכבר יש לו – האמינו, האמינו – שלוש מזכירות ושני עוזרים. הגיע פתחיה שמיר ל"חירות" והתנחל בחדרו הריק של מנחם בגין. ב"חירות" לא בדיוק הבינו כיצד קרה מקרה הזה, כיצד העז להתיישב בחדר ההוא. חירותניק מסור התנדב להסביר: כבואו ל"מצודה" שמע המנכ"ל שמיר ששמיר עובר לחדר של בגין. נו, ואיזה שמיר מכיר שמיר יותר טוב מאשר את שמיר? עבר. רוה"מ ויו"ר תנועה יצחק שמיר מכיר גם. הלך חדר.

ירצו יאכלו

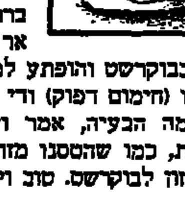

הסיפור, מסתבר, לא חדש, אבל יש לו מוסר השכל. לפני שנתיים בערך בא השר עזר ויצמן לביקור ברומניה. בין השאר ביקר בשגרירותנו בבוקרסט והופתע למצוא שם צוות סקר לו (חימום דפוק) ודי רעב (אין מזון סרי). מה הבעיה, אמר ויצמן בעזרות סיפוסית, כמו שהטסנו מזון לרפידים כך נטיס מזון לבוקרשט. טוב ויפה, עד שהגיע למשרד החוץ ושם תיכף מצאו תירוצים למה אי־אפשר. אבל מאז בכל שבוע מטיסים בכל זאת מזון סרי לעובדי השגרירות בבוקרשט, על חשבונם. מוסר השכל: זה לא השכל, זה הכסף.

עבר הווה

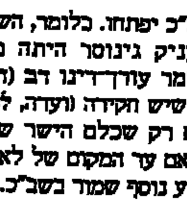

יוסי גינוסר, בעל עבר מזהיר בשב"כ, הוא בעל הווה מוזהר. גינוסר הזהיר שהוא הולך לדבר והוזהר, ומיד, שאם יפתח את הפה, גם בשב"כ יפתחו. כלומר, השמחה על הראיונות שיענק גינוסר היתה מוקדמת. או, כפי שאומר עורך־דינו דב (דובי) וייסגלס, כל זמן שיש חקירה (ועדה, לבדיו), אין ראיונות. האם רק שכלם הישר של גינוסר־וייסגלס הביאם עד המקום של לא לדבר? לאו דווקא. מידע נוסף שמור בשב"כ.

בקבלנות

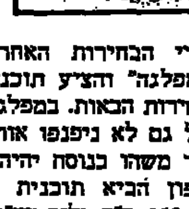

יעקב חלפון נודע פעם כקבלן קרלות. מאז עברו הרבה דברים, הצרות לא. הוא שוב מסוכסך, הפעם – או עדיין – עם מפלגת העבודה. אחרי הבחירות האחרונות בא חלפון ל"מפלגה" והציע תוכנית כיצד להצליח בבחירות הבאות. במפלגה לא חתמו איתו, אבל גם לא ניפנפו אותו. כלומר, מישהו אמר משהו בנוסח יהיה בסדר. ולא היה. חלפון הביא תוכנית וגם חשבונית – 250,000 ש"ח פלוס מע"מ, כסף לא קטן גם בשביל "המפלגה". אחרי שהגיש חשבונית הגיש חלפון תביעה בבית המשפט בבאר־שבע. מאז הוא מפגיז את שמעון פרס במכתבים וכותב דברים כמו "עוזי אמר לי שאל שהוימר ומזמרודי יכסו את החוב."

השבוע כתב לברעם ("עוזי אמר לי") שבתגובה להצעתו של דוד ליבאי לאברשה אהרונסון, (ידוע בזכות עצמו) לגמור על 100,000, הוא – חלפון – מוכן לגמור על 200,000.

ח"כ דוד ליבאי: לא מייצג את המפלגה בעניין הזה. מי זה אברשה אהרונסון?

עו"ד זאב טוריינין (מייצג את המפלגה בעניין הזה): "מוכן לשלם 4,000–5,000 שקלים כדי לא לנסוע לבית המשפט בבאר־שבע. מה שקוראים בלשון משפטית עורך הטרדה.

ש. אבק

הספינות שהשיק מייקל לדין / אמנון דנקנר, וושינגטון

מי גנב את המגבות

רוברט מקפרליין – האיש שהפך את הוואליום למונח פוליטי – ושמעון פרס, לא דקדקו בציציות והניחו לשרלטן המזוקן להעלות אותם על הדרך המסתיימת עתה באתר אחד באולם ועדת החקירה של הקונגרס

הכל, כמדומה, חל במוחו של מייקל לאדין. מי שמבקש להבין את שורשי התופעה המתחוללת בימים אלה במפרץ הפרסי צריך ללכת אותה אל מוצא הקודה של גבר מקורזל ומזוקן זה, אשר על פי הערויות המתגלגלות בוושינגטון עתה, הוא שהגה את רעיון הקירבה בין איראן לארה"ב באמצעות שירותיה הטובים של ישראל. לאדין מצא בוושינגטון גומחה, מה שקוראים בז'ארגון המקצועי גישה. בוושינגטון חשוב מאד למצוא גישה, משום שהעיר הזאת עולה על גדותיה במומחים בין־לאומיים. אתה זורק אבן ברחוב 17 וכל הסיכויים שתפגע בחמישה־שישה מומחים לעניני המחלוקות הפנימיות בקרב השבטים הצפוניים של בורניאו. אתה רץ סביב כיכר דו פונט, והסיכויים הם שתתנגש בשמונה־עשר מומחים ומנתחים לענייני אפגניסטן. ששה מהם הופיעו בטלוויזיה בחודש שעבר, שמונה נסעו על חשבון משלם המיסים האמריקאי לכינוס בפאריס, שניים הם ידידים קרובים של אוליבר נורת' והשניים האחרים עובדים כבר שנתיים בשביל הסי.איי.א. על איזה פרוייקט שכוח אל. חקירה ודרישה קצרות יעלו בדרך־כלל כי איש מהם אינו דובר אפגנית, רק אחד מהם היה אי פעם באפגניסטן, בימי נעוריו, כשמטוסו חנה חניית ביניים לשעה קלה בשדה התעופה בקאבול, ובאופן כללי אין להם מושג על מה הם מדברים. אבל מהו זאת פרנסה.

מכיוון שההתחרות קשה יש למצוא גישה ומייקל לאדין מצא אותה. לזה היה לו כשרון, והיה צריך להמצא לו כשרון כלשהו, שכן הקריירה האקדמית שלו היתה קברה בשם שהיתה מסתוררת ונקטעה באבה כשהתברר כי העתיק את עבודת הדוקטורט שלו מחיבור של מומחה אחר. הגישה שהוא מצא היתה "מומחיות למדינות פרו־מערביות החברות באינטרנציונל הסוציאליסטי". ברור מעיון קצר כי אין זו מומחיות, שהרי המדינות האלה מתחלפות על־פי השלטון המתחלף בהן. צרפת יכולה להיות חברה כממשלה באינטרנציונל בימי מיטראן, אחרי שלא היתה חברה בו אלא במפלגת אופוזיציה בימי ז'יסקאר ד'אסטן. ישראל היתה חברה רצינית בימי שלום מפא"י, רציניות אבוי, פחות, מאז המהפך. אבל באמריקה, שהיא כמוכר ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות, גם זו מומחיות תיחשב. בתוקף מומחיותו זו קשר לאדין קשרים עם שמעון פרס ואנשיו, וכשמצא חלטורה בשכר במועצה לבטחון לאומי, חיבר את החיבורים ושידך בין זוגות הקצוות הנלהבים פרס־רייגן, קמחי־מקפרליין ונירי־נורת' כדי להצעיד קימה את הפתיחה הגדולה של ארה"ב לאיראן, תוך שימוש בשירותיה הטובים של ישראל.

מייקל לאדין אינו נהנה בוושינגטון משם טוב במיוחד, גם בשל עברו האקדמי המפוקפק וגם בשל היותו מסובך בקשרים בלתי בריאים בשנות השבעים עם ארגונים איטלקיים נאו־פאשיסטיים, ובמסגרת זו גם טווה קשרים עם אישים מפוקפקים שהיו מעורבים בשערוריית לשכת הבונים החופשיים באיטליה שגלגלה הרבה ראשים ופתחה הרבה תיקים. אולם גם רוברט מקפרליין, האיש שהפך את הוואליום למונח פוליטי וגם שמעון פרס לא דיקדקו בציציות והניחו לשרלטן המזוקן להעלות אותם על הדרך המסתיימת עתה באתר אחד באולם ועדת החקירה של הקונגרס ובאתר אחר במפרץ הפרסי. לאדין, מעריץ ותיק של אריק שרון הביא קונצפציה שמצאה חן בעיני אריק, שאחרי שחיפש לשווא את המתנים הנוצרים בלבנון דימה למצוא אותם בטהראן. דוד קמחי, מארוניסט ותיק אחר, לא יכול היה שלא להתפעם מהתגלית כי יש ככל הנראה מארונים פרסים המוכנים להשתעבד בקלילות לארה"ב ולישראל. מי שלא ראה את השיעים בלבנון, היית יכול לצפות ממנו שיראה אותם לפתות באיראן, אבל פעם מארוניסט תמיד מארוניסט.

קמחי ולמרבה הצער אף פרס, הוקסמו מהרעיון של לאדין. יכולים היו לצקת תוכן נוסף בכה שמכונה מעמדה האסטרטגי של ישראל: ברית פרו־מערבית ואנטי־ערבית של ישראל, ארה"ב ואיראן שתסגור מאחורי החזית המזרחית, המאיימת במלתעות פלדה שבהם נודעת חשיבות עליונה ללסת האיראנית הנוגסת בצוואר של עיראק ומונעת ממנה לעשות שטויות בכיוון ישראל. התרומה העיקרית הנוספת של הצוות לאדין־קמחי היתה הנפקתו של הנוכל הבין־לאומי גורבניפאר, שמשנכנס לתמונה הפך אותה לבית־מרזח של גנבים – תחת מסווה האדים כולם סיבבו את כולם עד שהערפל התפזר וחשף את המשתתפים המערביים לופתים במבוכה את מכנסיהם, מגלים להפתעתם כי גורבניפאר גנב את המגבות.

אבל אם לאופרת הסבון הזאת היו צדדים סוריאליסטיים ומשעשעים שיש להם חשיבות רק בהושפם את חובבנותו המטורפת במקצת של הממשל, יש לה לפחות צד אחד שהחייב להדאיג מאד את המוחות בירושלים. הצד הזה הוא מה שמתרחש עכשיו במפרץ הפרסי.

כאשר נודע ברבים דבר העסקות החשאיות בין ארה"ב לאיראן קרה משהו בעולם הערבי. מדינות ערב המתונות המרוכזות, לבד ממצרים וירדן, על חופו של המפרץ הפרסי, חשו עצמן נבגדות על־ידי ארה"ב, שסייעה בנשק לארכי־אויב שלהן איראן, זו המאיימת על שלומו של כל המפרץ ולוטשת עין אל הפריפריה העשירה של עיראק, אחרי שתצליח להפיל את סאדאם חוסיין. העם האמריקאי יכול להעריץ את הקולונל נורת', אבל שליטי המפרץ יודעים לחשב את חשבונותיהם טוב יותר. ובכווית ועומאן, ריאד וקטאר הרגישו השליטים כי הם זקוקים להרהור שני לגבי מדיניותה, אם אפשר לקרוא לזה כך, של ארה"ב באיזור. הרהור זה מצא עידוד גם בכמה פעולות שעשתה ברה"מ באיזור כשהיא מנצלת את השיתוק של הממשל האמריקאי אשר היה עסוק בפרשה האיראנית כל־כך עד ששכח שלבד מפרשה, איראן היא גם מדינה וגם איום.

מה שהתחיל כמאמץ להציג את ישראל כבעלת ברית אסטרטגית מסתיים בדחיקתה ממרכז תמונת השותפים האמריקאים באיזור

הרוסים החלו בדיפלומטיה של חיוכים במזרח התיכון, שומטים ופורסים חובות שחבות להם מצרים וסוריה, מציעים נשק לירדן ולבסוף אף הגיעו להבנה עם כוויית, על פיה ילוו משחתות רוסיות מכליות של כוויית במפרץ, כדי להגן עליהן מפני האיראנים. זה כבר היה יותר מדי. וושינגטון התעוררה לפתע וגילתה את הכרסום שחל בעמדותיה במזרח־התיכון, ובמיוחד באיזור המפרץ. הרעיון שנטווה בחופזה ועל פיו ידוגללו המכליות הכוויתיות בדגלים אמריקאיים ויזכו בליווי של הצי היה אמור להציג בפני כל את חוזקה של ארה"ב, ובקותה בידידיה, והתנערותה מאיראן. בניגוד למה שמציגים האמריקאים כעקרון העומד מאחורי המבצע אין לפעולת הליווי ולא כלום עם "שמירת חופש השיט במפרץ והבטחתו", שכן ראשית, לא איראן התחילה בפגיעה במכליות הנפט במפרץ, אלא דווקא יריבתה עיראק. ושנית, הפגיעות לא היו קשות במיוחד ולא סיכנו ממש את זרימת הנפט מהמפרץ. בעוד היא מגוננת על מכליות כווית, מצטרפת ארה"ב בחצי רגל מהססת לצד העיראקי מול אירן, מפגינה שרירים על הים, נוכחות מול חופי איראן ומעל לכל, את מעמדה כמעצמה עולמית הצריכה לדאוג לאינטרסים של בעלות בריתה ולנסות להתחיל להשליט סדר באיזור פרוע.

בפעילות זו יש היבט לא נעים לישראל: ארה"ב נעשית בכך שותפה אסטרטגית מלאה באיזור לא לישראל אלא למדינות ערב – בחצי פה לעיראק ובפה מלא לערב הסעודית ונסיכויות המפרץ. וכך מה שהתחיל כמאמץ להציג את ישראל כבעלת הברית האסטרטגית מסתיים בדחיקת ישראל ממרכז תמונת השותפים האמריקאים באיזור. כששבים ומזכירים בוושינגטון כי האינטרסים של ישראל וארה"ב אינם עולים בקנה אחד, וכשוושינגטון טווה קשרים מחודשים עם סוריה, המניות של ישראל נמצאות כאן בירידה. מייקל לאדין השיק לפני שלוש שנים את הספינות העושות עתה הדכן במפרץ, בישראל אף אחד לא הרוויח מזה, חוץ מאלה שעשו קצת כסף.

ואחרי הפלשתינאים, הדרוזים / יצחק בן־נר

מעם לגזע

בתוך־תוכנו משתרשת והולכת ההכרה האכסיומטית שאין לתת דבר למיעוטים בהיותם מיעוטים

עכשיו נטפלו אל הדרוזים. עכשיו דורשים למצות את הדין עם המיעוט הנאמן הזה, בן בריתנו. כבר אין לנו ראש ואין עצבים למיעוטים שלנו. ככל שהמדינה הזאת הופכת „יהודית" יותר, הולכים ומתקעקעים ערכיה ההומאניים הנצחיים של היהדות. ומי הם אלה הדורשים בזעם להחיל את החוק כלשונו לגבי הדרוזים שהתפרעו? אנשים שלא הנידו עפעף מול הזלזול המעמיק בחוקי המדינה, מול העבריינות המתמסכת והמתרחבת מצד הדרג השלטוני – מסחר הקרקעות ועד לפרשת השב"כ והטיפול בה; מליטופי התנינה למחתרת היהודית ועד התפרעויות המתנחלים, העוברות ללא ענישה; מהכניית הגב לחריגות עברייניות, שפורסמו קבל האומה כולה בדו"חות מבקרי המדינה – ועד הסערוריות החוזרות ופוקדות אותנו, הדשות־לבקרים, בכל הקשור לקו הדק שבין אינטרס פרטי, פוליטי וציבורי, של בעלי שררה. מהתנהגותה הפושעת של מערכת הבנקאות בתקופת ארידור ועד הכניעה לסחטנות הפוליטית־דתית ולהזרמת הכספים למוסדות דת פיקטיביים ולהתנחלויות ריקות ולעובדה שאיש אינו נענש על מחדליו ומעשיו הפסולים, בדרגים של מקבלי ההחלטות ואיש, כמובן, אינו נוטל אחריות על עצמו ומסיק מסקנות אישיות וכל כיוצא באלה.

ועכשיו נטפלו לדרוזים. צעירים לעזאזל. בני־בריתנו, השווים לנו בחובות ונהנים מאיתנו בזכויות. ושבמקום לזכות בשוויון זכויות ובשוויון הזדמנויות הם זוכים להבטחות. וכי מתי נאמר שהבטחות צריך גם לקיים אצלנו? וממתי מי שהבטיח ולא פרע, צריך לשלם על כך שהונה אחרים? והדרוזים, בכל הכרוך בפיתוח עריהם וכפריהם, בחלוקת קרקע ובהבטחת עתיד לדור הבנים, אחרי הצבא, הופכים גם הם בבהירות למיעוט שזהותו הלאומית היא ערבית. אף אחד הרי לא יעלה בדעתו להקים התנחלות דרוזית, גרעיני נח"ל דרוזיים וצ'רקסים.

אנחנו הרי הכיר הסכלנו לעשות את הלא־ניתן. לבזבז כל אשראי בנושא ההבנה היהודית־פלשתינאית, שניתן לנו אחרי מלחמת ששת הימים. הצלחנו במאמץ מלוכד, עקשני ועיוור, להפוך את ערביי ישראל ממיעוט סביל שיש לו זהות למדינה, למיעוט עויין ולחוץ, המזדהה יותר ויותר עם הסברות והייעוד הלאומיים המוצהרים של הפלשתינאים. ברוחו של אש"ף. קיבענו פסיכולוגית את ערך קידוש האדמה בכך שבעקרון נבנענו מכל הכרה של זכות המיעוטים על אדמתם. סטף ורטהיימר אמר פעם, שאת הקדושה הזאת של האדמה אפשר לקעקע בקלות אם אתה מציע לה תחליף הגיוני – חרושת מודרנית שתספק עבודה, פרנסה נאותה, כבוד אנושי. או אז ירד מושג האדמה מפיסגתו המיסטית המופשטת. אף אחד לא ניסה אצלנו להעמיד הנחה זו במבחן, בפיתוח נמרץ של מיגזרי המיעוטים, כתשובה וכאיזון לאפלייתם בתחומי הבעלות על הקרקע. ולמה? משום שבתוך־תוכנו משתרשת והולכת ההכרה האכסיומאטית, שאין לתת דבר למיעוטים בהיותם מיעוטים. גם הצלחנו מאד בהרחקת הדרוזים של רמת הגולן מאיזושהי הזדהות והשלמה איתנו – והם הרי לא היו, ברובם, מזוהים נפש־ית ובעוצמה שכזאת, כעכשיו, עם אויבי ישראל. והיסכבנו לפגוע באינטרסים משותפים בין נוצרים ויהודים ובין צ'רקסים ויהודים – ועכשיו אנו מתחילים לסתום את הגולל על ארבעים שנה של יחסים הדדיים עם העדה הדרוזית.

בואו נודה: אנחנו, שהיינו מיעוט נרדף על דתו ולאומיותו בכל מקום בעולם, לא הצלחנו (ובעצם, לא רצינו ואיננו רוצים) להשתחרר גם כאן מן הסינדרום של הגלות. הגלות היא תוך־תוכה של האידיאולוגיה הרוחנית, הבדלנית, החשדנית והלא־מתפשרת של השלטון הנוכחי (שהוא שלטון ליכוד ימני־לאומני־דתי, במפורש. המערך רק מפריע פה ושם, ומרגיז קצת בנושאי בטחון וחוץ ומשמעת קואליציונית) ושל מבטאיה, המתנחלים שמעבר לקו הירוק, המטילים עלינו את מלוא כובד מעמסת האחריות ההיסטורית והמוסרית של מעשיהם המעוותים. הכל נובע מתפיסה עצמאית וחופשית, כביכול, שבפועל הינה תפיסה גלותית־חולנית ומפוחדת, ושעיקריה הלעוסים עד לזרא, הם: העולם כולו נגדנו. הטוב שבגויים הרוג. אל תוותר ואל תתפשר. ראה רק את האמת שלך. חתירה להסכמה ולהידברות היא כניעה – ומיעוטים הם צרה־צרורה. הנה, למשל, תראו איך מתנהגים הדרוזים האלה, אחרי כל מה שעשינו בשבילם. גם הם הופכים למיטרד.

מדינת ישראל השתבחה שוב ושוב במהלך השנים בברית הזאת – „ברית הדמים" – עם העדה הדרוזית. הדרוזים שילמו בנאמנות בדמם ובהיעדר כל נטיה לאומנית־פלגנית בתוכם. גם בדילמה הקשה של בני עדתם הלבנונים הסוררים והדרוזים־גולנים שמעבר למיתרס, עמדו. ישראל, מצידה, לא הוציאה דמים מרובים, מן הסוג הקשה לאיזון התמונה, בשינוי איכות החיים במיגזר הדרוזי, במתן הזדמנויות שוות – לימודים, עבודה, מגורים, קרקע – ובעיקר במתן התחושה הברורה והעמוקה של זהות גורל ושוויון. הדרוזים שהתפרעו בבית ג'אן צריכים לשאת באחריות על מעשיהם נגד החוק – אבל גם מתנחלים שהתפרעו, חרדים שהתפראו וראשי ערים וחברי כנסת ושרים שצ־פצפו על החוק, עקפו אותו, דחקו אותו, ביזו אותו, כופפו אותו, כירסמו בו ועיוותו את צורתו, עד שאמו־הורתו לא הכירתהו – גם הם צריכים לתת את הדין. קודם הם – אבל מי שמתיר לעצמו את שאין הוא מתיר לאחרים ומי שחושש מלמצות דין עם עבריינים כשרון, פרץ, לווינגר, כהנא, לנראו, דניאלה וייס, דרוקמן, נקש, שמיד, אנשי המחתרת היהודית או עם עוברי חוק אחרים שמן השורה או ממקורביה, מוצא שקל יותר להיטפל לדרוזים.

וכך אנו הופכים למה שאנו באמת – העם הנבחר בעיני עצמו, גזענים, בדלנים, מלאי נחיתות גלותית, המתגדרת לעצמה בכוהנות בוטה. אין כל חדש בהתייחסות טבעית וצלולה נוסח השר שרון, המסיף הידוע, שאמר השבוע, שהדבר החשוב ביותר שאנחנו, היהודים, נגיע להסכמה לאומית. זה לא רק הגזענות הלא־סמויה שבניסוח – כאילו שבארץ הזאת אין גם מאות אלפי לא־יהודים שגורלם הוא חלק מגורל כולנו ואחריותנו להם היא כבדה לא פחות מאחריותנו לעצמנו. זוהי התנסחות, אופיינית מאד למצב הלאומי שלנו. אז כשלב ראשון אנו מטילים חשד בכל מי שאינו בעל ברית ואמונה משותפת. בשלב שני נהיה מוכנים

הגלות היא תוך־תוכה של האידיאולוגיה הרוחנית, הבדלנית, החשדנית והלא־מתפשרת של השלטון הנוכחי

להפוך את העקוב למישור כדי להשליט בתוכנו אורחות חיים חוקיות של ימי קדם: נהיה מוכנים לנקות כל שרץ, כדי לדפוק בכך את היריב; מוכנים ומזומנים להרוס כל חלקה טובה, אם אי־אפשר לדרוך עליה בעלות בזול. ולכן, במהרה בימינו, אמן, עוד נזכה ונחזה בגאולה.

הווה אומר: קרקע הבדלנות והגזענות הטבעית שלנו, העובדה שהיינו כנזכר מיעוט נרדף וכו', נכונה לקלוט את דברי השיכנוע האלה. עוד מעט הכל יודו בעליל שאין מה לעשות. מיעוטים הם מיעוטים הם מיעוטים – קרא להם ככל שתקרא. פלשתינאים, נוצרים, דרוזים, צ'רקסים – ובסופו של דבר נאלץ לקבוע שדינם אחד. לסלק אותם מתוכנו, כדברי הגאון בתורה ובמעשים טובים כהנא. ומכיוון שהטראנספר הוא טוב להלכה בלבד, ואי אפשר כך סתם לפרוק משאיות עמוסות פלשתינאים במדבריות ירדן, סוריה או מצרים ולאלץ את המדינות הנ"ל לקבל את המיטענים – עוד יצטרכו קובעי המדיניות שלנו לאמץ פתרונות סופיים יותר. מוחלטים יותר.

זה לא כל כך רחוק. זה בעצם קרוב מאד. זה לא בשמיים. זה על האדמה. הסערה שקמה סביב התפרעות הדרוזים היא אות־אזהרה. ואחרי המיעוטים הזרים, יבוא מן הסתם תורם של מיעוטים לאומיים: שמאלנים, חילוניים, קיבוצניקים. ובא לציון גואל.

השילוש הפונקציונלי / חגי אשד

זורקים את עצמם לכלבים

אילו היו הפלשתינאים מקבלים את הסכם קמפ דיוויד כבר היתה להם „מדינה פלשתינאית בדרך"

הבעיה הפלשתינאית ממשיכה להיות הבעיה הפוליטית הדומה ביותר למזג־האוויר. כולם מדברים עליה ואף אחד לא יכול לעשות שום דבר כדי לפתור אותה. לא מפני שלא רוצים ולא מנסים. מפני שאי־אפשר. משום שהפלשתינאים עצמם לא מאפשרים לאף אחד לעשות שום דבר למען פתרון בעייתם. כאילו שקיים במקום כלשהו מחשב־על פלשתינאי והוא מפיק מתוכו כל פעם את התשובה המשוכללת ביותר לגבי הצעד הבא – איך לסכל כל אפשרות של התקדמות בפתרון הבעיה הפלשתינאית. וזה מה שהם עושים פעם אחר פעם.

עסמת עבד־אל־מגיד בא והלך ושום דבר לא קרה ולא יקרה, עד אשר יסכים אש"ף לקבל את החלטה 242 ו־338 ולחדול מפעולות טירור ואלימות. לפחות לתקופת המשא־ומתן. אילו הם היו מסכימים לתנאי פתיחה אלה שום דבר לא היה מונע את תחילת המשא־ומתן על פתרון בעייתם. אבל הם מתעקשים לסרב.

נדמה להם שהזמן פועל לטובתם. יאסר ערפאת משליך עכשיו את יהבו על האם הפלשתינאית הולדנית. חכם בלילה. בינתיים קורים בשטח גם דברים אחרים. הפלשתינאים מאבדים כוח ועמדות ושטחים גדולים יותר ויותר מ„האדמה הפלשתינאית" שהחזרה אל כולה היא לכאורה מטרתם העיקרית. הם מאבדים חיי אדם ומסבים סבל קשה לכל אחיהם – במחנות הפליטים בדרום לבנון ובביירות, למשל. ולא רק במישור ההומניטארי, שלא נחשב כלל בעיניהם. עתה הם נחלו מפלה פוליטית־אסטרטגית כבדה ביותר.

לממשלת לבנון אין כוח לעשות שום דבר, אבל היה לה מספיק כוח ותוקף לבטל את „הסכם קאהיר", שתחילתו בשנת 1969, ושהעניק לאש"ף את הלגיטימציה לעצם שהותו בלבנון ואף לפעולותיו נגד ישראל בהגבלות מסויימות. עכשיו ביטלה ממשלת לבנון את „הסכם קאהיר" וממילא גם את הלגיטימיות הפאן־ערבית לקיומו ופעילותו המעין־ריבונית של אש"ף כ„מדינה בתוך מדינה" על אדמת לבנון. דמם של הפלשתינאים בלבנון הותר על־ידי אחיהם הערבים. „אמל" השיעי יכול לרדוף אותם ולגרש אותם ממחנותיו ורבים קורבנות הפלשתינאים הנלחמים בשיעים מקורבנות מלחמתם בישראל. ולפלשתינאים בכללם ולכל תומכיהם כאן ושם ובכל אתר, כאילו לא איכפת מסבלם של אחיהם הפלשתינאים בלבנון. עלינו הם מתגוללים על כל סטירת לחי שמישהו מקבל „בשטח הכיבוש הישראלי" ביהודה ובגליל ואילו במחנות בלבנון כבודם נרמס בראש חוצות ודמם נשפך כמים. ואין פוצה פה ומצפצף ואין נשמעים ברמה קולות הזעקה של „צדקני כל הארצות" והישראלים שלנו בראשם. על סברה ושתילה 1987 דויד גרוסמן לא יזיל דמעות ושום תיאטרון ישראלי לא יציג שום מחזה מחאה והוקעה.

עובדה היא שמציעים להם כמה חלופות ריאליות, שכל אחת מהן יכולה לשפר את מצבם עשרת מונים לעומת מצבם האומלל הנוכחי, פרי בחירתם הם. גם הסכם האוטונומיה לחמש שנים לפי הצעת הליכוד וגם הצעת המערך על הסכם ישראלי־ירדני־פלשתינאי על פשרה טריטוריאלית או פונקציונלית, או מזיגה של שניהם. אילו היו הפלשתינאים מקבלים את ההצעה של הליכוד בשעתה, לפי הסכם קמפ דייוויד, כבר עכשיו היתה להם „מדינה פלשתינאית בדרך", בתנאים טובים יותר מאלה שהיו לסוכנות היהודית בתקופת המנדט. וכך גם אילו היו מקבלים את ההצעה להתחיל את הדרך לעצמאות יחד עם ירדן ולהיאבק יחד איתה ונגדה על שיפור תנאיהם על בסיס הפשרה הטריטוריאלית, או הפונקציונלית המוצעת להם. לגבי שני ההסכמים הללו מדובר בהסכם שיזכה לגושפנקה בין־לאומית וגם בין־ערבית. מצרים תתייצב לימינם. וגם סעודיה המסבסדת הכל ועוד מדינות־אחיות ערביות. ארה"ב וברה"מ גם יחד יערבו לקיום ההסכמים ולהמשך המשא־ומתן על השלב הבא שלהם. וגם הסינים והאירופים. לא זורקים אותם לכלבים לפי שתי החלופות הללו גם יחד. להיפך – הפלשתינאים עצמם, בסרבנותם העיקשת, הם שזורקים את עצמם לכלבים.

וראה זה פאראדוקס. הצעת האוטונומיה של הליכוד היא הצעה יותר „פרו־אש"פית" מהצעת הפשרה הטריטוריאלית או הפונקציונלית של המערך, שהיא הצעה „פרו־ירדנית" יותר. הליכוד המתעקש על אוטונומיה לפי הסכם קמפ דייוויד, מתעקש על „מדינה פלשתינאית בדרך", בגבולות ה־4 ביוני 1967, עד הסנטימטר האחרון, לפי הצעת מנחם בגין; והיא תהיה בראשות אש"ף, שהרי מומלציו הם שייבחרו למועצה המייעצת והמנהלת של האוטונומיה. (ראה „מועצת העם" ו„מינהלת העם" ערב הקמת המדינה שהוחלפו בכנסת ישראל ובממשלת ישראל לאחר מכן). כאילו שאנשי הליכוד אינם שומעים מה הם סחים. ולעומתם המערך מציע פתרון ירדני־פלשתינאי משותף להם ולישראל וגם זו הצעת שיפור והתקדמות ריאלית ביותר לפלשתינאים. שהרי שהארץ שבה מדובר היא אחת. ואחת היא גם מערכת המים שלה המבוססת על הירדן ומקורותיו ויובליו ועל אגני ההיקוות התת־קרקעיים של מי הגשמים וכל תוכניות האיגום והתיעול וההשקיה מאז „תוכנית ג'ונסטון" ואילך. וגם השמיים שמעליה אינם ניתנים לחלוקה בעידן הטילים המטוסים והלוחמה האלקטרונית. בא לוכוד את הצורך ב„שמיים נקיים" ממטוסים וטילים לטווח קצר ובינוני וארוך מעיראק ומאיראן ומסוריה ומכל מקום שלא יהיה. ומי פתי ויטען כי אפשר להבטיח „שמיים נקיים" לנמל התעופה בן גוריון בגבול הרחוק 7 קילומטרים ממסלוליו.

זה לא רציני לחשוב על פתרון של חלוקה, שאינו מבוסס על „איחוד כלכלי" ו„הגנה משותפת" ועוד. ומי שלא מאמין שירענן את זכרונו ויעיין בהחלטת או"ם מ־29 בנובמבר 1947. היא כללה לא רק חלוקה טריטוריאלית לשתי מדינות, שיוקמו בתנאי שלום ושיתוף פעולה ישראלי־ערבי ובין־לאומי, כמובן, אלא גם, כאמור, „איחוד כלכלי" מלא והקמת „ועדת הגנה" שתבטיח את בטחון שתי המדינות כאחת. זה מה שנקרא „פשרה פונקציונלית" ביחד עם „פשרה טריטוריאלית". זה מה שהציעו לנו וקיבלנו ב„תוכנית החלוקה" וזה בדיוק מה שדרוש לנו גם עכשיו. כבר אז, בעידן מטוסי הבוכנה ומכונות הירייה ותותחי ה„סיקס פאונדר", הבין כל אדם רציני ואחראי שאי־אפשר להסתפק ב„פשרה טריטוריאלית" וזה הכל. מי שלא מבין זאת יש לו בעיה רצינית של קשיי הבנה. איך אחרת ייתכן המעבר ממאה שנות מלחמה לעידן של שלום בין יהודים לערבים בארץ ישראל, אם לא באמצעות הסדר של „פשרה פונקציונלית" לתקופת מעבר של התאקלמות הדדית ושיתוף פעולה בדרכי שלום. זה יהיה קשה למדי גם במקרה הטוב ביותר.

ירדן היא חלק בלתי־נפרד מהבעיה הפלשתינאית וגם מפתרונה. לאמיתו של דבר היא כבר התחילה לפתור אותה לפני מלחמת ששת הימים. התנהל אז בהצלחה רבה תהליך מכוון של עידוד הגירה מהגדה המערבית לגדה המזרחית של ממלכת ירדן ושל אינטגרציה לאומית ירדנית־פלשתינאית. בגדה המערבית לא הורשתה הקמת אוניברסיטאות וגם לא פיתוח תעשייתי וחקלאי וירושלים לא היתה

רק בדרכי שלום אפשר לעודד במישרין תהליך היסטורי של העתקת מוקד הלאומיות הפלשתינאית מירושלים לרבת־עמון

בירת ממלכה. כך התקיים אז „טרנספר פלשתינאי בדרכי שלום", כעניין פנים־ערבי לגמרי, שהוא „הטרנספר הפלשתינאי" היחיד הבא בחשבון. רק בדרכי שלום ובהסכם של כל המעורבים אפשר לעודד במישרין ובעקיפין תהליך היסטורי כזה של העתקת מוקד הלאומיות הפלשתינאית מירושלים לרבת־עמון ומלוד ורמלה ויפו וחיפה לריכוזים העירוניים של ממלכת ירדן הפלשתינאית ובראש וראשונה – לרבת־עמון הפלשתינאית.

תהליך היסטורי ודמוגרפי־גיאוגראפי כזה הוא התנאי האמיתי לפתרון בעיית הפליטים, שהיא המרכיב הפוליטי והטרוריסטי העיקרי של הבעיה הפלשתינאית. והיא גם הבעיה ההומניטארית המציקה ביותר, ואין לה פתרון אמיתי בשום מקום אחר. רק במסגרת ירדנית־פלשתינאית משותפת. אלא אם כן רוצים להנציח את הסבל והמלחמות שהפלשתינאים היו והינם קורבנותיהם העיקריים.

הסדר פונקציונלי משולש ישראלי־ירדני־פלשתינאי הוא נקודת המוצא ההכרחית לתהליך הזה. אם הפלשתינאים לא יקבלו אותו הם שוב יזרקו את עצמם לכלבים. צריך להגיד לפלשתינאים את האמת ולא לספר להם סיפורי כזב וסלף על אשמתה של ישראל במצבם האומלל, שהם עצמם עושים הכל כדי לא להיחלץ ממנו. הם המכשילים העיקריים של יוזמת השלום הישראלית, בגלל סירובם להסכים לתנאי הפתיחה שכולם מציעים להם לקבלם. [illegible] שאולי יתחילו להבין, ויחדלו להיות נושא של איום וקללה גדול לעצמם ולזולתם.

כוח הכסף מעזה / אפרים ריינר

לוקח זמן ומתרגלים

ערבים מעזה או מחברון אם הם עובדים בקרית־גת – אין ספק באשר למעמדם. ערבי מעזה שרוצה לקנות בעלות על מפעל בקרית־גת – משבש סדרי בראשית

ובכל זאת, עד להחלטת השופט ביום ד' השבוע, היה לעובדים סיכוי. להם, להסתדרות, לקרית־גת. ערבי מעזה שהעז להציע הצעת רכש, הפך עניין מקומי ומשני – שביה באזורי מצוקה תעסוקתית־ תעשייתית – לנושא „לאומי־בטחוני" מן הדרגה הראשונה.

„המגדר". חברה פרטית שיש לה מפעל בקרית־גת, מוצרי ברזל לענף הבנייה. שם עברי, ארץ־ישראלי. כמו „הארגז", „המקשר", „המגפר". סיפור עצוב, סיפור שכיח. קשיי נזילות, מינוי כונס. מאבק בבית המשפט מי יזכה בנכסים באפס מהיר.

העובדים קיוו בשעתם לבקש לעצמם: אם אין לבעל־הבית כוח תנו לנו את הבית. לא בעבור מזומנים אלא בהתחייבויות. לאמור, שכר דירה לנושה (לבנק). תשלום לשיעורין לספקים (חמרים, חמרי עזר ושרותי חרושת). ורק היתרה תהיה לנו – שכר עבודה. נשמע מוכר. משהו כמו קבוצת עבודה בימי מע"צ המנדטורי, בשנות העשרים הראשונות – ימיה הראשונים של חברת־העובדים. ספק אם יש בפני שופט, אפילו ירצה בכך, „סעיף" להשתמש בו כדי להענות לבקשה כזו. במבנה שלו („סטרוקטורה" קוראים לכך) המשק הישראלי קרוב למה שניתן לכנות – לפנים בהתרפקות, היום בהתרסה – בשם משק סוציאליסטי. בקובצי החקיקה אין לסוציאליזם הישראלי גם לא „סעיף" אחד להתלות בו. לא במקרה. בציונות, כמייצגת את אינטרס הקיום וההתקומה של העם היהודי היה די כדי „לטהר" משק שעיקרו בעלות לאומית – קרקע, מים, אנרגיה, תחבורה, נשק, תקשורת, חקלאות, אפילו פיננסים. זה מה שהיה פעם, ומה שהיה היה.

במהלך עסקים רגיל לא יתן שופט את המפעל למציע הצעה נמוכה רק מפני שהוא יהודי. העובדים זה סיפור אחר. ממילא לא נכנסו לתחרות עפ"י הכללים הרגילים. בלאו הכי הם מבקשים החלטה המיוסדת על בסיס אחר – בעסקים לא כבעסקים. הצירוף של הנמקה חברתית ואינטרס „לאומי", אפשר שיגבר על הפורמליסטיקה של נוהלי כינוס, פירוק והחלפת בעלים. לא הערבי לבדו יחזור בידיים ריקות אלא כל המציעים, והעובדים – איכות מעולם אחר – הם שיזכו. מגיע להם. לא ברור אם מגיע לנו.

יש צידוק לרגישות ציבורית ביחס לשאלה מי שולט בעסקים ובנכסים. כל העמים וכל המדינות מגבילים השתלטות זרה על נכסים חיוניים. האירופים לא אהבו את מסעי ההתפשטות של חברות רב־לאומיות (מונהגות בידי אמריקנים). ארצות הברית הגבילה השתלטות של כסף ערבי על נכסי מקרקעין כאשר הרגנו מעבר להיקף סביר. גם במסגרתו של משק לאומי מקויימים כללים המסדירים העברות שליטה מיד ליד. עסקים שציבור רחב השקיע בהם מכספו, מוגנים מפני העברה סמויה של השליטה. מי שהגיע באחזקותיו (במישרין ובעקיפין) לכדי חמשה אחוזים ויותר, חייב להצהיר ולהתגלות. לא עשה כך – עבר עבירה שרינה... וכו'. דוגמאות לא חסרות. חוק הבנקאות בישראל מחייב מי שמבקש להחזיק בתאגיד בנקאי בעשרה אחוזים ומעלה, להצטייד ברשיון מטעמה של המפקחת של הבנקים. ואין הבדל אם המבקש הוא תושב או תושב־חוץ. בהנמקה לחקיקה נאמר, בין השאר, למנוע השתלטות פטרו־דולרית (סעודית, כוויתית) על בנקאות בישראל. רשויות שמופקדות על טובת הציבור מבקשות, ובצדק, לדעת מי שולט במה.

הערבי מעזה המבקש לעצמו את „המגדר" הוא תושב־זר, נכרי. לא עשינו לעזה מה שעשינו לרמת הגולן (ולמזרח) ירושלים, ועד שלא נעשה כן, הערבי מעזה הוא נכרי. אמנם אין חוק בישראל שמגביל השקעה זרה בנכסית. אדרבה, חוק מיוחד מעודד השקעת זרים בנכסים מקומיים. הכל לטובת עידוד השקעות הון וצמיחה. אילו ביקש „המגדר" משקיע מאמריקה, היה אפשר להנפיק הודעה לעיתונות מטעמו של „כוח המשימה". משקיע אמריקני שחור, או ממוצא ערבי? פיקרינג ובילין היו אולי מסדרים עניין. אבל נוכרי ערבי? מעזה?

אמנם מה כל „המגדר"? לא שמינית שבשמינית חברת־חשמל, וודאי שלא בנק לאומי. לא „נכס לאומי חיוני", לא שמורת טבע בגליל העליון. אך מי שרואה רחוק מתייחס לעניין מקרוב. עשרים (אולי בעצם ארבעים) שנה הודגלנו למערכת ריבוד ברורה: ערבים בתחתית. ערבים מהשטחים למטה מזה. אין דבר יותר חשוב לאדם מן הידיעה מאין בא ולאן הוא הולך, מי למעלה גבוה ממנו ומי למטה מתחתיו. סדרי בראשית. הדמוקרטיה לא כתובה בתורה ולא תקנים הם שהעבירוה לחכמים וכן הלאה עד ימינו. כוח הפתק בקלפי משווה בין עליונים לתחתונים. קשה. לא נעים. אך לוקח זמן ומתרגלים. אפילו הליכוד. בפחות משבוע נסוג מיזמתו לקנות סטודנטים ערבים בשכר לימוד מופקע. חישוב אריתמטי פשוט – כמה קולות ילכו לאיבוד. עכשיו מציג בפנינו הערבי מעזה אתגר חדש – לא כוח הפתק בקלפי אלא כוח הכסף. ערבים מעזה או מחברון אם הם עובדים בקרית־גת, אין לאיש ספק באשר למעמדם. ערבי מעזה שקונה בכספו מפעל בקרית־גת משבש סדרי בראשית.

בכל מקום כסף נותן כוח. יהודים שעשו כסף בכל־מקום עשו לעצמם שם. ערבים אותו דבר. אם יש משהו באימרה שהערבים כאן הם „היהודים של היהודים", הרי כספו של הערבי מעזה הוא אחד ממקורותיה של אנטישמיות מקומית בת־זמננו. „המגדר" מגיע, ובזכות מלאה, לעובדיו. לא מגיע לנו שיהיה זה הערבי שיעניק הכשר לזכאותם.

האמנם פטר אותנו השופט המחוזי ישי לויט מעונשה של דילמה. למי מגיע מה. משיקולי בטחון, כך אמר „הגלובס" בהוצאת הערב שלו, קיבל השופט את הצעתם של הרוכשים הישראלים (יהודים ככל הנראה) על אף שהיא נמוכה במאה אלף דולר.

אפילו צדק השופט בפסיקתו ובהנמקתה – ובית משפט ישראלי אין לחשוד בו באיזכור שם הבטחון לשווא – לא נימוק בטחון, או לפחות לא רק נימוק בטחון, הם שהביאו לבית המשפט עשרות פועלים שלדברי הגלובס „תכננו לפרוץ, לשרוף ולהרוס במקרה שתתקבל הצעתו של איש העסקים הערבי".

שומר פתאים בטחון. כמה רב כדי קיווה כוח הפתק בקלפי (דמוקרטיה) וכוח הכסף בשוק (קפיטליזם), גם יחד.

חבל. חבל שלא נוצלה אפילו הזדמנות זו להעביר את המפעל לידי עובדיו. לעזאזל הסוציאליזם. אפשר בשם הציונות לבוא להדיש את תהליך החקיקה שיקנה עדיפות ברורה להצעת רכש של עובדים בעת כינוס, פירוק ושקיעת חברות.

נחמה אחת: לפי החלטת השופט עבר „המגדר" לבעלותו של „החוס". שם עברי ארץ־ישראלי. שיהיה כמו „המעמיס" ו„המניע", רק שלא יבוא שוב, במחזור העסקים הבא, „המפרק".

במחשבה שנייה. דני רובינשטיין

מדינת הלכה

פרופ' יעקב כץ מהאוניברסיטה בירושלים, מחשובי חוקרי היהדות, אמר לפני זמן מה בראיון עתונאי, שבעיה מרכזית של החוגים הדתיים־חרדים היא שאי־אפשר לנהל מדינה מודרנית על־פי חוקי ההלכה היהודית אפילו לא יום אחד. האומנם? ניסיתי לברר זאת. מה יקרה אם כוחם הפוליטי של הדתיים בישראל יגבר וילך? האם יוכלו לכונן מדינת הלכה, כולה על פי תורת ישראל?

מסתבר שרבנים ב„אגודת ישראל", ואחרים, נתנו דעתם על כך, ובאחד המקומות סיכמו את המצב כדלקמן: מדינה יהודית כשרה למהדרין יכולה לקום בשני אופנים. הראשון, כאשר יבוא המשיח ואז לא תהיינה שום בעיות וזה ברור. השני מורכב יותר. צריכים לאסוף את כל רבני ישראל. האספה הכללית של הרבנים תבחר סנהדרין בת 70 חברים. הסנהדרין תבנה בעלי תפקידים ובראשם נשיא שיהיה נשיא הסנהדרין ונשיא ישראל, והם יקבלו החלטות ויבצעו.

לנוכח זאת קבעו הרבנים ב„אגודת ישראל" שהאפשרות של בוא המשיח היא המעשית יותר.

עבודה במקדש

מחזה חדש של מוטי לרנר בתיאטרון הקאמרי בשם „חבלי משיח", כבר הספיק לעורר תגובות כועסות גם של השמאל וגם של מתנחלי „גוש אמונים" שהמחזה מספר עליהם. המחזה, ריאליסטי ואמין מאד, מתאר את נצחונם של הקיצונים, מפוצצי המסגדים בהר־הבית, על המתנחלים המתונים „יחסית". אישור לכך שהמחזה אקטואלי קיבלתי בשבוע שעבר בדמות הזמנה ממכון „תורת הבית" מרחוב עזרת תורה 25 בירושלים. מכון „תורת הבית" – כך נאמר בהזמנה – מיועד „ללימוד, מחקר והכשרה מעשית לכינון המקדש ועבודתו". אחד בשם עודד כיטוב מסביר בהזמנה שיש להיחלץ לחידוש ימים כקדם, כיוון שאם אין עושים זאת יש בכך „משום התאבדות אישית וציבורית ח"ו". מלבד לימוד והכשרת הכמים בכל הנוגע לבית המקדש, ובצד הכנת תכניות מפורטות לתפעול עבודת המקדש, מבקש המכון לברר: איך מעבירים מבחינה הלכתית וטכנית את עניין המקדש מן הכוח אל הפועל, איך יוצרים לשם כך כוח פעולה יצרני.

ככל מקבלי ההזמנות נשאלתי גם אני אם אהיה מעוניין לפעול ב„ועדות נבחרות לפיתוח דרכי פעולה", אם אשתתף ב„עליות קיבוציות (בטהרת הגוף) להר הבית מפרק לפרק" ואם איחלץ אישית למשימות המכון.

חשבתי הרבה מה ראו אנשי מכון „תורת הבית" לשלוח הזמנה לאחד כמוני, והגעתי למסקנה (יחידה אפשרית) שהם גילו את

המסורת המשפחתית הקדומה שלי הטוענת שאנחנו לויים, מצאצאי שבט לוי. לכן מיהרתי לבדוק במקורות מה קורה לי, לוי, בהתחדש עבודת המקדש. לא נעים. לכאורה לוי זו מעלה יתרה, אבל בכמה מקומות מוזכרים הלויים כזקוקים לתמיכה כלכלית כמו הגר היתום והאלמנה כיוון שאין להם נחלה. הלויים משרתים וכפופים לכהנים ועובדים כמשוררים, מנגנים, שוערים, שומרי־סף ומסייעים לכהנים בעבודות קשות שאסור לכהנים לעשותם. זו צרה צרורה. לוי לא מוצלח בנגינה או שקולו מתקלקל (כמוני, למשל) עובר להיות שוער ושומר סף (משנה ערכין). אני לא רוצה להביא דוגמאות מודרניות לעבודת שוערים ושומרי־סף. די בדוגמה שמצאתי במסכת מידות: פתיחה וסגירה של שערי המקדש הכבדים היא חלק מעבודת הלויים. ואם לא די בכך (מסכת תענית), עבודת הלוויים נעשית במשמרות, 24 משמרות לפי 7 בתי אב. מצאתי שעד ימי הביניים היו עוד יהודים משבט לוי שידעו את סדר המשמרות ובאיזו משמרת הם משרתים. היו זמנים – עד תחילת ימי בית שני – שלויים עסקו גם באמרכלות וגזברות. בהקשר מודרני זה יכול להשמע מצויין, אבל מסתבר שמפאת חשיבות עבודת הפקידים והגזברים נלקחה העבודה מידי הלויים ועברה – מימי בית שני – למשפחות הכהנים החשובות.

בקיצור, אני לא מצטרף למכון „תורת הבית".

מנהלי הבנקים

לאחר מעצרם הזוזר של החשודים בשוד הכספות בבנק הפועלים בירושלים, אני מבקש להעיד על קשר אישי לפרשה. לפני כשלוש שנים ביקשתי לשכור כספת. כעובד נאמן בעתון ההסתדרות יש לי חשבון בבנק הפועלים בככר ציון בירושלים וביקשתי מהפקיד לסדר לי כספת. הסניף שוכן במקום ארעי ואין שם כספות. מה עושים? הפקיד נתן לי מכתב לסניף המרכזי של הבנק ברחוב המלך ג'ורג' והלכתי לשם. „מצטערים", אמרו לי בסניף המרכזי. אמנם, יש כספות אבל כולן תפוסות, צריך לחכות עד שאחת מהן תתפנה. תבוא בעוד חודש. באתי. עדיין אין. כעסתי. אני לקוח ותיק. מדוע לא נותנים לי שירות של כספת? ניסיתי פרוטקציה, הלכתי למנהל. הוא אמר שיעשה מאמץ. עוד חודש או חודשיים ושום דבר חדש. אני מתרגז על המנהל והוא מתנצל ומצטער, אין כספת פנוייה.

מחוסר ברירה הלכתי לבנק ממול (אין סניף בנק בארץ שאין מולו סניף אחר), פתחתי חשבון וקיבלתי כספת. אחרי שבוע, ואולי פחות, ראיתי בעתון שפרצו ושדדו את הכספות בסניף המרכזי של בנק הפועלים. באותו רגע נמוג כל כעסי על מנהל הסניף שלא מצא לי כספת פנוייה. לא רק שהכעס נמוג אלא שהוא התחלף בהערכה ובהכרת תודה עמוקה. לרגע חשבתי לקנות למנהל פרחים, אבל כאשר עברתי באותו יום ליד הסניף השדוד ראיתי התקהלות ואנשים זועקים ואת המנהל נדהם וחסר אונים, החלטתי שאין זה רגע מתאים לביטויי תודה מצידי. מסקנה: גם אצל מנהלי בנקים יש נקודות חיוביות.

יש בעיה דמוגרפית? / ארנון סופר

וראו איזו אימפריה היתה לבריטים

...אילו היו יהודה, שומרון ורצועת עזה איים רחוקים, ואילו ניצבו בין שטחים אלה למדינת ישראל חומות גבוהות ועבות כי אז...

בכתבתו של דני רובינשטיין בערב שבת 10.7.1987 תחת הכותרת „אופציית הכיבוש המתמשך" מעלה דני רובינשטיין, בהשראת ד"ר מירון בנבנישתי, את התיזה שכל עוד אין סיפוח רשמי של השטחים הכבושים, אין משמעות ליחסים המספריים בין יהודים וערבים בארץ ישראל. במלים אחרות: הבעיה הדמוגרפית היא תיאורטית בלבד.

האומנם?

הייתי מקבל תיזה זו אילו היו יהודה, שומרון ורצועת עזה איים רחוקים או, לחלופין, אילו ניצבו בין שטחים אלה לבין מדינת ישראל חומות גבוהות ועבות. במקרה כזה אף הייתי מסכים עם הפסיכולוגים המלמדים אותנו שאין לדאוג מן הפגיעה הנפשית בחיילינו, העוסקים במה שהם עוסקים מעבר לקו הירוק, שכן המוח האנושי המציא את השכחה ואת ההדחקה והכל מסתדר, וכבר היו דברים מעולם, וראו איזו אימפריה אדירה הקימה בריטניה ובאותה עת ניהלה דמוקרטיה כל כך נחמדה בבית.

הבעיה נוצרת ברגע שאין מחיצות בינינו לבין השטחים והתנועה זורמת לשני הכיוונים. בנקודה זו מתחילה גם טעותו של רובינשטיין.

ראשית, הפריסה הנוכחית של הישובים היהודיים בתוך ים האוכלוסיה הערבית היא כזו שזריקת אבנים ובקבוקי תבערה היא מחוייבת המציאות, וככל שיגדל מספרם ותיסכולם של תושבי השטחים היא עוד תגבר. האלימות תגבר גם בתוך מחנות הפליטים ובתוך הערים הגדולות – כולל העיר העתיקה – והשליטה על המיליונים הזועמים תיעשה קשה יותר ויותר. שלושה וחצי מיליון לא־יהודים בשנת 2000 אינם שני המיליונים של 1987, לא בכמות ולא באיכות.

הבניה הערבית תכסה את כל גב ההר ולכן המגע בין שתי הקבוצות יגבר עוד ויוליד יותר אלימות, אלימות־הנגד וחוזר חלילה.

דמוקרטיה נחמדה בבית

שנית, כבר היום, מדי בוקר, שוטפים את ישובי מישור החוף – ובעיקר את תל־אביב – כ־120,000 פועלים ערבים ואולי 150,000 – אף אחד אינגו יודע את מספרם המדוייק. בשנת 2000 יוכפל המספר ואולי אף ישולש. יהיו אלו מאות ואלפי עבדים למחצה, רובם משכילים, שיהיו רוטנים וכעוסים וישפיעו על החיים ואיכות החיים בצד הזה של הגבול. בין יתר תופעות הלוואי של עניין זה יתנהו בשולי עריה של ישראל „סלאמס" מסוג חדש, ו„סיפורי דמת־עמידר" ו„גבעת־התקוה" יהיו להם חוקם.

שלישית, המשך השליטה בשטחים מטשטש את ההבדלים בין ערביי ישראל לערביי השטחים. המשך השליטה בשטחים הולך ומקרב את הקבוצות זו לזו. המחיר שנשלם על כך יהיה יקר. מספיק אם נציין כי בשנת 2000 יצביעו 1.2 מיליון ערביי ישראל לכנסת הצבעת מחאה כזו או אחרת, ויהוו את לשון המאזניים הפוליטיים. האם בכך לא יבוא לידי ביטוי „המחיר הדמוגרפי" בצורתו המכאיבה ביותר?

רביעית, הנוער הרגיש, האיכותי והטוב של המדינה היהודית, כבר עתה קצה נפשו בנעשה סביבו. מה ישאר ממנו בשנת 2000? אנו עלולים להישאר עם חברה יהודית אנטי־פטית ואנטי־דמוקרטית והכוו תמיכתן בה של יהדות העולם, ארצות הברית ויתר המדינות הדמוקרטיות – אינה מובטחת.

כדי לפזר ספקות ביחס ל„מצבה הנפשי" של החברה הישראלית אפשר להביט בקטעי מכתבים שקבלתי בימים האחרונים (שהעתקיהם נשלחו למערכת), דוגמאות אופייניות לשטף המכתבים, התגובות הטלפוניות והתגובות בעל־פה המגיעות אלי מאז הופעתי ב„ערב חדש" במחצית השניה של חודש מאי. באותו ראיון אמרתי כי תחזית הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מורה כי בעוד 12 שנים (שנת 2000) יהיו בארץ־ישראל כ־4.2 מיליון יהודים וכ־3.1־3.7 מיליון ערבים – סיטואציה שתביא אותנו לעימות מתמיד וקשה בשאלת היחסים בין אלה לאלה. חיינו יהיו „גיהנום".

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, כידוע, אינה עורכת תחזיות כדי לשרת את השמאל או הימין, אלא כדי לתת למתכננים כלי הכנה לעתיד בתחומים שונים, אזרחיים וצבאיים. תחזיותיה – יש להוסיף, נמצאו במעט תמיד נכונות, חוץ להערכה הבה מצד מוסמכים.

וכך כותב אלי יהודי דתי מבאר־שבע: „אם בחוקותי תלכו ונתתי שלום בארץ... אני מציע להפסיק להיות נביאים וללכת בחוקות ה' למען קירוב לבבות, לעשות למען עידוד עליה פנימית... אם נעשה זאת ישראל תשב לבטח בארצנו הקדושה בעזרת ה'. אני מבקש מאדוני להתחזק באמונה בה'... כל טוב לך –".

ליהודי חילוני אין בידי כלים להתמודד עם אותו אדם מאמין ואמונתו. אולם אוכל להזכירו כי בשנת 70 לספירה זנח אלוהים את עמו וחורבן בית שני התרגש והיה. ואוכל להזכירו עוד, כי עוד גרוע מזה אירע בימי מרד בר־כוכבא, וכי גם דוגמאות קשות עוד יותר מן ההיסטוריה הלא־רחוקה הרי אפשר להביא בפני השם את מבטחו בשם.

וכך כותב מורה מעמק חפר: „בשנים האחרונות הולך ומתגבש כיוון מעניין ומפחיד ביותר: רמתם של התלמידים הערבים עולה בהתמדה ואילו רמת התלמידים היהודים במסלולי ההוראה מתמידה לרדת. אם אלו ואלו יהיו המורים של הדור הבא אצלנו ואצלם, אוי ואבוי לנו. דומה שתנאי גלות בכוחם להפיק מעם את מיטב כוחותיו. העם הפלסטיני חי עתה בתנאי גלות והם הולכים ומגלים את המיטב שבהם...

בשרותי האחרון במילואים היינו במשימות בטחון בגזה. הבנתי חד־משמעית שההגמוניה על ארץ־ישראל לא תוכרע ברובה או ברימון. ההגמוניה תוכרע בשני שדות: בחדר המיטות ובאוניברסיטאות. בתוך שני שדות אלה תהיה ידם על העליונה בתוך זמן לא רב...

במכתב אחר כותב איש מירושלים:

„מה שבאמת מרגיז זהו הניצול הציני שאתה עושה בתואר האקדמי שלך, שבאיצטלה שלו אתה מביא דעות פוליטיות חד־צדדיות. עוד 20 שנה ועוד 20 שנה הם (הערבים) יכולים לשכוח מ„פלסטין" היקרה שלהם. הריבוי הטבעי אצל ערביי ישראל ירד, רמת הפריון אצל היהודים היא יציבה... המגמה הדמוגרפית הפוכה בתכלית... מאין אתה יודע שהעוברים מהגדה לא ימשיכו להגר למדינות המפרץ?... אל תטעה לחשוב שאתה עושה רושם על מישהו... אתם בסך הכל סכנאים. בכל הכבוד הראוי הוא לא רב..."

הגישה הזאת היא, מכמה טעמים, גישה מפחידה: ראשית, היא מעידה על אי־רצון ללמוד את הנתונים כהווייתם – תופעה שאני נתקל בה לעיתים תכופות שניסוחיה השגורים הם בערך כך: „אם אתה מביא נתונים כאלה על הערבים סימן שאתה שמאלני..." או, כאלטרנטיבה, „ערביי ארץ־ישראל עוזבים את הארץ או יעזבו..." כלומר, הערבים – ולא צבורינו המטורים הממלאים את חוצות עריה של ארה"ב – יעזבו. וכאילו שני מיליון יהודים עומדים לעלות לארץ בכל רגע, כאילו הם עומדים לעלות על מטוסי „אל־על" בטיסות ישירות מלונדון, פריס וניו־יורק.

מדי בוקר שוטפים את ישובי מישור החוף – ואת תל־אביב בעיקר – 120,000 ואולי אף 150,000 פועלים ערבים. בשנת 2000 מספרם יוכפל ואולי אף ישולש

טענה מסוג אחר הציג בפני אלדד שייב: „הרי ב־1947 היה המצב הדמוגרפי שלנו הרבה יותר גרוע". אכן, ויציבו ב־1947 היו בארץ 1.3 מיליון ערבים, רובם בישובים כפריים פרימיטיביים ומוזנחים, מולם עמדו 600 אלף יהודים חדורי אמונה, משכילים ומאורגנים. אולם מאז קרה משהו לשני הצדדים. כיום עומדים מולנו 2 מיליון ערבים ומחר יהיו 3.5 מיליון חדורי אמונה ומשכילים. מיותר להכביר מלים על הידרדרותה של החברה היהודית, והרי יותר מרמז לכך יש במכתבו של המורה מעמק חפר. ובכלל, כלל חשוב אומר כי יש להתכונן למלחמה הבאה, ולא לזו שהיתה. פנינו לשנת 2000 ולא לשנת 1947.

– יש המשמיעים טענה כאילו הפרופסורים, שהם גם שמאלנים, אשמים בהתקדמותם של הערבים, וכאילו הערבים למדו מן השמאל לעבוד וליצור ואפילו לקנות תרופות לשיפור רמת בריאותם ולהפחתת שיעור התמותה בחברתם. ובכן, טענה זו – בעידן הטלוויזיה והספרים והמהפכה התקשורתית – היא אווילית גם מפני שמובלעת בה ההנחה כאילו ניתן לעצור את ההשכלה וההתקדמות באשר קיימת תשוקה ללמוד ולהתקדם.

אולם, יש להודות, טענה זו אינה מן הקלות להתמודד עמה.

עצוב לחשוב שיותר מארבעים אחוזים מאוכלוסיה היהודית של מדינת ישראל חושבים, כותבים ומדברים בסגנונו של „האיש מירושלים". ועצוב עוד יותר להיווכח שכחמישים חברי כנסת חושבים ומגיבים בדומה.

איך קרה לנו שבאחד הרגעים הקשים ביותר בתולדות מדינת ישראל „זכינו" בחבורת נבחרים בינונית, כזו שחלקה בונים וחלקה שותקים ואחרים ניזונו בשניהם?

פרופסור ארנון סופר הוא מרצה לגיאוגרפיה באוניברסיטת חיפה.

מותר פילוסוף מחזן / עליזה ולך

כונס ואינו מפרק

יואב ויונתן הורביץ. בקיאים מדברים על שלושה יו"דים

„גורדל" – „יריב הספקה" – ביקשה מימון מהבנק לפיתוח תעשיה. הבנק דרש בטחונות. „גורדל" שיעבדה 34 כלי רכב שכבר היו משועבדים ל„בינלאומי"

על הסתבכותם של האחים יואב ויונתן הורביץ עוד ייכתב הספר „איך לא להצליח בעסקים", והדו"חות החמורים של כונסי־נכסי חברותיהם יספקו לו את כותרות הפרקים. עד שייהפכו הספרות, המבטאות את ממדי החובות, לספרות – מנסים מי שמנסים ואיפה שאפשר, להציל משהו מהחובות האבודים. וזה לא פשוט. מפני שלרוב עסקי הבנים הורביץ היתה נגיעה למדעי הרוח ולא למדעים המדוייקים.

הנוצה הססגונית היחידה במניפת הטווס של י.י. הורביץ שיש לה ערך ממשי היא חברת „יריב הספקה לחקלאות". כשנה אחרי שרכשו האחים (לא אלה מהסדרה הטלוויזיונית הבריטית) את החברה מכונס־נכסים ומפרק, הביאו אותה שוב למצב שנזקקה לכינוס־נכסים. כונסי־הנכסים בסיבוב הזה, רואה־החשבון יגאל ברייטמן ועורך־דין אבי פילוסוף, החליטו להפעיל את החברה בנסיון למכור אותה כעסק חי, כדי שהתמורה ממכירת העסק הנושם תהיה גבוהה משמעותית ממכירת המלאי והרכוש.

יותר מחודש יושבים ברייטמן ופילוסוף במשרדי „יריב הספקה לחקלאות" ומתמודדים עם הברוך שהותירו בעליה של החברה. הצהרת כוונותיהם הטובות סייעה להם לרתום את עובדי החברה, כ־100 איש, לתפעול תקין שלה, עד כמה שהוא אפשרי, ומה שיותר חשוב – השיגה פתיחות גם מצד הבנק הבינלאומי, שמטעמו מונו לכונסים.

בבנק הבינלאומי נושבות רוחות חדשות מאז הדה־בינוניזציה שלו, והמנכ"ל שלום זינגר רוצה להוכיח שהוא לא פחות צדיק מקודמו. כיוון שהוא הנושה המובטח, וחובה של „הספקה" לבנק מגיע לכ־8 מיליון דולר, בחר הבנק להעניק לחברה מימון לתשלום שכר העובדים ותשלומים דחופים אחרים, כדי להקל על הניהול התקין ולסייע בכך גם בגביית החובות. עד אמצע יולי, כחודש מאז שהתיישבו ברייטמן ופילוסוף בכורסותיהם של הורביץ והורביץ, גבו הכונסים מלקוחות החברה כ־1,800,000 ש"ח.

החיטוט בסיבות להתמוטטות המעצמה ההורביצית כולה חשף אי־סדרים, בלשון המעטה, אך גם סימני־שאלה שהכונסים עצמם אינם יודעים להשיב על כולם: בהיקף מכירות שנתי של 60 מיליון ש"ח היתה החברה צריכה לכסות את כל הוצאותיה, לרבות הוצאות מימון, ואף להותיר רווח מסויים, כותבים הכונסים בדו"ח שהגישו לבית־המשפט המחוזי, לפני שהוגש הדו"ח של עו"ד קנטור (לפני כעשרה ימים) על כלל עסקי י.י. הורביץ. הממצא הבולט להסברת הניהול הכושל הוא ש„יריב הספקה" שימשה, בעצם, „בנק" לגלגול צ'קים וכחלבה למימון עסקים אחרים, בלי הקפדה על רישום ופיקוח כספי הדוקים, כמתחייב מניהול עסק כיחידה נפרדת. הגלגול מכיס לכיס היה פרוע במיוחד.

מלבד „גלגול" הצ'קים לסתימת חריגות אוברדרפט בחשבונות הבנקים של החברות האחרות של האחים, הם גם שיחקו בצ'קים של אחרים כאילו היו פיסות נייר. „צ'קים טובה" והמחאות־בטחון נפרעו, אף שלא נועדו לפרעון, וכך הורחב מעגל הנושים שנפלו בפח החברות האישית, לא רק של הבנים אלא גם של האב־השר. בקיאים בהסתבכות ההורביצים מדברים לא על שני היו"דים, יואב ויונתן, אלא על שלושה: השניים הראשונים + יגאל.

הדוגמה שלהלן תבטא את חופש־הפעולה שהתירו לעצמם היו"דים: במועד כלשהו בחודשים מארס־אפריל השנה ביקשו האחים הורביץ לקבל מימון מהבנק לפיתוח תעשיה באמצעות אחת מחברות־האחות, „גורדל". מאחר של„גורדל" לא היו בטחונות נאותים הוחלט להעביר בצורת מכר פיקטיבי את כלי־הרכב של „הספקה", 34 מכוניות,

„החברה לישראל" ניגשה למכרז לקניית „יריב הספקה"

ל„גורדל", ולשעבד אותם לבנק המלווה. אלא שכלי־הרכב שמדובר בהם כבר היו משועבדים, לבנק הבינלאומי, ומשום מה לא נבדק אם הם כשירים לשעבוד לגורם אחר. בסופו של דבר לא התקבלה ההלוואה מהבנק, אך ה„עסקה" עשויה להיות מובאת לבירור משפטי בעתיד.

ובכל זאת מאמינים אבי פילוסוף ויגאל ברייטמן, שהמאמץ לתפעל את חברת „יריב הספקה" – קדנציה מוגבלת, לחודשיים־שלושה נוספים – ישתלם במכירתה כעסק חי. שלא בדומה לחברות לאומיות, כמו „אל על" ו„מספנות ישראל", שבגלל לחצים שונים מתופעלות באמצעות המפרק הלאומי, כונסי־הנכסים ברייטמן את פילוסוף הם חריגים בעולם העסקים הפרטי. במבצע ההצלה שהטילו עצמם אליו הם רואים אתגר עם סיכוי. בשבוע שעבר הגישו לבית־המשפט המחוזי בקשה לאשר להם פרסום מכרז סגור לכ־10 מציעים למכירת החברה כעסק חי. אם „החברה לישראל" מנהלת אתם משא־ומתן, סימן שבינתיים עשו טוב.

עשינו עסק. דרור שרביט

גליון אישום

גליון האישום בפרשת חברת „רובינשטיין" עשוי להחזיר לצומת פרשת „אלסינט" המטופלת זה תקופה ארוכה על־ידי חוקרי הרשות לניירות ערך. הגורמים המעורבים בחקירה מעריכים שהרשות רואה ב„קייס" הזה את „עבודת העשור" שלה, שתפיל „חללים" בצמרת המשק הישראלי.

עיון ברשימת הנחקרים מגלה כי היא כוללת לא רק אישי כלכלה מיל' – מרדכי איינהורן ואברהם סוחמי, אלא גם אישי כלכלה כבודי־יהווה הנמצאים בצמתים מרכזיים של המשק הישראלי. למי שמנסה לנחש – הרשימה כוללת לא רק את רואי החשבון ועורכי הדין של החברה ואת עדיה גליל.

טיפול הרשות בפרשת „אלסינט" נעשה במנותק מהנסיונות לשיקומה הכלכלי, ויש הטוענים שאם יוגש כתב אישום סוחף, נגד כל המעורבים בפרשה, ייסתם הגולל על נסיונות השיקום, לאחר שהמדינה, הבנקים (היתה להם ברירה?) והבעלים כבר הקציבו לשם כך כ־100 מיליון דולר.

„אלסינט" נמצאת עתה בסיום שלב נוסף של הסדר עם הבנקים הכולל מחיקה ופריסה של חובות לוחצים. בסיבוב הנוכחי של ההסדר ראוי לשים לב כי לבנקים אופציות, שניתנו כתמורה להסדר ההצלה המקורי, לרכוש בעתיד את מניות השליטה בחברה. כלומר, בעצם הבנקים מוחקים ופורסים חובות של עצמם. במכירות החברה חלה התייצבות והן הגיעו לרמה של כ־35 מיליון דולר לרבעון. אלא שהחקירות המקיפות שעורכת הרשות לניירות ערך באירועים שקדמו להתמוטטות החברה, הדרישות הבלתי פוסקות לקבלת מסמכים מאנשי „אלסינט", חיפוש והחרמת מסמכים בבנק לאומי והחקירות הממושכות של האישים שהיו מעורבים בהתמוטטות, כולל מנהליה היום והפרסומים המתלווים לכך – יוצרים מבוכה בהנהלת „אלסינט", מעודדים פרישת עובדים בכירים וגרוע מכך, מחלישים את כושר התחרות של החברה בשוקי המכירות שלה. רוכשים בכוח חוששים לרכוש מכשירי הדמייה רפואית (במחיר של יותר ממיליון דולר למכשיר) מחברה שאין ודאות בהמשך קיומה ולגבי יכולתה לספק שירות בעתיד.

קיים גם חשש שהגשת כתב אישום סוחף נגד החברה ומנהליה תבסס את תביעתם של משקיעים מארה"ב במסגרת „קלאס אקשן". תביעת המשקיעים הזרים טרם התבררה, והגשת כתבי אישום כאן, תספק להם תחמושת קלה לביסוס תביעותיהם הכספיות הגדולות מהחברה ומנהליה.

מבירור ברשות לניירות ערך עולה כי אנשי הרשות מודעים לגזר הדין הסופי שיכול להינתן נגד החברה אם יושגו יעדי החקירה, אך בינתיים נמשכת החקירה בעוצמה גדולה. אגב, אריה מינקביץ, יו"ר הרשות לני"ע השוהה עתה בארה"ב, לא כלל בתוכנית הביקור שלו חקירה של אברהם סוחמי המסרב לבוא ארצה ולהחקר כאן.

ושוב ל„רובינשטיין". החוקר הראשי של הרשות לניירות ערך בני־דור מתן המליץ להעמיד לדין בפרשה גם את רוני רובינשטיין, אשתו של ח"כ אמנון רובינשטיין. עניינה טרם הוכרע בפרקליטות המדינה, שכן אף שהיתה חתומה על תשקיף ההנפקה של החברה והזמינה ניירות ערך עבור בני משפחה שונים, ישנן נסיבות המקילות את מצבה לעומת נאשמים אחרים בפרשה. למשל, העובדה שהיתה זאת היא שהתלוננה על רכישת מניות מהצד השני של המשפחה בניגוד להתחייבות בתשקיף ההנפקה.

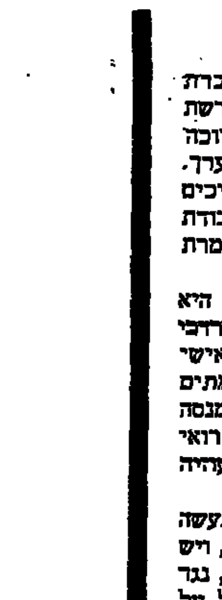

אברהם סוחמי. ברשימה

עדיה גליל. גם היא

עדי אמוראי. מנווט

בדרך הנכונה

אחת ההתפתחויות הברוכות במשק בחודשים האחרונים היא ירידת מחירי ההון לטווח ארוך. בתחום זה, בניגוד למצב בשוק הכספים, חלה ירידה ממשית של הריבית הריאלית המוזילה את עלות גלגול החוב הפנימי של הממשלה ומאפשרת לסקטור הפרטי לגייס הון במחירים בעלי כדאיות השקעה.

ירידת מחירי ההון מושפעת מההתפתחות בתקציב: צמצום עודף ההוצאות על ההכנסות בפעילות הריאלית מאפשר גיוסי הון קטנים יותר, תוך שחרור מקורות לסקטור העיסקי (רפורמה). השנה מתוכנן פינוי מקורות בהיקף של 1.7 מיליארד שקל, ונראה כי יעד זה יושג. למשל, החודש מתכנן האוצר גיוס הון שלילי (פינוי מקורות) בהיקף של 100 מיליון שקל. בשלושת חודשי התקציב הראשונים פונו לשוק ההון 444 מיליון שקל.

מי שמנווט את הפעילות האוצרית בתחום הזה הוא סגן שר האוצר ח"כ עדי אמוראי, פעילות המופרעת לעתים בהתאם לשיקולים מוניטאריים לטווח קצר הנהגים בבנק ישראל. בשלושת החודשים הראשונים השנה מכר הבנק המרכזי אג"ח מהמלאי שבידו כדי לספג את נזילות המט"ח ממאזן התשלומים. כיוון שבאותה תקופה נקלעו הבנקים לעודפי כיסוי בתוכניות חיסכון, התפתח לחץ מכירות מכביד של אג"ח, שהוריד את מחיריהן והעלה את תשואתן. תשואת האג"ח הממשלתיות לתקופות בינוניות עלתה ל־6.3 אחוזים ולתקופות ארוכות אף מעבר לכך, דבר שגרם לייקור עלות הגיוס של אג"ח חדשות.

מאז חלה ירידה הדרגתית של התשואות, ובשבוע האחרון כבר נקבעו לאג"ח החדשות מחירים זולים בהרבה. האג"ח לשש שנים נמכרו בתשואה של 4.9 אחוזים והאג"ח ל־12 שנה בתשואה של 5.6 אחוזים. ירידת התשואות, כלומר הוזלת מימון גלגול החוב הפנימי, לוותה גם בהארכת חיי איגרות החוב המונפקות מ־5 ו־10 שנים ל־6 ו־12 שנה. בבריטניה החלה לאחרונה הממשלה למכור אג"ח שאורך חייהן 30 שנה. המרחק לעומת בריטניה עדיין רב, אך אמוראי בכיוון הנכון.

קודם כל לא

עדיין מוקדם להעריך מה יהיו המסקנות וההמלצות המלאות שתוציא מתחת ידה ועדת הפרופ' ששינסקי לרפורמה במס – אך כבר ידוע אילו מסקנות, שייכללו בדו"ח שתחבר, לא יתקבלו.

ועדת ששינסקי אמורה להביא לפני צעדים: הרחבת בסיס המס על־ידי ביטול הפטורים למיניהם; הגבהת מדרגות־המס, שתשאיר את בעלי השכר הנמוך מתחת לסף המס ותקל על בעלי ההכנסות הבינוניות.

שר האוצר משה נסים, שמינה את הוועדה, כבר התחייב בפורום סגור שידחה המלצות לביטול פטורי־מס לעובדים. בקשר לכך ציין את הפטור ממס על ארוחות, הסעות עובדים ושי לחגים. את השלושה האלה הוא רואה כזכויות מוקנות של העובדים. נותר לראות אם ידחה גם המלצות שעניינן ביטול פטורי־המס על קרנות הפנסיה וקרנות ההשתלמות, שגם אותם רואה ההסתדרות כזכויות מוקנות של העובדים.

התפוצצות מידע

על כריכות תשקיפי הנפקות ניירות ערך חדשים יש התפוצצות מידע. מתשקיף לתשקיף גוברת הדרישה לגלות – על הכריכה – פרטים מהותיים רבים יותר. כך נעשה שימוש באותיות קטנות יותר ובקרוב יהיה צורך להקטין אותן עוד.

הרשות לניירות ערך יוזמת חובת גילוי קשריהם הבנקאיים של בנקים המשמשים כמנהלי קונסורציום בהנפקות. בנוסף לחובת הגילוי, תובעת הרשות לניירות ערך לציין בכריכת התשקיף כי החיתום מלווה בחשש לניגוד אינטרסים, גזירה שהבנקים החתמים מנסים לבטל.

על־פי דרישת הרשות לניירות ערך ייכלל איפוא מידע חדש, שבו יפורט האובליגו של החברה המבקשת לגייס הון בבנק המשמש לה מנהל קונסורציום החיתום. המשקיעים יוזהרו ממצב של ניגוד אינטרסים – אם וכאשר הבנקאי של החברה משמש גם כחתם להנפקות שהיא מציעה לציבור.

חובת הגילוי החדשה אינה מיושמת בגלל מקרה מסויים, אלא כהגדרת אנשי הרשות, „בשל רושם מצטבר". נראה כי בין המקרים שגרמו לרושם הזה היו הנפקת הקבלן „פריצקר", שלא יצאה אל הפועל והנפקות „אלסינט".

שתי החברות גייסו הון, או עמדו לגייס, בחסות חתמים בנקאיים, כדי – בין היתר – לצמצם את חובותיהם לבנקים. מאוחר יותר התברר כי עמדו לפני התמוטטות כלכלית.

בתוך כך מתברר כי הרשות לניירות ערך בוחנת ביסודיות את המאזנים המוגשים לה לצורך גיוסי הון, והיא שולפת שינויים משמעותיים בדרך הצגת הרווחים ומחייבת את המנפיקים לציין זאת באופן בולט. כך חויבה עתה חברת „תדיראן" לציין בכריכת הנפקתה את השינויים שעשתה בחישוב הפחת המלאי, אשר הגדילו באופן חד־פעמי את רווחיה לשנת 1986 ומנעו, ביחד עם פדיון מוקדם של אג"ח מר"פ שהונפקו בעבר, הצגת הפסד במאזן השנה הקודמת.

יש אסטרטגיה ויש טקטיקה / שי פלדמן

המטרה, מטרה. אבל הדרך

בדרך להשגת מטרה מדינית נעלה, ובמסגרת אסטרטגיה שיסודותיה איתנים, נעשו כמעט כל הטעויות הטקטיות האפשריות

בפעלו ללא לאות לקידומו של תהליך השלום, ראוי שמעון פרס אם לא להערצה כי אז להערכה רבה. וזאת לאור הקשיים והמכשלות הכרוכים בתהליך עצמו, ובמיוחד אלה הנובעים מחוסר נכונותם או יכולתם של שותפיו החיצוניים לסייע להפיכת התהליך לקביל יותר בזירה הפנים־ישראלית. במציאות זו, שתוצאתה ספקנות כללית באשר לסיכויי התהליך – התנגדות גלויה מצד יריביו בעברו השני של המתרס הפוליטי ואף במחנהו של מ"מ ראש הממשלה – נדרשת עוצמה נפשית רבה כדי להתמיד במאמצי השלום כפי שעושה זאת שמעון פרס.

אין נשגב מיעדו של יו"ר תנועת העבודה: להציל את מדינת ישראל מהתפוררותה כחברה יהודית ודמוקרטית ומערעור יסודותיה של הציונות הסוציאל־דמוקרטית הנובעים מהיותנו שולטים מזה עשרים שנה בכ־1.35 מיליון פלשתינאים נעדרי זכויות פוליטיות. התפתחות זאת – והיא לבדה – מאיימת על מקור עוצמתה של המדינה: נטישת ערכים שתביא להרס הקונסנסוס הפנימי הנשען ממילא על המכנה המשותף הנמוך ביותר. ופיחות במחוייבותנו למשטר דמוקרטי תביא לערעור בסיס תמיכתה של ארצות הברית בישראל. והרי השותפות הערכית הזאת היא היסוד לסיוע שמעניקה אמריקה לעם היושב בציון.

מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ מבין היטב כי השעון המסמן את הסכנות, מתקתק. ומכאן הצורך והדחף לפתרון מדיני. ואכן, בראש ובראשונה אין זה מאבק על השלום אלא מאבק על אופיה של החברה הישראלית. הבעיה איננה שלום עם ירדן. צודקים הטוענים כי מזה עשרים שנה אנו נהנים משלום דה־פקטו עם ירדן. הבעיה היא דמותה של ישראל. המוקד איננו פתרון הבעיה הפלסטינאית. המוקד הוא הציונות כפתרון לבעיה היהודית.

לא זו בלבד שמטרותיו של שמעון פרס נעלות הן, אף היסודות האסטרטגיים שבבסיס מהלכיו מעוגנים בקרקע מוצקה: ועידה בינלאומית לקידום השלום במזרח התיכון היא מחוייבת המציאות ולא יתכן פתרון יציב ללא שיתופה של ברית־המועצות בתהליך. יש להבהיר: שני מרכיבי האסטרטגיה אינם נעדרי סיכון או נעדרי מחיר, ושניהם אינם פרי בחירה ישראלית חופשית מאילוצים חיצוניים. למדינות קטנות – ובעצם גם למעצמות גדולות – אין, בזירה הבינלאומית, בחירה חופשית מאילוצים חיצוניים ובמקרה שלפנינו אין צל של סיכוי שמדינה כירדן ומנהיג כחוסיין, יסדירו ענייניהם עם ישראל ללא גב בין־ערבי ובינלאומי רחב.

אופטימיות. גם אלמלא התעקש מלך ירדן על שיתופה של ברית־המועצות בוועידה, יתכן של־ישראל היה עניין בשיתופה מעצמית היא. נכון כי חוסיין חפץ בשיתוף מוסקווה כאיזון לארצות־הברית, המצטיירת בעיניו – במיוחד לאור סירובה מזה שנים לספק נשק מתקדם לירדן – כעיוורת ההולכת אחר העדפותיה של ישראל. לנו עניין שונה בכך – להבטיח שכל הסדר שיושג לא במהרה יעורער.

דרך אחת להשיג זאת היא מתן תמריץ למעצמה היחידה היכולה לערערו – ברה"מ – להמנע מכך. התמריץ העיקרי הבא בחשבון בהקשר זה: שיקום מעמדה הפוליטי של ברית־המועצות במזרח התיכון באמצעות שיתוף מוסקווה בתהליך עיצוב ההסדר והבטחת יישומו.

הדגש ששם פרס על השלום כתהליך, והמנעותו העיקשת לדון במהות השלום ומחיריו, אף הם נשענים על תשתית הגיונית איתנה. לפני הופעתו של שותף ערבי הנכון לדיון פומבי על יסודות השלום, המושג נראה בעינינו ערטילאי. במצב עניינים זה אין פלא שעם ישראל מביע את חפצו בשלום, ובמקביל את חוסר נכונותו לשלם עבורו מחיר משמעותי. שר החוץ מיטיב להבין כי נכונות לוויתורים ההכרחיים לכינון השלום, לא תיווצר לפני שיוכח פומבית קיומו של שותף ערבי להתהליך. כך ארע במסכת יחסי ישראל־מצרים וכך יהיה – על אף ההבדלים התהומיים – לגבי ההסדרים במזרח ובצפון. התהליך עצמו יצור דינמיקה שתוצאתה הפיכת הבלתי־קביל לקביל. כלומר, הדגש ששם פרס בשלב זה, על השלום כתהליך, הוא דגש נכון.

אולם מפליא הוא כי בדרך למטרה מדינית נעלה, ובמסגרת אסטרטגיה שיסודותיה איתנים, נעשו כמעט כל הטעויות הטקטיות האפשריות. אחדות מהן יש לייחס לתכונותיו הראויות להערכה של פרס: דאגתו העמוקה לעתיד החברה הישראלית מביאה לכך שהדרך אצה לו. ואין אויב גרוע מן החפזון. טעויות אחרות נובעות מתכונה חיובית אחרת בה ניחן: ללא אופטימיות רבה לא יכול היה יו"ר תנועת העבודה לעשות לקידום השלום לאור קשיים אובייקטיביים. ואולם, אופטימיות זאת הביאה לא אחת להערכות מצב בלתי מציאותיות המכתיבות מהלכים כושלים. כשלונות אחרים יסודם בבעיות מהותיות יותר: חוסר בטחון עצמי או העדר החלטיות שגררו צעדים נעדרי ממלכתיות – הצגת מהלכים ישראליים כאמריקאיים, והמנעות מכפיית עמדתו של יו"ר מפלגת העבודה על פלגיה הסרבנים של תנועתו. כך נוצר הצבר של כשלונות קטנים המכרסמים בתחמושתו של שר החוץ ובכושרו להוביל מהלכים עתידיים.

שגיאה ראשונה. ראשית, השגיאה באורח בו נוהלו מאמצי השלום כבמהלכים בלעדיים של שמעון פרס ומפלגת העבודה. היה הגיון רב בדברים שכתב לאחרונה מעל דפי „דבר" (7.7.87) ח"כ מרדכי גור. נראה כי מר פרס ואנשי לשכתו, ושותפיהם האמריקאים, נמנעו ממאמץ מספיק לשכנע את חוסיין בצורך כי ייפגש גם עם ראש הממשלה יצחק שמיר. וכך, בעוד לא היה סיכוי כי פרס ייכנס למהלך עצמו ללא סיועם של אחרים באנשי הליכוד, הובטחה עוינותם בטרם עת. היה צורך להסביר לחוסיין כי אם סאדאת היה יכול לדבר עם בגין, יכול הוא, חוסיין, לדבר עם שמיר. אחרים ממקורביו של ראש הממשלה טוענים כי „יש על מה לדבר" עם שמיר. אחרים מצביעים על כך שלגבי מספר נושאים שטופלו בשנים האחרונות ביהודה ושומרון גישתו של שמיר היתה ליבראלית יותר מגישתו של יצחק רבין. ואף כי יש בוודאי מידה של הפרזה בטענות אלה, מן הראוי היה להעמידן למבחן.

נכונות חוסיינית – אפילו בניצוחם של פרס וגורמים אמריקאיים – להידבר עם ראש הממשלה, היתה מחייבת את מר שמיר לתשובה. יש הגיון בטענה כי במצב כזה יתכן ששמיר היה נמנע מסירוב. נכון, שמיר אינו בגין, ויהודה ושומרון אינם חצי האי סיני. ואולם, יתכן כי בסתר ליבו גם יצחק שמיר רוצה ליטול חלק בעשיית שלום, בתנאי כמובן שחלקו במהלך ההיסטורי יירשם. ואם לא זאת, במצב שבו ברור כי בעמדות הליכוד אין כדי להביא שלום, ובוודאי לא לפתור את בעיית קיומה של ישראל כחברה יהודית־דמוקרטית, יתכן כי היה ניתן ליצור לשמיר תמריצים למנוע הכשלת המהלך מראשיתו. הנחה זאת תקפה, על אחת כמה וכמה לגבי אחדים מאנשי מחנהו של ראש הממשלה. ח"כ דן מרידור, למשל. והרי יש הגיון בטענה כי בחלוקת הכוחות הפוליטיים הקיימת אין סיכוי למהלך שאינו קביל על אנשים כמרידור. פרס עשה בחכמה בהזמינו את מקורבו ויועצו של שמיר לאלכסנדריה ומן הראוי היה לעשות כדי להכלילו גם בשיחות לונדון.

שגיאה שניה. טעות שניה היתה בהצגת „הסכמת־לונדון" כמסמך אמריקאי שהובא לידיעתו של ראש הממשלה על־ידי השגריר תומאס פיקרינג. כך נכשלו גם שותפיו האמריקאים של פרס, אם כי הוא הנושא באחריות העיקרית לכך. ראשית, היה זה בלתי ממלכתי, ואף מעליב, שההסכמה שהשיג מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ הובאה לידיעתו של שמיר על־ידי השגריר האמריקאי. הדבר נוגד סדרי מנהל תקין, ובתרגום מלשון הבריטים נחשב כמעשה שלא ייעשה. שנית, הנסיון להציג את הסכמת פרס־חוסיין כאמריקאית, הצטייר כהסתתרות מאחורי שמלת ארצות־הברית, ולפיכך כביטוי לחוסר בטחון. שלישית, קשה היה להציג את ההסכמה שהושגה כמסמך אמריקאי באורח אמין במערכת דולפת. התלבטות האמריקאים האם לתת את חסותם למסמך שניסוחיו הפתיעו אותם נחשפה ברבים והדבר פגם באמינות הכיסוי. כך נפגע בסופו של דבר שמעון פרס בנקודת התורפה בדימויו הציבורי, באמינותו. אף כי אין לטענות רבות שהושמעו כלפיו בנושא זה כל בסיס, חזקה על אנשי הליכוד שיפיקו את מירב הפרי מן האגף שחשף שר החוץ בשל האופן שבו הציג את המהלך שעשה.

שגיאה שלישית. שלישית, היתה זו שגיאה לאיים בהליכה לבחירות מרגע שהושמעו סימני ההתנגדות הראשונים למהלך המדיני מצד אנשי הליכוד. הדבר חשף פעם נוספת את אגף האמינות: אנשי הליכוד הזדרזו לטעון כי המהלך לא נועד אלא להביא, בדיעבד, להמנעות פרס מקיום חלקו בהסכם הרוטציה. קישור המהלך המדיני בנושא הבחירות חיבל גם ביכולתו של ממשל רייגן לנקוט מהלכים נוספים לקידום התהליך, שכן במצב שנוצר היה כל צעד מצידם עלול להיות מוצג על־ידי הליכוד כהתערבות בעניניה הפנימיים של ישראל. הסלמתו המהירה של הדיון הפנימי לכלל איום בבחירות חיבלה איפוא בקידום התהליך.

פרס שגה גם בהנחה כי ממשל רייגן יפסיל [illegible] במאמץ לסייע לו לכפות את הוועידה הבינלאומית על ישראל. ואף־כי אגפים מסויימים של הממשל היו שותפים בלאים למהלכיו של פרס, הממשל בכלל לא היה מחוייב לרעיון הוועידה. שותפותו של מזכיר המדינה היתה אף כן מוגבלת עד כי די היה בנסיעתו החפוזה של השר ארנס לוושינגטון כדי להניא את שולץ מכוונתו לסייע לפרס באמצעות מסע דילוגים במזרח התיכון. גם חודש לאחר מכן, בנאומו בפני כינוס השדולה היהודית, נאלץ שולץ לציין כי „ארצות־הברית" אינה מחוייבת, והיא אינה מבקשת כי אחרים יחייבו עצמם, לכינוסה של ועידה בינלאומית.

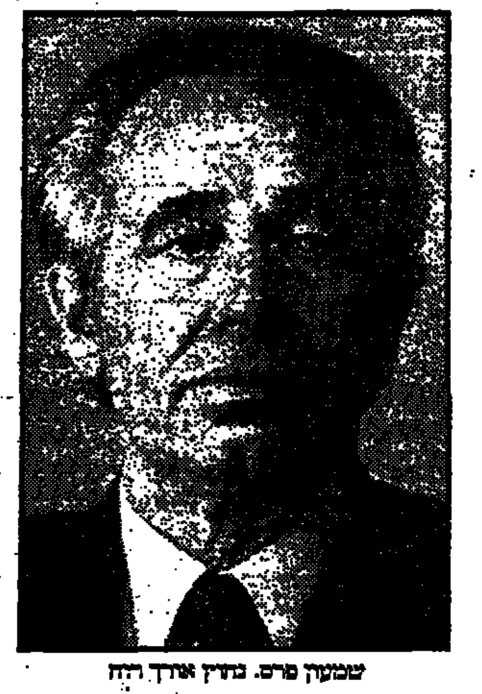
שמעון פרס. בחוץ אורך רוח

ספק אם ניתן יהיה להביא לכינוס ועידה בין־לאומית עד תום השנה, ואילו שנת 88' היא שנת בחירות בישראל ובארה"ב. כלומר, ספק אם יהיה אפשר לכנסה לפני אביב 89'

שגיאה רביעית. רביעית, מרוב תקשורת ישירה עם מזכיר המדינה לא ניתנה תשומת לב מספקת למגבלות יכולתו ונכונותו להחלץ לטובת כינוסה המהיר של הוועידה: פרשת „איראנגייט" רוקנה את תחמושתו הפוליטית הפנימית של ממשל רייגן ואילצה אותו להמנע ממהלכים בעלי פוטנציאל של כשלון; בזירת החוץ עסוקים הנשיא ומזכיר המדינה במאמץ להגיע להסכם עם ברית־המועצות לצמצום מאגרי הנשק הגרעיני: כל עוד לא הושג הסכם שכזה, ולא השתנתה האוירה הבין־מעצמתית בעקבותיו, אין לוושינגטון תמריץ מספיק לאפשר את שיתופה של מוסקווה בתהליך השלום ובוודאי שלא להגביש את תנאיה לשיתוף שכזה. מזכיר המדינה ויועציו הקרובים משתדלים שלא לפגר אחר מהלכיהם של חוסיין ופרס, אך נכונותם לעשות לקידום מהלכים אלה מוגבלת. תקוותו של פרס כי שולץ יבוא לעזרתו היתה בלתי מציאותית, ותסריטים שהתבססו על נכונות שכזאת סופם סקרסו.

ולבסוף, בהעדר הכרעה בישראל, המנעותה של השדולה היהודית להתנגד לוועידה, גם היא אינה מובטחת.

שגיאה חמישית. חמישית, לאורך כל הדרך לפני ואחרי „הסכמת אפריל", שגה ושוגה פרס בהצגת הוועידה הבינלאומית כמהלך חסר סיכון ושאין לו מחיר. ככל שההסכמה שנוסחה במסמך „האמריקאי" היא מרחיקה לכת בצמצמה את מחירי וסיכוני כינוסה של הוועידה, אין היא חסרת סיכונים. כשם שהתקווה היא שכינוס הוועידה ייצור דינמיקה חיובית אשר את עוצמתה ומידתה אין לאמוד מראש, ואשר תבטיח כי יושגו בוועידה הסכמות הנראות כבלתי אפשריות כיום, כך אפשרית התפתחותם של תהליכים שליליים שיביאו לבידוד ישראל. הוא הדין במעורבות המעצמות שיעניקו את חסותן לוועידה: אף כי צומצמה הסכנה כי מליאת הוועידה תכפה מהלכים על קבוצות הדיון הדו־צדדיות, הרי שבמהלך הוועידה תיתכן דינמיקה אשר תביא להתנערות המעצמות מהתחייבותן לכך.

חששות אלה נשענים על בסיס איתן: כאשר תכונס הוועידה יהיה לכל משתתפיה אינטרס פוליטי צרוף למנוע את כשלונה. פחות מכל סבירה הגירסה לפיה תישא ברית־המועצות במחירים הכרוכים בהיענות לתנאיהן של ארצות הברית וישראל לשיתופה בוועידה, מבלי שתיטול בה חלק פעיל. לפיכך, היה אסור למקד את ההסברה בנסיון להצגת הוועידה כנעדרת מחירים וסיכונים. הציבור, אשר אינו בקיא בפרטי נהלי הוועידה ובדקיקות הניסוחים בהם נעשה שימוש להגדרת נהליה, מרגיש כי מנסים למכור לו מוצר שאינו יכול להיות מושלם כפי שמציג פרס. היה עליו לחשוף בעצמו את סיכוני המהלך ולהשוותם למחיר הדינמיקה שתיווצר בישראל ובמזרח התיכון בהעדר התקדמות לשלום.

בתוך כך מנהיג תנועת העבודה היה מיטיב לעשות אילו נמנע ממיקוד המאבק הפנימי בנושא הוועידה הבינלאומית ולמקדו לחלופין במטרות התהליך: השגת השלום והבטחת אופיה ודמותה של ישראל כחברה יהודית ודמוקרטית. הצגת דברים כזו במקום הסברה מסובכת של נהלי הוועידה המוצעת, היתה עשויה לעורר את התלהבות חברי תנועתו של פרס, אשר ללא התגייסותם המאסיבית – בניגוד לתמיכתם הפאסיבית הנוכחית – צפוי המהלך לכשלון, במיוחד אם תידרש לכך הכרעה בקלפיות. ההנהגה העליונה נושאת באחריות לתיכנון המלחמה, אך את המערכה אי־אפשר לנצח ללא דרגי הביניים, הקצינים הזוטרים, חיילי השדה. ניהול המאבק באורח שמהותו אינה ברורה אלא לפיקוד העליון, מבטיח כשלון מוחלט.

זאת ועוד. במפלגה, כמו בציבור בכלל, מתרשמים פחות מפרטי הנושאים שבמחלוקת ויותר ממידת נחישותה המתפגנת של ההנהגה. אין למערכה על רצונו של העם, סיכוי כאשר הנכונות לכפות מרות על התנועה אינה קיימת. זאת, לפחות, צריך היה תלמידו של דוד בן־גוריון לדעת. [illegible] המערכה [illegible] לבאות. כאשר ביקשו נושאי דבריו של פרס לצאת בסיסמה „אסור לעצור את יוזמת השלום", דרשו אנשי „הזרם המרכזי" להקדים למילים אלה את התוספת: „למען הבטחון". פרס לא עמד על שלו ודרישת הנצים התקבלה. בכך נגרם נזק כפול: כוונתו של פרס ליוזמה המתמקדת בשלום כערך בעל חשיבות מרומית, המבקשת לשקם את אופיה הדמוקרטי היהודי של מדינת ישראל הסתיימה בטשטוש רעיוני. פרס עשה ועושה „למען הבטחון" ימים כלילות בהקשרים אחרים, אך לא החתירה לבטחון עומדת במוקד יוזמתו המדינית.

שנית, בהעדר נחישות מספקת כדי כפיית העדיפויות המדיניות וההסברתיות בתוך מפלגתו, אין צל של סיכוי כי פרס יצליח להקרין את המנהיגות הנדרשת כדי שכנועו של העם. נכונותו להתפשר עם הזרם המרכזי, אשר היתה מעין הקרנה חוזרת של הוויכוחים שקדמו לניסוח החלטותיה המדיניות של ועידת המפלגה בשנה שעברה, הביאה לבלבול ומבוכה בקרב רבים מתומכיו של יו"ר התנועה. נכונות זאת לא הקרינה עליהם רוח קרב.

מלוא הסיכון. תהליך השלום תקוע עתה בבוץ עמוק וספק אם יחולץ בקרוב. בישראל נמשך התיקו הפנימי בנושא קבילות כינוסה של הוועידה הבינלאומית: קלושים גם הסיכויים כי יהיה אפשר בקרוב לשאול את פי העם בסוגיה זו, שהרי למפלגת העבודה אין די שותפים להקדמת הבחירות: ממשל רייגן מבהיר כי אין בדעתו לדחוף לכינוס הוועידה הבינלאומית בטרם הכריעה ישראל בשאלה; ולבסוף, ברית־המועצות וסין אינן מוזרזות להיענות לתנאי וושינגטון וירושלים לשיתופן בוועידה. בתנאים שנוצרו ספק אם ניתן יהיה להביא לכינוסה של הוועידה עד תום השנה, ואילו 1988 היא שנת בחירות בישראל ובארצות־הברית. ספק רב, איפוא, אם יהיה אפשר לכנס את הוועידה לפני אביב 1989.

המצב שנוצר מחייב שינויים בטקטיקה הננקטת לקידום תהליך השלום. מוטב ששמעון פרס יחדל לחשוב על התהליך במונחים של ימים ושבועות ויפעל לקידומו במונחים של חודשים ועד שנתיים. וכך גם יערוך מחדש את כוחותיו במפלגת העבודה. כדי לרכוש את תמיכת העם יש לפעול להכרעה ברורה במפלגה, הכרעה ללא תנאים וללא סייגים, אשר תחליף את המסורת של חתירה לקונסנסוס מזוייף וממסמס. לשם כך על יו"ר המפלגה להפגין נחישות והחלטיות, נעדרת פשרות כדי לצאת עם מסר ברור אל העם. על פרס להביא לשינוי בדיון הציבורי – במקום סבך נהלי הוועידה הבינלאומית, חיוניות תהליך השלום.

החתירה החיונית לשלום, הכוללת כינוסה של ועידת שלום בינלאומית כאמצעי ולא כיעד, צריכה להיות מוצגת על מלוא סיכוניה: ויש גם לנטוש את הנסיון הנלוז לסבך את ארצות־הברית בתהליך. פרס צריך להציב את עצמו בראש המערכה ולשחרר את מזכיר המדינה מאחריות ומסבל לא לה. האמריקאים לא יועילו להשגת ההכרעה הפנימית, והנסיונות להסתייע בהם יביאו לתוצאה הפוכה. זהו מאבק על עתידנו ורק בידינו להכריע.

ההכרעה הניצחת תושג בקלפי, גם אם הבחירות הבאות ייערכו במועדן; מחיר הפקרת תיקי החוץ והבטחון בידי ארנס ושרון גבוה, מכדי שתוכל מפלגת העבודה [illegible] ישראל היתה נגררת לביצת הלבנון). את המערכה יש לנהל בנחישות אך גם בסבלנות וללא שאנן סטופר – גילויי חיפזון וקוצר רוח ינוצלו עד תום על־ידי מתנגדי השלום.

„רק את השפה הזאת מבינים במדינה" / אוריאל בן־עמי

על חשבון הבקעה

יעקב צור הגיע השבוע לבקעה לנחם את „הדפוקים". הם בטוחים שהם לא מעניינים אף אחד כי הם בגבולות הקונסנסוס.

חבר הכנסת דוד ליבאי, יושב־ראש הוועדה לביקורת המדינה, אמר שזה לא יכול להיות ושהם בכה בקסקסים. אם באמת המצב בבקעת־הירדן הוא כל־כך חמור, אמר, אז איך זה שהמדינה עוד לא הסומה.

ישראל נדיבי, ראש המועצה האזורית בקעת הירדן, סיפר על כך השבוע הגיע למסקנה שח"כ ליבאי צודק. בפורום החירום, המשותף לישובי הגולן, הגליל ובקעת הירדן הוחלט השבוע „לדבר בשפת הדרוזים מבית־ג'אן, כי רק את השפה הזאת מבינים במדינה". הסחבת ביישום דו"ח רביד הביאה אותם להחלטה נחושה לצאת לכבישים ולחסום אותם. מהגולן ועד הבקעה.

הם לקחו בחשבון שדוד לוי ייתקע בדרך מבית־שאן לירושלים והצבא יגיע מיד. הם גם זכרו שכך היה בשנה שעברה, כשחברי מושב משואה חסמו את הכביש ורוב גברי המושב נעצרו ושוחררו על־תנאי. אז הפעם, כל מי שיש לו „על־תנאי" לא ישתתף. אך כל השאר אינם מוכנים להמתין עוד, כי הם יודעים שאין למה ואין למי. יעקב צור, שר הקליטה בא השבוע לבקר בבקעה על תקן הקיבוצניק בממשלה. הוא הסביר להם שהוא והם באותו צד במאבק על ההתיישבות במדינה: מפלגת העבודה, הוסיף בכאב, אדישה להתיישבות. „יש אנשים במפלגה שמתייחסים אלינו כמו למקרה סוציאלי", אמר צור ואף הביע את תסכולו שיום אחד לא תהיה ברירה „ונצטרך להקים בכנסת סיעת התיישבות".

בינתיים גוועת לה הבקעה. בשקט, קורסת תחת מאה מיליון הדולרים שהיא חייבת ולא תוכל לשלם לעולם. החובות האלה הם פירות שגיונותיהם של החקלאים עצמם, של החטיבה להתיישבות בסוכנות ששפכה כספים מבלי לבדוק את ייעודם ושל הבנקים שגבו ריבית רצחנית וירשו את הנכסים המעוקלים.

יעקב צור מספר כי פנה לשמעון פרס ואמר לו: „שמעון, עזוב עכשיו את הוועידה הבינלאומית. חוסיין חיכה ארבעים שנה? אז הוא יחכה בסבלנות עוד חצי שנה. תראה מה קורה בינתיים להתיישבות המתמוטטת. צריך לטפל בה, לפני כל דבר אחר". אבל פרס הותיר את ההתיישבות מאחור ויעקב צור בא לנחם את „הדפוקים" של מפלגת העבודה, שבאו בתמימותם ליישב את הארץ ולהתכופף אל הפלפלים שלהם בארבעים מעלות בצל.

בהמלצות שהגישו ראשי המתיישבים בגולן ובבקעה נאמר: „הנסיון לאמוד את רמת מחיקת החוב הנדרשת, הינו מורכב ומסובך. כדי להגיע קרוב ככל האפשר לאומדן הנכון, יש להתחשב בגורמים אשר יצרו את החוב ולגביהם ישנה הסכמה של מחיקת החוב: 1. כשלונות חקלאיים וניהוליים הנובעים מאי התאמת הגידולים וטכניקות הגידול בחבלי ארץ חדשים ולא ידועים וכן תשלום דמי לימוד לעיצוב וחינוך דור חדש של מתיישבים. 2. חוב „עוזבים" אשר הצטבר לסכומים גדולים מאד בעקבות התחלופה של המתיישבים בכל ישוב, במיוחד בשנותיו הראשונות. 3. שיעורי ריבית חריגים וגבוהים, מבנה כלכלי לא יציב במדינה, אי עמידת החטיבה להתיישבות במחוייבותה לפיתוח ולהענקת אמצעי ייצור ותשתית בישובים, הגדילו בשיעורים בלתי סבירים את רמת החוב הבסיסית".

הם בטוחים, שהם לא מעניינים אף אחד. כי הם בקונסנסוס. אילו היתה בקעת־הירדן שנויה במחלוקת, היו זורמים אליה המזומנים כבר מזמן. אבל, בינתיים הם מתייבשים להם שם, תוך חשבון־נפש שהמוצלחים כבר עזבו ואילו השלומיאלים נתקעו, בלי פתרון טוב יותר בעיר.

הם ישבו השבוע מול יעקב צור, דיברו בשקט והסבירו שלא יצאו להפגנות כי היו עסוקים בעבודות העונה הבוערת. אילן ממושב תומר אמר שזה הבית שלו ואין לו שום בית במקום אחר. „אנחנו מפרפרים בשקט", אמר, „והתרגלנו לזה. יש פוטנציאל כלכלי לבקעה, אבל זה לא מעניין אף אחד. אלינו לא שלחו בולדוזר ואולי זו הטעות שלנו. אנחנו עסוקים מדי ביום־יום ואין כוח אחרי העבודה הזאת ללכת ולהפגין. כשוועד עובדים בהל"ס יוצאים לרחובות, עוזבים את הכל ויוצאים. אצלנו אין זמן: אחד משקה, שני מתחת, שלישי קוטף והרביעי בוצר. זהו מצב של מוות קליני שקט כזה. ועדת רביד יכולה לכל היותר להאריך את ההסתבכות לעוד עשרים שנה. אם לא יחליטו שהבקעה היא יעד לאומי וקידוחי המים החסרים בה יקבלו עדיפות ראשונה לא יהיה שום סיכוי לבקעה. התור לגבעת ההפגנות מול משרד ראש־הממשלה ארוך מדי".

מימין לשמאל: שמעון רביה, אריה הולצין, רענן וייץ, מתתיהו דרובלס. מדיבורים לא יצמחו עגבניות

3800 תושבים — 100 מיליון דולר חובות. השבוע החליטו בבקעה לחסום את הכבישים. רק אם דוד לוי ייתקע בדרך מבית שאן לירושלים יבינו במדינה שמתיישבי הבקעה לא מוכנים לחכות עוד

כליה ממושב משואה, בוכה כשהיא שומעת רדיו. היא שומעת על החובות האסטרונומיים של מושבי הבקעה ויודעת שזו בדיוק צעקה. נסיון פריסת החובות העכשווי יוכל במקרה הטוב למחוק את החוב שהצטבר עד כה. אך ממה ישלמו את שתילי הפלפלים החדשים, לקראת עונת הגידול הקרובה? אין להם תשובה. כשהיא מקבלת את ברכים החוב הישן בסך 85 אלף שקל היא זורקת אותו ישר לפח. ממילא לא תוכל לשלם אותו.

הם חיים במתח ומבינים שהבקעה היתה תקועה עשרים שנה ותישאר תקועה. לפי הנכחות במכ"ל החטיבה להתיישבות: מאז מלחמת ששת הימים, לא הצליחה בקעת־הירדן לאכלס יותר מ־3,800 נפש. אלה מתגוררים ב־14 מושבים, 7 קיבוצים, במושב שיתופי אחד ובישוב עירוני אחד. יעקב צור עורך השבוע השוואה מהירה: 600 המשפחות בכל בקעת־הירדן מקבילות למספר המשפחות בקיבוץ גבעת־ברנר בלבד.

בלאו מקיבוץ קליה סיפר על בית־הארחה העומד כפיל לבן, משום שמישהו, בעל שגעון גדלות, חשב שאירופה תתקים כמנו. בלאו גם סיפר על שלוש־מאות וארבעים הנאם התמרים שגידלו. אבל, אחר כך התברר שאי־אפשר לטפס על העצים כדי לקטוף את הפירות ואין כסף למכשיר ההגבהה, המוביל אל צמרות העצים.

בשנה שעברה עזבו, לאחר יאוש, כעשרה אחוזים ממתיישבי הבקעה. כמעט 300 נפש. בחטיבה להתיישבות אמרו להם שלא יחלמו בכלל על־נקלטים חדשים בחמש השנים הבאות ורק אחר־כך הם רשאים להתחיל; אבל רק לחלום. הסוכנות עיכבה את תשלום החובות שהיא חייבת להם. כך צוברת הריבית תאוצה, מבלי שמישהו יאמין כבר במשהו. העונה האחרונה היתה טובה לחקלאים. הם החליטו לשכוח את החוב ולהתייחס אליו כאילו אינו קיים. במושב משואה צמצמו המשפחות את תקציבן החודשי לאלף שקלים והוכיחו שהם מסוגלים להיות ככבוד בבקעה, אם רק יתנו להם.

דובי משדמות־מחולה אמר שרק הצד האידיאולוגי מחזיק אותם במקום. כשבא לשם, הוא אומר, ידע שאם הוא לא יישב שם על גבול הירדן, איש לא יישב שם במקומו. הדברים שנשמעים מליציים בתל־אביב, נשמעים אמיתיים בבקעת־הירדן. ארנון מנערן אומר שברור שאף אחד לא יבוא לכאן מבחוץ, לא בגלל הכלכלה ולא בגלל מזג־האוויר הקשה, אלא בגלל שאיש אינו יכול להבטיח מה יקרה כאן בעוד חמש שנים.

קיבוץ ייט"ב שהוקם ב־1976 לא הצליח להביא אליו משפחות. הגודל צוחק ליצחק טבנקין – הקיבוץ שהוקם על שמו מוחזק כבר שנים בידי שרשינים וצעירים בשנת־שירות טרם גיוסם.

כליה מספרת על בתים שוממים שנטשו במושב משואה, על המטות ניילון קרועות ועל החושך בערב בבתי השכנים שעזבו. „אמרתי לבעלי שאני מוכנה לחיות על לחם ורעב בעיר, אבל מהמשכורת שלנו". סטלר ממושב ארגמן אמר לצור: „תראה יעקב, גם אתה מגיע אלינו מהקיבוץ. הרי גם הבן שלך לא יישאר בקיבוץ אם לא יהיה לו כדאי. צריך ליצור מצב אופטימלי שאפשר יהיה לחיות כאן ולא על חשבון הישובים הקיימים. אריק נחמקין וכבליה מנסים לחפות על המצפון הכואב, אך תוך בלטשה על הסכם, לא עושים שום דבר".

וככה, אחד אחד הם מספרים ליעקב צור את מה שכבר ידוע לו. יעקב צור מקשיב ומבקש שלא יקרינו פסימיות על יתר התושבים „כל המושבים בארץ הזאת השתבשו בעיני מנהיגיה. זה לא חזון־תעתועים שהקרקע והמים במדינת ישראל יהיו בקרוב בחזקת אסברים מעזה והגדה. בנגב זה קרה וגם בגולן זה מתחיל לקרות. במקום להיות שליחי־המדינה, אנחנו הולכים עכשיו להיאבק בה".

עמירם סיון. שנה עם בנק / מוריה אבנימלך

בנקאי בשדה מוקשים

פריסת החובות ל״סולל בונה״, מחולת הריבית והעמדת הון חוזר, הותנו בתוכנית התייעלות, קיצוצים ובגיבוי בטחונות נוספים – מניות ״שיכון עובדים״ ״שנתנה״ חברת העובדים

בוקר בו פוגש יו״ר הנהלת בנק הפועלים עמירם סיון את מנכ״ל סולל בונה, ממשיך עם ראשי התק״ם ומקנה בנציגי המושבים הוא בוקר מתיש. עמירם סיון, שנה בבנק הפועלים, לא נהנה מהפריבילגיה למתוח קו על העבר ולומר עד כאן שנו קודמי, מכאן אני מתחיל. מבחינה מסוימת דומה ניהול הבנק להליכה בשדה מוקשים. עד כה לא התפוצץ אף אחד מהם תחת רגליו.

אחד הבנקאים הבכירים במשק אמר לי ברגע של גילוי לב: ״רציתי לעסוק בתעשייה ובהשקעות אך קרה שנעשיתי בנקאי״. עמירם סיון, לעומתו, עסק, בשנים האחרונות בתעשייה והשקעות וקיווה להיות בנקאי. כשזכה במינוי ליו״ר הנהלת הבנק הגדול במשק, נטש כמעט כליל את פעילויותיו האחרות, בעיריית ירושלים ובפוליטיקה והתמסר לענייני הבנק.

סיון התמנה למנכ״ל האוצר ע״י יהושע רבינוביץ, נחשב אחד המנכ״לים החזקים שהיו למשרד, המשיך בתפקיד גם בתקופת שר האוצר הליברלי שמחה ארליך, וספג ביקורת קשה משותפים ויריבים פוליטיים כאחד. לא סלחו לו את מעמדו כיד ימינו של ארליך בביצוע המהפך הכלכלי, מדיניות שהמערך התנגד לה נמרצות. אחרים זקפו לזכותו את השקט ביחסי העבודה במשק, הודות לתפקיד המקשר שמילא במגעים בין האוצר וההסתדרות. בסוף 1979, עם כניסת יגאל הורביץ לתפקיד שר האוצר פרש סיון מתפקידו ובמשך חמש וחצי שנים היה יו״ר קונצרן תעש, תפקיד בו ראה גלות לארץ גזרה. גם מגיחותיו הפוליטיות ירדו באותה תקופה. חלק גדול מסדר יומו באותן שנים גזלו עיסוקיו האחרים, בעיריית ירושלים במפלגת העבודה ובתפקידים ציבוריים שהטילה עליו חברת העובדים.

כשעלה שמו כמועמד לניהול הבנק היו שזקפו גבה: הוא לא בנקאי ולעומת זאת הוא פוליטיקאי. סיון סבר שנחון בשתי התכונות הנדרשות לתפקיד: הוא מנהל טוב ויש לו ראייה כוללת. בדיעבד התגלה גם מעמדו במפלגה כיתרון, המאפשר לו לעמוד בפני לחצים וצרכים של המגזרים הקרובים לחברת העובדים.

שלא כראשי בנק אחרים, שצמחו בבנק, סיון הוא איש כלכלה שהביא עמו לתפקיד נסיון עשיר. התפקידים הבכירים שמילא בשירות הממשלתי, במערכת המוניציפלית ובתעשייה, ההיכרות העמוקה עם המערכות הציבוריות, הפוליטיות והמשקיות, נותנים בסיס מוצק למעמדו כבנקאי המוביל במשק.

התאוששות. לבנק הפועלים הגיע סיון בשנת 1986, זמן קצר אחרי פרסום מסקנות ועדת בייסקי והתפטרות קודמו [illegible]. סיון נכנס למערכת פגועה ומושבשת והחזיר אותה לעסקים תוך זמן קצר ביותר. עם כניסתו לתפקיד הבהיר כי מצא בבנק אנשים מוכשרים ומערכת מתפקדת. הוא לא ערף ראשים, נמנע מהדחות ולא זעזע את המערכת במינויים מפתיעים, אלא נתן אמון מחודש בהנהלה הקיימת. המנכ״לים המשותפים משה אולניק ויעקב גבע, שליחי התנועות, נשארו. המשנים ריצ׳רד ערמון, אבי אולשנסקי ואמנון שדה הממונים על התחומים העיסקיים של הבנק, חוזקו. סמכויות מנהלי האזורים ומנהלי הסניפים הורחבו, והם קיבלו תמריץ למשוך עסקים ולטפח לקוחות. הרוח החדשה הנושבת בבנק היא לעשות עסקים, ומי שתורם להם מקבל סמכויות, אחריות וגיבוי. סיון נותן הרבה קרדיט למערכת שמצא, שכל שהיה דרוש לה, לדבריו, הוא הנהגה.

בין שני ראשי הבנקים הגדולים, יעקב לוינסון וארנסט יפת, היתה נטושה במשך שנים רבות תחרות צמודה על הבכורה. סיון קטף את מעמד הבכורה כמעט ללא מאמץ. בנק הפועלים השיג את בנק לאומי בהיקף עסקים, ברווחיות ובמיוחד בתרשנות עסקית. הוא הראשון מבין הבנקים שהתאושש מהטראומה של משבר המניות הבנקאיות, ועדת בייסקי והפגיעה בתדמית הבנקים בציבור. בעוד בנקים אחרים עסוקים בשיקום תדמיתם ומנסים למתוח קו בינם לבין ההנהלה הקודמת, כבר עסק בנק הפועלים בגיבוש תפיסה עיסקית חדשה המתבקשת לנוכח השינוי בצרכי המשק עם היציאה מהאינפלציה, והראשון להציע פתרונות למיגזרי משק וחברות שנקלעו לקשיים.

עיקרה של התפיסה החדשה מתבטאת בפנייה למיגזרי עסקים חדשים, הכנסת מכשירים פיננסים בלתי מוכרים עד כה והרחבת הקשרים עם בנקים ומוסדות פיננסים בעולם. תנופת העסקים ושינוי האסטרטגיה העסקית מתבטאים בהרחבת הפעילות למיגזר העסקים הקטנים והבינוניים, ללקוחות עצמאים והרחבת אשראי צרכני, כאשר בעבר התרכז בנק הפועלים בלקוחות גדולים ובציבור השכירים. השכירים נהנים גם היום מהעדפה, והריבית שהם משלמים על משיכת יתר היא הנמוכה ביותר במשק. תנופה גדולה קיבלו העסקים הבינלאומיים. עמירם סיון, בסיוע של פרופ׳ איתן ברגלס והמשנה הממונה על הפעילות הבינלאומית, אבי אולשנסקי, קשרו בחודשים האחרונים קשרים עם הבנקים החשובים בארה״ב ובאירופה לעסקות מימון משותפות, לקווי גיבוי בין־בנקאיים המאפשרים להם להעמיד מימון זול יותר ללקוחות ולעסקות משותפות שונות. סיון חוזר מסיבובי עסקים אלו מרוצה מהתנאים הטובים שהשיג, ומחוזק בהרגשתו שבבנקים מובילים בעולם רוצים להגדיל את היקף עסקיהם עם בנק הפועלים ולגוונם. הנסיעות לחו״ל שימשו גם הזדמנות לבחון את השינוי במערך הפעילות של הסניפים בחו״ל – יותר עסקות גדולות ופחות עסקים קמעונאיים, ובמקביל איחוד סניפים וחסכון בשטחים יקרים בחו״ל.

עמירם סיון אינו ״שולף מהר״ ואינו מוציא שפנים מהכובע, ודברים אלה לא נועדו לומר עליו שהוא מן המהססים. השבוע, למשל, יצא הבנק בתכנית חסכון צמודה לסל מטבעות. באותו שבוע עצמו פתח קרנות הנאמנות שלו אפשרות בפני המשקיעים לתת הוראות למסחר נגד המגמה, ולהגיב בו ביום על מגמות השוק. גם לקוחות הבנק בחו״ל קיבלו השבוע ״צ׳ופר״. הם יוכלו להשקיע בקרנות הנאמנות של שני בנקים גדולים בארה״ב ובאנגליה. התעשיינים ויבואני ציוד כבר זכו לאחרונה להנות מההסכמים הבין־בנקאיים אליהם הגיע – הבנק העמיד מימון זולים מכל מה שניתן להשיג היום. מלת המפתח בכל החידושים הללו היא ריווחיות. זוהי המחוייבות היחידה שיש לסיון כלפי מי שמינה אותו לתפקיד.

בטחונות. דפי העתונים מלאים בסיפורי חברות ואנשי עסקים המתקשים לעמוד בהתחייבויותיהם. בנקאים מודיעים כי ימששו בטחונות של לווה זה או אחר המפגר בתשלומים. הסגנון של סיון שונה. גם הוא רוצה להרוויח, אך גישתו היא שיש לעמוד לצד לקוחות שנקלעו לבעיות, ולנסות לסייע להם להחלץ. לא זורקים לקוח לרחוב בגלל קשיי זמני, אלא באים לקראתו בויתור על חוב, בפריסת חובות, במחילה על ריבית – כל זאת בתנאי שיש פוטנציאל להבראה ולרווחיות. מעל הכל, לא מתנצחים עם לקוח מעל דפי העתונות. עד היום, אגב, לא הצטרף בנק הפועלים לתביעה לכינוס נכסים נגד חברות האחים הורביץ ולא התייחס להיקף חובותיהם בפומבי. הנהלת הבנק גורסת כי מצב הבטחונות שבידיה ומצב החוב ומינוי כונס על ידי נושים אחרים,

סיון. ״אהבה? עניין אחר. במערכה, אחר״

מבטיחים שהאינטרסים של הבנק לא יפגעו גם אם לא יחזו לפעול.

הזיקה לחברת העובדים ולגופים הכלכליים הקשורים אליה, חלקם בקשיים, משתקפת בסיכוני תיק האשראי של הבנק. סיון נוקט כלפי הגופים האלה גישה עסקית רגילה, כראוי. לגבי לקוחות ותיקים בעלי מסורת עסקית. האהדה, הקירבה הפוליטית והחברות האישית אינם באים במקום בטחונות. כך, פריסת החובות לסולל בונה, מחילת הריבית והעמדת הון חוזר לפעילותו הותנו בתכנית התייעלות וקיצוצים מכאיבה ובגיבוי בטחונות נוספים – מניות שיכון עובדים – שנתנה חברת העובדים לבנק הפועלים.

מגבלות לווה יחיד שהטיל בנק ישראל אינם מאפשרים לחברה או לקונצרן שחרגו ממגבלה זו להגדיל את מצבת חובם. בנק הפועלים לא הסתפק במגבלה זו ופתח בטיפול בהקטנת חובות לווים גדולים כדי להקטין את סיכוניו. כך ירד לאחרונה קונצרן ״כור״ בהיקף חובותיו לבנק, כשהוא מחליף חובות אלה בגיוס הון מהציבור באמצעות הנפקת אגרות חוב בארץ

כשנודעה החלטת השרים הביע סיון תדהמה. צ׳הנובר הצטרף לביקורת ואילו צדיק בינו עשה תפנית מהירה

ובארה״ב, כשהבנק מעודד מדיניות זו בגמישות בשחרור בטחונות ובניהול תמהיל ההנפקה. גם ״סולל בונה״ הקטין את מצבת חובותיו לבנק על ידי מכירת חברת הבת ״דיור״. הקטנה נוספת של חובות קונצרן הבנייה תתבצע בימים הקרובים, עם מכירת נכסים נוספים.

ממשלה מתנערת. התייחסות שונה כשמדובר בחברות ממשלתיות כמו מנועי בית שמש ובעתיד – אולי – גם התעשיה האווירית. סיון גורס שהממשלה ערבה למלוא חובות חברות ממשלתיות שהרי לא פשטה את הרגל. גם כלפי גופים כמו קופת חולים או המושבים יש לה מחוייבות.

בנק הפועלים אינו מתנער משותפותו באחריות למגזר החקלאי המשפחתי. אף־על־פי שאינו מלווה עיקרי למושבים הקדים לגבש – לפני יותר משנה ולפני ועדת רביד וגבתון – הצעה משלו לפתרון המשבר. ההצעה דיברה על חיסול החוב הקשה באמצעות העברת חלק מחוב משקים חסרי סיכוי להשתקם, למשקים שיקלטו את אמצעי הייצור שלהם; מענק ממשלתי וסוכנותי; פריסת חובות לזמן ארוך בתנאים מועדפים ע״י האוצר, הסוכנות והבנקים. החלק החשוב בהצעה הוא מניעת השנות המצב על־ידי החזרת כלי הפיקוח – שבוטלו ב־1980 – והחזרת אירגוני הקניות למימדים נכונים ולפונקציות המקוריות שלהם. ״הבנקים מוכנים להשתתף בהסדר, אך בשום אופן לא יוכלו״, קובע סיון, ״לעמוד במחיקת חובות של 300 מיליון דולר למושבים. אם תגלגל הממשלה את האחריות לכיסוי החוב מעצמה לבנקים, הרי היא סותמת בכך את הגולל על החקלאות. אחרי זאת לא יתנו הבנקים אגורה אחת להתיישבות״.

יציבות. לסיון שראה עצמו בעבר מועמד לשר אוצר, יש דעה מגובשת בנושאים המרכזיים בכלכלת ישראל, ואין הוא מהסס, אם צריך, להביע דעה נוגדת לעמדת האוצר או בנק ישראל בענייני משק כבנושאים בנקאיים. ״בהישג הגדול של המדיניות הכלכלית״, גורס סיון, ״הוא בלימת האינפלציה, אולם אין בכך די כדי להבטיח יציבות לאורך זמן. יש צורך להוריד את קצב עליית המחירים לשיעורים הקיימים בארצות המערב שאתן אנו סוחרים. כלומר, לרמה של שלושה־ארבעה־חמישה אחוזים בשנה. ברמת האינפלציה הקיימת יש מרכיב של סיחרור עצמי – שחיקה מתמדת של תחרותיות היצוא הגורר דרישה לפיחות מצד אחד והדרישות לפריצת שכר מצד שני, תהליכים שיובילו – אם לא ימנעו – לחידוש האינפלציה. לסקטור העיסקי, ובמיוחד למייצא יש לסייע, באמצעות הפחתת מסים והורדת ריבית. ביולי 1985 הצליחו, הודות לשיתוף פעולה בין הממשלה וההסתדרות, למנוע עליית שכר על ידי הפחתת מסים והיטלים וצריך לשוב ולהשתמש במכשיר הזה גם היום, כדי לתקן שכר ברמות הנמוכות והבינוניות, בעיקר במגזר הציבורי, שפיגר ברמת השכר שלו. חשוב שהמיגזר העיסקי לא יאמץ את הסכמי השכר של הסקטור הציבורי, להוציא תיקוני שכר ברמות הנמוכות.״ סיון הנהנה משקט תעשייתי בביתו, יכול להסתמך על נסיונו: בשנה האחרונה לא עלה השכר בבנק שלא כמו בחלקים אחרים של המיגזר העיסקי.

״בחודשים האחרונים הסתמן תהליך איטי מאוד של צמיחה, גם בתוצר העיסקי, אך הוא נאכל כולו על־ידי עלייה ברמת הצריכה״. סיון תולה את האשם בהיעדר מדיניות חסכון. ״בזמנים אחרים״, הוא נזכר, ״קיבל החסכון העדפה ברורה: פטור ממסים והשתתפות הממשלה בתשואה לחוסך. קיים פער די גדול בין התשואה לחוסך והריבית למשקיע המאפשר להעלות את התשואה לחיסכון לטווח ארוך, בלי להעלות את הריבית שישלם המשקיע.״

ומי נפגע? החסכון. תופעת הירידה הדרסטית בחסכון כאחד התהליכים המדאיגים במשק משותפת לסיון וליו״ר דירקטוריון בנק הפועלים, פרופ׳ איתן ברגלס, הרואים עין בעין כמעט בכל נושא משקי. לירידת החסכון יש גורמים דמוגרפיים – הזדקנות האוכלוסיה

ההשקעות ב״כלל״ וב״רלק״ הן חלק מעסקי הבנק, תרומה לפיזור הסיכון ולרווחים. הסתלקות מהן, במחירי הפסד, לא תהיה

וגידול אוכלוסיית הפנסיונרים – וגורמים ״חד פעמיים״ – פיצוי על ״התאפקות״ מקניות בשנתיים הקודמות ורצון לנצל יבוא זול להקדמת רכישות. אך לא מעט אשמה הממשלה הפוגעת בחסכון בהצעות למיסוי מכשירי חסכון שונים ומתערה בתוכניות החסכון בבנקים. סיון חושש לפגיעה גדולה יותר בחסכון אם תעבור בכנסת חקיקה ברוח ההחלטה שקיבלה לאחרונה ועדת השרים – להוציא את הייעוץ במניות, באגרות חוב קונצרניות ובקרנות נאמנות מהבנקים, ולהעבירה למערכת יעוץ חוץ־בנקאית.

הבנקים השקיעו בשנה האחרונה סכומי עתק והכניסו שינויים מרחיקי לכת במערך הייעוץ בנושאי ניירות ערך ברוח המלצות ועדת בייסקי – הקמת מערך אינפורמציה ממוחשב ללקוח, ריכוז הייעוץ בסניפים מתמחים, הכשרה מיוחדת ליועצים, גיבוש כללים המבטיחים ייעוץ בלתי תלוי ונאמנות הייעוץ ללקוח בלבד ומינוי דירקטורים חיצונים בוועדת ההשקעה של קרנות הנאמנות. בנק ישראל היה עד להערכות הזו אך לא נחפז לגבש עמדה. ערב החלטת ועדת השרים איחדו הבנקים מאמצים לשכנע את השרים שניגודי האינטרסים בבנקים קטנים מאשר במוסדות האחרים, וכי גם טובת הלקוח נשמרת בהם טוב יותר, ועל כן מוטב להשאיר את ייעוץ ההשקעות בבנקים. כשנודעה החלטת השרים היה סיון הראשון להביע תדהמתו ועמדה: ״השירות יהפוך לפריבילגיה של המשקיעים הגדולים במרכז הארץ״. יו״ר בנק דיסקונט, יוסף צ׳הנובר הצטרף לביקורת. מנכ״ל בנק לאומי, בינו צדיק עשה תפנית מהירה.

סיון חולק על בנק ישראל גם לגבי הנחיית הפיקוח לצאת מהשקעות לא־בנקאיות. בהשקעות ב״כלל״ וב״רלק״, למשל, הוא רואה חלק מעסקי הבנק התורמים בצורה סבירה לרווחים ולפיזור הסיכון ואינו מתכוון להסתלק מהם במחירי הפסד.

דעה שונה משל בנק ישראל יש גם לגבי הגודל האופטימלי של המערכת. בנק הפועלים ערך השוואות בינלאומיות והכין מודל שממנו עולה כי מערכת הבנקאות בישראל, המהווה 4.5 אחוזים בתוצר המקומי, אינה ״גדולה מדי״ על המשק כפי שטוענים בבנק המרכזי. השוואת מספר הסניפים ומספר עובדי הבנקים למספר התושבים בישראל ובארצות אחרות, אינה מצביעה על עודף תשומות בבנקאות בישראל. למסקנות דומות הגיע גם פרופ׳ אמיר ברנע במחקר משלו.

למרות זאת סגר בנק הפועלים בשנה האחרונה 25 סניפים, הבנק היחיד שעשה כן השנה, וצמצם מספר העובדים בכמה מאות. מסוף 1983 קיצץ הבנק את מספר עובדיו משיא של 10,000 ל־8,400 היום וסגר סניפים בארץ ובחו״ל. עמירם סיון טוען כי בנק הפועלים הוא היעיל במערכת ועולה ביעילותו בעשרות אחוזים על שאר המערכת, ולפי כל קריטריון: מספר חשבונות לעובד בנק, מספר חשבונות לסניף ומספר עובדים לסניף. אין זאת אומרת שאין מקום להמשיך ולהתייעל, ואולם האחריות לכך היא של המנהל האחראי בפני בעלי המניות, ומה שיקבע את מהלכיו הם שיקולי רווחיות ולא ״מכסות התייעלות״ שיכתיב לו בנק ישראל. מדיניות סגירת הסניפים התבססה על שיקולי ריווחיות אך גם השיקול החברתי שיחק תפקיד. כך לא נסגר הסניף בטבריה עילית כיון שהוא משרת אוכלוסיה קשת יום והוא הבנק היחיד בשכונה המרוחקת אף ששיקולי ריווחיות היו מכתיבים סגירתו.

גם בתחומי הפעילות הבנקאית מבקש סיון יותר חופש פעולה. עד לחודשים האחרונים התווכחו עם ויקטור מדינה, מנהל המחלקה המוניטרית הפורש, שהתעקש על ריבית גבוהה ו״צייתנות״ של הבנקים לבנק ישראל באשר לגובה הריבית. היום שורר מצב חדש שעוד אינו בהיר. בנק ישראל הכריז על מדיניות ליברלית, אך ברמת הפעלתה לא ברור אם הכוונות הטובות יולידו ״מעשים טובים״ – פחות התערבות ויותר מרחב תחרות בין הבנקים. ״שורש הרע״, לדעת סיון, ״הוא שבנק ישראל משתמש בשיעורי הנזילות כמכשיר מדיניות מוניטרית במקום להתייחס אליהם כמכשיר להבטחת יציבות בנקאית, ממנה עולה חובת נזילות נמוכה בהרבה, שתאפשר לבנקים להשתמש בפקדונות למתן אשראי ולהוזיל את מחיר הכסף. הפתיחות החדשה בבנק ישראל מעוררת תקוה. כך למשל איפשרה פתיחות בזו שימוש בעודפי כספים לזמן קצר עם גיבוי של בנקים בעולם למתן הלוואות לזמן בינוני במחיר נמוך בהרבה מאשר היה נדרש בהסדרים הרגילים.

בבואה של המשק. התוצאות העסקיות של הבנקים בשנה החולפת היו הגרועות שהשיגו בשנים האחרונות. ריווחי בנק הפועלים, 25 מיליון שקל, היו הגבוהים במערכת אף כי רחוקים מלבבב. תוצאות הרבעון הראשון של 1987, רווח של 30 מיליון שקל יותר מהרווח בכל השנה שעברה, היו גם הם הטובות במערכת. עמירם סיון אינו מוכן להצביע על תפנית בריווחיות: ״המערכת הבנקאית״ היא בבואה של המשק. התוצאות העיסקיות שלה מושפעות מרמת הפעילות במשק, מיציבות ומריווחיות הסקטור העסקי, מקצב הצמיחה ומרמת ההשקעות. הגורם המרכזי לריווחיות הנמוכה של הבנקים בשנה האחרונה היה הפרשות עתק לחובות מסופקים. הבנקים נדרשו למחול ריבית כדי להציל חברות כושלות, ושילמו את מחיר פשיטת הרגל של עסקים. קשיים אלו ימשיכו להשתקף בתוצאות הבנקים גם השנה.

בצל הבנקאיות. פדיון המניות הבנקאיות על ידי הממשלה הצפוי בקרוב מעורר את השאלה כיצד תנהג הממשלה בנכסים שיפלו לידיה. חברת העובדים מחזיקה במניות המייסדים המעניקות לה זכות למנות מחצית הדירקטורים. הרעיון שהממשלה תפקיע בחקיקה זכויות הבעלים, מנוגדת לתפיסת מדינת חוק, וגם אינה מעשית מהבחינה הפוליטית. שינוי המצב הקיים אפשרי רק על ידי משא ומתן עם הבעלים. איזה הסדר יהיה מקובל על חברת העובדים? סיון שומר על שתיקה. שאלה זו יש להפנות לקיסר.

מגבית, סוכנות, תקציבים, מאבקי־כוח (ב׳) / יקיר צור

בעולם קוראים לזה שנור ישראלי

הצורך להחזיק משרדים נפרדים ולהעסיק עובדים בשכר מייקר את ההוצאות על גיוס התרומות. העלות עשויה להגיע ל־30 עד 50 סנט לדולר. המגבית המאוחדת הפועלת כארגון קהילתי וולונטארי מוציאה כ־5 עד 6 סנט לכל דולר

לפני כמה שנים התארח נפתלי לביא לארוחת ערב בביתו של מכר יהודי בארה״ב. במהלך הערב הציג בפניו בעל הבית קבלה שקיבל עבור תרומה למוסד פסוודו־אקדמי בישראל. על הקבלה צויין שם המוסד, מספר תיבת דואר וטלפון. לבקשתו של התורם בדק לביא, בחזרו ארצה, את הפרטים שהופיעו על הקבלה. חקירה קצרה העלתה שמוסד כזה אינו קיים כלל וכי התורם התמים הולך שולל בידי נוכל מתולה.

תופעה כזו היא אומנם קיצונית ביותר אבל המרחק ממנה לתופעות אבסורדיות אחרות המאפיינות את המתרחש בתחום זה אינו גדול, אומר נפתלי לביא המכהן כיום כמנכ״ל המגבית היהודית המאוחדת בישראל. ״יש משהו מאוד לא מכובד בתופעת ההתרמות הפרטיזניות שנעשתה מכת מדינה. לא מדובר בגוף אחד או בשניים אלא בעשרות. לא רק טדי או צ׳יץ׳ או מכון ויצמן: כל מיני ארגונים ומוסדות מישראל פונים לתורמים מחו״ל באופן אישי או באמצעות מתווכים, מגיעים אל דלת ביתם או אורבים להם, באולמות הכניסה של בתי־המלון בישראל״.

יותר מ־150 מוסדות וארגונים ישראלים פועלים כיום לגייס תרומות בקרב יהדות התפוצות, נפתלי לביא מעריך כי בארה״ב בלבד תורמת הקהילה היהודית, נוסף לכספי המגבית המאוחדת – מקור המימון העיקרי של הסוכנות היהודית – כ־350 מיליון דולר בשנה תרומה ישירה לכל מיני ארגונים, מוסדות ופרוייקטים בישראל. בהנחה שחלקם של הישיבות והמוסדות החרדיים בעוגה הזאת מגיע לכדי 150 מיליון דולר, נותר סכום של כ־200 מיליון דולר המתחלק בין אגודות ידידי האוניברסיטאות השונות, שוחרי המוזיאונים ובתי־החולים, מוסדות צדקה, חינוך ובריאות, ״האגודה למען החייל״, אקי״ם, אלי״ן, קרנות עירוניות, עמותות הקשורות לגופים פוליטיים ועוד. רשימת התורמים הפוטנציאליים של גופים וארגונים אלו מתבססת בחלקה הגדול על רשימות התורמים הבולטים למגבית המאוחדת. כך קורה שתורם, שעד לא מכבר נדרש לתרום פעם בשנה ל״מגבית״, נאלץ לבוא היום במגע עם עשרות שתדלנים: נציגי המוסדות והארגונים הישראלים. הצורך להחזיק משרדים נפרדים ולהעסיק עובדים בשכר מייקר את ההוצאות על גיוס התרומות – העלות עשויה להגיע ל־30 עד 50 סנט לדולר. לשם השוואה, לדברי נפתלי לביא, מוציאה המגבית היהודית המאוחדת, הפועלת כארגון קהילתי וולונטארי, כ־5 עד 6 סנט בלבד לכל דולר תרומה.

החלוצות בתחום המגביות הפרטיות שמטרתן לאוניברסיטאות ולמוסדות האקדמיים. כל אחת מהאוניברסיטאות הפועלות בישראל מפעילה היום רשת עצמאית של אגודות ידידי האוניברסיטה הפרושה בכל רחבי העולם היהודי. פעילותן, כמו גם פעילותם של ארגונים ישראלים אחרים, מאופיינת בחוסר תיאום ובהתנגשויות בין הארגונים המתרימים השונים וגורמת, לא אחת, איבוד העוצר שביעות רצון בקהילות היהודיות המקומיות. בארצות מסויימות החליטה הקהילה היהודית להגביל את פעילותן של המגביות הפרטיות לחודשים שבהם המגבית המאוחדת אינה פעילה. בארצות אחרות, כדרום אפריקה למשל, מותר לכל ארגון לקיים מבצעי גיוס כספים רק פעם בשלוש שנים.

על רקע הקיצוצים שעושה הממשלה בתקציבי ההשכלה הגבוהה, הולכת וגוברת תלותן של האוניברסיטאות בתרומות מחו״ל. דניאל בר־נתן, מנכ״ל האוניברסיטה העברית בירושלים והאחראי על קשרי החוץ, מודע לבעייתיות של ריבוי המגביות אבל מחזיר את הכדור לידי הממשלה והמגבית כאחד. ״מצד אחד״ הוא אומר, ״משתמשת המגבית בהשכלה הגבוהה בישראל כאמצעי לגיוס כספים ומצד שני הממשלה מקצצת בתקציבי האוניברסיטאות ודורשת מאיתנו להשלים את התקציב על־ידי תרומות. אם יצרו את צעדינו בחו״ל, אפשר יהיה לסגור את האוניברסיטאות״.

יחיאל בדרוד, סגן־נשיא אוניברסיטת תל־אביב והממונה על קשרי החוץ של האוניברסיטה מדגיש את העובדה שהאוניברסיטאות מסוגלות להציע לתורמים הזדהות ומעורבות מאוד מוחשית, בניגוד למגבית המאוחדת שהיא גוף אמורפי הפועל בעיקר על הרגשים אמוציונליים. ״איש עסקים המבקש לתרום למען עתידה של מדינת ישראל, יבחר בנושא הקרוב ללבו ויעדיף לתרום להקמת מכון מחקר מסוים במינהל עסקים. כך הוא מסייע ליצירת רמה גבוהה יותר של מערכת עיסקית וכלכלית בעתיד״, אומר בדרוד. ״התורם מקבל הרגשה של שותפות בעיצוב מדיניות, בטיפוחה של האוניברסיטה ובקביעת מדיניות באשר לעתידה של ההשכלה הגבוהה בישראל״.

אוניברסיטת תל־אביב מגייסת מדי שנה בחו״ל תרומות בסך 18 מיליון דולר. סכום נוסף של כ־7 מיליון דולר מתקבל כפרי שנתי מקרנות תמידיות של האוניברסיטה בשווי 90 מיליון דולר. בדרוד מעריך כי העלות הממוצעת של גביית התרומות בחו״ל מגיע לכ־10 סנט לדולר בממוצע. האוניברסיטה העברית בירושלים מגייסת מדי שנה כ־30 מיליון דולר. סכום זה כולל תרומות כלליות, פירות של קרנות תמידיות ותרומות מיועדות

״תופעת ההתרמות הפרטיזניות נעשתה מכת מדינה. לא רק טדי, צ׳יץ׳ או מכון ויצמן; עשרות שתדלנים מגיעים לבתיהם של התורמים או אורבים להם באולמות הכניסה של בתי־המלון בישראל״

לפרוייקטים שונים. עלות הגביה משתנה מ־9 אחוזים בקנדה ל־14 אחוז בארה״ב.

ביקורת על דפוסי הפילנטרופיה הפרטניים שגיבשו האוניברסיטאות משמיע ד״ר אריק כרמון, ראש המכון לקביעת מדיניות ביחסי ישראל והתפוצות. המציאות הזאת מחייבת את נשיאי האוניברסיטאות, עליהם מוטל לקבוע מדיניות אקדמית, לעסוק ביחסי ציבור, בהתרמה ובמתן כיבודים – תפקידים שיש עמם לעיתים השפלה, אומר כרמון הרואה בתופעת המגביות העצמאיות סכנה של חזרה לשיטת החלוקה שתביא אסון לדמוקרטיה הישראלית. כרמון מציע לבטל את ארגוני ההתרמה הקטנים והבלתי יעילים ולחזור למאמץ מאורגן על בסיס סדרי עדיפויות לאומיים. ״במקום הארגונים של שוחרי וידידי האוניברסיטאות אפשר להקים קרן מרכזית להשכלה הגבוהה שתאפשר לעם היהודי להתגייס להצלת ההשכלה הגבוהה בישראל״, אומר כרמון. אך הרעיון של חזרה לשיטת גביה ותקצוב מרכזיים, שהועלה בעבר בצורה זו או אחרת, אינו מלהיב את אנשי האוניברסיטאות. הרעיון, לטענתם, נבחן והתברר שאיחוד המגביות יגרע מסך כל התרומות וכי הסכום שיאסף בקרן כזו יהיה נמוך מסך כל התרומות הנאספות היום בנפרד.

כיצד משפיע פעולתן של מגביות פרטיות אלו על המגבית המסורתית? ד״ר שמעון רביד, לשעבר מנכ״ל מחלקת הכספים של הסוכנות היהודית, אומר כי בארה״ב לא נגרם עד כה למגבית נזק ממשי כתוצאה מפעילותן של המגביות הפרטיות. לעומת זאת, בארצות בהן פועלת קרן־היסוד – אירופה, דרום אפריקה ודרום אמריקה – מורגשת ירידה משמעותית בהכנסות המגבית. הנתונים שבידי היו״ר העולמי של קרן־היסוד, ד״ר אברהם אביחי, המצביעים על ירידה בהכנסות קרן־היסוד בין השנים 1983־1986 מאשרים טענה זו. בשנה האחרונה השתנתה, לדברי ד״ר אביחי, מגמת הירידה ונרשם גידול ריאלי של כ־8 אחוזים לעומת השנה שקדמה לה.

הסיבות להענות למגביות הפרטיות על חשבון המגבית המסורתית הן שונות. רביד מבחין בין העולם היהודי הלא־אמריקאי, שבו הפניה למגביות הקטנות נובעת מרצון התורם לראות את שמו או את שם יקירו על שלט קטן בבי״ח או באוניברסיטה, לבין יהדות ארה״ב העומדת על מעורבות גדולה יותר בקביעת המטרות ובאופן הוצאת הכספים. ״אי־ההענות לדרישה האמריקאית למעורבות מסוג זה תהיה כרוכה בהשלכה חמורה ביותר מבחינה כספית על פעולות ׳המגבית׳ בישראל. אם הסוכנות היהודית לא תשכיל למצוא את השיטה לערב את נציגי הקהילות מבלי לאבד את יכולת התקצוב המרכזי על בסיס עדיפויות לאומיות, תגדל המגמה הפרטנית בהכוונת התרומות״, טוען רביד. ״אם לא נשכיל לשנות את דרך פעולתה של הסוכנות מוטב שנקים סוכנות ב׳ במקום להוסיף ולהחזיק ב־250 משרדים שכל אחד מהם עוסק במיליונים בודדים״.

השלט על הקיר

שמונה דרגות של צדקה קבע הרמב״ם העליונה שבהן היא ״מתן בסתר״, אין מקבל התרומה יודע מי סייע בידו וזהותו של הנדיב נותרת באלמוניותה. המגבית היהודית המסורתית פועלת לפי העקרון של ״מתן בסתר״. התורם נותן את כספו לקופה המרכזית כמס מרצון וסיפוקו, בעולם הזה, נובע מהיותו שותף למאמץ מרוכז למען ישראל. בשנים האחרונות יותר ויותר תורמים אינם מסתפקים בעולם הבא ומבקשים לבוא על שכרם בעולם הזה. קתדרה באוניברסיטה, מכון על־שם בבית־החולים או שלט בולט במתנ״ס המקומי מדברים אל ליבו של התורם ומאפשרים לו מעורבות והזדהות עם הנעשה בישראל יותר מאשר תעודת ההוקרה של המגבית היהודית המאוחדת.

האם רצוי לאפשר גם לתורם במסגרת ״המגבית היהודית המאוחדת״ וקרן־היסוד להנציח את שמו לדורות הבאים? שאלה זו ניצבת מזה זמן במוקד הוויכוח הפנימי במגבית. אחת ההצעות שהועלו היתה ליצור מעין מסדר ״אבירים״ של קרן־היסוד אשר בו יחוברו התורמים הגדולים מכל תפוצות ישראל. כך, נוסף על שכרם בעולם הבא, יזכו גם לכבוד בעולם הזה.

במסגרת המלחמה על ליבו וכיסו של התורם יוזמת באחרונה קרן־היסוד קשרים ישירים בין תורמיה לפרוייקטים יוקרתיים בישראל. כספים רבים מועברים כ״כספים מיועדים״ למתנ״סים, אולמות, ספורט, מוסדות חינוך וכדומה. לפני כחודש הודיעה הנהלת קרן־היסוד על תרומה ״מיועדת״ בסך 15 מיליון דולר לפרוייקט שיקום מרכז ירושלים. מנדל קפלן, הנציב הבכיר של דרום אפריקה, יחד נציגי קנדה ונציגים אחרים בקרן־היסוד יצרו קשר ישיר עם ראש עיריית ירושלים, טדי קולק והחליטו על השתתפות בפרוייקט. הסוכנות היהודית, שלא היתה שותפה לרעיון, הועמדה בפני עובדה מוגמרת.

אלוף דני יתום. מהיום ראש אג"ת/טלי זליגר

עד הסוף או בכלל לא

אלוף יתום. שלמות, יש דבר כזה

בוויכוח על מידת היעילות הנודעת לקשיחות, יתום הוא סמן ימני

קצין לא ישן שני לילות. היה עסוק בהכנת תרגיל או בביצועו. ביום השלישי הוא מוזמן, על־פי התכנית, למשרדו של מפקד האוגדה להציג בפניו תכנונים. עייף ומרוט־עיניים הוא פורש מפה על קיר ומבקש להתחיל ולגמור עם המטלה המעיקה הזאת. הליאות הכבדה מטשטשת את ערנותו והקהתה אותה ועל כן גדולה שבעתיים התדהמה בפניו כשמפקד האוגדה משלח אותו מעל פניו.

את העבודה יש להשלים ולבוא שוב, מוכנים. המנג'טים, קצין, המנג'טים חסרים בשולי המפה עמוסת השרטוטים והקווים – ראה מפקדו. הקצין, נקרא לו איקס; מפקד האוגדה נקרא לו בשמו – דני יתום. מהיום האלוף דני יתום, ראש אגף התכנון במטה הכללי.

ההיה או המצא הסיפור הזה? גם אם רק משל היה, אין טוב ממנו להמחיש את האיש, ואת המיתוס האופף אותו. ויש לו למיתוס הזה, על־פי עשרות סיפורים הנופלים לידי המחפש כפרי בשל, על מה להסתמך. נראה כי פורום המטה הכללי כאמץ היום אל חיקו מפקד מסידרה שכבר יצאה מפסי הייצור. זה אולי הדבר המתמיא ביותר שאפשר להגיד על דני יתום, לפני שיורדים לפרטים. וזה גם מה שמחזיקים נגדו כשלא רוצים לפרגן לו.

"דני הוא אנטיקה", יאמרו קצינים שעברו תחת פיקודו, "הוא אוזר חזוג אחר".

בן 42, יליד נתניה, אב לחמישה בנים, ממשפחה בטחוניסטית, מישהו הגדיר "משפחה בתאקי", בהכרה, באידאולוגיה וגם בביצוע. דני ואחיו מתועלים לעשיה הבטחונית מגיוס החובה. יחידה מובחרת, עיטורי עוז, אדרנלין מואץ לנוכח הרפתקאות, אבל בעיקר אל מול פני החובה. תחושת אחריות כבדה. כמעט מוטב לומר "סליחות". אחות של דני אמרה בתבונת "אלה הם חייך" שעשו לו כשנגמר תפקיד באוגדה, שדני גנב למשפחה את השכל. לפני הגיוס רצה ללכת לעתודה אקדמאית ללמוד רפואה. מוח מתמטי, מאורגן מאד, ממוקד מאד, קשוח ולא מוותר. כשהתקשתה האחות בפתרון תרגיל בחשבון לבית ספר, ביקשה מדני שיפתור לה. דני לא הסכים. שתפתור לבד. אחרי שעות של מאמץ ואחרי בכי, התרצה. הוא יפתור לה את התרגיל, אבל בשולי מחברת שיעורי הבית היא תכתוב שאת התרגיל פתר בשבילה אחיה. אין הנחות. גם לא לשרוכים. בעיקר לא לעצמו.

נראה קצת כמו קצין פרוסי: עם שיער כהיר קצוץ מאד־מאד בפוני ישר, גבוה על המגפה.

אחרי שעות של בכי התרצה. הוא פתר לאחותו את התרגיל, אבל דריש, שבשולי מחברת החשבון תרשום שאחיה פתר אותו, ולא היא

מכוסות, גבוה, מוצק, מודע מאד לעצמו. בלי ויתורים, בהתאם להכרה ולהבנה שמנעה אותו, על סמך אידאולוגיה של דיוק, פשטות ושיכלול. ספרטני, אומרים עליו, מתחפש במעט. אולי קצת מתנגדר בזה. עושה מזה דגל. רץ קילומטרים כל ערב, אוכל רק מזון בריא, מזמין בלי שום רגשי נחיתות באנגלית לא משובשת חביתת עין מטוגנת משני הצדדים כמו בבית, במסעדה של מלון מפואר בניו־יורק, מכיר בכוח של עצמו. כנראה גם לא מתחנף. הרבה מאד מפקודיו, כאלה שעלה הורה, להוסיף מנג'טים למפות, לספר נוהגי דיוק כשאמרו. להורה לשירה מקולה שהוא הכין, שהם גם לבן ברבב או עלו רק במעט על המהירות. המהירות ורשיונם נשלל עליהן, או שלא יבא הביתה אחרי שבועות כי לא ביצעו במלוא הדיקנות במושגי יתום את המטלות, כל אלה לא יכולים לאהוב אותו. והם זוכרים אותו בירגזה, שלא לומר בפחד, לאו דווקא בחיבה.

כלל לא בטוח שדני יתום הוא הדגם האידאלי של מפקד. בוויכוח על מידת היעילות שנודעת לקשיחות, יתום הוא סמן ימני. ייתכנו רבים שיגידו שהקשיחות של דני יתום, המנוגנות שלו, העקשנות, אינם יוצרים דמות של מנהיג שאפשר להזדהות איתו, דגם של מפקד כמובן המתנך של המוקש. הוא נראה מעבר־לאנושי לאנשים מן השורה ועל כן מחוץ לכל קטגוריה.

"אתה מרגיש חוט פלדה שעובר בנשמה שלך", אומר עליו קצין, "ישר וחזק. על גבול הבלתי־אנושי. בן אדם שאתה לא מוצא בו מגוש. עם יושר ואומץ אבסולוטיים". רוב בני האדם נקיים באי־נחת בכסאותיהם למראה מצפונם החי והפועל בתוכם. אחרים יאמרו שלשלמות אין בכלל, וגם לא אצל דני יתום. לא בביצוע, אפילו לא בכוונות. ממתי לא קטן, עם רקוד של שובב בימי בית הספר – למרות שבגר או, יודעים חבריו לטעון בכבכ לאחור – ירדו שיחיה גורל, עם תולשות אנושיות שהבולטת מכולם היא "מרובעות". ענין המרובעות של דני יתום מקשיה את מידת הגמישות או רקות התבונה שהוא נחשר בשבלנו. אלה נדרשות גם אצל מי שהוא חכם, משכיל – עם תואר ראשון בפיסיקה מתמטיקה ומדעי המחשב והתחלה של תואר שני במינהל עסקים, ומבוכם מאד מבחינה צבאית עם רקורד מגוון ביותר – מהיחידה המובחרת בה עשה כמעט תשע שנים ובכל פעם חותם רק עוד קצת

"אתה מרגיש חוט פלדה שעובר בנשמה שלך", אומר עליו קצין, "ישר וחזק. על גבול הבלתי־אנושי. בן־אדם עם יושר ואומץ אבסולוטיים"

ובסוף נשאר לקריירה, דרך הסבה מרוקיסת לשריון ותפקידי מ"פ ומג"ד בטנקים, לפני ובמהלך מלחמת יום הכיפורים, בחטיבה של רן שמרון ואחר־כך של אהוד ברק, מפקד חטיבת טנקים, אחראי על תורת חיל השריון, קצין ישראלי ראשון שישב שנה ביחידת הניסויים המרכזית של צבא היבשה האמריקאי, ראש יחידת המחקר והפיתוח של צה"ל ומזכיר צבאי של שר הבטחון משה ארנס בכל תקופת כהונתו ועוד תשעה חודשים אצל השר רבין עד שביקש ללכת להיות מפקד אוגדה סדירה, לממש את יעודו, את הגדרתו את עצמו כ"מפקד ביחידות השדה".

מאוד אמביציוזי דני יתום ואמביציה איננה מלה גסה. ודני יתום, איש לא מוכן לטעון אחרת, לא דרך על גוויות. בתפקידו כמזכיר צבאי של שר הבטחון עבר מסלול מכשולים דיוויד מעל שדות מוקשים מכל הסוגים. תפקיד מפתח מורכב במיוחד, שבו כנביא הרמטכ"ל ומפקד שלו, עובד עם האחראי על הרמטכ"ל – השר – מתווך, מעביר אינפורמציות, מקשר בין צה"ל לאחרה שבראש הפירמידה שלו, צובר עוצמה רבה וכוח ועלול להסתחרר. היו שלא אהבו את האופן שבו יתום בחר להגיד במקום, בזמן ובהקשר שנראו לו מידיים, את מה שחשב ברזינים עם צה"ל, לעיתים עם בכירים ממנו. יתום לא שכח שתפקידו לערכן את השר, להיות נאמן לו, להוכיל אותו בנבכי המתלהלות הזאת שמשה ארנס – יותר משרי בטחון אחרים – לא הבין בה הרבה, גם כשזה לא נעם לאוזנים של קצינים בחורה. הוא יכול היה לדבר עם השר אחר־כך, בכל שעה שיבחר בה, בשעות הרבות והאינטימיות מאד שמבלה מזכיר צבאי עם השר שלו. אבל יתום בחר לדבר ישר ועכשיו. למרות זאת הצליח לעבור בשלום ולגשר היטב בין שני קצות המסדרון בבניין משרד הבטחון, שם יושבים השר והרמטכ"ל כשהפרוזדור הרבה בעיות מפרידים ביניהם.

דני יתום עשה במשרד הבטחון סטאז'. הבריק גם את האנגלית, בנסיעות ובמגעים עם האמריקאים ואחרים, מידק את הבנתו בקשת רחבה של נושאים שמכילא התעניין בהם ("אתה הבעיות שהוא חושב שהוא מבין ממש בכל דבר ועושה הכל הכי טוב", רטן מישהו, "גם אם זה לכיים עצות או משהו שהוא באמת לא מבין בו כלום"), התפתח לרוחב ולעומק. השנים, כנראה, לא ריככו את הקשיחות שלו, את הדרישות הגבוהות שלו מעצמו ומאחרים, את הדייקנות. באגף התכנון הם יהיו לו לעזר. את הפוליטיקה של המטה הכללי מכיר ה"מפקד ביחידות השדה" דני יתום היטב מהשנים במשרד הבטחון. לא צריך לדאוג. דני יתום הוא כנראה מפקד מן אמר אבל הוא בהחלט לא אוטיסט או מנותק מהכאן והעכשיו. מאחורי כל הקשיחות האלה מסתתרות התמצאות גדולה. האג"ת, אומרים מכריו, זה בדיוק בשבילו. עכבה, כשהוא מפקד אוגדה בא אליו קצין וביקש להלין על קיפוח בחלוקת רכב. יתום אמר לו: "אני לא נכנס לזה בשביל לעשות לך אני מוכרח להיכנס לכל הנושא, לעשות מחקר מקיף ולזה אין לי זמן עכשיו". או עד הסוף, או בכלל לא.

בין "ככל העמים" ל"אור לגויים" / אריק כרמון

בזכות האי־נורמליות

בקשת "הנורמליות" באה לגונן על מצוקתו של מי שנעדר קשר אורגני־ביוגרפי אל עברו

בקשת ה"נורמליות" היא אחד הביטויים הנוקבים למשבר הזהות של הישראלי. בקשה זו, כשהיא מובעת במושגים של הביצת זכרות (א.ב. יהושע בזכות הנורמליות, הוצאת שוקן ת"א 1980, כאשר היא בתגעית (שם) ביסוד הבחירה בהיסטוריה של העם היהודי ("אור לגויים") ובהתייחסות אל היסוד הזה כביטוי ל"אי־נורמליות" בבבכו של העם היהודי, ומעל לכל: משקה שהיא מתכוונת לנכח הגדרה חדשה של היהודי, היא הופכת להיות בקשה חריגה. וזהי בקשה חריגה לעשות בכלל מגמותיה של ההיסטוריה היהודית ובתוך חריג היא משקפת את מצוקה בבקליה. והמצוקה הזאת, לאו דווקא הבקשה החריגה, היא הטענה ליבה ובירור.

ואמנם, "דור אחד אחר" אחרי השואה, אחרי היעלבות ערש התרבות היהודית בארצות המזרח, אחרי הקמת המדינה – ההגדרה העצמית של היהודי הישראלי היא אבן קשה.

בישראל של שנות ה־80, כמה וכמה "סבכות דוריות" (של בני הארץ) נעדרות שורשים היונקים מן העבר והן גם נטולות אוריינטציה לעתיד. קשר סלהם – של מי שעברו את תהליך ההיברות לאחר הקמת המדינה והשואה – אל העבר מאופיין ראשית, על־ידי שלילת הגולה: הקשר אל האתבול הסוזר על פני רצף הזמן היהודי – מוכחש, בדעת, הבחיקה רעיונית שהונחלה ע"י האבות המייסדים: ושנית, השואה חיסלה את הקשר הזה מן הבחינה הפיסית.

על רקע זה בקשת ה"נורמליות" הוספת התבוננות טראומטית של בן הארץ בעברו, התבוננות מן הסוג הנובע מחסרון או מן ההעדר. במילים אחרות, הבקשה ל"נורמליות" באה לגונן על מצוקתו של מי שנעדר קשר אורגני־ביוגרפי אל עברו. והעבר ממשיך להיות מוכחש על פי צווים רעיוניים שהשתברו בתודעתו, לברות השינויים המפליגים שהתחוללו בהוויה ההיסטורית.

בתודעה הישראלית הקולקטיבית התחזקו בעשורי השנים האחרונות מוטיבים של חורבן, כוות, שכול ועמם סימנים של מרטירולוגיה. אלה הקהו את האוריינטציה לעתיד שבמציאות לא־משברית היתה, יש להניח, שואבת מן האופטימיות והתקוה הבטחון העצמי. מוטיבים וסימנים אלה, שלא התקיימו בעצמה כזאת בתקופת היישוב, הם תוצרים בלתי נמנעים של התמודדות רצופה עם הגלויים הקשים של הקיום הפיסי בישראל מאז הקמת המדינה. וכשאלה חוברים אל הטראומה של השואה ולקחה – "לעולם לא עוד" – ומשקפים גם את הבקשה ל"נורמליות", הרי הם יוצרים את אקלים "ההשרדות". ההשרדות אשר כאתוס החליפה את "חברת המופת".

חברת המופת, רעיון ציוני בראשיתי, היתה תוצר של שני אידאלים נוגדים־משלימים: אידיאל "נירמול" עם היהודי ואידאל סגולת עם ישראל. בצד אחד הודגש הצורך "לנרמל" את אורחות חייו של היהודי מן הספר (המקצועי) ועד הספחות (הפוליטיים). ומן הצד השני נעשה באמץ אינטלקטואלי לתרגם את מושג הבחירה (בעל השתמעויות דתיות) לשפה חילונית, למושגים מהרתניים של תרבות ולאום. הקניים האלה – "ככל העמים" ו"אור לגויים", התחייה לנורמליות והדגשת היחוד והמתח הדיאלקטי ביניהם, היו מקור נביעתו של האתוס הישובי של "חברת מופת".

הישראלי בן הארץ, בן "תקופת המדינה", חי במציאות שהתמודדות בה על הגדרת עצמיותו הקולקטיבית היא בעלת אופי שלילי. הוא יודע נגד מה הוא: הוא נגד קנאות. הוא נגד פונדמנטאליזם, הוא נגד כפיה דתית והוא נגד שכאלנות. הוא נגד הכיבוש והוא, כמובן, גם נגד נסיונו של "הארץ" להשכידו ומובן שהוא נגד אורח חיים גלותי. לעומת זאת, המכאבים שבאמצעותם יוכל להגדיר את מה שהוא בעדו, הם דלים עד מאד. שכן, מקור נביעתם הוא הזכרון הקולקטיבי. והזכרון הקולקטיבי של הישראלי "בן תקופת המדינה" לוקה כאמור בחסר רב.

בעייתו של הישראלי להגדיר את "מה" שהוא בעדו, בשתקפת אצל מבקשי ה"נורמליות" ברצון לשנות את הגדרת היהודי "בכיוון ברור של חיזוק האלמנט הלאומי והחלשת הכוח הדתי" (יהושע, שם). העתקת המוקד בהגדרה הזאת בן היסוד הדתי אל היסוד הלאומי החל כבר בשעה שהיהודיות החלה להתמודד עם אתגרי המודרנה, וגולת הכותרת שלה מקופלת בספרי ההגות הציונית, גם באלה של הציונות הדתית. האתגר המוצב בפני הישראלי איננו שינוי ההגדרה אלא המשך יצירת תבניה. ומדובר בתכנים שנועדו להבהיר את משמעות הקיום היהודי הריבוני ופשרו – תכנים אשר מעשה יצירתם פסק.

נוסף לקשייו של הישראלי להגדיר את ה"מה" שהוא בעדו (ובכך להמשיך בעצם את מעשה היצירה התרבותית של הציונות לאחר הקמת המדינה), יש לו בעיה גם עם האופן של ה"מה". אלפיים שנות העדר אוטונומיה וריבונות פוליטית יצרו מציאות של התחלה מקו אפס ב־1948. דפוסי החיים הציבוריים־פוליטיים שההיסטוריה היהודית הנחילה למקימי המדינה לא כללו בתוכם בצורת של סדר חברתי שבו יחסי חברה־אורחשלים הם אוטונומיים. כלומר, אחד מנדבכי היסוד של תרבות פוליטית דמוקרטית לא הורש למדינת היהודים. בניית התשתית לנשיאה באחריות פוליטית כמו בניית מסורת של אוטונומיה מדינית חייבה את מה שהפסיכיאטר הגרמני מיטשרליך מכנה "עיצוב פוליטי באמצעות העבר" – תהליך של התבוננות בעבר ולא הכחשתו, תהליך שתכליתו השתתת תוואי הזהות בהוויה ריבונית על האחריות לה. על־פי מיטשרליך העדר ההזדהות עם העבר והעדר זיקה אל מסורת, יוצרים מצב שבו המשאבים ליצירת אידאות חברתיות או תרבותיות או פוליטיות אפקטיביות – מתבלים. רוצה לומר: הניתוק מן העבר, ובעצם ההתייחסות הטראומטית אליו, ניכרלה את הדמיון החברתי של בן הארץ ואת יצירתיותו.

ההיסטוריה היהודית היא בחלקה הארי רואלית: חיים במולדת המקראית ובתפוצות הגולה. ועם השניות הזו, על פניה התיאולוגיים והפוליטיים, ניסתה האידאולוגיה היהודית להתמודד ובאופנים שונים – ראיית הדואליות כזיבית, הגישה ה"בבלית", או הקקתה כחלק מן התחירה לריבונות יהודית פוליטית דומיננטית. היות הדיאספוריזם חלק מן הזכרון ההיסטורי המצטבר היא עובדה שהכחשתה עלולה לגרום לחבלה. אולם, שלא כפי שטוענים מבקשי ה"נורמליות", "בוחו הקיומי" של העם היהודי אינו נובע מהיותו דיאספורי. זוהי עובדה קיומית כלבד המציבה, אכן, אתגר בפני כל מי שמגדיר עצמו ציוני מגשים.

המגמות המחזקות את תפיסת אי־התהלות הרוחנית של התפוצות בישראל הולכות יד ביד עם חוסר המשיכה שמשדרת ישראל

במילים אחרות, הסיכוי להתנער מהקפאון והאידאונות, מציאת או מיצוי משמעות ופשר לקיום היהודי בישראל, הוא בהתמודדות עם התפוצות כנתון היסטורי. אכן, הדואליות ישראל־גולה/תפוצות היתרגמה בתולדות הרעיון הציוני למתח היצירתי שבין "ככל העמים" ו"אור לגויים".

החיפוש אחרי מוקד לנאמנות והזדהות עם תכנים בעלי ערך משותף, הבולט כל כך בהיסטוריה היהודית, אפיין את עיצובה של הזהות הקיבוצית והיחידנית. אחד המרכיבים הדומיננטיים בתהליך הזה הוא הרצף עבר־הווה־עתיד. המרכיב הזה הוא המתווה את החיפוש כאשר מן העבר המשותף בוחר היחיד יסודות ולוחנטים שבאמצעותם ומתוך שילובם בנסיבות העכשיו, התוזה את האספירציות והיעדים לעתיד. זו משמעה של ההגדרה העצמית בתורת תהליך הנמשך ברציפות.

תכני המסורת שימשו כסדן אשר על גביו חישלו "האבות המייסדים" את הרנסנס התרבותי. בשונה ממבקשי ה"נורמליות" כיום, הם יכולים היו לעשות זאת באשר שרשיהם הביוגרפיים היו נטועים בעבר ובאשר תכני המסורת שכנגדה מרדו היו, בסופו של דבר, חלק אינטגרלי מזהותם הקולקטיבית. לשון אחר, ה"דיאספוריזם" ככל שהיה מושא המרד הרעיוני, היווה חלק בלתי נפרד של הזהות. מקומו האורגני בזהות הוא אשר הפרה את יסוד הבטחון העצמי שהיה הכרחי לטיפוח דימויי "הישראלי החדש".

לישראלי דהיום, הצעיר ובן גיל הביניים, יש בעיה עם הרצף עבר־הווה־עתיד. חיבוטו כלל את "הדילוג" על אלפיים שנות היסטוריה. בתודעתו הקולקטיבית – הכאן ועתה הוא הדומיננטי. "הדילוג" הזה חבר אל השואה בתוך האירוע הטראומטי של רצח "עולם האתמול" – מושא המרידה הציונית – על חיוניותו ומשאביו והן אל אופן התייחסות אל השואה. כך אבד היסוד של תחושת הגורל, והניתוק מן הרציפות ההיסטורית נעשה מוחשי. מתוך שלילת הגולה ששילם הדור שהתחנך בישראל אחרי השואה היה היפגעות הבטחון העצמי מהגדרתי לשם תפיסת היהדות כתהליך דינאמי ולא כתופעה סטטית.

"השואה היא ביטוי לכשלון הספיריות הנוראה שלנו בקיום הנפרד, הגלותי, בין העמים" (יהושע, שם). הבריה זו ביחס לשואה מתבטאת את הסטראוטיפים של הישראלי יליד הארץ ביחס לעברו. עבור "הישראלי מתרשי" "הגולה היתה המקור לשרשרת האסונות הקשים אשר פקדו את העם" (יהושע, שם) והשואה היא כמובן האסון הנורא שבכולם. השואה נעשתה לתהום פיסית המפרידה בין הישראלי ובין המציאות ההיסטורית של עמו. בתור שכזו היא מהווה מרכיב מרכזי במשבר הזהות שבו הוא מצוי.

שלא ברצונו, ואולי כניגוד להשקפתו צריך יהושע את קולו ללקח הדומיננטי של השואה. הלקח הבולט של השואה, הקשור אל אתוס ההישרדות, הוא לקח בחינה "לא עוד"; הרצאת הגבורה, הפיסית של המעטים (הקמאים ברוך־כלל בתודעת הישראלי עם אנשי התנועות הציוניות, וכמובן התאייה לגבי כל היתר – "מדוע כצאן לטבח"), והזיכר "משואה לתקומה" אשר הפך למגמל של עם, לא למיתוס, מבהיר את האופן לפיו משמשת השואה ציוות לכוונות שההישרדות היא הדרגה, הזיכר הזה ממחיש כמו כן את התהום־הפערה בין מה שמאחורי השואה ("הגולה") מה לבין מה שמאחורי התקומה (ישראל) מצב.

מתוך העדרה של פתיחות, ביקורתית בהתבוננות כלפי האתמול נעשה הזיכר "משואה לתקומה" למעין סכר בפני התבוננות יצירתית אל המחר. מנקודת מבט זאת נעשו שנות ה־40 של המאה ה־20 ל"תפר" בהיסטוריה היהודית: המאה ה־20 בהיסטוריה היהודית נפתחה בתנופה רעיונית אינטגרטיבית כאשר שורה של השקפות עולם התוגו ביניהן על העשת. פשר ומשמעות לקיום היהודי. עתה, כשאין עוד התמודדות רעיונית, הקטורה בשאלת הפשר של קיום יהודי מודרני, עומד הפרק הזה לפני סיומו. על רקע החידוש והמהפכני שיש בריבונות פוליטית לעם היהודי בישראל, המוטיב הדומיננטי בקשר שבין ישראל והתפוצות הוא שוב ההישרדות. תבנית של ההישרדות, בליכם לא רק את הקיום לקיומה של ישראל אלא גם את ההתבוללות ו"סכנת השמידה של העם היהודי". נושאים אלה אינם בהכרח מקור להשראה ערכית־רוחנית־תרבותית.

התודעה ההיסטורית ממלאת תפקיד מרכזי בעיצוב תחושת השיוך לקולקטיב הלאומי. ועל רקע הסיעונים שנפרשו כאן כדי שהתה־יחסות הרווחת כיום של הישראלי לעברו מקפחה רוחניה, בראש וראשונה כמה שנוגע לשלילת הגולה/תפוצות ו/או הכחשתם. הקשר אל התפוצות כיום, כמו גם אל פרקי הגולה הארוכים צריך להיות חלק בלתי נפרד מקימתה מקומו ההכרחי של העבר בתודעה הישראלית.

ההתמודדות עם הדואליות ישראלי־גולה/תפוצות היא תנאי הכרחי לפיתוחו של הקוד הערכי־תרבותי עבור הדמוקרטיה היהודית בישראל. פיתוח קוד תרבותי לדמוקרטיה יהודית היא גם להכיל בתוכו את ההתייחסות למציאות ההיסטורית של פיצול ומגוון כעם היהודי. במילים אחרות, האוטונומיה הנדרשת להנשמת הרעיון הציוני הדבר העיקרי שבו – העליה – איננה יכולה להיות יותר קונפליקט אידיאולוגי כפי שטען יהושע (שם). הטענה ש"הגולה תלויה רוחנית בישראל". ש"אין הגולה יכולה לעמוד עד ברשות עצמה" היא הנחה הסטוטנה היכולה. הנחה זו תוכה לא על דרך הניתוק מן הגולה/תפוצות אלא מתוך אישוש מרכזיותה של ישראל. המגמות המחזקות את תפיסת אי־התהלות הרוחנית של התפוצות בישראל מעמיקות ומתרחבות: מגמות אלו הולכות יד ביד עם חוסר האטרקטיביות שמשדרת ישראל אחרי מלחמת לבנון, ועם סימנה של הדמוקרטיה הישראלית, במיוחד כשהיא משמתת עם גלי הקצנות הדתית.

הקשר אל התפוצות כיום, כמו גם אל פרקי הגולה הארוכים צריך להיות חלק בלתי נפרד מטיפוח מקומו ההכרחי של העבר בתודעה הישראלית

יתר על כן, העניין שסמוך לו יהושע – קונפליקט אידאולוגי – מבנה סימטריה בין היהודי הישראלי והיהודי הלא־ישראלי. הבדיל המשמעותי ביניהם הוא בחלוקת הזהות היהודית של הלא־ישראלי – זהות זו מתרוצצת תמיד בקרבו יחד עם זהותו האחרת (האמריקאית, הצרפתית, הלטינית וכו'). אצל היהודי בישראל קיימת ככוח האפשרות לזהות יהודית שלמה. עיצובה של זו על בסיס לאומי־תרבותי בשוף לשונית של משבר הזהות. השותפות עם היהודי הלא־ישראלי היא הכרח לשם ביטוס תודעתו היהודית של הישראלי ולשם הבהרת תפקידו כשורה בפרבה הפוליטי והערכי־נורמטיבי של העם היהודי. עבור היהודי הלא־ישראלי השותפות, תוך קבלת מרכזיותה של ישראל, היא תנאי הכרחי להמשך קיומו כיהודי.

טענה זו כנכפואת של מדינה־לאום היא טענה חריגה והיא מעוררת את השאלות הבאות: האם יכול המצב ההיסטורי של מדינת ישראל להיות "נורמלי"? האם תתיידתם של המבקשים לממש את "הזכות לנורמליות", כנגד היהודי במצבו ההיסטורי של העם היהודי היא כשלעצמה "נורמלית"?

השפעים לעניין הנורמליות כוחם משלי בתי אולמנה כשני פנות הרצף: המתנגדים לצורה בלשוי של "נורמליות" של העם היהודי, כלומר לאופן של הוהלת המוטיב של "ככל העמים" במגמות ריבונות פוליטית (למשל ג'ורג' שטיינר) והתעוכבים ביהודיות הכרה. הוואת רואים במיסורה הכרה (למשל, כאמור, א.ב. יהושע).

ימיה של ההתנגדות ל"נורמליזציה" הם כימיו של חלום שיבת ציון. והגוה העיקרית בבסיס המצגה הזאת היא שהגלות, בשל תנאיה היהודיים, הקנתה את הרקע היהודי האפשרית ליצירתיות יהודית בתחומי המוסר, התרבות, המדע, הספרות וההשתלמות. אנשים המתנגדים מטעמי ל"נבלות לאומיים" גישה זאת מבינים את הציונות כתנועה המנתרה את כל היצורים האנטישמיים הארוחת מושבם של היהודים. כתנועה תלותית, כך טוענים חלק מתומכיה, הציונות הישראל אינה ממלאת את מהותו הרוחני של היהדות: כתנועה שליטית היא מנוגדת לרעשיים והאוניים שהם מאד מעולם נשמת אפה של היהדות: כתנועה לאומית היא מנתקת עצמה מן המהות האוניברסאלית של היהדות: כתנועה שדורך היא מאליצת על השלום הפיסי של היהודים שקבעו מקום מושבם בקרב האומות.

בניגוד לאותם ב"אור לגויים", תופסים אנשי "ככל העמים", את הציונות הישראל כאומן היחידי של הולמת העם היהודי ממצבו הפתלוגי כאשר הסימפטום של המצב הזה מקופל בהשיבת "העם הבחיר", ולשתנו העיקרית של המציים בשני הקטבות נובעת מהתעלמותם מן ההיסטוריה. מבין שניהם נראה שמסידי "ככל העמים", עוד יותר מיריביהם, מנוהים את תפקידה של התודעה ההיסטורית בתהליך ההגדרה העצמית.

המתח הנותן בין הקטבים "ככל העמים" ו"אור לגויים" אבד במוכר את הציונות התבנית. הזיתור על התמודדות עם המתח הזה פירושו ויתור על התמודדות במישור התרבותי. מחיר הויתור על "ככל העמים" הוא התבוללות, ומחיר הויתור על "אור לגויים" הוא הכבעינות.

רעיון הבחירה נושליחות האוניברסלית טבוע בתודעה הקולקטיבית היהודית והוא חלק בלתי נפרד מקור התופעה הערכית היהודית. אל לה לישראל המודרנית לוותר עליה. רעיון "הבחירה", שהיה המקור ליצירתיות רוחנית, אינו קשור בהכרח ל"נורמליות" או ל"אי־נורמליות". במקרה של העם היהודי הוא קשור לאופי השונה של העם הזה בהשוואה לעמים אחרים. והעם היהודי איננו "יותר אבד מהאחרים".

מיקומו של העם היהודי על פני המפה הקוסמטית של ה"אחרים" שבקרבם הוא חי היה בו בבר תוצר האופן שבו הוא תצב את עצמו והאופן שבו נתפסה אחרותו ע"י ה"אחרים". אופיו השונה של העם שהיה מושא לאנטישמיות במשך הדורות משתקף גם בציפיות שהיו ממנו. שיבת ציון נועדה למסר את התנאים הפוליטיים של השוני אך לא לשנות את מהותו שכשאיה מוסרית־אוניברסלית. ב־1987, למעלה מעשר שנים לאחר הולדת הצ"ם המזהה את הציונות עם הגזענות, ביטויי האופי השונה כמושא לאנטישמיות וכאתוכיקה לציפיות הריגות הדקה מן היהודי אל מדינת ישראל.

כנגד נסיבותיה היהודיות של ההיסטוריה היהודית מוגנים סכנייה של מדינת ישראל לממש חברה יהודית דמוקרטית ביכולתה להגדיר את עצמה מתוך ועל גבי שורה של מתחים כמו האוניברסאלי־פרטיקולרי, "ככל העמים"־"אור לגויים". ויכולת זו היא בת מימוש, כאמור, רק מתוך זיקה מוחשית אל יהדות התפוצות. הסיכויים לתרגם את השאיפה הזאת מן ההלכה לשפת מעשה נראים עתה דלים ממש כפי שראשנו לפני כמאה שנים מעשייתו של הרעיון הציוני.

משא
לספרות, אמנות ועיון

סיפור מראות

מאת עמלה עינת

שמעון בלס, „הורשע", „מסדרים לספרות עברית", זמורה, ביתן; 1987; 155 עמ'.

תוך כדי תפיסה משפחתית באילת „פותר" יואב סביר, יציר הגבורה הספרותי של המספר ה„מוביל" בספרו של בלס, את בעיית המבנה העלילתי של הסיפור המתהווה עלידו – מתוך המתוך ביריעת הרומן הערומה שלה „רומן חדש שנולד מתוך רומן לא גמור. גיבור חדש קדמותו של הגיבור האחר: בפילגו של דני, בבואתו המעוותת במראה קעורה ומרוקה... נפש דומעניות קהורה בגנד נפש שאפתנית מוזהבת, שני פנים לאותו" (עמ' 56).

דני, „גיבור" ספרו של יואב סביר (שהוא עצמו, כאמור, גיבור ספרו של המספר) הוא, למעשה, לח העלילה שבתוך עלילה שממנה מורכב הספר. כו נפתחת שזירתו הסבוכה, והוא המכוון את זוויות מראותיה עד לסיפיסומו המחזיר אותנו ל„מציאות", הבשלות עלידי הבריה...

סממניו החיצוניים של „סיפור דני" הם כאלה של סיפור מתח – בן למשפחה סי"ם משכונת־התקוה, המתחנך במשך שנים כילד־חוץ בקיבוץ, עוזב אותו בתחושת התנכרות קשה ל„צדק הקיבוצי המזויף", ונכנס לעולם הפשע מתוך דחף של נקמה „עקרונית" במבנה החברתי המעוות. „הוא שודד בעל עקרונות. לא פורץ לבתים. לא מבהיל נשים וילדים... הוא פורץ לבתי עסק... חורש את הפדיון היומי באקדח שלוף... מעולם לא התאכזר לקורבנותיו. השוד הראשון היה המבחן והוא ביצע אותו בגפו, בקשיחות, ברוך־ארוך, בבטחון מלא..." (עמ' 15). כלומר מתוך הלבוש הבלשי הכביכולי מסתבר מיידית מסר חברתי: „התחלתי אז להתעניין באמת בבורסה. אנשים מתעשרים בקלות, ואמרתי: למה לא? אם אפשר לגזול את המשטר הבורגני בלי לעבוד, זאת פעולה, המטרה שלי להשיג כסף רב, להיות בלתי־תלוי באחרים, לנסוע לחו"ל, זאו להתחיל בפעולה. לנקום את תנועה שהודיע את המיסמר הארוך הזה. ליצור את מפלגת הזולכאים הברבאריים" (עמ' 24). לפנינו, איפוא, מעין רובין־הוד מודרני, שהומ־עור. רומנטיקן העוזב את אהובתו היחידה כדי שלא לסבכה בחיים הקשים שגזר על עצמו, הנתפס בסופו של דבר כחשוד בריגה שלא ביצע, ותוך ישיבתו בכלא משלים את בחינות הבגרות, נרשם לאוניברסיטה הפתוחה, ומספר את קורותיו את הרומן בגוף־ראשון באמצעות מכתב־ספר מבית־הסוהר...

אלא ש„יורש" זה של התנהגות הישראלית העכשווית, מגיע בידי יוצרו – יואב סביר – למבוי התמתמתו ממנו, עד שבאותה תופעה אילתית נוכחת, הוא „נעצר" בג ההפך לבדרמות מעוותת של עצמו ה„חוצה את הקווים" מהפשיעה הטהורה הו־נאיסטית, לשוביניזם קלריקלי רצחני, הנובע גם הוא מאותה מרירות חברתית, אלא שבעיצובו החדש הוא מביא להגשים „מעשי העיקר" ציבורי ואישי: „אני דוד המעברות. גדלתי בשכונת־התקוה. התגלגלתי בקיבוץ, השומר הצעיר". מה יכול לצאת מאדם כמוני בן כלאיים. ספר שרשים... תורת ישראל מה ידעתי על תורת ישראל? למדתי אותו: מרכסיזם, בורוכוב, מאיר יערי. התגלגלתי בצבא. שם, תפסתי מי אני ומה אני. שם היכרתי את אנשי הגוש" (עמ' 81) ומיד, כתוצאה מ„תורה" אידיאולוגית חדשה זו: „אני רוצה להבהיר משהו... אני סגן־אלוף בצה"ל, ורוב שנות השירות שלי היה עם מיעוטים. אני מכיר אותם טוב, במיוחד אלה מהשטחים... הם הנצבים, יקבלו אותך יפה... אבל את השנאה אתה רואה בעיניים שלהם... הזקן הזה הרגיז... פעם אחת, אחרי שעצרנו את הבן השני שלו, אמר לי: למה אתה לא עוצר אותי, עצור אותי! הוא דחף לי מול הפנים את שתי הידיים שלו. ירקתי לו על הידיים, הוא לא התרגש. ניגב את הידיים בגלביה שלו ואמר: אתה קיין, אתה השליט, ומלמל איזה פסוק מהקוראן. רצחתי אותו והוא נפל..." (עמ' 124). ובהמשך: „זאת המחלה שלנו. המצפון היהודי. הייתי אומר השמירות היהודית, מה יגידו בעולם" (שם) וכו' וכו' – עד לרצח ממשי של ילד כאמצעי לחץ בחקירה.

סיום סיפורו של דני – ב„אני מאמין" שלו לגבי ירושתנו הלאומית: „הדור הצעיר, זה שגדל אחרי מלחמת ששת־הימים, הוא זה הוא הראשון לשאלה, הוא פקח את עיניו והארץ כולה תחת כף רגליו. בדור הזה בגרה ההנהגה הפוליטית, היא ויתרה על חלק יקר מארץ־ישראל תמורת חזון קיקיוני של פלאח מצרי... לא עשינו די כדי למנוע את האסון... את הירושה הזאת הנחילה לנו הציונות האשכנזית... זה מכל הירושה וזה שבוחר" (עמ' 144).

הפשע האידיאליסטי, ההורס לצורך בנייה חדשה, מתחלף ברמותו של דני, באידיאליסט־פושע הבונה הרס חסר־תקוה. וכל מעשיו ודבריו של „צבר דרפני" זה, מתוים, אירים, פרקים מתוך ספר בשם „היורשים" הנכתב עלידו – באמצעות יואב סביר – הסופר הבדוי – המעוצב עלידי המספר – בספרו של שמעון בלס – „היורש"...

המסר החברתי־פוליטי שהוא גרעינו הפנימי של המבנה העלילתי, עטוף בשתי עלילות (ויותר) שעניינן הקונפליקטים הפילוסופיים בהבר מהותה של האמנות, יחסה למציאות, מקומו של היוצר בנקודת החיבור שבין המבדה והריאליה, ודרות האימפוטנציה התמידיות שלו (תרתי־משמע), ותפקידו ותפקיד יצירתו במתהווה הציבורי־החברתי.

כל אלה עולים, סיפורית, מעלילותיהם הנפרדות של המספר ה„ריאלי" והבדוי וקונבנציאלית – מהשיקוף המתמיד משיק שבין שתי העלילות מרובות הדמויות: המספר, לצד יואב סביר – גיבור ספרו, שאף־הוא סופר (ועוד־עתון לפרנסתו), גורית – גרושת המספר, ה„מקבילה" לדליה אשת יואב הזרה אמנם במחיצתו, אבל על סף גיבור תמידי. רפי – ארכיטקט־צייר, אהובה של גורית, בהקבלה לאריק ירון – אהובה של דליה. בנותיו של המספר בהקבלה לבנותיו התאומות של יואב סביר ועוד ועוד.

אשר, להתפתחות הסיפורית: גם המספר ה„ריאלי" וגם יואב סביר – „גיבור" בדיונו, עוסקים תוך כתיבת ספרם ה„נוכחי" באיסוף חומרים לרומן הבא. סביר מתלבט בפרשת חייו של בן שנפל במלחמה, המועברת אליו טיפין־טיפין על־ידי האם השכולה. ואילו המספר ה„מוביל", בונה תוך התחקות בלשית „ממשית" (בהמשך ל„סיפור המתח" של דני), את מותו וחייו של דמותו הספרותית הבאה – יורם, ותוך כך מתאהב באהובתו הלפבית של זה. מכיר את אלמנתו ואת בתה, הקשורה בקשר רומנטי עז לאלבם – צורדיסמים אלים המזכיר כמובן את עולם הפשע המדורדר של דני בגלגולו הראשון.

ומלבד כל אלה, עוד דמויות רבות אחרות, המופיעות, כל אחת בקטע הופעתה הקצר, כנצנצי איזכור נוספים לבעיות ולהתלבטויות המהותיות המצטלבות משתקפות שתי וערב – שקיפ־בתוך־שקיפ בקליידוסקופ מורכב המראות האחיד המסד שבחלקיו אלה של הספר. ברמה האישית, מתחבטות הדמויות הראשיות במעבריהן התנודדים בין שתי פאות הקיום שלהן – מציאות ומבדה, ובנסיבותיהן התורים להיעגן במציאות החיצונית, תוך מודעות כנועה לשליטתה המבילה של הבדייה, הנתונה כביכול בידיהם. ברמה הציבורית, מתרכזים לבטיהן של השתיים בתפקידה של האמנות כקטליזטור לשינויים חברתיים וכתולדה מכך – בעניינו של הסופר כאיש ציבור – ביחסו לעצמו וליצירתו:

„סופר לא יכול להתגדר בדלת אמות הספרות בלבד" אומר אריק ירון, אהובה של דליה, ליואב סביר הסופר הבדוי, הוא איש ציבור. למלה שלו יש משקל. לדעה שלו יש תהודה.

„שטויות. מליצות נבובות", השיב (סביר).

„על הסופר מוטלת אחריות"

„נכון, והוא מיישם אותה ביצירתו. זה כל מה שיש לו לתת, כל מה שיוותר ממנו אחרי מותו" (עמ' 14).

ואילו רפי, אהובה הצייר של גורית, אומר למספר: „אני עכשיו בעד אמנות מגוייסת, ולדעתי צריך להתחיל בתנועת העבודה..." (עמ' 137).

דליה, אשתו של יואב סביר, הזהיה עם אישה על קו הגיבור התמידי, כנזכר (הם חולפים האחד על־פני רעותו בדרכם לעבודתם וממנה), „נכנסת" באופן בלתי־צפוי ובלתי־רצוי למרי, להריון, כשלא ברור אם האב הוא הבעל או האהוב. ה„יורש" כמסתבר, חייב שיהיה ריאליה בשר־ודמית אפילו בתוך המבדה הגמור.

יורם, גיבורו הבדוי של המספר ה„ממשי", מתברר, לעומת־זאת, כחסר כל בסיס מציאותי, שלא „נולד" אלא כדי לכפות את עצמו על ביוזן חייו של מתברר.

מהו שבאמר אם כך בסופו של דבר?

נאמרו הדילמות חסרות הפתרון – אמנותיות, חברתיות, כלליות וספציפיות ל„כאן" ול„עכשיו" של חיינו בדרך כתיבה שבה נעגים תוכן וצורה – האחד ל„צרכי" משנהו.

„אני שואל (שאל המספר את רפי) אם יכולה להיות לאמן חוויה רגשית כשיצירתו מתבססת על רעיון בלבד".

„... למה לא? (תשובתו של רפי) הצורה כשלעצמה חוויה רגשית".

„והתוכן?"

„התוכן כפוף לצורה, וגם להיפך".

„... ולך לא קרה שניגשת לכתיבה מתוך רעיון כלשהו?" (עמ' 68)

עיקרו של „סיפור־המראות" שלפנינו, מקורו, מבנהו ועלילותיו, נעוצים אכן בלבטים רעיוניים, הבאים לידי ביטוי מאינסוף זוויות הסתכלות, ובאינסוף ניואנסים. אלא שלי חסרה היתה, במעט, ארומת החוויות התושיות־נפשיות של הדמויות, שלא די הוקדש לה, לטעמי.

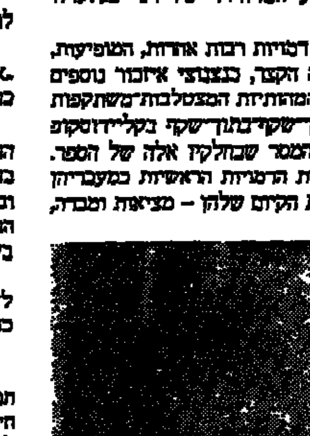

שמעון בלס

רעיה הרניק

משירי האהבות האסורות

א

האהבות המאחרות הן האהבות האסורות
יש, יש אהבות שמחות, תמיד צעירות ויפות
לאנשים בגילנו זה כבר מאחר. כבר מיתר.
הרי ראינו איך קמלות כל השושנים בגן
ואיך נושרים עלי הסתו ברחובות עירנו.
למי מתר עכשו לשחק במשחקי הילדות
היפים, התמימים בהם שחקו רבים לפנינו
כשעבים כבדים של חרף מכסים חלונותינו.
אם זה יגמר טוב, זה יגמר בעצב עיף
אבל אני יודעת מאד שזה יגמר רע
כמו כל זקן המשחק גרמדולי בלהבה
שכבתה מזמן ואין רוח שתפיח אותה.

ב

צריך היה לכתב זאת אחרת
כמו שכתוב במנזרים עתיקים
כשאור השפוך כמו סרגל בלהט הזמן
הולך ומתמעט על רצפת האבן
הקרה. מול הצלב על הקיר הלבן.

האהבות האסורות הן
האהבות האסורות שלנו.
לא ראינו איך אוזל הזמן
בשעון החול של חיינו.
לו ידענו.

לו אך יכלנו לספר זאת
במלה הלטינית המדיקת
בלי העצבועים הנגעים
של זמננו חסר הרחמים
לו ידענו.

האור האחרון כבה מזמן.
מדות החסד והרחמים
אזלו מן העולם.
האהבות נדונות לכשלון.
לו ידענו.

אסתר ראב

שלושה שירים

★

כבר פגשתיך פעם
לפני זמנים
אשר לעד
כבר אחזת בידי
במגע לא מכאן
כבר נחו עלי –
עיניך
מבין ערפלי משקפים:
דמעות ונצוק –
כבר תמר
הגוף הזה
בגדרתי
השרומי,
למען חצות
במעגלי־מזלות
גורל יחודי,
בודד.

1973

★

ספיח נעורים
פרץ לפתע
לקצה האצבעות
עת בחשתי בשער
חוה הנהדר –
זרועו נחה על חזי
כבדה ויקרה
כמטיל זהב
כמתגעגע אל זהרת –
רק מבטו תעה במרחקים
לא ידועים לי
כל תנועה הופכה
סמל
כל מלה צוללת מלאת
מאה פעמונים נפלאים
והרים שלא מזה –

לאחר מותי

בשלות ערבים,
בין כרמל ותבור:
תרחף כאן נשמתי –
בלי גוף,
בלי משקל,
תרעיף עליך
טל־חיות ורוח,
תלטף
פניך –
ברוח ערב
רגועה.

1974

(שלושה שירים מתוך הקובץ, מתוך הספר „כל שירי אסתר ראב", העומד להופיע בהוצאת זמורה ביתן. המהדיר: אהוד בן עזר).

מלים פשוטות של קדושה ותרנגול הודו

מאת חמוטל בר־יוסף

אסיה מרגולים, „קוים משפי" (שירים), הוצאת „ספריית פועלים", תשמ"ו.

מי שכותב „ואני מנסה להיזכר/בעיקר בשירה/בה התנופפו בחלקי הגוף/ – לא/לא הזכרתי ראוי לו שלא יישכח ויילפם מהדורכים הנעים המצפים אותנו בנוים של רבדי־דפוס המתחרים נואשות על תשומת־הלב הציבורית. אני מצטטת מתוך „קוים משפי" של אסיה מרגולים, ספר ראשון של משוררת לא לגמרי צעירה, שעלתה לפני חמש עשרה שנים מרוסיה, חברת קיבוץ נגבה משנת 1977 ומורה למתמטיקה בפועד החינוכי האזורי. אסיה מרגולים הוא שם בלתי־מוכר בספרות העברית, ויש לו סיכויים טובים להישאר בלתי־מוכר, לא רק בגלל העובדות הביוגרפיות הנזכרות, המרחיקות אותה ממרכז העשייה והפרסום הספרותיים, אלא משום שלמרכז הזה, שבו נקבע הירוג של הסופר בישראל, יש תרבות מחשבה ורגש המושפעת מאוד מהתקשורת ומהתת־תרבות המערבית, והתאום – יש לה אשפאטיקה (המונח של חיים גורי) הלומה, פסיפס פרגמנטרי של חומרי מציאות עכשווית „מלוכלכת" ואלימה, המוגש בטון מיאוש־פנומנ עד מגוף – והו יצוג המציאות הטיפוסי, שיתמוג ללא קשר בבינימה של מערכת ההתקבלות וההוויה, ולא לשכות להראות כמה המציאות החברתית־פוליטית היא מגעילה. זוהי תרבות מחשבה ורגש של נוער מתבגר מתברת שפע, שקיבלה בעזרת הפרסומת וכלי התקשורת, מעמד של „רוח הזמן".

אני מרשה לעצמי לפקפק במהימנות של התרבות הזו כמייצגת את העולם הרוחני ואת הצרכים הנפשיים והאמתיים העמוקים של האדם הישראלי. אבל הבעיה אין לשכוח, שיש גם קהל קוראים רחב שאיננו שותף לתרבות הנוער הזו, והוא זקוק לאמנות בעלת איכויות אחרות, פחות רעשניות ויותר בגרות. אמנות מסוג זה קיימת, והיא תמשיך להימצא בשוליים עד שיתמלא מיסמר ההתקבלות.

למשל, על המוות אסיה מרגולים כותבת שיר בעבירת רעננה, בתנופה מחשבתית ומתוך ידיעה מדויקת ומפוכחת של המציאות, שיר שהוא כמו תשובה של אדם מבוגר וחכם לשאלה של ילד. אותה לא מפחד מהמוות:

הירבה לפני שמת האדם
מתים
ויחלם השני
דומא עם רוסאים
רובין תוך עם המבחרים שלו
הם כבר לא לזבים ולא לבריכה.
אפילו איים ירוקים ותמפיסיה
באוקיינוס השקט
במוקים מן העולם
בלא היו.
יבשות ומדינות שלמות
מתמסמסות
עד עם זה.
כמו בשכב ששוע.
העולם המתמסמם עד המקף
אמשר לקחת לשם
לכן ליסוד אלגברה חשוב לכל הישות.
הירבה לפני שמת האדם
רגליו למגורת קבר של
התהלכה האחרונה
וידיו למגלות להתבטל
הרבה לפני
שכיבתנו השקטה.

שיר רחוק מאוד מנאיביות; עם הערה הנאמרת גם בהומור וגם ברצינות: „לכן ליסוד אלגברה חשוב לכל הדעות". שיר שיש בו גם משהו „מטאפיסי" (העולם המצטמצם עד הסוף) וגם הבנה פסיכולוגית מכוונה של הזוהות התורתי על־החיים של האדם לפני המוות. מה שנראה תחילה כהצטמצמות ביחסית של המוות הפרטי לעומת אירועים היסטוריים וקטסטרופות גיאוגרפיות מתברר בהמשך גם כחלק מתהליך רוחני העובר על האדם לקראת מותו ומכין אותו למעבר מהחיים למוות.

התמונה השירית של אסיה מרגולים מצרפת יחד אסוציאציות נשיות אינטימיות עם טכנולוגיה ומתמטיקה, צירוף המבטא בצורה אותנטית ורעננה את תרבות־המחשבה הרגש של האשה המודרנית. היא כותבת, למשל: „קולות הכאב / אין הם יודעים / להתפרק / כמו שהרחם / אחרי לידה / יודע / בשעת שמחה / ובשעת הצער / שמלים להם / סולמות אזעקה גבוהים / מקפלים / כאילו מכשיר מכאני חלוד / אשר לבי / צריך לשמנו / ולבדוק / מדי פעם".

מצויים את התמצלותי, כמה שירים המעידים על יכולת גדילה של אספנות התוילת חסות, תום, אמיצה ולא־סנטימנטלית, אל נפש־החולה, ומבנה שלא הרבה משוררים מצליחים לה. היא מתארת את אימה הזקנה בשנתה: „חלומות רכים נפסקו לה / בשתים ובשלוש בלילות הרוקים / עם הסנים / הם הפכו כבראה לשרף רביק וריחני / נקרש פה ושם לעבבר / נוטף לפעמים / ומרפא. / הוא עוצם לה עינים עכשיו / אמי ישנה. / צריך לקום מהר / צריך לבוא לשם / צריך למדוד לו חום / צריך לקום עכשיו / צריך".

משהו שקורה בשיעור שבין מורה לתלמיד: „הקשבתי לתוכי הנוגה / בשקט של דיבורים בלי הפסקה / עד ההפסקה הגדולה / כל העינים אלי בבקשה / – לא/רק עיניך / אני שומעת אותך בתוכי / בעורק השני / יש לי ארבע רגלים עכשיו / וגרגר מיבש חנק חש / כך אומר לי גרוני / ועיניך – כתב אישום הן / מה אני חושבת עליך? / אני חושבת אותך, / כך חושבים התווים זה את זה/אם אתה חושב דו / אני רה".

ההבנה היוצאת מן הכלל של אשה בוגרת לבדידות והאימה של אנשים צעירים, הרוחים חסרי האונים שלה בשיר „שנות בעדייו הנפלאות": „בין האם / שאמו כבר הפסיקה לחבקו / לבין הנערה / שאהובתו לא התחילה עדיין / הוא יעמד לדין / ,הוי אהובי, / הוי אהובי שלי". הלבשת האירוטיקה המודחקת של אם כלפי בנה המתבגר בציטוט מתוך שיר עם סנטימנטלי מקנה לה מצד אחד ישירות נועזת ומצד שני פרספקטיבה הומוריסטית וסגנון מתוחכם.

אסיה מרגולים מגיבה על המצב הישראלי ועל הגורל היהודי בעומק ובחוכמה שקשה למצוא דוגמתם בשירתנו. הראשוניות הכמו־ילדותית או הכמו־פרימיטיבית של ההסתכלות ושל הביטוי נותנת לדברים מימד של המוזר ולהיות אופי של דיבור אותנטי, אך אינה מובילה לפרספקטיבה מחשבתית נאיבית. על סבה היא כותבת: „סבי היה שם קוביות שחורות / על מצחו / נגר / דלקתה גוף הנפש / הוא נישק אותן ודיבר אליהן / מלים פשוטות של קדושה / ותרנגול הודו. / לדבר אתו היה / כמו לדבר עם נהג אוטובוס קשוח: / „לא לעלות יותר". והנה קטע משיר בשם „יד בלי שם" (משחק על „יד ושם"):

„אבל כותלי הקודש –/פירות מיובשים של מלחמות קודש/מעלים מתיקות / ריחנית / למעלה, למעלה / עם ריח השרוף. / משהו נשרף לכם פה? / עור וגידים / עפעפים ואפים / נעל בואת קטנה / לא יכול להיות שתפרה במכונה / בטח / עבודת יד עדינה / והיד / יד בלי שם". לחיות בארץ שבה הורים שעוד לא נפטרו מאימי השואה הנאצית מגדלים ילדים כדי לשלוח אותם למלחמות, ומי יודע איזה. עקידת יצחק? הגיע הזמן לתאר את העניין מנקודת המבט השניה. אסיה מרגולים מתארת את מה שעובר עליה במונחים של תהליכים כימיים העוברים על איזור גיאוגרפי לאחר הפצצה גרעינית: „אותו חומר כימי / שחנק את גרוני האטם את ראותי / כאשר רק השבתי עליו / התפורר בגופי לפני שנים. // משקעים מסוכנים התפוררו באזורים שונים / והפכו אותם אסורים לשימוש. / דמי היוצא מן הלב / עם מסכה לבנה על פרצופו / נראה שפוט למוות. // (...) נער שנולד לי/כבר בלע יובש שורף בגרונו / עיניו מבקשות ישועה / מסכת המגן, מכונה להפעלת הלב / כיסא חשמלי, כיסא נוח. / ואני דומה למיילדת זקנה ועקרה / לא נורא תמור, זה עבור, / כולנו נשארים בחיים".

הוצאת „ספריית פועלים", שהיתה צריכה להיות הפטרונית הטבעית של משוררת כזו, העניקה לספר כריכה מיושנת שאינה מתאימה כלל לסגנונו המהודר, הנועז, ובנוסף לכך בעותק שבידי נשמטו שני שירים („באין נביא בעירו" ו„החיים"). עמודים 50־51 לבנים וריקים, וכן נשמט עמוד ראשון של תוכן העניינים. זה מאשר, כבדומני, את החששות שהבעתי בראשית דברי על תהליכי ההתקבלות בארצנו הקטנה, ובפרט של משורר הזר מרצון או מאונס בפריפריה הסתית. הייתי שמחה לאמר לאסיה מרגולים שתמשיך לכתוב ולהתפתח בלי קשר למה שכותבים העיתונים, אלא שאינני מאמינה שזה אפשרי, על כן הייתי מעדיפה לקוות שספרה יזכה לקהל הקוראים ולהגנבות שהוא ראוי להם.

בעל מלאכה אחת

מאת אלעזר בניועץ

עם צאת זכרונותיו של מאכס צוויג לאור

א

מאכס צוויג לא כתב אלא מחזות, וליתר דיוק: דראמות, וביתר צמצום: טראגדיות. עשרים ושתים במספר. מעשה־אמן מחובק ומעשה־קשוב לקורא הרהרות, כתוהה על מנגנוני הנפש וכלכל ברוח הבימה כבתרבות ובבריזומנו, ולעולם כמי שמסורת רבותיו בידיה הטראגיקנים היוונים, שייקספיר, הדראמטיקנים הגרמנים הגדולים למן לסינג ועד פרידריך הבל.

בתודעת־שליחות, במסירות למטרה, בהולכה נגשה לבלי תת לשום דמות מדמויותיו לדבר בטרם תמצא את פיה ואת שפתה: כאלה נפלה צוויג מאמין – ונפלג מרוה. המירוח, יאמר צוויג, כבר היה לעולמים לפנים שימש בקדושה, כיום משמש כאמתלה.

גם להלדרלין היוצאת־מעתו עוד נוה היה כשירותו של סופוקלס.

קל לפרוץ גדה לא קל לפרוץ דרך ולסול מסילה להולכים בחושך.

ב

גם ארנולד גם סטפן צוויג כתבו מחזות ואף איש זוכרים כיום על שום מחזותיהם. בעלי מלאכות רבות היו ותקנו לעצמם כלים לכל מלאכה ומלאכה, ולא הותירו לנו מכל הכלים כי אם נפה ומשמרת.

נוח לנו שיהיו בעלי מלאכה אחת מצויים. בעל מלאכה אחת קרוב שיהיה אמן במלאכתו, אבל אמן, אפילו הוא רב־מג ומלאכתו מושכת, כיוון שהוא בעל מלאכה אחת אין דעתו נוחה הימנה.

גם כלי מפואר צריך יד להרימו; גם תורה מפוארת צריכה יד־לקורא. גם לבו של אמן אומר לו, שבניינו לא בנין, אפילו הציב דלתיו, אם לא עשה כפות למנעול; שהדלת לפתוח ולהיכנס ואילו כפות־המנעול ל ע ו ר ם דלהיכנס, למתמהמה בשידו של זה על כפות־המנעול, לא עוד דלת לפניו, כי אם ענם הכניסה בידה והכניסה – לעולם שנברא בשבילו.

„הרבה פתחים למקום", והללו לקוראים ולבאים רק הכניסה שלנו.

ג

בלי יוד, פתח וכניסה –

הטראגיקנים היוונים כולם בעלי מלאכה אחת, אלא שמלאכתם בשעתם חוות־הכל: גם קול־המון גם קול־שדי.

אפילו שייקספיר, נוח לו ולנו שעשה במנסים בית לנפשו, ומנעול, וכפות למנעול.

לא הועיל לו לאבותם בריאתו, שהיה משכמו ומעלה נושא כנפיים תבערין עד שבאה לאה גולדברג ועשתה אכסדרה לשירתו. ונח לנו ולו במעט הפרוזה שלפתוח, שאפילו אינה שלו, מבוהוכתו היא ויש בה תנופת בית־יה.

„אפילו דוד סובל, שלא היה בעל מלאכה אחת, נוח לו ולנו שתירגם סיפורו של האופטמן „הבושר מטאנה", והביא לנו בזה „כניסה פרטית" לשטיבל שלו, שכתליו עירומים מצורה שם ושמע.

ד

נדירים בעלי מלאכה אחת הטועים על פני דורות רבים, ואין בידינו חומר מספיק לרדת לחקר נפשם ותבניתה.

מאכס צוויג מן הנדירים שבנדירים הוא, כמעט הקיימון בטהרתו.

מאכס צוויג צילום: חנה־קוי

ספר זכרונותיו מאיר את פניו ומאיר את עיניו כמוגיה זאת. וכך יספר: „בעשר השנים הראשונות לחיי היתה שממת הדייניש־אין של הוה נפקרת בפקקי ההתקרבות ופיוס. באותם הפרקים היה אבי נוסר את שנותיו היפות כסטודנט בוינה, עת היה בן שתי ספרות וסופג בתיאטרון רשמים לאיימיו. במשך אל הפיוס ואחר הוסהונות, היה אבי קורא באזני אמי יצירות מיצירות שונות, לרוב מחזות. לעת ערב, משפטרו את הילדים למיטותיהם ודימו אותם שקועים בשנתם, היו הורי יושבים בחדר־המגורים ואבי פותח וקורא. כיום אני לא ישנתי; הדלת המחצצת בין חדרו להורי ומגורים היתה פתוחה למחצה, ואני על משכבי הייתי עד בכל חושי, מאזין במתיחות וברגש־לב גואה: מה שכבתם גיעורה כי כל אותן התחושות העזות, לא אוכל להגידה כראוי מכל מקום, שהכבת הנקבא מצד הומנו היתה מסף הזלאה. ילד מוסיקאלי, מתבגר, כי תיקה אותו לראשונה יצירה ברת־משמעות, יחוש מן הסתם מעין התרגשות אחרי שער ישער, שהנה נגעה נפשו במקור תענוגיה. אין זאת כי הרגשות לדראמה היתה כי פלידה ומבנה, וכל פניה אליה בתוח בעוצת סיד, ומיטי נסעה בהיות אבי קורא ובכיפיה הגנות, הייתי מוכה למחר ולקרבב. ומחוז הדאי־לציון, שרק מן המחזות גדועה על השפעה כאותו, הוא נעודה להולסת בהיות אבי קורא ומעגים, ואפילו דבי עלילה ומהליכי עיניים, כגון „לימוד ההגר" ועוד והוא כותב, שלעיניו כאשר לאוזני־ספרים, שהיו מעשים בדיאלוגים, משבו את לבו הילד עליו־קסם, הכך לשיום היותו בן שמונה שנים ועד זיקנה ושיבה.

ה

„זכרונות של תייס", קורא מאכס צוויג לאוטוביוגרפיה שלו.

זכרונות תום, תוהו – תמה־יותים, שאין בהם בושה וכלימה.

צריך אדם להיות אמיץ בגיבורים, כדי להאריך ימים כך על פני האדמה; וצריך הוא לבוא גם לצאת בגבורות, כדי לכתוב ספרו על־פי מרדכבי – באושר, שאין אחריו כלום בכמות, שאין ניתנים לפניה.

ספר כזה, כתוב יושר, אי־אפשר לקדם פניו לא בהשקה כבושה ולא במשמשי־ידים ולא במלים המוזהות באויר.

ומה איפוא נענה אנו אחריו?

סיפר לנו משברי – נאוי לו מעברו.

ו

מתוך הזנת המאור „שאול" ב„הבימה" / סיום חגיגי ל„יום העצמאות" – מחבר „שאול" יושב בקרבנו נפגם ובשיבה... הופעתו הראשונה של רודנסקי ב„הבימה" („ידיעות אחרונות", 6.5.1949).

כל־כבי הרבנו היסטוריה בכותרת אותו המלך הראשון, יום העצמאות הראשון, הופעתו הראשונה של רודנסקי – וכל כבי הופח שיפתח מאז ועד עתה באו בן עתה. התקווה כשיא והעם צרים החשלון ורוח, אפילו לדבר בו לא באלי. אף־על־פי־כן נותר משהו מכל זה, וגדול הוא אלה. ספרו החדש של צוויג בעברית אשר העקיד לו עד מבער לקוראה, נבאמת הוא עדו הנאמן היחיד בקרבנו, בלשונה האלה הדברים.

„גדולה היא האווירה המסלת על משורר הפונה לנושא תנכי: בדודים הם המקורים בהם התמודדות עם היצירה הנאגית מבואה התעלות אמנותית ומעשירה אותנו באספקט אמנותי חדש. בסיזון כזה דורש, נוסף לכשרון, בראש וראשונה תחושה תרבותית עמוקה ושאנו לא כל הנכבם לפסום וה־יצא סמם בשלום. וזהו לא רק שאלה דתית, כפי שנראה לאך־גומינטאציה הפרלמינטית, אלא זהו ענין הדמה האיכות, ויש גם המתיברים לעסוק במלאכת התעודדות שעה שקוראים דרנו לחפש תורבו, טראגדיה „שאול" למאכס צוויג מעידה על מידה רבה של רגש אחריות אמנותית ותרבותית כאחד, וקשה עד מאד הוא התנקד בו בחר המשורר: לא דבר קטן הוא להאבק מחדש על החומר הענקי של טראגדיה כפולה, שבין שמואל ושאול מכאן ושאול ודוד מכאן. כמו כן קשה לחדש משהו לגבי נושא, שכה בלנך את תקופת לבם של אמנו דורות רבים. ובכל זאת, אפשר לומר: צוויג הצליח לגלות קווים חדשים בתהליך הטראגדיה הזאת, הוא מציג לפנינו אפשרות מעניינת לציגומנטאציה חדשה. בכל עמוד מהמחזה, מרגשת „ראשית־כבוד" עד אין גבול לניסוח הקרמטי, שאין צוויג אומר להתרות בו. הוא מסתפק בכמיון לקרוא אותו קריאה משלו. אבל תחוקה מבנו ההעזה להשלפש גם כדי להקים על תורבותיו מעין „חידוש" שמריך, או להכבעים, להפוך את הקערה על פיה ולהצטעצע בפיוה של „מגדיניזם" מהפכנית שריח קרוננו־נוך מעפה.

„משום שמפגלו הדראמטי של צוויג מעיד, גם במחזות הקודמים, על ההתחשות עמוקה במסורת תרבותית בעלת אפקים רחבים, הוא מגלה גם ב„שאול" מידה רבה של עידנות שעה שהוא טוסה פה ושם מהמשלמות הענקית של התיאור המקראי [– – –]

צוויג יודע מתוך הדירות אמנותיה גדולה ומתוך שיקול המתקים הדראמטיים להעלות גבי עינינו תמונה חדשה וישנה־חדשה באחד של אחת הטראגדיות הגדולות והנשגבות ביותר שבמורי עמנו. יחרדה מזה בשעת הקריאה המושכת־ובימקת מעשטש ההלך המרחק בין ה„אז" ובין ה„עתה". כמו בכל אמנות דראמטית גדולה, נהפך הוא לעתה, ימי העבר של עמנו נעשים שרופים וכופים עלינו את הבנת עצמנו.[– – –]

(ברוך קורצווייל, „שאול" למאכס צוויג „הארץ" 16.5.1952)

ז

אמר החכם: „תוחלת ממושכת מחלה לב".

ומה נאמר אנו לתוחלתו של בן תשעים־וחמש?

הלא ברור, שכלפי תשעים־וחמש לא ספרו־על־שכם עיקר. הלא אנו, אומרים, שתהי־תיאטרון באין כמונו:

הלא אנו את „מירלה אפרת" אנו אוהבים. הצלחתה כאן כן עתה: כאן – שהיו „ההצגות המתחרות על תואר ההפקה המוצלחת ביותר מחזהו של ד"ר מאכס צוויג „האנוסים" ומחזהו של יעקב גורדין „מירלה אפרת", שניהם מבויימים בידי צבי פרידלנד. הפקת הדראמה של ד"ר צוויג על אודות האינקוויזיציה בספרד, היתה השאפתנית ביותר מכל המחזות שהופקו בידי „הבימה" בעונה הזאת, אך הצלחתה הצדיקה את הסיכון. המחזה משך אליו את מספר המבקרים הגדול ביותר: בכל אחת מ־52 ההצגות צפו בממוצע 731 איש. ואילו כוח משיכתה של „מירלה אפרת" לא עלה על 681 איש להצגה..."

(„פלסטיין פוסט", 23.2.1940)

ח

וזה לבו של הספר, והוא כופה:

„לא ארע אל נכון, מה ראתה ילהלבינה להשמיע יום אחד באוזני אחותה ראיון מוקלט, שניהלה אתי פלונית לפני שנים. הראיון נשמע עלוב עד לדכדך נפש. שאינה־יודעת לשאול הקיפתני בשאלות, לא ניתן להשיב עליהן כי אם תשובות פרימיטיביות. בושתי באוזה, שהוא הבלותא מגוחכת זו מאריכה ימים על פני, ותתקבלת כעדות לחיי וכפרסונת אותנתית להם ולהגיגי־לבי. בזה נכאה שכבתי לישן. בלילה נודדתי משנתי. כאילו יד נעלמה טלטלתני כעת, והנה נחשול אדיר של זכרונות, אסוציאציות, רעיונות, דמויות, תופעות, אירועים וחוויות בציף את מוחי לבלי חוק וסבר. בותם מסאמטי הנראשים לעמוד בפרץ הזה ולהתפס ולוא אחת מן התמונות העולות ושוקעות, שבתי נרדם. ושב עלה נחשול של זכרונות, אסוציאציות, דמיונות־בדיוניות, קרעי־מחשבה, מכיתות־סיוון ועיי־הוויות, בשצף־קצף כראשון, ואיים להציף את מוחי כליל.

„עם בוקר, בפקוח עיני ידעתי, שבלילה הזה הוטלה עלי משימה שאין להתחמק ממנה לגול את חיי במגילת־ספר.

„תחילה נבהלתי. לא איש דברים אני ולא אדם העוסק בעצמו, ולא חשבתי בעולם, שאעלה על הכתב אפילו אפיזודה קלה שבקלות מקורותיי. מעודי לא ניהלתי יומן, נגדים לא הכרתי ורשימות לא שמרתי, ולא היה לי איפוא רבד לסמוך זכרונותי עליו.

„מעודי אני כעץ אחר ורעדבו, אשר פריו יתן בעתו, ועתו לא בעתותי, ואינה בידי. אכבה, העץ הזה עשה פרי למינהו, אך מי פילל, שהוא ורעו נוהבו לעצמו ונושא לסקיני גם את קורותיו לרי־לעצמה.

„את חוויותי לא הערכתי במיוחד, ולא חשבתי שתוכלנה לשמש איפעם עילה רוחף לכתיבה, ואף כי תוכן ליצירת־אמנות העומדת לעצמה. אדרבה, הרבה טרחתי, ביודעים ובלא יודעים, להרחיק את יצר־הדמיוני מחוויות־חיי, לבל יבולע להם בגללו: לבל יעלה שום אדם על דעתו, שבצלמי־דמותי יצרתים, או כי סבלים הם נכוללים בבית חיי.

„הנה כי כן, פתחתי באוטוביוגרפיה, בסואנצילי, לא היה פירושו לדידי כי אם אחה: הצב כף רגלי על ארץ זרה ולא ידועה לי.

„אף לא נעלם ממני, כי בקומי לעשות התייצבתי לתחרות עם המוות או עם מחלה קשה שכידה לשתק מוחי וכוחי.

„פיקפוקי, היסוסי, פידפורי־לבי כולם הושמו לאל בנחישות־נואשותיים.

„לא יצא שבוע למן עבור עלי משבריו של אותו לילה, וכבר אני יושב אל שולחני, בעיניים כמעט סומות, במו ידי כותב פרקים ראשונים לספרי, בשקט, בביטחה, כבימי כותבי את המערכות הראשונות למחזה־הביכורים שלי „דאגן", כך ממש, כבאותם הימים, ולא אחרת – כמו הושמו המלים באוזניי.

„אכן, אשראה מרבת־אושר זו לא ארוכה כי אם יום אחד. אין זאת כי עלה במחשבתה של אותה מלכות, אשר ציוותה עלי את המלאכה, לפתוח כי עת לקרוב אליה, ואף זאת בלבד. היא העירה את רוחי ושוב עזבתני לנפשי, ולא נותר לי כי אם היות הדוחק, מקשיב ומציית.

„זה הולדתי את ספר־חיי בשנה התשעים־ושלוש להם: כתום עשרים שנות בצדה שבה נפשי מיבשגלעד, ותחי נפשי.

„ובשנה התשעים־וחמש לחיי כיליתי מלאכתי ושלם ספרי בידי.

„דבר זה כשהוא לעצמו, אודה, גם בעיני הוא קרוב לנס".

סילוק

נופר־הגיגיות הוספתי לדבריו (ברשותו), ואמנם היתוך־דבריו בפי אחר, אך ישר הוא כישרו וכמשתמע מבנו, שהלא כל חייו בתודעת־שליחות, וזו הגיעה לשיאה בשואה־ילו, כעת. ללמדנו, שמשאותם של חייו הוא, של עצם חייו, ועל כן תחתמו אמת.

מאכס צוויג כל ימיו סילק את עצמו. והסילוק הזה עמעם את יצירתו והעיב עליה. עתה, משחזל להיות בעל מלאכה אחת ואפשר לראותו, גם מפעלו יאור באור חדש. והנה גם כפות למנעול, ויד לקורא „וכניסה פרטית" לצאת ולבוא בעולמו.

1. Max Zweig, Lebenserinnerungen. Vorwort von Hans Mayer. Gerlingen: Bleicher, 1987. 263 S.

2. שאול מאת מאכס צוויג, חזיון בחמש מערכות, הנוסח העברי יעקב הורוביץ, הוצאת המחלקה לענייני הנוער והחלוץ של ההסתדרות הציונית, ירושלים תש"ט.

קובץ מחקרים בספרות לזכרו של אורי שהם

הספר החמישי של „תעודה – מחקרים בספרות העברית" (הוצאת אוניברסיטת ת"א) מוקדש לזכרו של ד"ר אורי שהם, ממורי החוג לספרות עברית באוניברסיטת ת"א, שהיה מיוזמי הקובץ ונטל חלק פעיל בשלבים המוקדמים של עריכתו והתקנתו המדעית. פטירתו קטעה את הבנת הספר ומשנתחדשה הפך הקובץ לספר זכרון.

בקובץ, בעריכתם של ראובן צור, עוזי שביט ורות לביא, קשת רחבה של מאמרים בחקר הספרות העברית, המקיפה את התקופות, הזרמים, הסוגים והתחומים שבמרכז עניינם של חוקרים ותיקים וצעירים. בקובץ משתתפים: טובה מוקד, מאשה יצחקי, יאיר מזור, שמואל ורסס, בן־עמי פיינגולד, אורי שהם, שלמה הראל, מנוחה גלבוע, זיוה שמיר, עוזי שביט, צלה אברמוביץ, אבנר הולצמן, ראובן צור, דן לאור ויהודה פרשות.

עם לבדד ישכון

תם ולא נשלם: מחכים ליוונים

תמונות מיוון החדשה

מאת יוחנן גליקר

„ומה יהיה על יוון?" אין זו שאלה שאני המצאתי ברגע זה. אנו פוגשים בשאלה זאת, לא רק בסיפורים וברומנים, אלא אף בשיחות יומיום בענייני פוליטיקה, תרבות וכיוצא בזה. בשביל הקורא הישראלי, נוסיף מייד שאין פירוש שאלה זאת שעצם קיומה של יוון בעתיד מוטל בספק או נתון לאיום. יוון כמדינה עצמאית וחופשית היא עובדה קיימת, ותישאר עובדה קיימת כל עוד יש מדינות עצמאיות וחופשיות באירופה. השאלה היא, לאן מועדות פני יוון. האנגלי או הצרפתי אינו שואל את עצמו שאלה מעין זאת לעתים קרובות. היהודי, כדרכו, יענה על שאלה זאת בשאלה אחרת: מדוע יש צורך להקשות קושיות מעין זו על השאלה היוונית יוכל להשיב רק תזה עתידית. אולי כדאי לנסות לחשוב על הקושיה שהקשינו על שאלה זאת.

אם יש יצירה בשירה היוונית החדשה הידועה לכל אדם משכיל באירופה, הרי היא שירו של קונסטנטינוס קוואפיס, „מחכים לברברים", שתורגמה פעמים רבות לכמה וכמה מלשונות המערב. השיר מתאר יום אחד בעיר הבירה הביזאנטית. כל העם התאסף כאן הבוקר בכיכר השוק. הקיסר יושב על כסאו, מעוטר בכתרו ובבגדיו המפוארים, לפני שער העיר. הקונסולים והפריטורים גם הם יצאו לכיכר, מעוטרים בלבושם הרשמי. מדוע כל ההמולה כי הברברים יבואו היום. הקיסר יעניק למנהיגם תעודה רשמית עם שמות ותוארי כבוד. הברברים ישתוממו על המלבושים המהודרים. הסינטורים גם הם מחכים לברברים שיבואו ויחוקקו חוקים חדשים, הנואמים הגדולים מילאו פיהם מים והנה, פתאום, מהומה, פנים קודרות, הרחובות והכיכרות מתרוקנים, וכולם חוזרים לביתם כשהם שקועים בשרעפיהם. מדוע? כי הגיע הערב, והברברים לא באו, ואנשים שהגיעו מן הגבולות אמרו שהברברים שוב אינם נראים לעין. והשיר מסיים:

ועתה, מה נעשה ללא הברברים?
אנשים אלו היו פתרון כלשהו.

שיר זה מסכם, בדרך שרק משורר גדול יכול לסכם, את כל אותן שנות „שיעבוד מלכויות" שעסקנו בהן – וגם יותר מזה: שהרי מקומו של השיר הוא בקיסרות הביזאנטית המפוארת עצמה!

חבר אנגלי, העוסק בספרות יוון החדשה, אמר לי פעם: „הבעייה בסופו של שיר זה היא: מחכים ליוונים". והוא צדק. לא רק משום שהשאלה המיידית, בסופה של אותה יצירה, היא מה יעשו היוונים ללא הברברים. יותר מזה: יוון השתחררה מעול הקיסרות העותמנית משום שהיוונים לא יכלו עוד לשאת בעול של „אזרחים ממדרגה שניה", או „נתינים בעלי זכויות מוגבלות". אך, במשך יותר ממאה שנה, תלו גם יוונים וגם פילהלנים תקוות גדולות – אולי גדולות מדי – במדינה החדשה. הם ציפו לכך שיוון החדשה תחזיר לעולם את „הנס היווני" של העולם העתיק, ומשלא התגשמה תקוותם, היתה אכזבתם מרה. אביא שתי דוגמאות, ברווח של מאה שנה ביניהן.

בשנת 1809, עברו האיים היוניים בים האדריאטי לשלטון בריטי. האיים שינו מייד את שמותיהם האיטלקיים – קורפו, זאנטה, סנטה מאורה וכדומה – לשמות היווניים המסורתיים – קרקירה, זקינתוס, לפקאס. בית הספר היווני הגדול של קורפו שינה את שמו ל„אקדמיה של קרקירה", התחיל להקדיש את עצמו לתחיית הלשון היוונית העתיקה – שכל השיעורים התנהלו בה מעתה – והתרבות הקלאסית. דבר זה משך את תשומת לבו של פילהלן אנגלי עשיר, לורד גילפורד, והוא עבר לאי זה עם כל רכושו, התקבל לכנסיה היוונית האורתודוקסית, ומונה כרקטור האקדמיה החדשה. הוא הנהיג מלבושים מיוחדים, המבוססים על מלבושים יוונים עתיקים, למורים ולתלמידים בפקולטות השונות; פרסי לימודים שיוענקו (באופן רשמי) במטבע הספרטאנית העתיקה, ועוד כמה הנהגות משונות. האקדמיה עצמה המשיכה להתקיים רק מספר שנים – עד שכל רכושו של הרקטור החדש ירד לטמיון. אך במשך שנים אלו, באו ללמוד בה אלפי סטודנטים יוונים, ומוריה פירסמו כמה וכמה ספרי לימוד (ברובם מתורגמים מלשונות המערב) ביוונית חדשה המתקרבת ליוונית עתיקה. כל זה קרה עוד בשנות התסיסה שלפני מלחמת השחרור היוונית, ועם כל הקומיות שבפרטי הסיפור, יש בו משל לאותן ציפיות שגם פילהלנים מערביים וגם כמה מן היוונים עצמם תלו במדינה המתחדשת.

אם מאורע זה קרוב יותר לקומדיה, הרי סיפורנו הבא הוא טראגי. כמאה שנה לאחר יסודה של אותה אקדמיה קצרת ימים בקרקירה, ביום אפריל גשום אחד בשנת 1910, קם המשורר פריקליס יאנופולוס משנתו. הוא לבש בגדים מהודרים, על טהרת התוצרת היוונית, יצא מביתו שלמרגלות האקרופוליס של אתונה, ושכר מרכבה, שנסע בה לאחד החופים המערביים שליד אתונה, ממנו אפשר להשקיף על האי סלמיס ועל עיר המקדשים העתיקה אלוסיס. לאחר שאכל ארוחת בוקר במלון המקומי, ביקש מן הרכב שיתיר את אחד הסוסים. הוא עלה על הסוס, משח את עצמו בבשמים, עטר זר פרחי בר יווניים לראשו, ורכב על הסוס לתוך גלי הים הסוערים. כאשר הגיע לעומק המתאים, הוציא אקדח, ירה בראשו, ונפל לים. הסוס הנרהם חזר בדהרה אל החוף. מה פשר התאבדות מבויימת זאת?

פריקליס יאנופולוס הוא דמות מוזרה בספרות היוונית: בן למשפחה מיוחסת, שאבותיה היו ממנהיגי העולם הביזאנטי ולוחמי מלחמת השחרור: איש יפה תואר, שהנשים בפאריס קראו לו „אפולו היווני"; אדם מוכשר מאין כמותו, שבשנות לימודיו בפאריס ובלונדון הכיר כמה מגדולי הספרות של התקופה, וקנה לו ידיעות מעמיקות גם במוסיקה, באמנות ובכמה ממדעי הטבע. כאשר חזר ליוון, היפנה עורף לכל אלה, והקדיש את עצמו לאידיאל של הזייאת הרוח היוונית. כתביו – מספר מאמרים ושני ספרים – משופעים בלהט רטורי הגובל בשירה. הרעיון האחד החוזר בהם שוב ושוב הוא תחיית הרוח היוונית, כתחילתה של תחיית רוח האדם באשר הוא, בהנהגת היוונים המתחדשים. כיוון שארמת יוון, נופיה, צבעיה וקולותיה – שיאנופולוס הכירם מקרוב לפרטי פרטיהם – לא השתנו, הרי כל מה שהשתנה הוא יחסם של היוונים לעצמם. במקום ליצור מתוך נפשם היוונית, הם מחקים את עמי המערב „הפרנקים", או אפילו את עמי המזרח. ברגע שיגלו היוונים שוב את עצמיותם, הם יתחילו ליצור מחדש תרבות אנושית גדולה כתרבותם העתיקה, ובכך יובילו את יתר עמי העולם להגשמת אידיאל האדם שהחלו בו באותה עת עתיקה.

יאנופולוס התאכזב מבני דורו. רובם ראו בו „משוגע איש הרוח", ורבים הלוהטים לא מצאו הד רחב כפי שציפה לכך. התאבדותו הדרמאטית, בגיל ארבעים, היתה צעקה אחרונה מעומק הלב אל העם היווני לשנות את דרכיו ולחזור לעצמו.

כתביו של יאנופולוס הם תערובת משונה של חומר ורוח, תרבות ולאומנות, ביקורת מפוכחת ואידיאלים ערטילאיים. ביקורתו על כמה מפגעיה של יוון החדשה היא לעתים קרובות מן החודרות והמעמיקות שיש לנו, ועדיין לא גם ליום. אך לצידם של דברים נשגבים על הרוח היוונית, יש בכתביו גם „דם יווני טהור" ו„קדבה אל האדמה היוונית" – ביטויים שאינם עשויים לחבב אותו על מי שזוכר את שנות הארבעים של המאה הזאת. אשר לאותה „רוח יוונית", הקולה, כביכול, מתוך הדם היווני והנוף היווני, קשה לגלות בה יותר מאותן צלילות, שקיפות, וקוים ברורים וחדים, שהם אמנם מסימני ההיכר המתמידים של השירה, הספרות והמוסיקה היוונית בכל הדורות. אך מכאן ועד לתרבות של ממש, שתחדש את תרבות האנושות כולה, עוד רחוקה הדרך.

היו ליאנופולוס כמה תלמידים ותלמידות למופת. ביקוש קונבאקיס הושפע מכמה מרעיונותיו של יאנופולוס בשלבים שונים של יצירתו, ולאכסיס ארבאס שלו הוא דמות שיאנופולוס לא היה מתבייש בכל צדדיה. המשורר אנגלוס סיקליאנוס היה בעצמו תלמיד של יאנופולוס, ובשנות הארבעים והחמישים ניסה „למסור" את תורתו של יאנופולוס. הוא ארגן פסטיבל בינלאומי לתרבות יוונית בדלפי, שבו העלו על הבמה טרגדיות יווניות עתיקות, והגברת אחזה סיקליאנוס, ילידת ארצות-הברית ותלמידתה של הרקדנית הגדולה איזדורה דאנקן, אירגנה ריקודים יווניים, מעין פשרה בין ריקוד יווני מודרני לסגנון יוונים עתיקים. פסטיבל זה, לא זו בלבד שלא חידש את תרבות האנושות, אלא אף נכשל מבחינה כספית ונפח את נפשו לאחר כמה שנות נסיונות.

במשך כחמישים שנה, היו כתבי יאנופולוס מונחים כאבן שאין לה הופכין. רק בשנת 1963, בתקופת התסיסה בין ימין לשמאל שבאה לאחר מלחמת האזרחים, ושהביאה, בסופו של דבר, למהפיכת הקולונלים הימניים של 1967, יצא באתונה הכרך הראשון של כל כתביו, בהוצאת „ארגון נוער יווני לוהט" הימני. בשנות שלטונם של הקולונלים, נהפך יאנופולוס לגיבור לאומי, והקולונלים ראו בו נביא משטר הדיכוי שלהם. כשם שהנאצים לא הבינו את ניטשה, וראו בו מבשר משטרם, כך לא הבינו אפיפולוס והבריזו את ההיבטים ההוזים של כתבי יאנופולוס, והם נאחזו באותם ביטויים כמו „דם יווני", „קרקע יוונית" והסיסמה „מי אשר לא יווני – ברברי הוא". כיוון שיאנופולוס כמו הרבה הוגים לאומיים ה„חושבים בדמם" אינו סופר בהיר במיוחד (למרות צלילות הביטוי ועוצמתו) ובוודאי שאינו הוגה דעות עקבי או שיטתי, לא נצא נשכרים אם ננסה להפריד בין היסודות השונים של מחשבתו ובין העיקר לטפל. החשוב לענייננו הוא שיאנופולוס – כאותם יוונים ופילהלנים בשנים שלפני מלחמת השחרור ואחריה – עדיין ציפה לכך שיוון החדשה תחזיר ליושנה את עטרת התרבות של יוון העתיקה. אין צורך לומר, שיאנופולוס היה אחד מתומכיה הנלהבים של „האידיאה הגדולה" – ומת שתים עשרה שנה לפני שגילו היוונים והעולם לאן יכולה להוביל אידיאה זאת כאשר נוהים אחריה מעבר לגבולות האפשרות והמציאות. עם כל הקיצוניות, הגובלת לעתים במגלומאניה, של דעותיו, תמכו בהן בצורה מתונה ו„רציונאלית" יותר שנים מן המדינאים של יוון בדורו, שציפו גם הם לתחיית הרוח היוונית העתיקה: ראש הממשלה, ואחד מגדולי המדינאים של יוון, אלפתריוס וניזלוס, ומתנגדו הפוליטי החריף, הדיפלומאט והסופר איון דראגומיס.

יש עדיין ביוון – בעיקר בשוליים הקיצוניים של הימין – אנשים הדוגלים ב„תורת יאנופולוס". היווני הממוצע מעולם לא קיבל דעות אלו ברצינות, והיווני המשכיל של הדורות האחרונים מתייחס אליהן ברצינות גדולה והולכת. גדולי המדינאים של יוון מאז מלחמת העולם השנייה הקדישו את כל מאמציהם לפיתוחה של יוון כמדינה מודרנית מתקדמת, כחלק בלתי-נפרד מאירופה החדשה. כבר עמדנו על כך, שעם כל הגדולים הפוליטיים והאידיאולוגיים ביניהם, זאת עמדתם העקרונית, גם של קונסטנטינוס קרמנליס וגם של אנדריאס פפנדריאו, ושל שתי המפלגות הגדולות שהם מייצגים.

לקורא העברי, יזכיר יאנופולוס במידה לא מעטה את אורי צבי גרינברג ואת חלומותיו הנשגבים על „מלכות ישראל, מלכות האצילות וההוד". אך יש אצל יאנופולוס יסודות המזכירים לי דווקא את אחד העם: למשל, הדגשתו על „רוח האומה", על היסודות המתמידים שבתרבות העם ותקוותו ש„המרכז הרוחני" שיקום בארץ-ישראל המתחדשת יהיה „אור לגויים", ולא רק ליהודי התפוצות. ואולי בעיקר, בביקורתו של ה„חיקוי מתוך התבטלות". נכון הוא, שכשכיל יאנופולוס, כל חיקוי של עמי המערב (חוץ משימוש מתון ו„רציונאלי" בהישגי הטכנולוגיה שלהם) הוא פסול מעיקרו. אך אצלו דווקא רעיון זה של חיקוי, בנוסח אחד העם, יוכל להובילנו מעבר לאידיאלים העקרים של אותו „משוגע איש הרוח" של הספרות היוונית.

שכן, כל עוד ציפו עמי העולם, והיוונים עצמם, לכך שביוון החדשה יבואו לעולם טיפוס אנשי חרש, המזכיר את אנשיה הנפלאים של יוון העתיקה – שמנוף היה עליהם שיתאכזבו. ולא זו בלבד שיתאכזבו משום שכל נסיון של „שיבה מאחורה" – כביטויו המצויין של ברוך קורצווייל המנוח – נידון לכישלון; אלא אף משום שאותו טיפוס אנושי נשגב שהפילהלנים קיוו למצוא אותו ביוון הקלאסית לא היה ולא נברא. היווני העתיק – כמו היווני החדש, וכמו כל אדם ממוצע בכל מדינה בעולם – היה אדם מן הישוב, העסוק בטרדות המשפחה, הפרנסה, המלחמה, וכיוצא בזה: ואם ברצוננו לראות כיצד חיו אותם „יוונים מן הישוב", ב„אתונה בימי גדולתה" (למשל), מוטב שנלך לנו, לא אצל סוקראטס של אפלטון, או אל גיבוריו של אייסכילוס, אלא אל אותם אורחים פשוטים שדנו את סוקראטס למיתה, ושנפשו של אייסכילוס נקעה מהם עד שהיגר באחרית ימיו לסיציליה. „הנס היווני" נעשה, לא על-ידי עם של גיבורים, אלא על-ידי אנשי הרוח של עם פיקח, תוסס, אוהב ויכוחים, מריבות, התריינות וחופש הדיבור, רודף הרפתקאות, משוטט בארצות רבות, חסר מנוחה, ומסרב לאין שיעור למעשה, עם המכיר, בהרבה מתכונותיו, את היוונים של היום. אנשי הרוח והאמנות של יוון העתיקה לא היו יוונים ממוצעים, כשם ששקספיר לא היה אנגלי ממוצע, וראסין לא היה צרפתי ממוצע, של זמנו.

איני יודע – וספק אם יש מי שיודע – מה מביא עמים שונים לתקופות פריחה תרבותית כמו זו של יוון הקלאסית, איטליה של הרנסאנס, אנגליה של אליזבת הראשונה, או צרפת של לואי ה-14 – וכיוצא באלו. אך ברור שתקופות אלו אינן „באות לפי הזמנה", או מתוך חיקוי. אם יתחיל, למשל, דור של משכילים אנגלים לדבר בלשון שהיא חיקוי ללשון האליזבטית, ספק גדול אם ייצור מחדש אותה ספרות גדולה שנוצרה אז. והרי אייסכילוס, תוקידידס ואפלטון לא חיקו מודלים עתיקים, אלא יצרו בלשון תקופתם; הם יצרו לתוך העתיד, ולא מתוך העבר. דווקא אותם משוררים יוונים מן התקופה הרומית שניסו לכתוב שוב שירה אפית גדולה בלשונו ובדרכו של הומירוס, נכשלו כישלון חרוץ.

נראה לי שיוון החדשה הולה ללמוד לקח זה בדורות האחרונים. כבר ראינו שהספרות היוונית החדשה הולכת להגיע לשיאים שלא היו כמותם הרבה דורות דווקא כאשר החלו סופריה לכתוב בלשון החיה המדוברת; הם לא ויתרו על השפעות, גם של הספרות היוונית לדורותיה, וגם של הספרות המערבית; אך הפעם, כאשר החלו הסופרים ליצור מתוך המציאות של דורם, היה זה „חיקוי מתוך התבוללות" – והספרות היוונית הולכת „לקבוע בתמורות". „ארמת איאוליה" של איליאס ונזיס הוא ספר יווני יותר, ובינלאומי יותר, מהרבה מספרות קנדוחסה, דווקא משום שאין הוא מתאמץ לחקות את העבר, אין הוא מתירא מהשפעות המערב, והוא בולע את שניהם, ולא נודע כי באו אל קרבו.

יש המשכיות – בשפה, בנופים, בהרבה מסגנון החיים, ואפילו בבדרים שונים של „האופי הלאומי" העוברים מדור לדור, ללא כל קשר ל„טהרת הדם היווני". הספרות של היוונים לדורותיה השונים מהווה המשכיות מעבר לכל השינויים והגיבורים, כפי שאומר הצרפתי: „בכל שהוא משתנה, כך הוא אותו הדבר". אפילו עמדתה של יוון כמדינה מבודדת, על פרשת דרכים בין מזרח ומערב, לא השתנתה הרבה. ואשר ל„חיקוי" המערב, הרי צריך אותם „משכילי העם" היווניים, כאשר נוטל היווני לעצמו אלמנטים מתרבות אירופה המערבית, אין זו אלא תמורת חוב לבעליה. צדק יאנופולוס בכך שהאידיאל ההומניסטי, על כל הכרוך בו, ניתן לעולם המערבי על-ידי יוון העתיקה. אך יוון החדשה לא תגלה אידיאל זה על-ידי הסתגרות בתוך עצמה, אלא על-ידי נטילת החוב הישן לידיה, בצורתו החדשה, והפיכתו לחלק מעצמה. ל„יוונות" מסוג זה שואפים היום הרוב הגדול של המדינאים ואנשי הרוח של יוון.

יש סיכון בחיקוי. סיכון זה ניכר, בעיקר בדור האחרון, במידה המרובה של „אמריקניזציה" – ובכך אין יוון שונה, כפי שראינו ממדינות קטנות אחרות של „העולם החופשי". לעתים קרובות, לובש אותו חיקוי צורה שטחית, חיקוי הלבוש, סגנון החיים, מוסיקת הפופ, קוקה-קולה, סיגריות אמריקאיות ומכוניות אמריקאיות: מעין אותה „התייוונות" שטחית של מראית העין שאנו מכירים אותה מתקופת החשמונאים. אך היו יהודים, כפילון האלכסנדרוני בתקופה העתיקה והרמב"ם בימי הביניים, שלמדו מיוון את אותם הצדדים בחיי הרוח שלא שכל אדם באשר הוא אדם יכול ללמוד מהם. ויש צדדים גם בתרבות ארה"ב שהיוונים יכולים ללמוד מהם הלכה (גם אם המעשה אינו קיים תמיד, גם בארה"ב): למשל, הזכויות היסודיות של האדם, הפרדה מוחלטת של הדת מהמדינה, ההדגשה על היוזמה הפרטית ועל הצורך לעבוד וליצור, וכל כיוצא בזה. גם כאן, פיתחו האמריקאים המודרנים (שכמה מן „האבות המייסדים" שלהם, כגון תומס ג'פרסון ובנג'מין פרנקלין היו בעלי תרבות קלאסית) יסודות מתרבות יוון העתיקה.

★

פרקים אלה לא נועדו להיות היסטוריה שקולה ואובייקטיבית, אלא מסות על היבטים שונים מחיי יוון החדשה ותרבותה, לפיכך הותרתי לעצמי, בפרק אחרון זה, להשתמש בשתי דוגמאות של „שלילה" בתולדות יוון, ב„אקדמיה" של קרקירה ובמאבד התמהוני פריקליס יאנופולוס, שיובנו ככמלים את הבעיה, שבלפשל, לסודר על עבר מפואר, שבולק מלא מי דמיון של מסורים, פילולוגים קלאסיים ועוד חולמי חלומות של „שיבה מאחורה" בדורות האחרונים. יוון החדשה פנתה את עיניה אל העתיד: היא יודעת, כמו כל עם, אותה שפה מלאבותיה שאינה לא דיבר בה לפני שנותיה בבית מדרשם של אנשי רוח וספרות, והרמב"ם – שמתהיה ויהיה – לפחות הלכה למעשה – על שלום של חידוש הספרות הביזאנטית. המנהיגים הפוליטיים המתונים שקמו ליוון בדורות האחרונים, ובעיקר מאז מפלת הקולונלים בשנת 1974, מפנים את מאמציהם לשיקום הכלכלה היוונית ולפיתוח המדע, התרבות והאמנות – וקשרי כלכלה, מדע ותרבות עם העולם המערבי, דווקא על רקע זה של חיים בתוך המציאות, הפכה הספרות היוונית לאחת מן הטובות בספרות אירופה של ימינו, ויש סימנים לתחיית התיאטרון, האמנות, ואפילו המדע. אם תפתור יוון את בעיותיה הכלכליות ותצליח לעמוד את ידיהם של כמה וכמה מסובי בניה לארצות שמעבר לים, ייתכן מאוד שעוליך פריחה זה של תרבותה. ימשיך ויוכיך ויוון מלשה תהיה „אור לגויים", לא משום נסיונות נפל של „שיבה מאחורה" חיקוי מגדלים שבם כחלקם הגדול שקע בתיק, אלא משום שהיא תשוב ותחקה את עצמה כמו שהיא – המסורת הגדולה, שלא נפסקה לעולם, הובלת „לעצמה". אין זו סקירה שרוקא אותה „אתונה בימיה גדולתה" היתה מדינה חשנית, בעלת משטר מקורי והמכבי שכונה „דמוקרטיה", שיצרה יצירות ספרות, אמנות ופילוסופיה חדשות בסגנונה ומתוך המגמה המשקיפה אל העתיד. אותה מדינה שבימתה „לשמור את העבר" בכל מחיר נעל כל היבטיה – ספרטה – השאירה, לזמן ממושך, מעצמה צבאית גדולה, אך מה תרמה ספרטה לתרבות העולם ולאותו „המאמינים" שהיוונים הורישו אותו לכולנו?

לכו לכם, למשל, אל העתונות היוונית של היום: עתונות ענפה, רבת מפלגות וגבעים, שברובה הגבוה אינה נופלת ברמתה מן העתונות של כל מדינות אירופה. יש בה חיוניות, סקרנות, אהבת הדיבור, הויכוח וההתריינות, סגנון ואלגנטיות (בטובים שבעתונים כמובן) – הרבה מן התכונות של הספרות הפופולארית היוונית בכל הדורות, לכו והאזינו לויכוח פוליטי בבית אוהדים אתונאים פשוטים, על כוס קפה או אוזו, בבית הקפה בשעות הערב. הקורא הקלאסי ייזכר באותם ויכוחים פוליטיים באגורה של אתונה שאנו מגיעים אליהם מעתם לפעם בכתבי הנואמים וההיסטוריונים, בקומדיה העתיקה, ובכתובות עתיקות. יש ליוון החדשה צורות הסרטנות, ולפעמים לאחר מאהבה של אותה יוון חדשה נראה שחלק רב מצורות אלו באו לה בכלל אמור התרעמות מפורות על העבר ו„ויפוש היוונים". אולי כדאי להשאיר את העבר לאלה שמקצועם בכך: הארכיאולוגים, ההיסטוריונים, הבלשנים, הפילולוגים וחוקרי הספרות, הפילוסופיה והאמנות של יוון העתיקה, מה שעדיין חי מן העבר, אין צורך להחיות אותו. אין צורך „להפיח את היוונים": הם חיים וקיימים. אם הם יוכלו לחיות ללא נחץ מבחוץ או מבפנים, חיים שיש בהם גם מני האמצעים ליצירה, למחקר ולביטוי עצמי – יש כל הסיכויים לכך שמשמע התרבות היוונית שלא נפסקה מעולם, הגיבורים שתרבו אליה במשך הדורות, תצליח להעשיר אותה, יעשו את שלהם.

(המאמר עשירי ואחרון בסידרה)

דיאלוג של ניגודים

מאת טליה רפפורט

משה קופפרמן, גלריה גבעון, רח' גורדון 35, ת"א.

משה קופפרמן מנהל ביצירתו דיאלוג אינסופי של ניגודים. ראשית: חזרה ושינוי. קופפרמן יצר לעצמו מתכונת ציור קבועה ועקבית שחוזרת אצלו לאורך השנים באופן שיטתי, אך מסתבר שבתוך הנוסחה הקופפרמנית הסיטוטית יש מקום לאינסוף וריאציות והתערוכה הנוכחית מוכיחה זאת שוב.

שנית: משמעת ורגש. עבודותיו מתאפיינות במשטר גיאומטרי חמור ונוקשה של קווים מסורגלים, אך מתוכו פורצות כל הזמן מריחות סוערות מלאות מתח ודראמה פנימית.

שלישית: כיסוי וגילוי. העבודות בנויות משורת פעולות רציפות זו על גבי זו, אך מתוך השכבות המכסות אחת את השניה מבצבצים ונחשפים כל הזמן סיפולים תחתיים.

רביעית: צמצום ושפע. מצד אחד, אופי מופנם, חסכני, נזירי, כמעט איזוטרי ומצד שני רגישויות של גוונים, עיבודים חומריים ומרקמים ש„מדגדגים" את החושים (הראייה והמישוש).

חמישית: צבע ואל-צבע. מבעד למונוכרומיות אפרורית, חסרת-צבע כביכול ניתן לגלות שפע של ניואנסים דקים, שנוצרים על אף ההסתפקות בקומץ צבעים בלבד (שחור, לבן, אפור, סגלגל ומעט ארגמן וירוק פה ושם).

תערוכתו הנוכחית של קופפרמן בגלריה גבעון, וזמן קצר אחרי תערוכה גדולה ומכובדת במרכז פומפידו בפאריס, היא תערוכה צנועה בממדיה, שכן העבודות בינוניות עד קטנות מאוד, אך ברובן אפשר למצוא הבעות וחוויות גדולות כתמיד.

מסכים מכסים

דוד וקשטיין, גלריה „רגע", רח' הרצל 113, ת"א.

בדומה לקופפרמן, גם דוד וקשטיין נוקט בטאקטיקה של כיסוי וחשיפה, אך אמצעיו, תכניו, סגנונו ואופיו שונים לגמרי. מלבד הנקודה המשותפת הזו והדחף הבלתי-פוסק של שניהם לחזור שוב ושוב על אותן צורות יסוד (קווים ורשתות אצל קופפרמן, דוגמים מתפתלים שונים אצל וקשטיין), הציור של דוד וקשטיין הוא ההיפך הגמור מזה של קופפרמן. עצם הקישור ביניהם אולי מוזר, אך מעניין לעמוד על מהות המופשט המונוכרומי, הקטן, המאופק, התמציתי והמינורי לעומת הציור הבוגר לחלוטין: פיגוראטיבי, גדול-ממדים, סגנוני, שופע ודקוראטיבי.

אם יצירתו של קופפרמן מנותקת מחיי היומיום, מן הסביבה הפיסית ומהקשרים לוקאליים כלשהם והיא בגדר רישום רגיש של תהליכים פנימיים – נפשיים וציוריים כאחת – הרי הציור של וקשטיין צומח דווקא מן המוטיבים החיצוניים הקרובים ביותר – הבית שלו ואשתו. האסתטיקה שלו שואבת גם מן הסביבה הרחבה יותר, כמעט מקומי-מזרחי המתבטא בערבסקות, ברחישות ובצבעוניות הציבורית החריפה. אף שנושאיו אישיים מאוד „דומה כי וקשטיין מנטרל בכל האפשר את ההיבט הרגשי שלהם, גם על-ידי טכניקת הציור על-פי שקופית אך באופן שאינו ריאליסטי מדויק, אלא חופשי ומגוסם קמעה וגם על-ידי כיסוי הרגעים הפרטיים הללו במסכים רבים של דגמי קישוט כמו קווי זיגזג, ספיראלות, סנסיני גפן, אשכולות ענבים ועוד.

רק פיסות מציאות חלקיות מציצות מבעד לשכבות הדקוראטיביות, שיוצרות אפקט כמעט מהמם בגודש צורותיו ובצבעיו הלוהטים, אך נרקמים מתווים מעניינים בין המסכים העיליים לבין קטעי הרמות הנשית ופרטי החדר (רצפה, אמבטיה, כלים) המתגלים ביניהם והתוצאה היא תמונות דינאמיות, מורכבות ומרתקות.

אף שיצירתו של וקשטיין מתייחסת גם לסגנונות מערביים (ציור הפעולה וציור הדגמים האמריקאי) וגם לסממנים לוקאליים מזרחיים מתקבל שעסקנו באיש, שיש לו כוח צבעוני, ציורי ודושני רב.

כאוס וכאב מול מתח והומור

דורית יעקובי וראובן זהבי, במוזיאון ישראל, ירושלים

יגאל צלמונה, אוצר האמנות הישראלית במוזיאון ישראל בירושלים, עורך מזה חודשים רבים תערוכות זוגיות לאמנים צעירים בראשית דרכם, אותם הוא „מגלה" בגלריות, או בסטודיות שלהם, ומעניק להם אפשרות תצוגה בהיקף יותר גדול מזה מוזיליה. וכך אין המוזיאון מסוגר בהיכלי השיש, אלא מגיח כל הזמן יד על דופק האמנות ומשקף את העשיה העכשווית – תפקיד חשוב שיגאל צלמונה ממלא אותו בחריצות ובחוש הכוונה ראויים לציון.

דוד וקשטיין (גלריה רגע, ת"א)

בימים אלה מוצגים שני אמנים, שהמכנה המשותף היחיד, אולי, שאפשר למצוא ביניהם הוא העובדה ששניהם משלבים ציור מופשט עם מוטיבים פיגוראטיביים כלומר דימויים מציאותיים השתולים בתוך טיפולים ציוריים חופשיים.

הציור של דורית יעקובי סובייקטיבי ואקספרסיבי מאוד, ספוג מתח פנימי וסבל מרוכז, שבא לידי ביטוי בחומריות הסמיכה של העבודות, העשויות משכבות של קרעי נייר, צילומים ופיסות בדים. כל המרכיבים הללו מגובבים, מודבקים וצבועים בעומס ודחיסות כאלה, עד שנוצרים פני שטח גסים, מקומטים ובוליים. הרושם הכללי הוא של מין ביצה עכורה ודוחה, שמעוררת אסוציאציה של רקמות גוף סמורות, פצועות, ולפעמים גם מרקמות או חרוכות ותחושה קשה של חשיפת קצות העצבים להתעללות אלימה.

הנושא שחוזר אצלה באופן ממש כפייתי שוב ושוב הוא אשה ושולחן. האסוציאציות הנלוות לכך מתחילות מן הרמה היומיומית-הביתית של אשה ליד שולחן עם כלים (קערות, כדים, פמוטים, כלי שחמט) ונגמרות באשה ששכובה בעצמה על השולחן. בשלוש תמונות, האשה נהפכה כבר לדמות סכמאטית ומתומצתת שמונחת על השולחן כקורבן על המזבח. הדברים מצויירים בדרך כלל בפרספקטיבות מעוותות ותלולות שמוסיפות אף הן למתח של העבודות.

הציור של דורית יעקובי מאוד טראומטי, כמעט היסטרי. זהו פרץ הבעתי אינטנסיבי שעל גבול הגלישה לדרמאטיות יתירה. לפני חודשים אחדים ראיתי קומץ עבודות שלה בגלריה „מימד" בתל-אביב והן נראו לי מעונות ומגוננות מדי. הפעם, בתצוגה יותר מקיפה, העבודות צוברות יותר עוצמה ואיפיונים של שפה אישית, אך עדיין סובלות מאותה בעיה של כאוס רגשי קיצוני מדי. עם זאת, יש להודות שדווקא במינון גבוה זה טמון כוחן וכל ריסון עלול להביא לעיקור האמת הפנימית שלהן.

גם ראובן זהבי פיתח שפת ציור ייחודית משלו, שהיא שקולה, מאוזנת ומקורית יותר, לדעתי. נושבת בה רוח אחרת לגמרי – אוירית פנטאזיה כמעט סוריאליסטית. הוא מערבב מציאויות שונות באופן מתוחכם, כך שנוצר שילוב מפתיע של מתח מהר והומור מאיפך.

על רקע של ציור קורות עץ ענקיות ורהיטים (שולחן, כסא) מבצבצים אצל ראובן זהבי מצינות יער מראיות (זאב רודף אחרי איילה, למשל) עם מראות עירוניים יומיומיים של אתרי בניה דינאמיים, שבהם פועלים במרץ דחפורים ומשאיות. כשהקשרים זרים ומוזרים אלה שוכבים יחד בתמונה אחת, המציאות מאבדת את אמינותה והופכת למעין משחק אבסורדי, משעשע ומסוכן גם יחד. הצופה מיטלטל ללא הרף בתחושה אירונית בין האפשרויות השונות: האם אלו קטעי מציאות שונים שחוברו יחדיו, או אולי חיזות זעירות ומשאלות-צעצוע בתוך משחקים דמיוניים ופרועים?

הציוריים הציגים הללו שתולים בתוך כתמיות צבעוניות עשירה שזהבי מצייר בעזרת לוחות פלסטיק משוננת, כך שפני השטח המתורגמים מוסיפים אף הם לתנועה הרבה ולהתרחשויות המגוונות. התוצאה הכללית מרתקת ובלתי-רגילה.

ביקועים שאבלוניים

יגאל מירון, גלריית הקיבוץ, רח' דב הוז 25, ת"א.

יגאל מירון מציג בגלריית הקיבוץ פסל גדול שמתפרש על רוב רצפת החדר המרכזי שלה וחובק את העמוד שמצדי בו. הפסל מורכב משלושה גושי עץ עבים והגיים, שבתוך הבקע שלהם תקועים מרפים דקים ומכופפים קלות כך שקצותיהם נפגשים ונוצר מעין משולש גדול סביב העמוד שבתוך.

הפסל עובר על איכויות בסיסיות מאוד של עבה ודק, כבד וקל, אורגאני ומיכאני ועל תחושות של מתח, ודירה, ביקוע, התנגדות וכדומה. בטוחני שגם היום, אחרי שנים רבות של פיסול מודרני, אפשר עדיין לטפל בתכונות יסוד פיסוליות כאלו בדרכים מקוריות. אך במקרה הנוכחי נראה לי שהתוצאה קצת צפויה ושאבלונית מדי. הפסל יפה למדי במראהו, אך אינו מזמן לצופה חוויות בלתי-שיגרתיות.

הפסל הקטן שבחדר הקדמי נראה כמו אחד משלושה רכיבי הפסל הגדול והוא בבחינת חזרה מיותרת.

שעמום מיושן

תערוכת בוגרים בגלריה קלישר, רח' קלישר 7, ת"א

גלריה קלישר מציגה (הפעם בשני אולמות) תערוכה של בוגרי בית הספר לאמנות הציור, שלו היא שייכת, וזוהי תערוכה מאכזבת ביותר.

בעבודות אחדות אפשר לאתר מריחות נחשוליות וצבעוניות עזה בנוסח האקזן, או רמזיות שתומות ואקוסיות בנוסח גוגן. לא רק שמכיר לצפות היום מתלמידי אמנות שיבחרו במקורות השראה עדכניים קצת יותר, אלא שהדברים גם מבוצעים באופן שאינו רק פרימיטיביסטי אלא ממש פרימיטיבי.

גם אצל אלו שמציירים מסבדואקספרסיוניזם ברוח האופנה האחרונה המצב אינו טוב יותר. כצפוי, יש בתערוכה תמונות גדושות ב„דם ואש ותימרות עשן", בפרצופים זועקים, פעורי פה ועיניים או בידיים מתעוותות ושלוחות אל-על במלודרמאטיות נוראה.

עוד אפשר לראות כאן גם ציורי מופשט שהם מיושנים ומשעממים, בין שהם מסוגננים ודקוראטיביים, או תבליטיים תומריים, ובין שהם אקספרסיביים וסוערים. לצערי, הרושם הכללי אבסטרקטיסטי, בלתי מתוחכם וחסר-חשיבות אמנותית מקורית.

מקבץ

חופש הדת והאמנה ב„עתון 77"

דבריהם של הפרופסורים מנחם ברינקר וירמיהו יובל, ושל הסופר היהודי-אמריקאי סול בלו על חופש הדת והאמנה ועל מהות היהדות החילונית, מתפרסמים במרכז הגליון החדש של „עתון 77".

מדור מיוחד המוקדש לדן פגיס לציון שנה לפטירתו, כולל: שני מאמרים-מחקרים על שירתו ומאמר על מחקריו בתחום שירת ימי-הביניים. בתחום הפרוזה: פרק אוטוביאוגרפי חדש של משה דור: סיפור מסע (בהמשכים) ברדום-אמריקה ובמזרח הרחוק, של הציירת שושנה היימן: קטע מתוך ספר תיעודי על חולה בזיון שירים של רוביק רוזנטל: סיפור של עגנת לויט וסיפור של ורדה קנול-יהלום.

שירים מתורגמים של ג'ולא איאש (הונגרי) ושל אחמד אי-צאפי ארגלפי (ערבית); שירי מקור של משה דור; יורם ברמאיר; מרדכי הרטל; איתן גלס ואחרים: במדור התיאטרון מאמרים על מהות הליצן בתיאטרון; על ההצגה „תבלי משיח" בתיאטרון הקאמרי, ועל „החטא ועונשו" בעיבודו ובבימויו של אנדז'י ואיידה.

מאמר של סלמאן באסוד על כמה סופרים ואמנים יהודים ופלסטינים נגד הכיבוש, שהתקיים בגוזה-צ'יק ב-31 ביוני השנה; ומכתב של יוסף ביגון אל ספרדים סובייטים בני עמים שונים.

סקירות ומאמרים על כעשרים ספרים חדשים.

„זמנים" 25

ברבעון להיסטוריה „זמנים", חוברת 25 (אביב 1987) מאמרים מאת: מייקל לארוס (העברות אוכלוסין: שאלת הפליטים בבלקנים), יואל קרמר בדיאלוג עם ברינר לאורים על הארסלם האבוד, שלום פרלמן על דת ופוליטיקה באתונה העתיקה, עדי אופיר על מדינת השומרים של אפלטון, מיכאל הרסגור על הרפובליקה האלמונית של אירופה, יעל ולדמן על דנמרק במאה ה-13, המרי ניר על ראשית הקבוצה והקיבוץ, מרדכי נאור על עבודת-האדמה בתקופת היישוב. וחותמת את החוברת סקירת ספרים.

על אב"א אחימאיר

במלאות עשרים וחמש שנים למותו של ד"ר אב"א אחימאיר יצאה לאור אסופת מאמרים המוקדשים „לדמותו, לתורתו, לכתביו ולמאבקו". הקובץ נערך ע"י פרופ' יוסף נדבה, שאף הקדים לו מבוא, וראה אור בהוצאת „העמותה להפצת תודעה לאומית".

באסופה שלושה חלקים: „מורנו ורבנו", ובו, בין השאר, מאמרים ורשימות מאת זאב ז'בוטינסקי, יוסף קלוזנר, מנחם בגין, ישראל אלדד, נתן ילין-מור, בנימין אליאב, יהושע ה. ייבין ויוחנן בדר; „ספרא וסייפא", ובו מאמרים ורשימות מאת יהושע מ. ברינץ, ישעיהו לייבוביץ, יעקב הראבן, משה אונגרפלד, אברהם אלמליח, ראובן בריינין; „ידיד ואב", ובו, בין השאר, רשימות מאת שמואל תמיר, אורי קיסרי, שלום רוזנפלד, הרצל רוזנבלום, אברהם י. ברוור, אליעזר ליבנה, קדיש לוז, י. ד. אברמסקי, יעקב אחימאיר ויוסף אחימאיר.

„120 סיפורהדים"

אסופה של 121 מסות זעירות מאת ראובן קריין, שנתחברו בשביל „קול ישראל" ושודרו במשך שנתיים במסגרת „שיחה מופשית" ו„בכל צבעי הרשת", ראתה אור בלוויית ציוריו של שלמה רותם ובהוצאת „פורה".

לקובץ צורף מפתח ובו כ-3000 שמות וערכים, להנאתם של המעיינים והסופרים. או, כלשונו, של בעל המסות-השיחות: „אולי יימצא בין הקוראים איש כלבבי, שאוהב לנבור בשביל למצוא מה שהוא לא מחפש".

דפדוף ראשון

ספרים חדשים

מאת אבי סנא

שירה

הזמן השלושה עשר

ביום שקוף רואים לנצח/ מאת רינה שני / ספרית פועלים / 63 ע'.

ספרה האחרון של מי שנולדה בתורה ב-1937 ונפטרה בהודו ב-1983 ונודעה בעלילותיה בתנועת הבוהמה הישראלית וכיתות המיסתורין אשר פשטו בארץ. בתוכו שירים כמו „ידעת עכשיו שאם יבוא, ישתנו/דברים מעיקרם, עד, הלוואי, ייעשה, / חבר במשפחה אמיתית. ציפרה כמה עד / הזמן השלושה-עשר – ולא ייעלם דבר, / מבעד, ממחשכים, והקולט מפעפע, / והילים בתמונת זכרונות מן הטבע, / ראש מפולש לשקופים, לגלים שבכבודת הפרות, / תמונת הפנים מגולפת וצלולה להפליא – / המשתנים, מעיקרם, תמר הזר עמם, / ומתעצמים, יודעים בשמחה בכל הכלים – / שהעולם בכל רגע שבא ויבוא – / אבותנו אצלנו, מונים לדרך". בין הדפים מרישומיה.

גיל העמידה

מה שנשאר, מה שלא/ מאת אורי ברנשטיין / עם עובד / 113 ע'.

ספר שמחברו מעיד בו שהוא של גיל העמידה, לפי שנכתב מן השנה ה-46 לחייו ועד השנה ה-52 בהם. לפיכך הוא אמור לומר שמעבר לארעיות ולטפל אכן יש מה שנשאר. כדברי השיר: „ויפייך נכונה ומתוק / עד לא יראתו, / ואהבה תתמיד אותו / כאת המתכות, האחרי / משכב את מקשיבה / כמו עוד ישיגו לך / סוער של מעשה. שנים / קולפות אותך כמעטה / עד תיוותר תבנית יופייך: / צורת גולגולת ופתחיה. / ולא ברי יופייך ולא / נודע מטעם מה שולחת. / יופייך נמלא בחילופי חייך. / מלקות כל חיי, גבורה / בטרם השכם, יופייך / לכל מלוא מבוקש, / המן נמסף בו כשיקרי, / משלים כל שנתסר בראשיתו, / יופייך כבר כמעט ומתגבר".

סיפורת

ארבע נובלות

ציפורי צל / מאת דן בניה סרי / כתר / 262 ע'.

ספרו השני של בעל „עוגיות המלח של סבתא סולטנה" מחזיק ארבע נובלות. „אלף ששתיו של סימן-טוב" מגלגל בטעם [illegible] סדיקת קטנה [illegible] בתמלא ראובן מרובה [illegible] ארם מבינים המיכש את נפש [illegible] חיים הנלוי רוח של בני [illegible] ולא [illegible] לצנות, ואפילו [illegible] נסיונה [illegible] גבר על נערה שנגזר עליה להיות עדה אילמת לעינויים ומותם של בני משפחתה. „חום שבר" [illegible] קלרנס „שמודיעי". [illegible] חששותיו של פקיד [illegible] גסיונות המעלה של זוגתו. „עולם המים" [illegible] מעמד אישה [illegible] שודש, בגב הספר על שלום הייחוש של המחבר.

אנתולוגיה

אחת מדרכי המחשבה

המחשבה הפיסיקלית בהתהוותה / ערך, תרגם, מבואות והערות שמואל סמבורסקי / מוסד ביאליק / 506 ע'.

בראשית שנת השישים [illegible] ביצירת הנודה [illegible] ספרי-מופת שלי מוסד ביאליק אם אפשר להוציא ספר [illegible] המדע. שמואל סמבורסקי, חבר [illegible] ומי ששימש שנים רבות כפרופסור לפיסיקה ולפילוסופיה ולהיסטוריה של המדעים באוניברסיטה העברית, נענה לאתגר. [illegible] קטעים „מרי עטם של אנשי מדע" [illegible] „אחת מדרכי המחשבה האנושית [illegible] זה 2500 שנה". [illegible] לסוקראטס [illegible] 13 [illegible]

נופים

המדבר הנעלם

רוח מדבר / מאת דוד [illegible] / ארם / 110 ע'.

ארבע שנים עשה דוד [illegible] בבית-ספר שדה „צוקי דוד" של החברה להגנת הטבע בסיני וקלט שם לא רק את סיני המוחשית אלא גם „סיני אחרת. סיני שברוח. לא מקום פיזי אלא סמל. תמצית געגועים לנעורים תמימים, [illegible] אשר אבדו. כמיהה למקומות פראיים וזכרונותיו מסיני את הולידו את הספר הזה, שיש בו פרקים כמו „לילות המדבר" [illegible] הם מיועדים לתוצעות, „ביות הבדואים", „ימים אחרונים בשארם", „מות הרינגה" [illegible]

[illegible] המדבר הולך ונעלם [illegible] של גד אלמן.

תרגום

[redacted]

[illegible] 190 ע'.

[illegible] סופר, משורר [illegible] – [illegible] (ב-1959). [illegible] של סארטר [illegible] הספר [illegible] סיפור המתחיל בעליצות [illegible] בלי משים כמעט לטרגדיה [illegible] של האהבה [illegible] „יש לי הרגשה שבודים [illegible] למשמעות המיידית [illegible] לומר קצת יותר ממה [illegible] לבאורה, [illegible] שעת הגיבורים של „צל המים" [illegible] מרחק מן החום די הצורך [illegible] בעדם לספק את [illegible] הם מובלים [illegible] אינם מבינים לאניב".

אהבותיה של ציילה

ציורי המסכות/ מאת ביקה [illegible] / תרגמה מאנגלית [illegible] אלעזר/ [illegible] / ב ברים, 888 ע'.

היה היה „שבט דב [illegible] הגיבורי הסוסים" – סיפורי [illegible] המשוקעים ברקע של [illegible] היסטורית, בעידן [illegible] שבמרכזם גיבורה ושמה ציילה [illegible] אל סודות החיים [illegible] בתבונה להגיע אל [illegible] בעברית, ציילה, שגידולה היה [illegible] בין אנשי שבט רוב המערות [illegible] לעולם הגדול בריכבה על [illegible] ובלוויית [illegible] [illegible] מבוית ושקמה את לבה [illegible] בגאומתות, [illegible] בבירדמותה של ציילה [illegible] מתוך [illegible] יודעים כל מיני [illegible] ומאבקים תם [illegible] אם בוכיר שציילה [illegible] המשיכה [illegible] לבין אהבתה [illegible] אכול הקנאה [illegible] ביפים [illegible] בזמן הגה, [illegible] הנושמה הגדול [illegible] של [illegible] – ואולי עוד [illegible] של [illegible].

בספריית „תרמיל"

שם ספרה של יקל [illegible] אור בקרוב ב„ספריית תרמיל" [illegible] „הקבליצר" שלי [illegible] הכתובים [illegible] אשה-סופרת, המתארים [illegible] וגבורות בארץ [illegible].

סוף מעמוד 13

דלתא

וולבו

לנציה

למכירה לנציה פרימה 1300, 85, 26,000 ק"מ כחדשה + מזגן (24452) 03-336081

מיני־מינור

מיני־מינור 1985 מחודש 20,000 ק"מ ראשונה (29344) 06-337327

מסחריות

ב.מ.וו.

וקסהול

טלבוט

טנדר

ג'יפים

דייהטסו

לרגל נסיעה!!! 700, 1984, 36,000 ק"מ בחודשה 052-557588 (30024)

מרצדס

280 אס.אי 1984 כל ה' תוספות האפשריות 230 אי 1986 מפואר 450+ אס.אל.אס 1978 מיוחדת 280+ אס.אי. 1976 יפה בית אפשרות לאשראי 03-9640941, (20234) .03-9640945

סאאב

סובארו

1600, אוטומטית יוני 1987 בהזדמנות מישלי כחול +מזגן 03-419692 (22722)

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

סיטרואן

סימקה־קרייזלר

פולקסווגן

מנועים וראשים משופצים לפולקסוואגן מכבידים בדרישי אשראי בר לל תשלומים (22262) 08-467856

פורד

פיאט

רנטה 1300, 1985 ראשונה אוטומטית 17,000 ק"מ 03-251624 (30038)

פיג'ו

פיג'ו 305 1983 ראשונה +מערכת משוכללת במצב נדיר 03-857621 (19879)

רנו

1979 4 שמורה +צמיגים 5,000 ש"ח בהזדמנות! (20004) .03-9374820

אופנועים וקטנועים

ביקוש רכב

מעוניינים לרכוש טנדר פיג'ו 504 רצוי דיזל מודל 1986-87 (29897) 03-942021

בחו"ל לנהיגה

חילופי רכב משומשים

הלוח הכללי (ידיעות אחרונות) הלוח הנפוץ ביותר

דירות למכירה 1–1½ חדרים

דירות למכירה

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בשכונת "נוה הדרים" בראשון־לציון קוטג'ים 5 חדרים, 170 מ"ר +חצר "אלום" 03-959556, 03-203341 (23215)

בנווה־צהלה ובשיכון־דן וילה דו משפחתי בבניה 350 מ"ר קרקע "ביתי" ובן" 03-496755 (12681)

באבן־יהודה קוטג' מפו־אר 6 חדרים+ מרתף ענק 053-698926 03-9241235 (21163)

חייבת להימכר וילה מ־יוחדת בפיתוח 7 חדרים תוספות +גינה 052-557705 02-715574 (24429)

בכפר־יהושע דירה +מוסך מבנין על דונם אדמה 03-9320257 (24249)

דירוד ג, מפוארת, וקו־טג' מקבלן בתנאים נו־חים 03-5523305 (6375)

בגמנון באורון בבניה דיר־רות בבנין מפואר +מיר־לית חניה 03-496755 (11985)

קוטג' וילה גדולה מפואר־מה לשגריר, מרוהטת מודרני, כל השיכלולים האפשריים ברובע יוקר־תי ביותר $475,000 053-347333 (25508)

בשיכון ל' דירות לאב־לוס מיידי 5 חדרים חד לוראשכל 40 לפרטים חב' "אביב" 03-7512203 (10825)

חברת אוורים מציעה בשכונת אוורים בתנופה 3, 3½ חדרים לזכאי משרד השיכון, לזוגות צעירים ולמכירה חופשית לפרטים: 03-630442 (29927)

מבנה ארכיטקטוני מיוח־ד בהרצליה־הצעירה למ־כירה למבינו בנין. אם אתה נמנה על סוג האנ־שים המחפשים בית ייחודי במינו ויודע להע־ריך יצירת אמנות ארכי־טקטונית יחודית טלפן לפרטים נוספים אל "נר־קסוסים" 03-249217-8 (30066)

בנוה־צהלה ברחוב שקט תוח והדש במיקום מ־צוין למכירה קוטגים מ־פוארים 03-342372 052-448219 (7361)

בבניה בשל"ג בבנין מיו־חד דירות 5 מרהיבות "קנין" 03-242192 (21247)

דירות למכירה 2–2½ חדרים

עתה הזמן לקנות דירת 4 חדרים ימהודפות לוק־סוס מלא כניסה לשנ־תיים אנגלו־סכסון 03-286181 (23361)

4 חדרים מיוחדת+ מרפ־סת 100 מ"ר בגבעת־שורת ליד בית־שמש 052-540172 בהזדמנות 03-473666 (29382)

בתוח־נוקה דירות לאב־לוס מיידי 4 חדרים ברוח רוטשילד 18 לפרטים חב' "אביב" 03-7512203 (10824)

ברמת־צהלה 4, שקטה מרווחת $140,000 לאנגלו־סכסון 03-424310 422190 (23357)

דירות למכירה 3–3½ חדרים

תל אביב–יפו

וילה ותפואה +כל התוס־פות בהוד־השרון 148,000 דולר מאבו 052-27458 052-453443 (29660)

4 חדרים בגבעת־שמואל, שיפ, בנבעת־שמואל, שי־רותים כפולים +מטבח +מוגנים, ליוני גמיש 03-5321035 (29796)

בהרצליה מפואר מפו־אר דו מפלסי 600 מ"ר, שיש אישלקי, מטבח מ־פואר, מיזוג מרכזי, נוף משגע היפה ביותר באזור 052-540172 03-473666 (29489)

מושב הקבלן 3¼ בשכונת, וגולה!! 03-418133 03-259905 (18874)

קוטג' 6 חדרים חדש בגבעת־שרת ליד בית־שמש בהזדמנות 052-540172 03-473666 (29457)

בבני־ברק בו"ת קוטג' מ־פואר 280.000 דולר 03-9224503 03-9234803 (25722)

צילום

מלגזות ושינוע

מהיבואן! מבצע בלעדי אורגן קומותיים איטלקי +מגלים ב־975 בלבד וב־תשלומים 03-642976 (24327)

קיט ונופש

ריפוי והרזיה

דירות נופש להשכרה במלון דירות באילת 059-31452 03-907634 מיום א. (24254)

הלוואות

קוסמטיקה

הלוואה מיידית וזולה לחברי ההסתדרות ולאנ־שי ביטחון וחינוך 052-543202 03-346069 03-456565 (29721)

להשכרה חדר במספרה מפוארת בפ"ת אפשרות לקוסמטיקאית 03-919479 (20143)

אותיות דביקות

חקלאות

רוצים לקנות

רהיטים

שרותים

באר שבע והדרום

מציעים למכירה

סירות

בת זוג

אילת

קיט ונופש

בן זוג

דירות

דירות נבחרות

ספרים

שרותים כלליים

שרותי זר בע"מ מצי־עים: חידוש וצביעת מעליות, חידוש וצביעת אמבטיות באמייל, במ־חירים נוחים! איתורית 03-321132 7549111/8866 (19910)

טרקטורים

מקרים

וידיאו טייפ

הכרויות

בורשל"צ בקרית־כורש קוטג', מפרש עבני מפו־לה 250,000 דולר אפ־רי שלד בלבד 03-5054085 03-842544 (26318)

שטיחים

טלוויזיות

פוליש ונקיון

מערכות קול

במוצ"ש דיסקו ויין 24+ פנויים/ות ב"סטודיו בתים" 03-5517038 (19958)

חוגים

ברמת־השרון מטהאוז מ־פואר נוף מרהיב מרפסות מסביב פרטיות מוהל־טת, השקעה מצויינת (24539) 03-473343

אסטרולוגיה

בית כנסת

מכונות כתיבה

שוק המציאות

מחשבים

XT TURBO, ELITE

סירות

חיות בית

בתל־אביבים: מטהאוז יוצא דופן נוף מהמם! לרציניים בלבד! (23545) 03-425291

עתיקות

מזגני אויר

ציוד תקשורת

"קור־בזק" מזגנים מ־פוצלים 2½ 2,200.– ש"ח כולל מע"מ 03-287622 03-282250 (30160)

ציוד בנין

כלי נגינה

ציפוי אמבטיות

מכונות גלידה

אולמות

חנויות

בעל חנות, טלפון מינוי זיין בהצעות ת.ד. 195 (29314) חדרה

למכירה סופרמרקט במי זכרות בחיה 180 מ"ר +ציוד 03-413021 בערב (29632) 03-5153532

מיניגולף לחמש ענק סדרות חשמליות מזוני קפיצה וכו' ציוד חדיש או משומש למכירה/ השכרה לפארקים קיבוצים בתי מלון 03-429513 03-425936 (24473)

יבואן מעונין בחברה שיווק ארצית למוצר בתחום המוזיקה המקצועיים יפנו בכתב"ד לת.ד. 33263 ת"א עבור מס' 72 (24438)

דרושה בשכירות חנות גדולה במרכז צפון ת"א, 450-350 מ"ר במספר מפלסים מתוכרים, 03-748440 (מאיר) (29871)

בנה חנות 45 מ"ר בשכונת בן-גוריון במחיר מיוחד 03-540172 (29434) 03-473666

שותפה נחמדה וקיה לדירת 2½ ברמת גן +טלפון (23917) 03-765918

ברשותנו שתי חנויות מאורות ברמת גן ובתל אביב אנו מעוניינים לייצג מפעלים בכל התחומים סוכנויות (21643) 03-724567

"מיכרוזים" ארציים ובינלאומיים לכל הענפים. היזהרו! "ביכרוזים" 20 שנה בדרך פ"ת 7. (20558) 03-612192

"מכרזי השבוע" אספקה מכרזים לקבלנים יצרנים וסוחרים בכל הענפים! (20272) 03-623045

משרדים

דירות גג

דירות מרוהטות

ביקוש דירות

חדרים מרוהטים

עסקים

מחסנים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

בראשל"צ בגי'אסתר 4 מ' מאות מגלות מחר 03-9663184 (20768)

בראשל"צ, בנוי־אסתר, 5 חדרים, ק"ז, 90,000 דולר; חדשה, (25467) 03-959577

בראשל"צ, בנוי־אסתר, דירות יוקרה, 5" 90,000 דולר, 5½" 100,000 דולר, 6" 110,000 דולר, משה ויגאל גינדי, הרצל 64, לכניסה מיידית בתשלומים נוחים. (23965)

בשונת "נוה־הדרים" בראשון לציון בבנין חדש 4, 5 חדרים וכן 03-959556 (23446) 03-205347

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

שכרו

דרוש

בבני־ברק 2½ מסודרת ק"ב, חזית, ע"י קריית הרצוג 03-798049 (22921)

هذا من الأمل

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

• להשכרה בתל-אביב 250 מ"ר משרדים... 289943 ,292646 (23178)

• להשכרה ליד נתיבי איילון 800 מ"ר... 03-5742777 (18841)

• להשכרה ליד נתיבי איילון בנין עצמאי 1500 מ"ר... 771357 (20574)

[illegible]

מבני תעשיה

• להשכרה באור-יהודה 1000 מ"ר... 03-5742777 (26080)

[illegible]

מגרשים

[illegible]

• הברה לבניה תליה... 03-991543 (12206)

למכירה מגרש, רשיון בניה בתהליך ברח' הרב"ב (30455) 03-382066

דרוש כ-300 מ"ר מגרש לבניה באזור שיכון-דן/ נאות-אפקה והסביבה, טלפון 03-336302 (21651) 03-5516944

אדמה חקלאית בהדרה 26 דונם +10, 06-337417 (30006) 06-324324

[illegible]

דרושים אנשי בטחון לעבודה בלתי שיגרתית ברכב יתרון 08-471182 רק פונים מתאימים יתקבלו (30034)

דרושה טייעת-טכנאית למשרד מעבדה שיניים (30032) 03-7519320-1

דרושים סטודנטים לב' לכלה או בהנהל עסקים, לעבודה בשעות הבוקר. 5 ימים בשבוע טלפון 03-664561 (30029)

לדשה מיצוה "ריבוזי" דרושים מנהלים בעלי נסיון בלבד. טלפון: 03-285746 (29992)

אם את ה צעיר/ה עד גיל 26 ומעוניין/ת לעבוד בחברה גדולה כמקדמ/ת מכירות התקשר אלינו: מיום א' תנאים כפתים למתקבלים תל-אביב 03-612193 חיפה 04-660575 ירושלים 02-246044 באר-שבע 057-72039 (29972)

ל"בית-היוצר" פ"ת דרושים עובדים לייצור אחר הצבא 03-913113 (29945)

ליוסף מלך השטיחים דרושים מוכרים מנוסים בלבד. משכורת יסוד גבוהה ובנוסף אחוזים מהמכירות. לפנות ליעקב בטלפון 03-836266 (20398) 03-829168

[illegible]

מלחימות/ מחוטות ומרכיבות מעגלים לחברת אלקטרוניקה גדולות באזורים: חולון, ר"ג, בני-ברק ופ"ת (17232) 03-286111

סטודנטים (רקע במכניקה או מכטרוניקה) למפעל אלקטרוניקה גדול, למשמרת לילה (שכר גבוה) 03-286111 (17214)

מבקרי איכות ותוואלי מנוסים למפעל אלקטרוניקה גדול, משמרות, שכר גבוה ותנאים טובים 03-203052-3 "א.ו.ת." (30274)

ל"א.ו.ת.": בוחן רכיבים אלקטרוניים מנוסה בהבוחה איכות 5 ימי עבודה בשבוע ושכר הולם (30271) 03-203052-3

בוגר בי"ס מקצועי במגמת מכניקה לעבודה ומנית בבוחן מכני "א.ו.ת." (30269) 03-203052-3

מרכיב מכני מנוסה למפעל אלקטרוניקה גדול תנאים טובים מאוד 03-203052-3 "א.ו.ת." (30267)

מלחימות/ החוטות מנוסות תנאים מצויינים 03-203052-3 "א.ו.ת." (30266)

ל"א.ו.ת.": 1. אחראי הדפסות במעגלים היבריריים. 2. עובד/ה בוחן תנאים טובים למתאימים (30264) 03-203052-3

למפעל מזון גדול בחולון דרושים עובדים +רקע טכני להפעלת מכונות 03-203052-3 "א.ו.ת." (30259)

מלונן מנוסה לעבודת משמרה תנאים טובים 03-203052-3 "א.ו.ת." (30256)

[illegible]

לגימה בת-ים: 1. מנהלת מיון מוסמכת בחינוך +נסיון 2. מטפלות ידע בחינוך +נסיון 03-864121-2-3 (30019)

[illegible]

• למטבח הרב המפואר... 03-280493 (29832)

• דרושים אינסטלטורים בעלי נסיון... 03-268154 (29820)

[illegible]

מלחימות מנוסות לחיווט והרכבת מעגלים מודפסים למפעל אלקטרוניקה בבני-ברק. 5 ימי עבודה בשבוע, שעות גמישות, תנאי עבודה ושכר טובים 03-784212 מיום ראשון (29765)

[illegible]

למעבדת שיניים, טכנאי שיניים למחלקת תותבות וטכנאים למחלקת גבס. 7519320-1 (29686)

[illegible]

ל"תלם" מרכבי תרסיס והלונות עם נסיון לעבודה קבועה באזור המרכז בתנאים טובים (29371) 03-5448328-9

[illegible]

מנהל מוסך מנוסה עם רשיון לניהול תנאים טובים "א.ו.ת." 03-203052 (29460)

[illegible]

לחברה פרטית דרוש/ה עו"ד מתחיל בתחום האזרחי ת.ד 4433 ראשון-לציון. (25142)

מרכזנית מנוסה לאחה"צ 13:00-19:30, להקופה ממושבת בהרצליה. ידע באנגלית חובה. שכר גבוה למתאימה. "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א, א'-ה' 14:00-08:00 (25271) 03-298877

[illegible]

מזכירות מנכ"ל בעלת נסיון בהדפסה ובנוסח אנגלית עברית ברמה גבוהה. 5 ימי עבודה התנאים טובים למתאימה. 03-295694 (24752) משרה 795

[illegible]

לעבודות שעת קריאה, החלפה ותיקוני מדי מים (הכשרה ולימוד במקום) דרושים עובדים (עדיפות לבעלי רכב או ספה) הגרים באזור ראשל"צ, יהוד, רחובות ומזכרת-בתיה. העבודה קבועה ובמשרה מלאה. 03-268157 מיום א' (24423) 16.00-08.00

[illegible]

עובדי/ות יצור לעבודה מעניינת עם אפשרויות קידום בדפוס משי והלחמות פלסטיק (גם ללא נסיון). למפעל באזור התעשיה החדש, ראשל"צ 03-9616327-8 (23990)

מחווטות/ מרכיבות מעגלים לחברה אלקטרוניקה באזור כפר-סבא רעננה והרצליה (23955) 03-286111

דרושים טבח ועוזר טבח נסיון קודם הכרחי לפנות החל מיום א 08-228867 (23952)

[illegible]

עובדי מטבח ונקיון ל-5 ימים 8 שעות תנאים טובים 03-339202 רח' הרוק מס. 6 ירא"ל ליד הדיזנגוף (21409)

סוכנים/ ות + 21 להפצת להיט מבית משכורת+ אחוזים 03-5321757 (20366) 03-5322150

[illegible]

מפעילות מוקד לאזור שרות צבאי למשמרות ברמת-גן (מתאים לסטודנטיות) 03-726187 (20308)

[illegible]

לחברה ארצית לקוסמטיקה דיילות יופי לאזור ירושלים רמלה ת"א והדרום 03-800113 (20185)

[illegible]

לניהול מחלקת גביה במגזר הערבי, דרוש קצין משוחרר בעל ידע במחשבים והנה"ש, לעבודה באזור המשולש. לפנות בכתב ת.ד. 52627 תל-אביב (20146) 67011 מיקוד

[illegible]

להברה משקמת העוסקת בשיקום שכונות בכל הארץ דרושים קבלנים לשיפוצים מעטפות חוץ להרחבות ותוספות צבע ופיגומים 03-5519881-2 (20092)

אם את/ה אחרי צבא, עד גיל 40 שאפתן ובעל מרץ, מוצעת לך עבודה במסודרת קבועה ו/או חלקית רבת ענין ואתגר להתקשר מיום א' 03-398471 לאבי (20029)

פקידים/ות

[illegible]

פקיד טכני מנוסה בהפעלת מחשב וטלקס, ידיעת אנגלית חובה תנאים טובים "א.ו.ת." (30265) 03-203052-3

מעבדות תמלילים מנוסות עברית/ אנגלית, תנאים טובים למתאימות 03-203052-3 "א.ו.ת." (30250)

[illegible]

פקידת רכש תו"ל ידע בנושאי יבוא יצוא עמילות ומעקב הזמנות, ידיעת השפה האנגלית והדפסה עברית/ אנגלית - נסיון קודם לאורן ת.ד. 61131 ת"א 13135 (30207)

[illegible]

ל"גוטקס" דרושה מזכירה בכירה למשרה מלאה שליטה בשפות לועזיות 03-3377.25 (29978)

[illegible]

למשרד פרסום פקידה עצמאית ודינמית נסיון 5 שנים +הדפסה טובה שעות 16.00-08.00 (24233) 03-288938

[illegible]

דרושה קלדנית עם ידע בתמלילים 03-336469 (24257)

[illegible]

מזכירה למנהל אגף בחברת אלקטרוניקה בחולון הדפסה עברית אנגלית (תנאים טובים) (23963) 03-286111

[illegible]

עיבוד תמלילים, כתבנות, מזכירות והנה"ש תלמדו בבי"ס "שגיא" ברמת-גן 03-774931 (29472) 03-774212

פקידי יצוא מנוסים לעבודה קבועה תנאים טובים "א.ו.ת." 3/ (29451) 03-203052

[illegible]

קלדנית (מסוף) מנוסה בהזנת חומר של הנהלת חשבונות, אנו מציעים לך עבודה במקומות מגוונים כולל כל התנאים הסוציאליים בתוק. פני אלינו מייד כדאי לך. "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א, א'-ה' 14:00-08:00 03-298877 (24859)

[illegible]

מחשבים

הזדמנות לאיש פ.ס.י. שיווק תוכנות, לומדות, אבזרים, ספרים ומצבים במועדון של חברה גדולה רצוי רקע טכנאי/ הנדסאי/ תוכניתן מיום א' 03-280640 (30123) 03-287560

מפעיל מחשב מוסמך (מתחיל) לעבודה מיידית "א.כ.א" (30005) 03-282487

[illegible]

מזכירה חבורה עברית אנגלית עבודה מעניינת (24427) 03-292176

קלדנית מעולה לחברת אלקטרוניקה גדולה בפתח-תקוה (אנגלית טובה) 03-286111 (24428)

[illegible]

עוזרות ומטפלות

[illegible]

קפיד/ה טכנאי/ת למשרד +מכירות ידע בהנה"ש 03-336878+ (20338)

[illegible]

פקידת השבונות צעירה לעבודה קבועה אבא (20127) 03-287817

[illegible]

חדש בנושר־ין בשיחת טלפון אחת נספק לך עוזרת מנקה ליום אחד. הקץ לחיפוש אחר עוזרת בית, אפשרות למינוי חודשי או שנתי במנוי מבצע, המנוי כדאי לך, השרות שכל אשה ציפתה לו "עוזרת ליום אחד" שרותי עזרה ונקיון. משרד: 03-9341770 (20160)

[illegible]

טבחים – קונדיטורים

[illegible]

דרושים טבחים ועוזרי טבחים למסעדת טמפון דיזנגוף סנטר (29622) 03-290402

למסעדות "ברסק" דרושים שף עם נסיון 10 שנים טבחים עוזרי טבחים גרילמנים ועוזר קונדיטור 03-7515615 (29448)

[illegible]

גזירה תפירה

[illegible]

למפעלי "גוטקס" בבני-ברק דרושות תופרות מקצועיות, 5 ימי עבודה, כל התנאים הסוציאלים, הסעה מאורגנת מהבית טלפון: 706342 (29976) 03-706158

[illegible]

ל"גוטקס" דרושים: תופרת דוגמאות, גוזר בעל נסיון, מבקרת טיב, כל התנאים הסוציאלים (29495) 03-337725

ל"ניבה" דרושים: תופרת דוגמאות מנוסה, תדמיתנית מנוסה. (29280) 03-651155

[illegible]

אבי תגורות דרושים תופרים/ות בענף העור תנאים טובים 03-771543 (23912) 03-772553

הנהלת חשבונות

[illegible]

מנה"ח סוג ב' עצמאי למשרה מלאה (30204) 03-217771-2

[illegible]

מנהל השבונות אם אתה בעל נסיון ומוכן לעבוד יום מלא בוא לעבוד איתנו. אנו מציעים לך עבודה במקומות מגוונים ומעניינים, שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים בתוק. "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א, א'-ה' 14:00-08:00 03-298877 (29243)

[illegible]

דרושים מנהלי השבונות סוג 3, רצוי עם ידע קודם בעמילות מכס/ שילוח מקצועים (24243) 03-336469

מנה"ש 2 מתחיל לעבודה קבועה. אבא (24071) 03-282487

[illegible]

טכנאים הנדסאים

לנדיון אבנתון ד"ג דרוש מכונאי מכונות תפירה עם נסיון באחזקת מכונות תפירה לבגדי ים או עריק תנאים טובים, 5 ימי עבודה 03-7511627 מיום א' (22516)

לאטמיל "ברזד" בעלי רקע טכני ללימוד תיקון מכונות תפירה ושריפה (פיפי) 03-9225921 (22477)

טכנאי/ הנדסאי אלקטרוניקה מנוסה במכשירי F.M./ משמרות תגבורים בגוש דן, תנאים טובים למתאימים "א.ו.ת." (30272) 03-203852-3

להברת אלקטרוניקה גדולה הנדסאי תעשיה וניהול תנאים טובים מאוד "א.ו.ת." (30262) 03-203052-3

[illegible]

איש מכירות ומבשיון לתיקון מכשירי מכירה לעיבוד המתכת (29864) 03-252725

[illegible]

טכנאי עם נסיון בתחזוקת מערכות אינטרקום ואזעקה 03-5742111 (24080)

[illegible]

טכנאי/ הנדסאי יצור מנוסה לתפקיד תפעול במפעל המתכת ועיבוד שבבי בב"ב 03-372304 (23902)

[illegible]

טכנאי שרות ידע ונסיון באחזקת מכונות השמל מכונות ומסגרות, רצוי בוגרי בי"ס מקצועי (20136) 03-5562910

[illegible]

שרטוט וגרפיקה

[illegible]

גרפיקאי/ת עם נסיון לעבודה מעניינת ברעננה, 052-446548 (24385) 052-912730

לפנע פרסומאים, נדפיר אי/ה כשירי/ה בבייהור, נסיון מוכח במשרדי פרסום, תנאים טובים 03-291726 (24321) 03-294239

[illegible]

שרטטת בנין/ אדריכלות צעירה +עבודות פקידות שונות למשרה מלאה ביד-אליהו (20094) 03-372304

עובדי דפוס

[illegible]

ל"תלם" בוגר בי"ס מקצועי במגמת דפוס שעסק במקצוע זה בצה"ל (29691) 03-5448328-9

[illegible]

לדפס אופסט מקצועי תנאים מעולים ועבודה מעניינת במפעל באזור התעשיה החדש בראשל"צ 03-9616327-8 (23984)

דרושים דפסי ½ מנסים שכר ותנאים טובים (20057) 03-657854

ל"קידום" דפסי אופסט ובלס ניקוז בחצי גילון לעבודה קבועה כ-1500 ש"ח מינימום (20843) 03-225545

חשמל ואלקטרוניקה

[illegible]

מבקרי איכות ותואלים מנוסים למפעל אלקטרוניקה גדול, משמרות, שכר גבוה, ותנאים טובים 03-203052-3 "א.ו.ת." (30275)

ל"א.ו.ת.": 1. חשמלאי מוסמך במעשיר לאשדוד. 2. עובדי חשמלאים (30253) 03-203052-3

למפעל מזון גדול בראשל"צ דרוש חשמלאי עם נסיון בתעשיה 03-942021 מיום א' (29917)

[illegible]

במפעל בענף המתכת דרושים חשמלאי רכב מנוסים לתפקיד אחראי, עובדי יצור ועובד במוסך אחראי תנאים טובים 781240 784808 (25274)

[illegible]

עובדי יהלומים

[illegible]

ביקורת ואיומים במרי מקדמים הרפורמה האגרארית של אקינו

בעלי האדמות הגישו לאקינו מסמך חתום בדם ובו איום להעלות שדותיהם באש אם ייעשה נסיון לקחת אדמותיהם

מאנילה (א.פ.).- ביקורת חריפה נמתחה אתמול על־ידי חוגים מכל קצות הקשת הפוליטית ומכל רבדי האוכלוסיה בפיליפינים על תכניתה של נשיאת הפיליפינים לרפורמה אגרארית בקפת, שבמסגרתה יחולקו בחודש כ־4.5 הקטארים של שטחי חקלאות בין כ־2.6 מיליון חקלאים חסרי אדמה.

אקינו הגישה שלשום לקונגרס צו רשמי לחלוקתן מחדש של כל אדמות המדינה לרבות אלו של בני משפחתה, כ־6,000 הקטאר. היא הותירה לשיקול דעתו של הקונגרס את שאלת הקדימויות בחלוקה ואת שאלת גודל שטחי האדמה שיותר לבעליהן הנוכחיים להותיר בידיהם. הקונגרס אמור לדון בשאלות אלה ביום ב' הקרוב.

כאמור, התקבלה תכנית הרפורמה של אקינו בביקורות ובזעם רב בחוגים נרחבים. איכרים חברי הארגון השמאלי "תנועת האיכרים הפיליפיניים" דחו אותה כלא מספקת, ובעלי אדמות נשבעו מצידם להגיב במרי אזרחי על הכוונה ליטול מהם את אדמותיהם.

התנועה, שחבריה מנים לטענתה 750,000 איש, הודיעה כי בדעתה לערוך היום צעדה המונית לארמון הנשיאות במאנילה כדי לדרוש חלוקה חופשית של אדמה חקלאית לאלתר, כדרך המספקת היחידה לפתרון מצוקת החקלאים העניים. במסיבת עתונאים שערכו אתמול ראשי התנועה הם הביעו את נחישות החלטתם להאבק להנהגת רפורמות ממשיות וקראו לממשלה "שתעד' לנסות לגרש את חבריהם מהשטחים שבהם הם התנחלו בכוח.

מן העבר האחר הודיעו 15 ארגוני בעלי אדמות במסמך חתום בדם, כי הם לא יוותרו על אדמותיהם בשום תנאי וכי הם יעלו את תבואותיהם באש אם יהיה בכך צורך כדי למנוע את השתלטות כוחות הממשלה עליהם.

במסגרת ההערכות למימוש תכנית הרפורמה השביעה אקינו ביום ה' שעבר שר חדש, פיליפ ג'ואיקו, שיעמוד בראש המשרד לרפורמה אגרארית.

יצויין כי גם בקרב תומכיה הנלהבים ביותר של הרפורמה נשמעו אתמול קולות בגנות הצו שעליו חתמה אקינו. הבישוף אנטוני פורטיך מראשי הדוברים בעד הנהגת הרפורמה אמנם תיאר את התכנית כ"באמת היסטורית", אך הוא הזהיר מפני הסכנה הטמונה ביישום לא נכון שלה. "עליה לוודא שצדק ייעשה עם שני הצדדים" הוא צוטט כאומר, "שכן אחרת יגרום הדבר לתוהו ובוהו. האכרים מתייחסים לתכנית בחשדנות מאחר שהרוב בבית הנבחרים נמנה עם בעלי הקרקע." להלן הדגיש הבישוף, כי בעלי האדמות באי נגרוס, שבו נמצאת הדיוקסיה שלו, "רציניים" בכוונתם שלא לשתף פעולה עם הממשלה.

חיימה טדאו, מנהיג תנועת האיכרים הזעירים השמאלנית, מוקיע את תכנית הרפורמה של הנשיאה קוראזון אקינו במסיבת עתונאים שערך במאנילה. (צילום: א.פ.)

צפון קוריאה מציעה לדר. קוריאה צמצום הדדי הדרגתי של צבאותיהן

טוקיו (ע"ר ועי"צ).- צפון־קוריאה הציעה אתמול לשכנתה דרום־קוריאה צמצום כוחות הדרגתי הדדי של צבאותיהן.

סוכנות הידיעות הרשמית של צפון־קוריאה הודיעה אתמול ברשימת בשידור שנקלט בטוקיו, כי ממשלת פיונג־יאנג קראה להעמדתם של שני הצבאות על פחות מ־100 אלף חייל עד שנת 1992. בהודעה פורט כי צפון־קוריאה קוראת לשתי הממשלות לצמצם את כוחותיהן המזוינים בשלושה שלבים בין השנים 1988 ו־1991.

ההצעה הצפון־קוריאנית גם קוראת לארה"ב לסלק מדרום־קוריאה את כל כוחותיה "לרבות אמצעי לחימה גרעיניים", וכן לחסל את כל בסיסיה הצבאיים בדרום־קוריאה עד שנת 1992.

צבאה הסדיר של צפון־קוריאה מונה 840,000 חייל, ואילו מצבת הכוחות של דרום־קוריאה היא כ־600,000 אלף חיילים סדירים על־פי נתונים שפורסמו לא מכבר ב"מכון הבין־לאומי למחקרים אסטרטגיים" בלונדון. לארה"ב 43,000 חיילים בדרום־קוריאה.

כדי להביא ל"פריצת דרך יעילה" הציעה גם צפון־קוריאה "לעשות צמצום חד־צדדי של כוחות צבאה בשיעור של 100,000 איש, עד לסוף שנת 1987".

ההצעות כלולות בגילוי דעת שפורסם במשותף על־ידי משרד החוץ ומשרד הכוחות המזוינים של צפון־קוריאה. המסמך כולל הצעה לפתיחת שיחות "בין־לאומיות" לפירוק נשק בז'נבה במארס 8891, בהשתתפות צפון־קוריאה, דרום־קוריאה וארה"ב. כמו כן הוצע במסמך, כי פולין, צ'כוסלובקיה, שוויץ ושוודיה – ארבע המדינות המיוצגות במועצת הפיקוח הנייטרלית על הפסקת האש בקוריאה – ישתתפו בשיחות במעמד של משקיפות.

עיראק משקיעה הון עתק בשיקום בבל ההיסטורית

בבל, עיראק (עי"ר).- ארכיאולוגים, מהנדסים ופועלים החלו במרוץ נגד השעון כדי לשקם את [illegible] בבל [illegible] העתיקה לקראת [illegible] פסטיבל בין־לאומי למוסיקה, העומד להיערך בעיר ב[illegible] בחודש ספטמבר.

נשיא עיראק צדאם חוסיין הקציב מיליוני דולארים להקמת העיר מחדש על כל פארה. בבל נהרסה על ידי הפרסים לפני כ־0052 שנה.

בין השאר מקימים מחדש את התיאטרון הגדול של בבל ואת ארמון השופטים הסמוך, את הארמון הדרומי ובו אולם ההכתרה של המלך נבוכדנצאר (מ־605 עד 564 לפני ספירת הנוצרים) את נתיב התהלוכות ואת השער הגדול של האלה אישתאר.

יותר מ־40 מדינות אמורות להשתתף בפסטיוואל, שיהיה, לדברי ד"ר מועיאד סאייד, המנהל הכללי של מחלקת העתיקות העיראקית, "מקום מיפגש בין האנושות של ימינו לבין התרבות העיראקית העתיקה, של ימי המלכים חמורבי ונבוכדנצאר".

מארגני הפסטיוואל מבטיחים כי כל מה שקשור בו יהיה בבלי, כולל השירים, הריקודים, הלבוש, כלי האוכל והסכו"ם. אפילו המזון והמשקאות שיוצעו לקהל יהיו דומים לאלה שהיו מוכרים ומקובלים בבל ההיסטורית.

בין היתר נודעה בבל כעיר שבה מת אלכסנדר הגדול בשנת 322 לפני ספירת הנוצרים, כפי הנראה מקדחת. עם מותו הלך לעולמו גם חלומו להפוך את בבל לבירת אימפריה כלל עולמית.

דרכוש ספר מספרית דבר

פקיסטאן עומדת על סף ההצטיידות הגרעינית

וואשינגטון (ע"ר).- נראה שפקיסטאן הגיעה לסף ההצטיידות בנשק גרעיני – אמר אתמול ריצ'ארד מרפי, עוזר שר החוץ של ארה"ב לענייני המזה"ת ודרום אסיה בהופיעו בפני נציגי הקונגרס.

בדברי עדותו בפני שתי ועדות משנה של הקונגרס הביע מרפי את דעתו, כי תהיה זו איוולת לקצץ בסיוע המוגש לפקיסטאן.

כזכור חזרה והכחישה פקיסטאן את הידיעות שלפיהן היא מפתחת נשק גרעיני.

מרפי אמר כי פקיסטאן טרם עברה את סף ההצטיידות בנשק גרעיני והוסיף שאם תמשיך ארה"ב להגיש למדינה זו סיוע כלכלי וסיוע בטחוני, עשוי הדבר להגביר את נכונותה לגלות התאפקות במישור זה.

עוד אמר מרפי כי ארה"ב הביעה דאגה בפני פקידים פקיסטאניים בקשר למעצרו של אזרח קנדי יליד פקיסטאן בפילדלפיה. איש זה, ארשאד פרוואז, ניסה לפי ההאשמות שהועלו על־ידי התביעה להבריח מארה"ב פלדה מיוחדת שבה משתמשים לייצור פצצות אטום.

מעפילה לפיסגת ה"פוג'י". הילדה קרוקס בת ה־91 מקליפורניה משקיעה מאמץ אחרון עם הגיעה לאחת התחנות בדרכה לפיסגה, אליה היא אמורה להגיע הבוקר. (צילום: א.פ.).

ביצים בנות 145,000,000 שנה

גילן של ביצי הדינוזאור שנמצאו לפני שנה הוערך בכפול מזה של הקדומות ביותר שהיו ידועות עד כה

קולורדו (א.פ.).- קליפות מאובנות של ביצי דינוזאור, שנמצאו לפני כשנה במחוז דלתא בקולורדו על־ידי גיאולוג מקולורדו ושני סטודנטים מצריים, הן, ככל הנראה, הקדומים ביותר שנתגלו עד כה.

גילן של הביצים הוערך על־ידי קארל הירש, חוקר מן המחלקה הפאלאונטולוגית של אוניברסיטת קולורדו, בכ־145 מיליון. הירש הגיע לקביעתו לאחר שבחן את הביצים במיקרוסקופ אלקטרוני. "הן קדומות יותר כמעט פי־שניים מהביצים שנחשבו עד כה כקדומות ביותר ושנמצאו במונטנה", הוא אמר במסיבת עתונאים שערך. "עתה אנו מקווים למצוא בסביבתן עצמות כלשהן, שמהן ניתן יהיה להסיק מי הטיל אותן".

למרות שלא נמצאו ביצים שלמות, ניתן להסיק מן השרידים שנתגלו, כי קוטרן היה כ־20 סנטימטרים באורך וכ־9 ברוחב.

אשר למקור הביצים בדינוזאור דווקא ולא בחיה קדומה אחרת הביע הירש את בטחונו, כי דינוזאורים, כשאר הזוחלים, אכן הטילו ביצים. הוא הדגיש כי חוקרים המחזיקים בתיאוריות מנוגדות לכך טרם הצליחו להוכיח אותן. עם זאת הוא אמר כי איזו חיה בדיוק הטילה את הביצה שנמצאה הוא בגדר "תעלומה בלשית", שאותה ניתן היה לפתור ביתר קלות אילו נמצאו עצמות לידה.

צפון־מערב קולורדו הוא אזור עשיר במיוחד בתגליות פרה־היסטוריות.

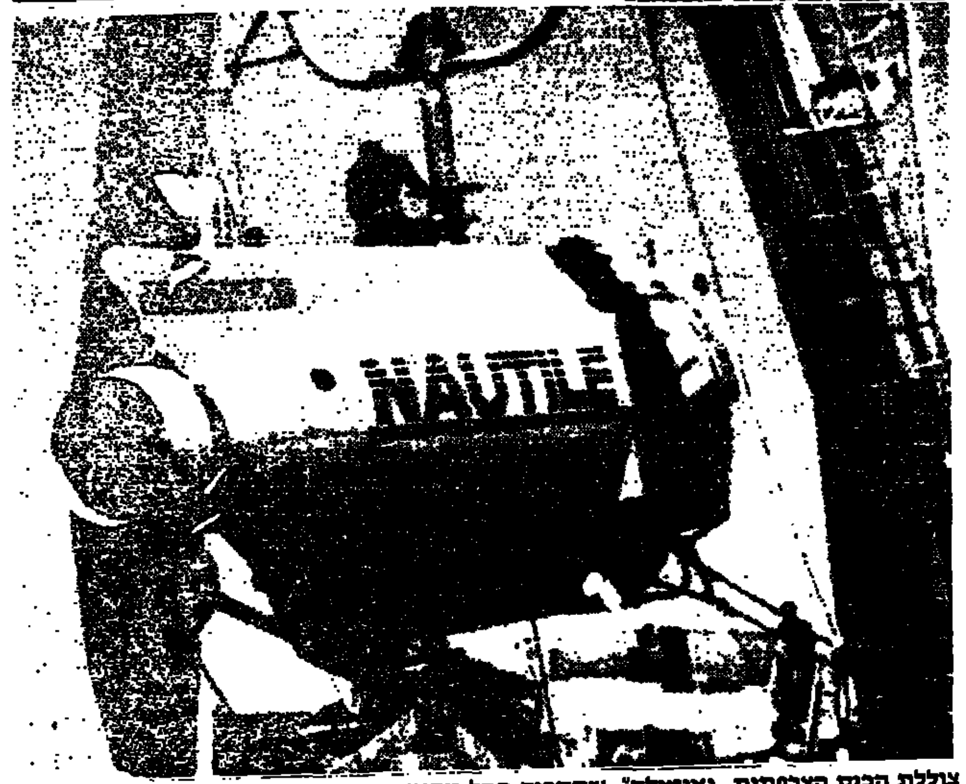

צוללת הכיס הצרפתית "נאוטילה", שתסרוק החל מהימים הקרובים את אניית הפאר הטבועה "טיטאניק" בתקווה לגילוי אוצרותיה האגדיים. הצוללת מצויידת במצלמת רובוט מתוחכמת המכונה "רוביך". היא תשוגר למי האוקיאנוס האטלנטי מספינת המחקר הצרפתית "נאדיר" במרחק של כ־560 ק"מ מחופי ניו־פאונדלנד, קנדה. (צילום: א.פ.)

בעקבות מגעים בין נשיאי הודו וסרי־לאנקה:

קרוב סיומה של מלחמת העדות בסרי לאנקה

קולומבו (רויטר).- מסתמן פתרון קרוב לסכסוך הבין־עדתי בן ארבע השנים בסרי לאנקה – הודיע אתמול רשמית השר לבטחון לאומי של סרי לאנקה.

"אני מאמין שאנו מתקדמים במהירות לקראת מצב שבו שלום בסרי לאנקה יהיה אפשרות ממשית", אמר שלשום בלילה השר, לאליט אתולאתמודאלי, בנאום בפני באי הועידה השנתית של לשכת המסחר של ציילון. "מדובר בשעות, בימים או בשבועות לכל היותר".

השר, שבתחום אחריותו מצויה המלחמה במחתרות של הבדלנים הטאמיליים בצפון ובמזרח האי, אמר דברים אלה בעקבות שיחה שהתנהלה בין נשיא סרי לאנקה ג'וניוס ג'ייוארדנה והשגריר ההודי ג'יוטינדרה נאת דיקסית ושהתמקדה בסכסוך ובדרכים ליישובו.

הפגישה בין שני האישים התנהלה מיד לאחר שובו של השגריר ההודי לקולומבו משהות קצרה בהודו, שבמהלכה הוא מסר לנשיא גאנדי את הצעות הפשרה של ג'ייוארדנה לדרישות הבדלנים הטאמיליים. לדברי מקורות בקולומבו הביא השגריר ההודי בפני הנשיא ג'ייוארדנה את תשובת גאנדי, תגובה, אפוא, שהאופטימיות של השר לבטחון לאומי מתבססת על תכנה.

לפני הפגישה עם השגריר ההודי הצהיר הנשיא ג'ייוארדנה במהלך אסיפה פומבית, כי הוא מתנגד לנקיטת אמצעים צבאיים לפתרון המשבר האתני וכי בדעתו למצוא לו פתרון באמצעים דמוקראטיים בלבד.

עיקרה של "חבילת השלום" המתגבשת והולכת במגעים המתנהלים בין קולומבו לניו־דלהי הוא כינונה של מועצה אוטונומית בבחירת יחידה לשני המחוזות הטאמיליים בצפון ובמזרח סרי לאנקה. כעבור שנה ממועד כינון המועצה החדשה ייערך משאל עם במחוזות בשאלה אם תושביהם מעוניינים בהמשך הקשר המינהלי ביניהן.

ביום ג' שעבר הציגו דיקסית ודיפלומאטים הודים נוספים את פרטי התכנית בפני נציגי הקבוצות הטאמיליות השונות שבסיסן בעיר ההודית הדרומית מאדראס, ולדבריהם, זכתה זו בתגובה חיובית מצידם.

לא, אין זו ונציה. תושבי קומו שבצפון איטליה נאלצים להמתין בסבלנות באחד מפקקי התנועה הרבים שנוצרים כל העת על מדרכותיה המאולתרות של עירם מאז השטפון הגדול שפקד את איזורים בשבוע שעבר. (צילום: א.פ.)

הלוח הכללי ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

ספרים/ות · בגדים · נהגים · מחסנאים · מוכרים/ות · סוכנים – מקדמי מכירות · מפעילי ציוד מכני · פועלים/ות · עובדי נקיון · עובדי מתכת · עובדי מוסך · שומרים · ביקוש עבודה · שרותי אחיות · שליחים · דירות · חנויות · הצעות עבודה · באר שבע והדרום · נתניה · אילת · אשדוד

ליקב ראשל"צ דרוש נהג משאית לחלוקת סחורה 03-942021 מיום א'. (29893)

מחסנאים מנוסים בענף האלקטרוניקה לעבודה מיידית, תנאים טובים מ"אור א.ג.ת." (30273) 03-203052-3

ל"נועקס" דרוש מחסנאי למשרה מלאה, שליש בשנה לוזית (29454) 03-337725

מפת"ים מנוסים לעבודה קבועה באזורים: ת"א, חולון, בת־ים, ראשל"צ. תנאים + שכר (24365) 03-286111

מחשבאי מכני +ידע במחשב לעבודה מיידית אבא 03-287817 (24067)

ל"נועקס" דרושה מוכ־רת לבוטיק בדיזנגוף כל התנאים הסוציאלים (29476) 03-337725

בחולון בת־ים, אישה נמרצת בעלת נסיון בשי־ווק וקידום מכירות, לתפקיד מעניין במשרד. תנאים מצוינים 03-882250 (לדוד) (20524)

לאנ.בי מוצרי פרסום! סוכנים+ רכב עדיפות נסיון. 03-735126 (30053)

דרושים סטודנטים בכל הארץ להפצת מוצר נד־רש בחנויות. הכנסה גבו־הה במיוחד 03-820036, (30021) 03-811960

סוכן/ת כלי בית+ נסיון בענף ליבואן 908902 (24056) 901561

למפעל בראשל"צ דרוש איש מכירות צעיר ונמרץ עד גיל 35 עם רקע טכני בענף הבנין. לפנות לזאב בין השעות 15:00־ 03-9643365 13:00 (23971)

לחברה בשירותי כח אדם סוכן/ת חרוץ/ה ודינמי/ת רצוי נסיון ב־נושא בכח אדם +רכב חובה 03-225545 (20013)

מסגר מנוסה לעבודה קבועה בפ"ת וחולון "א.ת.ת." 03-203052-3 (30257)

דרושים מרכיבי אגזוזים מקצועיים ומתלמדים לעבודה קבועה (30224) 03-825544

למכון פרונט, עובד מיק־צועי דני 052-546590 בערב 052-20425 (30209)

דרוש כרסם מעולה ידע ב־C.N.C. יתרון. שכר ותנאים טובים לאדם המתאים 03-370383 (23954)

רתכים ומסגרים דרושים ל"אודיס" א.ת.הרצליה תנאים טובים למתאימים (24356) 052-554513

מכונאי בכיר בעל רשיון ניהול מוסך לתפקיד ני־הולי בתחום הטרקטו־רים, מלגזות וכ"ו בש־דה התעופה תנאים מצוינים! 03-372304 (23920)

מבלטן מנוסה למפעל גדול בפ"ת (משמרות) תנאים טובים (23966) 03-286111

ל"קידום" דרוש קונ־דיטור "מנוסה "מסגר" דוקא 2000 כ"1800" ש"ח. 03-222874 (20019)

לחברת שירותי מחקר ש־מירה וביטחון בע"מ דרושים מאבטחים/ שומרים לעבודה בבתי חולים באזור המרכז (25237) 03-7513894-5

מיידי! לבנקים ולבנייני משרדים בת"א, שומרים +נשק אישי עד 55 "קלע" לבונטין 16 ת"א 03-622487-9 (20400) 03-614826

לקיבוץ ביזרעאל דרושה אחות מוסמכת בעבודה ובבית מ־ 06-755220 06-755048 21.00 (29996)

מחזה יחסים ריאליסטי / יוני להב

שָׁלוֹם בית

תמונה א'

במה: סלון נובורישי. על קיר הסלון תמונה גדולה במסגרת זהב של הבאבא־סאלי, בויטרינה מצוי פיסלון קנטי של אגם עם תמונת גולדה המתחלפת לתמונת בן־גוריון בשחים הצידה. כורסה גדולה, לפניה שולחנון עם פיצוחים, ממול – טלוויזיה מנופצת. אבא, ליכוד, נכנס הביתה, עייף, מזיע, צונח על הכורסה, משליך את התיק הצידה. אשתו, מערך, לבושה סינור, רולים בשיערה, חלוק בית לגופה, ממהרת אל בעלה, מחלצת את נעליו ומחליפה אותן בנעלי בית מגומרות. מגישה לו עתון „דבר".

מערך: נו איך עבר היום, יקירי?

ליכוד: נמאס לי. אני כבר לא יכול עם הבוס. הוא כל הזמן צועק עלי.

מערך: למה שלא תגיד לארון רייגן שיתן לך קצת מנוחה, דארלינג? עכשיו תקרא את העתון ותירגע.

ליכוד: (מעיף מבט בעתון, משליכו בשאט־נפש) „דבר"?!! מה פתאום „דבר"? השתגעת?! את הרי יודעת שאני קורא רק „מעריב"!!

מערך: כל העתונים בשביתה חוץ מ„דבר" בגלל ש„דבר" זה עתון של ההסתדרות ובהסתדרות אסור לעשות שביתות.

ליכוד: (מעיין קמעה בעתון) תמיד אותו הזבל. אין לך קצת חדשות חיוביות בשבילי?!

מערך: הסלמה במלחמה אירן־עירק.

ליכוד: משהו יותר חיובי.

מערך: אה.. מודעי הודח ממשהו.

ליכוד: עוד!

מערך: אני אוכלת את הלב. זה מה שהכי משמח אותך, נכון?!

ליכוד: זה מאד לא הוגן מצידך. את יודעת כמה שאחדותנו חשובה לי.

מערך: מלים, מלים, מלים! אתה בכלל לא אוהב אותי! תודה שאתה מאוהב בסתר־לבך בכהנא! צא מהארון! הומו!

ליכוד: אני לא מוכן שתעמדי פה ותטיחי בי האשמות כאלה. אני מכיר את השיטות הסטאליניסטיות האלה. נגמר עידן הפנקס האדום, יקירתי! משפט חברים לא יהיה פה, את שומעת?!!

מערך: אתה אל תצעק עלי! מה אתה חושב, שאני צריכה אותך? אתה חושב שגברים לא מסתכלים עלי? אתה טועה! רק אתמול אבו־חצירה החמיא לגזרה שלי.

ליכוד: בבקשה! תקומי ותצאי! את רואה שאני מנסה לעצור אותך? קדימה!

מערך: (פורצת בבכי) זה מה שאתה רוצה, נכון?! אתה רוצה לסלק אותי! אתה רק מחכה להיפטר ממני. אתה עושה הכל בשביל שאני יעזוב, כדי שתוכל להגיד אחר כך: „אני? מה אני אשם? היא עזבה מרצונה החופשי" מה אתה חושב, שאני מטומטמת?! בכל העולם כבר מרכלים עלי.

מערך: צ'הצ'יה!!!
ליכוד: צ'הצ'ית, אה?!
(מאדים) צ'הצ'ית, אה?!?!
(מנפנף באגרופיו בזעם, יורק אש) עכשיו נחשף פרצופך האמיתי, פולניה שמנה!!
מערך: פרענק! פרימיטיב! רוצח!!!

ליכוד: את עוד מעיזה להאשים אותי ברכלנות?!? כל החברות האוויות שלך מהאינטרנציונל הסוציאליסטי צוחקות עלי מאחורי הגב!

מערך: את החיים הרסת לי! עד שהכרתי אותך הייתי פרח! הייתי ידידתה הקרובה של אפריקה המשתחררת! לקחתי מקום ראשון באליפות אסיה בקפיצה במוט!! ועכשיו תראה מה עשית ממני – ספתח'ה עיראקית! מי יצביע בשבילי במצבי, אה?! בסוף אני עוד אהיה לשון המאזניים בין התחיה לש"ס!!

ליכוד: ובטח כשהתחתנת איתי נראית יותר טוב, אה?! את כל הכסף בבית שפכת על הקיבוצניקים שלך!! מה את חושבת, שאני לא שומע שמועות? ראו אותך מסתובבת בבתי קפה עם בלאס!!

מערך: אני?!! אני שפכתי את הכסף?!? את כל הנדוניה שהבאתי לחתונה שרפת בבורסה!! מילאת את הבית במכשירים חשמליים! שמת את הסובארו בהול ואת המכוניות הרומניות בבידה!! גנב!!

ליכוד: זונה של ערבים!!

מערך: זונה של ערבים תקרא לאמא הכורדית שלך!!

– פאוזה –

ליכוד: (מסנן בין שיניו) גועצית, אה?!

מערך: צ'הצ'ה!!

ליכוד: צ'הצ'ה, אה?! (מאדים) צ'הצ'ת, אה?! (מנפנף באגרופיו בזעם, יורק אש) עכשיו נחשף פרצופי האמיתי, פולניה שמנה!!

מערך: פרענק! פרימיטיב! רוצח!!

השניים קופצים זה על גרונה של זו, מחפשים בקרחותנות את העורק הראשי על מנת לקפוץ. בזמן שסכיניהם מונפות אל־על, פורץ פנימה בן הזקונים שלהם, עמירם ניר.

עמירם ניר: אבא! אמא! קרה אסון!

ליכוד ומערך: (מפנים ראשם בבת־אחת) מה קרה, עמירל'ה?

עמירם ניר: הם גילו הכל!!

מערך: (רועד) פולארד?!

עמירם ניר: האירניאיי. תפסו אותו!

ליכוד: (מחוויר) ו..ו..הקונטראס?

עמירם ניר: נורת מזמר כמו אלף ציפורים היסטריות!!

מערך: (קמה, מסדרת שיערה) אנחנו נצא מפרשה זו מחוזקים. נכון, יקירי? (אוחזת בכף ידו)

ליכוד: כן יקירתי. (מחבק את מערך בידו האחת, ואת עמירם בידו השניה. מערך מניחה את ידה על כתפו של עמירם. השלושה מתייחדים להם כשתחושת ה„ביחד" מפעמת את חזותיהם. האור מתעמעם לצלילי „עם אחד עם שיר אחד" בביצוע שלישיית אדלר. חושך.

תמונה ב'

במה: אותו הסלון, במקום תמונת הבאבא־סאלי, תמונת בנו של הבאבא־סאלי. לפיסלון הקינטי של אגם בויטרינה נוספו שישה מגיני־דוד משפריצי אש ומים. על הפטיפון מסתובב התקליט „דורית ראובני בשירי טבע ואחו". במרכז הסלון שולחן, עליו פרושה שמלת השבת של חנהלה (מפת השולחן בכביסה). מסביב לשולחן – כסאות. על השולחן – טובין. אמא מערך, עדיין עם רולים בשיערה, מניחה את האוכל על השולחן.

מערך: אי־באאאא! ״ילדיייייים!! הארוחה החגיגית לכבוד חתונת הכסף שלי ושל אבא מוכהנהההה!!

נכנסים בריצה, בדילוגים ובקיפצוצים ילדי המשפחה. הם כולם מאוד דתיים.

התחיה משליכה על הטלוויזיה המנופצת בקבוקי תבערה. ש"ס מענה ג'וק רפורמי ומורט לו את רגליו. מורשה ומפד"ל רבות ביניהן ומתגלגלות על השטיח. כהנא נכנס, שקוע בקריאת הספרון „מיין קמפף". אמא מרגיעה את הילדים ומושיבה את כולם סביב השולחן. נכנס אבא. מתיישב.

אבא: ילדים. היום זה יום מאד מיוחד בשביל אמא ובשבילי. היום הוא יום אחדותנו. ולכן אני מבקש מכולם להתנהג יפה ומנומס ולהיות נחמדים אל אבא ואמא. בתיאבון.

הדלת נפרצת. פורץ פנימה ילד פרוע שיער, יחף ומלוכלך.

אמא: יוסי!

יוסי שריד: תאכלו, למה לא?! שתתפוצצו!

ליכוד: תסתלק מפה!

אמא: אני לא מוכנה שתדבר ככה אל בני מנישואי הקודמים.

יוסי: את אל תתחסדי לי, זונה פשיסטית!

מערך: (פורצת בבכי) שילד ידבר ככה אל האמא הטבעית שלו! אני לא מאמינה! אני לא רוצה להאמין! תגיד לי שלא התכוונת!

יוסי: קאקי! פיפי! פלוצים עלייך!

ליכוד: (ניגש אליו בזעם, עומד לתופסו, אמא משתטחת על הארץ, מגינה על יוסי בגופה) אמרתי לך שאני לא רוצה לראות אותו יותר במשכב!!

מערך: אבל כל כך בודד לו בבית המחסה ליתומי האופוזיציה. אולי ניתן לו לאכול קצת?

יוסי שריד: (נעמד על שרפרף, צועק) לא צריך את הטובות שלכם! כולכם זונות! באתי בשביל להביע עליכם את דעתי הנוקבת (עיתונאים ממהרים להנציח את האירוע במצלמותיהם ובטייפים שלהם)!

אמא: יוסי'לה שלי, אני זוכרת אותך בחולט לטובה, זה שתדע לך!

יוסי: נפסה שב"כ! (פורץ בבכי) אני כל כך בודד בתוך השנאה שלי! אתם עוד תתנו על כך את הדין! (יוצא בקפיצה מהחלון. אמא מייבבת, תולה עיניים חולמניות בתיקרה)

אמא: איך שהוא ידע לכתוב ג'ינגלים...

ליכוד: ילדים. אני לא רוצה שמה שראיתם עכשיו ישפיע עליכם לרעה. יוסי הוא ילד רע ואתם ילדים טובים. כל הילדים אוהבים את אבאלה. נכון, ש„סינקה (מלטף את ראשו החרדי של ש"ס. ש"ס בן השלוש מנער בעדינות את ידו של אבא מראשו החרדי)?

ש"ס: מובטחני כי רוחש אנוכי רגשי הוקרה עמוקים כלפיך, אבי, ברם, עם זאת חובה עלי לציין כי אינני נתון בכיסו של אף אחד.

ליכוד: מה, ש"סילה שלי לא אוהב. רק את אבאלה ליכוד?

ש"ס: ש"סילה טרם קיבל תשובה סופית בדבר הקצבת ארבע מיליארד הדולר לישיבת „תאב־כספים".

ליכוד: אבל כבר דיברנו על כל זה!

ש"ס: הריני חש ברגע זה ממש כיצד חלה התקרבות פתאומית ביני לבין אמא.

מערך: ש"ס קטן שלי!

ש"ס: אמא!

ש"ס ממהר למערך, מחבק את ברכיה בחום והופך את ראשו תחת סינרה. ליכוד מתבונן בקינאה.

מערך: (מלטפת את ראשו) אני יתן לך הקצבות, אני יתן לך חוק מיהו יהודי... אמא'לה תתן למושמוש שלה כל מה שמושמוש רק יעלה על הדעת...

ליכוד: (צועק) את תפסיקי עם זה מיד, את שומעת! תפסיקי להסית את הילדים נגדי!!

אמא: שב בשקט, סיפוחיסט!!

תחיה: (לאבא) אתה רואה?! היא שוב מתחילה עם זה! תתגרש ממנה כבר! (פורצת בבכי היסטרי של בת טיפש־עשרה, קולה נעשה צרחני) אני לא מוכנה שתמשיך לחיות אתה עוד שניה אחת אפילו!

מערך: שבי בשקט, גאולה.

גאולה: אתה רואה?! היא שוב מתחילה! אני לא מוכנה לחיות אתה תחת קורת גג אחת! נמאס לי ממך, אתה שומע? אני יוצאת למדבר הפוליטי! (מזנקת לחלון. ליכוד מזנק אחריה, מצליח לתפוס את רגליה כשהתחיה בין השמים לארץ) –

ליכוד: לא! לא! אל תקפצי, ילדה שלי!

תחיה: רוצה בולדוזר!

ליכוד: תקבלי בולדוזר! (נותן לה בולדוזר) מה עוד?

תחיה: יד קשה!

ליכוד: (מרביץ לפלשתינאים) הכל! הכל אתן לך!

תחיה: מה עם ועידה בינלאומית?

ליכוד: או"ם־שמו"ם!

תחיה: ארקי! (יורדת מהחלון) תתחתם לי פה..(מוציאה חוזה ועט) ופה..ופה.. (ליכוד חותם) יפה מאד. אבל, אני לא מתחייבת על כלום.

אמא: נכון מאד, תחיל'לה. תחיה קטנה שלי אוהבת אמא?

תחיה: מאד.

אבא: אבל מקודם אמרת..ש..

תחיה: ריאל פוליטיק, חביבי..

אמא: ילדים, האוכל מתקרר. אני מציע שבמקום לריב נהנא לקיבה שלנו.

כולם: אוכל! אוכל! (מתנפלים בריבתנות על תקציב המדינה, מכלים אותו תוך שניות)

מפד"ל: אולי נשאר עוד קצת מהחולנטים?

אמא: מתחת לכלוכלת. (חושך)

—סוף—

שיש־אישי / אהוד מנור

עדות רחוקה

שלושה ממטילי האימה הגדולים על תיאטרוני בריטניה בילו בחודש שעבר בישראל. הביקור הוליד שלושה מאמרים רצופי שבחים לתיאטרון הישראלי.

העתונות מדווחת שמספר הישראלים המבקרים בקיץ הזה בלונדון הוא בבחינת שיא חדש. אחד מגורמי המשיכה של התייר הישראלי (לאחר כסע הקניות היומי) הוא התיאטרון האנגלי המשובח על שפע הפקותיו ועל איכויות המשחק והעיצוב הגבוהות שלו. והנה הפתעה. יתכן שבקרוב יציפו את ארצנו שוחרי תיאטרון אנגליים בהיפושיהם אחר תיאטרון משמעותי יותר. זוהי מסקנה בלתי נמנעת משלושה מאמרים רצופי שבחים לתיאטרון הישראלי, שראו אור לאחרונה בעתונים רבי־תפוצה בבריטניה.

שלושה ממטילי האימה הגדולים על תיאטרוני בריטניה בילו בחודש שעבר שבוע בישראל. ארווינג וורדל („טיימס"), מייקל רטקליף („אובזרבר") ומייקל קובני („פיינאנשל טיימס") – שלושה מבקרי תיאטרון מלומדים ורבי השפעה – היו אורחיה של „בי.י.פ.א.ק." (הוועדה הציבורית לענייני ישראל־בריטניה), כדי לעמוד מקרוב על הסיבות לשיא העולמי בו מחזיקה ישראל בתחום התיאטרון: ישראלים רואים יותר הצגות תיאטרון, בכל שנה, מכל בני הארצות האחרות.

„לאחר הצגה ראשונה ברשימת ההצגות הפועלות בתל־אביב", כתב וורדל ב„טיימס", „הרגשתי שמוטב להישאר בבית". כדי לראות את „אני לא רפפורט", „בדרך לברודווי" ו„המלך ואני" אין צורך לנסוע לתל־אביב. „אבל", ממשיך וורדל, „הצצה נוספת ברשימת ההצגות מגלה רפרטואר עצום של מחזות ישראליים חדשים. לאחר שבוע של ביקורים בתיאטרונים ובמקומות הקדושים של תל־אביב, חיפה וירושלים, התגבש בי הרושם שישראל היא ארץ הפתוחה למערב, המנסה, באופן אובססיבי, להגדיר מחדש את זהותה. בזירה הבין־לאומית מצטיירת ישראל, לעתים קרובות, כנצית, אבל, תיאטרוניה מביעים את אהדתם הגדולה ביותר למקופחים ולקבוצות מיעוט".

„הישראלים חיים את חייהם בקצב מהיר משלנו", כתב מייקל קובני ב„פיינאנשל טיימס", „ויש להם את התבונה להתעקש ולראות את בבואתם בבריכת האומנות. זוהי הצורה הבריאה ביותר של נרקיסיזם שראיתי מזה זמן רב".

שלושת המבקרים מתייחסים למחזותיהם של יהושע סובול („נפש יהודי", „גטו" ו„הפלשתינאית"), שמואל הספרי („החילוני האחרון"), מוטי לרנר („חבלי משיח") וסולכית לפיד („רכוש נטוש").

וורדל קובע שההתמודדות של התיאטרון הישראלי עם בעיות זהות לאומית מתבטאת בהעברת מסרים מורכבים ומעוררי מחלוקת באמצעות צורות תיאטרליות שאינן נטורליסטיות.

„הדוגמה היחידה לנטורליזם", כותב וורדל, „היא ההצגה „חבלי משיח" של מוטי לרנר בתיאטרון הקאמרי, אך גם עלילתה מתרחשת בעתיד כאשר מתיישבי גוש אמונים בגדה המערבית מגיבים לאיום של שלום עם ירדן. לרנר, חילוני, נוהג כבוד במחבלים המשיחיים. שמואל הספרי, המחבר המאמין של „החילוני האחרון" נוהג בהם בבוז מחלל קודש. הספרי מצהיר שחציו אינם מכוונים אל הדת כי אם אל הקהילה החילונית אשר הניחה לקיצונים להסיג דברים שרק לפני עשר שנים אף לא העזו לחלום אודותם".

שלושת המבקרים מתארים את התיאטרון הישראלי כמשתתף וכתורם חשוב בקו העימות של הוויכוח הלאומי, ואינם משאירים מקום רב במאמריהם להישגיהם של השחקנים. וורדל מתנצל על כך אך אינו מוכן לוותר על ציון שמה של זהרירה חריפאי. „בהופעתה ב„רכוש נטוש", הוא כותב, „היא מנתצת את איפיוני הקבע של האם היהודיה ובונה דיוקן רב־צדדי נפלא המציג באופן סימולטני אשה זקנה עיקשת, וארץ המסתגלת בקושי רב לשינויים".

מייקל קובני משבח את הצגת „הדוד ואניה" ב„הבימה" ואת משחקם של נסים עזיקרי ויוסי פולק. הוא גם מביע התפעלות רבה מעבודתה של נאוה צוקרמן עם קבוצת „תמרנע", אשר כבשה את ליבו לראשונה בשולי פסטיבל אדינבורו בקיץ שעבר.

מייקל רטקליף, ב„אובזרבר", מתאר את משחקם של משתתפי „החילוני האחרון" כ„משחק מבריק של חמישה שחקנים המצויידים בטכניקה חריפה, עירנה ושנונה". ועוד כותב רטקליף: „תיאטרון הוא צורה חתרנית של תודעה משותפת במדינה היהודית. את היהודי המאמין הוא מעליב בשבירת הטאבו העתיק על עשיית פסל ומסכה. לרוב הצופים הוא מספק פורום טבעי, יחד עם הספרות והעתונות, לליבון בעיות בעלות אופי לאומי: לחיפוש אחר מוסר חילוני יהודי מחוץ לדוקטרינות של היהדות; ולהגנה על זכויות אזרחיות לנוכח האיום של קבוצות קיצוניות קטנות שכוחן עולה ועלול לשמש לשון מאזניים".

המבקרים הבריטים מתקנאים בתיאטרון מן הסוג הזה. הם לא מתקנאים בבעיות.

שואת יהודי אירופה. שיחה עם ההיסטוריונית לני יחיל / שלמה שפיר

בין 1932 ל־1945

בימים אלה יצא לאור החיבור ההיסטורי המקיף ביותר על תולדות שואת יהודי אירופה. לני יחיל שהקדישה לכתיבתו עשר שנים מצטרפת לשוללי הסטריאוטיפ „כצאן לטבח" ומבקשת להשמיע את קולו של האדם היהודי שנקלע למאורעות שלא היתה לו שליטה עליהם

לפני 25 שנה כמעט הופיע החיבור ההיסטורי הראשון של לני יחיל על הצלת יהודי דנמרק („דמוקרטיה שעמדה במבחן") – נושא עבודת הדוקטור שלה באוניברסיטה העברית בירושלים – שזיכה אותה בשבחים רבים, והנחשב עד כה למחקר היסודי ביותר על אותו נושא. באחרונה ראתה אור מהדורה חדשה בכריכה רכה של התרגום האנגלי של הספר שיחיל לא היתה צריכה להכניס בה שינויים.

ספרה של לני יחיל על מעשה ההצלה המיוחד במינו של כשבעת אלפים יהודי דנמרק היה אחד המחקרים ההיסטוריים הראשונים בשפה העברית על השואה. מאז נכתב הספר הלך מחקר זה והתפתח. ישראל נעשתה לאחד המרכזים החשובים ביותר בחקר השואה, והחוקרים כאן תרמו רבות להבהרת היבטים שונים של התקופה על גילוייה. כיום נמצאים בעבודה שני מפעלים מקיפים בתחום השואה – היסטוריה רבת־כרכים של השואה מטעם „יד ושם", בעריכתו של פרופ' יואב גלבר מאוניברסיטת חיפה ואנציקלופדיה מקיפה של השואה בעריכתו של פרופ' ישראל גוטמן, ראש המכון ליהדות זמננו באוניברסיטה העברית, ובהשתתפות מספר רב של חוקרים בארץ ובחו"ל. אולם מפעלים אלה הרחוקים עדיין מהשלמה אינם גורעים מחשיבות הופעת שני הכרכים על תולדות שואת יהודי אירופה שהגישה לני יחיל בימים אלה לקורא העברי.

החיבור, בן 930 עמודים, כולל ביבליוגרפיה ואינדקס, שיצא בהוצאת שוקן ובשיתוף „יד ושם", הוא המקיף ביותר בנושא זה שראה אור בעברית עד כה, והוא מיועד למורים, לסטודנטים וגם לקהל הרחב המבקש להעמיק את הידע שלו בכל הנוגע לפרק הטראגי ביותר בתולדות העם היהודי. עמיתה פרופ' ישראל גוטמן שקרא את כתב־היד הוסיף דברי שבח בצד האחורי של העטיפה. עתה עומד הספר לעיונם של המבקרים ולתגובתם. גודש הפרטים לא יקל עליהם מלאכתם.

כיצד הגיעה לני יחיל לבית וסטפאל, שעלתה לארץ עם חברי ארגון הנוער הציונאליסטי בגרמניה, ה„ורקלויטה" ב־1934 לחקר השואה?

את הלימודים לתואר מוסמך בהיסטוריה של עם ישראל סיימה יחיל באוניברסיטה העברית בהר־הצופים עוד ב־1940. בין התפקידים בתנועת העבודה שמילאה זכורה היטב תקופת עבודתה כמזכירתו של ברל כצנלסון ב„ירח העיון", מפעל חינוכי תנועתי לו הקדיש תשומת־לב מרובה. הפגישה עם שארית הפליטה במחנות העקורים במערב־גרמניה כרעייתו של ד"ר חיים יחיל, מי שעמד בראש המשלחת הרשמית הראשונה של הישוב לניצולי המחנות, עוד הגבירה את התעניינותה במה שאירע לעם היהודי באותן שנים נוראות בגרמניה מולדתה ובארצות שנכבשו או נספחו לרייך הנאצי. אולם השלב המכריע בדרך לכניסתה לחיים האקדמאיים היה תפקידה כמזכירתו המדעית של מורה הנערץ פרופ' בן־ציון דינור, כאשר זה היכהן כיו"ר „יד ושם". דינור אף המריץ אותה להמשיך בלימודים ולכתוב את עבודת הדוקטור חרף ההפסקה הארוכה למדי.

את החומר לדיסרטציה על דנמרק אספה לני יחיל בשנים שבעלה המנוח היה שגריר ישראל בשטוקהולם הסמוכה. אחרי הופעת ספרה על הצלת יהודי דנמרק פרסמה עשרות מאמרים בארץ ובחו"ל על השואה ובעיותיה, היתה שותפה לפרוייקטים מחקריים של „יד ושם", השתתפה בסמינריונים ובכינוסים מדעיים בין־לאומיים ועד לצאתה לגימלאות כיהנה כפרופסור להיסטוריה באוניברסיטת חיפה. לשני הכרכים על השואה שראו אור זה עתה הקדישה יותר מעשור מחייה. את הכרך הראשון המגיע בתקופה עד לחורף 1940–1941 השלימה יחיל עוד ב־1975, אך כתיבת הכרך השני המקיף יותר התארכה והסתיימה רק ב־1981. את ה„מאגנום אופוס" שלה הקדישה האלמנה והאם השכולה לזכרם של חיים בעלה שנפטר ב־1974 ושל הבן יונתן שנפל במלחמת ששת־הימים בקרב על ירושלים.

כפי שמציינת המחברת בהקדמה, הטילה עליה תחילה הוועדה המדעית של „יד ושם", להוציא מעין „הנד בוק" של השואה. אולם מטעמים ענייניים ומעשיים באחד הוחלט להעדיף חיבור היסטורי כולל שיתאר את גורל היהודים בתקופת שלטונו של היטלר מתחילתה ועד סופה. ליתר דיוק החיבור מתחיל ב־1932, כאשר הוכרע כבר בעצם גורל הרפובליקה הוויימארית והוכשרה הקרקע לעליית הנאצים לשלטון, ונמשך עד הסוף המר (יתכן שבשביל הקורא העברי בכל־זאת מוטב היה לציין 1933 בכותרת). בניגוד לחלוצי מחקר השואה כמו ג'ראלד רייטלינגר הלא־יהודי וראול הילברג היהודי, שתיארו את השמדת היהודים בעיקר בהסתמך על התיעוד הגרמני, ביקשה לני יחיל לעשות שימוש מרבי במקורות ובעדויות יהודים שנחשפו ונאספו ואף פורסמו בחלקם מאז.

בספרה השתדלה לתאר הן את כוונותיהם ומעשיהם של הנאצים המרצחים והן את מצבם, גורלם והתנהגותם של הקיבוצים היהודיים, היחסים שביניהם לבין עמים שבקירבם ישבו, את גישת אומות העולם לסבל היהודי ואת התגובות של היהודים בעולם החופשי. הגרמנים אינם הפועלים הבלעדיים בספר והיהודים אינם תמיד הנפעלים. לני יחיל מצטרפת לשוללי הסטריאוטיפ „כצאן לטבח", שהנאצים התכוונו אליו בביצוע השואה ושנשאר טבוע אחר־כך בתודעת הדור. הספר מבקש להשמיע, כדבריה של ההיסטוריונית, את קולו של האדם היהודי שנקלע אל מאורעות שאין לו שליטה עליהם – העם הנפחד והתועה, אך גם המאבק והמתגבר. פרק 17 בספרה – „המאבק המזויין של היהודים בארצות הכיבוש הנאצי" – נכתב בידי ישראל גוטמן שהוא בוודאי בר־הסמכא המובהק ביותר בנושא זה.

איפה ניצבת לני יחיל בויכוח הנטוש בשנים האחרונות בתחום חקר השואה בין האינטנציונליסטים, המייחסים את האחריות להשמדת היהודים לאידיאולוגיה הנאצית ולרצונו של אדולף היטלר עצמו, ובין הפונקציונליסטים או הסטרוקטורליסטים הרואים בהשמדה תוצאה של התפתחויות שגרמו המצב והאילוצים המצטברים של מדינת הרייך השלישי בשנות המלחמה?

ביסודה מאמינה לני יחיל כי להיטלר היתה מטרה ברורה גם אם הנסיבות הפוליטיות לא איפשרו בשלבים המוקדמים את מימוש הכוונות האידיאולוגיות. ההכרעה לרצוח את יהודי אירופה גמלה אצל היטלר במסגרת ההכנות ל„מבצע ברברוסה" – פתיחת המלחמה נגד ברה"מ. לאחר ההסכם הגרמני־סובייטי בדבר חלוקת פולין שהחזיק מעמד פחות משנתיים. אולם, סבורה ההיסטוריונית, עצם הקיטוב בין שתי האסכולות אינו מוצדק, שכן בלהט הוויכוח יש המבטלים גם טיעונים נכונים של הצד השני. ככל היסטוריון של השואה, למדה גם לני יחיל מניתוח ביורוקרטית ההשמדה הגרמנית בידי הילברג. אך היא חולקת על ראייתו את מועצות היהודים על סוגיהם כמסייעי תהליך ההשמדה, תפיסה שחנה ארנדט תרמה בשעתה לפופולריזציה שלה. הדחף היסודי של התארגנות היהודית גם במסגרות האוטונומיות תחת הכיבוש הנאצי היה היצר תבע מתקווה להתגבר ולהחזיק מעמד. הטרגדיה היתה בכך שהגרמנים ידעו להשתמש במגמות התארגנות העצמית והיהודית לקידום תהליך השמדתם. עם זאת היו ליהודים גם הצלחות. כך, למשל, התאכזבו הגרמנים מכך שבניגוד להערכותיהם החזיקו היהודים מעמד בגטאות ולא התמוטטו מהר יותר: בעקבות אכזבות אלה אף עברו לרציחות המוניות ולאחר מכן לשיגור תושבי הגטאות למחנות המוות.

השאלה הנצחית האחרת: האם ניתן היה להציל יותר יהודים מכפי שניצלו?

לני יחיל לא התמודדה במיוחד בשאלה עמדתו של הישוב כלפי ההצלה. בעניין זה היא קרובה בדעתה לזו של ד"ר דינה פורת („הנהגה במלכוד"). מצב העם היהודי בימי השואה היה שונה לחלוטין ממצבו כיום – לא היתה לו נציגות בעלת השפעה ולא היה לו כוח, לא בארץ ולא בתפוצות. בשביל המערב, היתה בעיית היהודים ערב השואה, ובשואה בעיה הומניטרית, בעוד שבשביל היטלר יעד ההשמדה היה פוליטי. העולם סירב לקבל אמת זו מתוך מניעים שונים.

העובדה שדנמרק הקטנה יצאה מן הכלל מוסברת בעובדה, שבשביל תושביה בעיית היהודים והצלתם היה נושא פוליטי והומניטרי כאחד. באשר למדינות הקשורות בגרמניה הכלל הוא, שההתנגדות לרצח היהודים עמדה ביחס ישר לשאיפות אותן מדינות לאי־תלות רבה ככל האפשר ברייך הנאצי. ודוגמה לכך היו איטליה עד ספטמבר 1943, בולגריה ואף רומניה, חרף האנטישמיות החריפה במדינה אגרונה זו. בביקור לאפיזוד פיוס ה־12, שלגביו שותפת לני יחיל להערכה הביקורתית של שאול פרידלנדר, היו בישופים וכמרים שנתנו יד להצלה, ואת בעיקר בהתאמה לעמדת לפחות חלק מן האוכלוסיה בארצות הנוגעות בדבר כגון צרפת. ההשמדה בהולנד שהקיפה אחוז גבוה מקרב האוכלוסיה היהודית מאשר בכל ארץ מערב־אירופית אחרת היתה תוצאה של הפיקוח וההתערבות של האס.אס. על שלוחות המנהל האזרחי. על אף העובדה כי חלק מ־25,000 היהודים שהסתתרו במסתרים ובמקומות אחרים נפלו בסופו של דבר בידי הנאצים, אין לזלזל בחשיבות הפעולות שעשו ההולנדים כדי לדחות את קץ היהודים. אחרי ככלות הכל הסתתרו אלפי יהודים במשך שנים, ולא ניתן להשוות את הקשיים שהיו כרוכים בכך למפעל ההצלה הקצר בדנמרק שנסתייע גם באפשרויות ההצלה שהעמידה השכנה שוודיה.

מפעם בפעם מעלים משמיצים מסוגים שונים את הטענות בדבר שיתוף־פעולה בין הנאצים לציונים, ובהקשר זה מוזכר גם „הסכם ההעברה" בין שלטונות גרמניה הנאצית למוסדות הישוב היהודי בארץ־ישראל בשנות השלושים. לני יחיל מזכירה כי „הסכם ההעברה" שסייע לעולים מגרמניה להציל חלק מרכושם ותרם לבניין הארץ היה בעיני הנאצים אמצעי פרגמטי לקידום הגירה היהודית, אך לא היה קשור כלל ועיקר באהדה לציונות. ב־1937, כאשר רעיון החלוקה ואפשרות הקמת מדינה יהודית, ולו גם קטנה, עלו על הפרק, הופסקה „ההעברה" על־פי הוראתו של היטלר, והיא התחדשה זמנית רק לאחר שהבריטים זנחו את המלצות ועדת הלורד פיל מתוך שיקולים משלהם. אולם בעקבות הרדיקליזציה של המדיניות האנטי־יהודית והתמונה למלחמה ממילא נסתם הגולל על כל העניין.

השואה: גורל יהודי אירופה 1932–1945, לני יחיל. הוצאת שוקן בשיתוף „יד ושם", 930 עמ'.